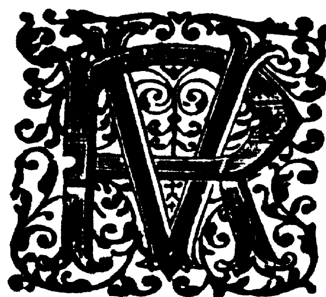
శ్రీరస్తు.

విక్రమార్కచరిత్రము

జక్కనమహాకవికృతము.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

పీఠిక.

" విశ్వశ్రేయః కావ్యం త దదోషౌ పరిష్కృతౌ చ వాగర్థౌ,
సా వ్యాఖ్యా రసవృత్తి స్స్వాద్యో హి రసో యథాతథం కవిభిః."

మన భరతఖండమున సంస్కృతేతరము లగుభాష లెన్నియో కలవు. సాధారణముగ నాభాష లన్నింటిలోఁ గొంచెముగనో గొప్పగనో సంస్కృతపదములు గలిసియున్నవని మూఁటికి ముమ్మాటికి నిరాఘాటముగ నిరాటంకముగఁ జెప్పవచ్చును. అందుచే గీర్వాణభాషయందుఁ జక్కనిపరిచయము గలవారలకు వారి దేశభాషలోఁ బాండిత్యము గలిగియుండు ననుకొనుటయుఁ గలదు.

సంస్కృతభాషాకోవిదుఁడయి, కర్ణాటకాదిభాషలయందుఁ బ్రచండపాండిత్యము గలిగి, కవిరాజును, ప్రభువతంసమును, రసికాగ్రేసరుండును నగుశ్రీకృష్ణదేవరాయలవారు

తెలుఁగదేల యన్న దేశంబు తెలుఁగేను
దేశభాషలందుఁ దెనుఁగు లెస్స.

అని తన యాముక్తమాల్యదయందుఁ జెప్పియున్నాఁడు. ఆంగ్లేయుల తాత్పర్యముగూడఁ బశ్చిమదేశములయందు వాడఁబడు భాషలలో నిటలీభాషవలె భరతఖండమున వెలయు బాసలలోఁ దెలుంగు బాస ముద్దుల మూటగట్టుచుండు ననియే బహుభాషాభిజ్ఞులయి, ప్రసిడెన్సికాలేజిలో సంస్కృతపండితులు (ప్రొఫెసర్) నయిన మ. రా. శ్రీ ఎమ్. శేషగిరి శాస్త్రులుగారు ఆంధ్రశబ్దతత్త్వ మనుగ్రంథమును వ్రాయుచుఁ బీఠికలో

"తెనుఁగు ద్రావిడభాషలలో మిక్కిలి సుందరమయినది. కావ్యాలంకారపురాణా ద్యనేకవిషయములలోను జ్ఞానప్రదములయిన బహుగ్రంథములు గలిగి విద్యాభ్యాసవ్యవహారములకు మిగుల నుపయోగమయిన దని యందఱకును జక్కఁగాఁ దెలిసియున్నది" అని వ్రాసి

యున్నారు. దీనింబట్టి యీకాలమునందును బహుభాషాభిజ్ఞు లయి సరసమతులును నిష్పక్షపాతులును నగు వారియాశయ మీయాంధ్రభాష సుందర మగునది యనియే యని స్పష్టమగుచుండలేదా!

ఈభాషయందుఁ బురాతనకాలమునుండి నన్నయభట్టారక తిక్కయజ్వ శంభుదాసాదిమహాకవులు పెక్కండ్రు సంస్కృతమునుండి యితిహాసపురాణాదులఁ బరివర్తనము చేసియు, నూతనకథలం గల్పించియుఁ బెక్కు ప్రబంధముల రచించి రాజన్యసభాభూషణులై శాశ్వత కీర్తిని గాంచిరి. వారిగ్రంథములు నేటివఱకును బఠనపాఠనములఁ బ్రఖ్యాతిఁ గాంచి వారిబుద్ధిచమత్కృతిజ్ఞానవిశేషముల వెల్లడిసేయుచు నాబాలగోపాలవిదితము లయి యున్నవి.

అట్టిమహాకవులలో జక్కన యనువిద్వత్కవి ప్రఖ్యాతిఁ గాంచె. జక్కన పేరయామాత్యుని కొడుకు. పెద్దయామాత్య సత్కవి మనుమఁడు. ఇక్కవి విక్రమార్కచరిత్రమును బద్యకావ్యముగా రచించెను. క్రీస్తుశకము 1430 తరువాత 1447 సంవత్సరమునకుఁ బూర్వ మీకావ్యము చేయఁబడినట్లు కవిచరిత్రమునందు వ్రాయఁబడియున్నది, కాఁబట్టి యిమ్మహాకవి నేటికి రమారమి 480 సంవత్సరముల క్రిందట నున్నవాఁడని స్పష్టమగుచున్నది.

విక్రమార్కచరిత్ర మెనిమిది యాశ్వాసములును 1514 పద్యములును గలిగి విక్రమార్కమహీపాలకలాధరుని నిరుపమాన దివ్యమహిమలను గీర్తించునదై యున్నది. భారత భాగవత రామాయణాది గాథ లెట్లు సకలజనవిదితములుగ నున్నవో యట్లే విక్రమార్కమహీపాలు కథలు నాబాలగోపాల విదితము లనుట నిర్వివాదాంశము. ఐనను విక్రమార్క మహీజాని రామాయణాదిగ్రంథములలోఁ బేర్కొనఁబడిన మహాపురుషులవలె కేవలపురాణవేద్యుఁడు గాక యిక్కాలపు దేశచరిత్రమునందుఁ బ్రసిద్ధుఁడైనమహాపురుషుఁడు. ఈరాజుకథలు అక్షరాస్యులు గానివారుకూడఁ జెప్పుచుందురు. ఈతన్నృపతిరాజ్యము భరతఖండమునఁ బశ్చిమోత్తరభాగమునం దుండినను వీరిగాథలుమాత్ర మాసేతు

శీతాచలమునఁ బ్రతిగృహమునందును బ్రసిద్ధము లనుట యొకవింత సంగతికాదు.

జక్కన విద్వత్కవిచంద్రుఁడు. ఈతనికవిత్వ మతిప్రౌఢముగనుం డును. సంస్కృతాంధ్రపదములను సమానముగ వాడియున్నాఁడు. ఒక్కొక్కచోట గంభీరార్థప్రతిపాదకము లగుసంస్కృతపదములను, ఒక్కొక్కతావున ముద్దులు గులుకు తెనుఁగుపదములను వెదఁజల్లియు న్నాఁడు. పద్యము తుదముట్టఁ జదివి వ్యర్థ మిం దేదియైన నుండునా యని వెదకినను దొరకదు. ఒక్కపదమును దీసివైచినఁ బద్యమంతయుఁ బాడ గునేమో యను పెనుభీతి సరసమతులకుఁ గలుగకపోదు. పదలాలిత్య ము, అర్థగాంభీర్యము గలిగి పద్యములన్నియు నిక్షుదండములంబోలి రసాలవాలము లై క్రాలుచున్నవి. ఎట్టిమూర్ఖుని చిత్తమునైన నొక్క నిముసమున సవరింపఁజాలునీతు లొక్కొక్కతావునఁ గ్రిక్కిరిసి యున్నవి. శృంగారమును శ్రుతిహితముగ వర్ణించుటలో నీతఁడు తిక్క యజ్వతో సరిసేయఁదగువాఁ డని త్రికరణశుద్ధిగాఁ జెప్పవచ్చును. ఒక్కొ క్కస్థలమున స్వభావవర్ణనము హృదయంగమముగ నుండి కవి విమల మనీషావిశేషమును లోకానుభవమును వెల్లడించును. అతిశయోక్తి వర్ణనముగూడ వెగటుగనుండక మనస్తోషజనకముగ నుండు నని చెప్పు టకు వెనుకంజ వేయవలసినపనియే లేదు.

చిన్నిపదమును బెట్టి యెంతయో యర్థము నిమిడించు శక్తి యీతని కుగ్గుతోఁ గలిపిపెట్టి నట్లున్నది. మొత్తముమీఁద నీజక్కన కవిత్వము సలక్షణమై సరసజనహృదయంగమమై కథానాయకునిమహి మవలె శ్లాఘాపాత్రముగ నున్నదని చెప్పుట కెవరునుసందియ మొందరు.

ఇంక నీతని శైలిఁ దెలుపుటకై కొన్నిపద్యము లుదహరింపఁ బడు. ఇక్కవితల్లజునకు సంస్కృతాంధ్రములయం దసమానపాండి త్యము గల దని ముందే వ్రాసియుంటిమి. దాని క్రిందిపద్యములు దృష్టాంతములు.

సీ. శీలవతీనిత్యశృంగారరేఖావ, నాంతరక్రీడావసంతుఁడగుచు
మంజులతరరాగమంజరీవక్షోజ, మంజరీమధుపకుమారుఁడగుచు

సుమతి సీమంతినీ కమనీయశశికాంత, పాంచాలికాశిశుభానుఁడగుచు
మదనరేఖావధూమానసాంతరరాజ, హంసావతంస విహారుఁడగుచు
వరుస దక్షిణనాయకత్వమున మించి, యొక్క తెఱఁగున ననురాగ మొందఁజేసి
యుచితరతిరాజ లీలల నోలలార్చెఁ, జంద్రగుప్తమహీతలచక్రవర్తి.
౧ ఆ. ౧౬౩ ప.

మ. జవసత్త్వ ప్రథమప్రభావభిరతా, జానేయవాహంబులన్
శ్రవణోత్సారిత చంచరీకమదచం, చద్వారణవ్రాతముల్
నవరత్నాభరణవ్రజంబు నయనా, నందారవిందాక్షులన్
నవశస్త్రావళులన్ వధూవరులకున్, వైదర్భుఁడిచ్చెం దగన్. ౪ ఆ. ౧౯౦ ప.

జాబిల్లి వెలుంగుఁబోలె హృదయానందసంధాయకము లగు నాంధ్రపదంబులఁ గూర్చు నేర్పు జక్కనకవికిఁ గల దని యీక్రింది పద్యములు సాక్ష్యమిచ్చును.

చ. పదముల తొట్రుపాటొదవఁ బ్రాణసఖీజనభాషణంబులన్
మదిఁ దమకంబు లజ్జయునుమచ్చరికింప వణంకు మేనితో
మదవతి మందమందగతిమార్దవమొప్పఁగ వచ్చెఁ బైపయిం
బొదలు మరున్న నాగరసపూరము తో నెదిరించు కైవడిన్. ౪ ఆ. ౨౧౬ ప.

సీ. వెన్నెలఁ జరియిడ్డ వెండితీఁగెలఁబోలు, యజ్ఞోపవీతంబు లఱుత నమరఁ
గన్నెచెంగల్వపూవన్నె మించినచీర, కావిదోవతిగట్టు కటిఁ దలిర్ప
వెలిదమ్మివిరిమీఁది యెలదేఁటిగతిగంగ, మట్టిపై వేలిమి బొట్టుదనర
నీలకందుకముపై గీలించుముత్యాల, విధమున సిగఁ గమ్మవిరులు మెఱయ
లలితనవయౌవనారంభకలిత మైన, మేనిమెఱుఁగులు మెఱుఁగుల మెఱుఁగుఁ దెగడఁ
జంద్రధరకృప బ్రహ్మవర్చసముగన్న, మారుఁ డన నొప్పు విప్రకుమారుఁగాంచె.
౨ ఆ. ౧౪౩ ప.

సీ. చెక్కులందు నివాళి సేయు లేనగవులు, తాటంకరుచికొల్ల కోటు సేయ
జిగిదగద్దగ యను బిగువుఁజన్నులమీఁదఁ, గ్రొమ్మించుసరులు త్రోద్రోపులాడ
నంటినఁ గందు నో యనుమేనినునుఁగాంతి, యిరుగెలంకులకు నుప్పరము దాఁటఁ
దొంగలిరెప్పలఁ దూరదుంకనలాడు సోలుఁజూపులు మరుమేలుకొల్పఁ
బట్టుగవు నెనదీసిన భావభవుని, పసిఁడివిలుకమ్మ నో నాఁగ ముసుఁగు దిగిచి
పఱపుమీఁదను గూర్చుండఁ బడికకౌవ, తీశిరోమణి యారాజు దిక్కు చూచి.
౭ ఆ. ౧౧౧ ప.

భాగవతమునఁ బోతనామాత్య సత్కవివలె నీసత్కవియు నంత్యప్రాసము లుంచి పెక్కుతావుల వర్ణించియున్నాఁడు.

శా. చండస్ఫూర్తి వటుండు గాంచె బహుధా జల్పన్నిశాటంబును
ద్దండాహూతమునీభ్యబిభ్యదమృతాంధస్స్నిగ్ధకూటంబు వే
దండాశ్వధ్వజినీకవాటము మహోద్యద్ధూమసంఛన్నమా
ర్తాండస్యందనఘోటముం బలిముఖాంతర్వేదికావాటమున్.

భా ౧౦. అ ౮. స్కం. ౫౩౧. ప.

ఉ. లోలతఁ గాంచె నాసుగుణలోలుఁడు చారుశిలాగళజ్ఝరీ
జాలతటీప్రవాళఘనసత్త్వవాటముఁ బ్రాజ్ఞ్యశృంగశృ
ంగాలహరీవినోదవిహగజలశీకరనిర్గతక్రమో
ద్వేలహరప్రణామసమతిదీపితకూటము హేమకూటమున్. వి.క్ర. ౨ఆ. ౨౧౮ ప.

ఉ. శ్రీలలితుండు దానగుణశీలి పురందరుఁ డంత గాంచె శ్రీ
శైలము రుగ్జరామరణసంక్షయకారణ ఫలౌషధీలతా
జాలము సార్వకాలికవసంతనితాంతలతాంతవిస్ఫుర
త్సాలము సానుసంగతలసన్మణిదీప్తదిగంతరాళమున్. వి.క్ర. ౨ఆ. ౧౮౮ ప.

ఉ. ముందటఁ గాంచె నాశశిసముజ్జ్వలమూర్తి పురందరుండు ని
ష్యందకృపాతరంగము విశంకకపర్దసురంగముం బుని
ష్యందితభక్తలోకహృదపాంగము సుందరగన్నకందరా
మందిర మల్లికార్జునసమాఖ్యయుజ్యస్ఫురిత సిద్ధలింగముం. వి.క్ర. ౨ఆ. ౨౨౦ ప.

ఉ. ఇక్షుధనుర్వ్యపక్షుని రక్షింపుకృతాక్షుని సర్వదేవతా
ధ్యక్షుని నాదిభిక్షుని హతప్రతిపక్షుఁ గృతాంతదంతిహ
ర్యక్షు మహాముముక్షు శరణాగతరక్షణదక్షు శ్రీవిరూ
పాక్షుని నానతేంద్రకమలాక్షునిఁ గాంచెఁ గృపాకటాక్షునిన్. వి.క్ర. ౨ ఆ. ౨౩౦ప.

శృంగారరసమును ప్రసుతిహితముగ వర్ణించుటలో జక్కనకు మంచి పాండిత్యము గలదు. ఆవిషయము నిక్రిందిపద్యము తే సహస్రముఖముల ఘోషించుచున్నవి.

సీ. భామినీమణిమధ్యభాగంబు కృశ మని, కటితటంబున నిల్పె గౌరవంబు
దొయ్యలివలిచన్నుదోయి కర్కశ మని, యడుగుల మార్దవం బలవరించె
గమలలోచనకుంతలములు వక్రము లని, తనువల్లికకుఁ జక్కఁదన మొసంగెఁ
బూఁడీఁగఁబోఁడిచూపులు చంచలము లని, మెలపునెన్నడుపున మేళవించె
నబలనఖములు క్రూరంబు లని తలంచి, సౌమనస్యంబుగుణమున సంతరించె
నీరజాసనుఁ డెంతటి నేరుపరియొ, జగము గొనియాడ నుప్పునా విగురుఁబోఁడి.

౪ ఆ ౧౭ ప.

తే. తమ్ములఁ గొమ్మ నెమ్మొగము తమ్ములనఁగ, బింబమాయింతి నెమ్మోవి బింబమనఁగ
జాతియానాతి లేనవ్వు జాతియనఁగ, రామ యొప్పారు లోకాభిరామ యగుచు.
౪ ఆ ౧౨ ప.

ఉ. కన్నులు గండుమీలుఁ దొలకారు మెఱుంగులుఁ గాముబాణముల్
చన్నులు కుంభికుంభములు సంపెఁగబంతులుఁ జక్రవాకముల్
ప్రన్నని మేను పుష్పలత, పైఁడిసలాక ప్రసూనసాయకం
బన్నలినాక్షిఁ బాసి విరహవ్యథ నెంటిఁ జరింప వచ్చునే. ౩ అ ౪౯ పం.

అతిశయోక్తి వర్ణనము కవులకు స్వభావసిద్ధమైన నందునం గూడ నీకవి యుక్తియుక్తముగఁ జెప్పఁగలశక్తి గలవాఁ డని యీక్రిందిపద్యము చాటుచున్నది.

సీ. పాలమున్నీటిలోఁ బవ్వళించినయట్టి, నీలవర్ణుఁడు నిద్ర మేలుకొనియె
వెగడొందిరవి తేరి నొగలఁ గట్టినయట్టి, వాహంబు లణకలు వైచుకొనియె
నదరిపాటున బిట్టు బెదరి పర్వతపుత్త్రి, కందర్పదమనునిఁ గౌగిలించెఁ
బన్నగంబుల కెల్ల భయము మిక్కుటముగాఁ, బాతాళలోకంబు బమ్మరిల్లెఁ
గమలజుని వేదపఠనంబు కవలువోయె, నద్రులెల్లను నచలత్వ మపనయించె
దిగ్గజంబులు జిఱజిఱ దిరిగి మ్రొగ్గె, వారిరాసులు పిండిరి వండులయ్యె. ౪ ఆ ౫౦.

స్వభావోక్తి వర్ణనమునం దీకవిచమత్కృతి యీపద్యమువలనఁ దేటపడును.

ఉ. వలభుజమున్ గపోలమును వంచి మలంచినమోము లజ్జయున్
లలితకటాక్షమున్ బ్రియవిలాసముఁ జిత్తముఁ జిత్తజాతుఁడున్
దలఁపులుఁ గోర్కులుం బెరయఁ దద్దయు నొప్పె విహారశయ్యపై
విలసితలీల బాల బొటవ్రేల నిలాతలమున్ లిఖించుచున్. ౪ ఆ ౨౨౦ పద్యము.

సామెతలు జక్కనకవిత్వమునుండియే పుట్టిన వని చెప్పునట్టి పద్యములు.

క. తనయొడలం గల నెత్తురు, ధనహీనుని విడిచిపోవు దారాదిసుహృ
జ్జనములు విడుచుట యరుదే, మనుపీనుఁగు నిర్ధనుండు మఱిఁ బరికింపన్. ౨ ఆ. ౧౬౨
క. సిరియును నాయువుఁ గడు న, స్థిరములు జముఁ డదయుఁ డిది మదిం దెలిసియుఁ జే
యరు ధర్మము "ధర్మస్య, త్వరితాగతి" యను పురాణవచనము వినరే. ౨ ఆ-౧౭౫వ.
గీ. ఎందు "గుడి మ్రింగువారికి నంది పిండి, వడియ" మనుపల్కు ఱుంగరే పుడమిలోన
౨ ఆ. ౨౩౭ ప.

క. జాతులు నాతులకెందున్, నీతము లే దన్నఁ "గామినీ లోకానాం
జాతిః ప్రకల్పితా" యను, నీతి పురాతనమె కాక నేటిదె యరయన్. ౩ ఆ. ౧౮ ప.

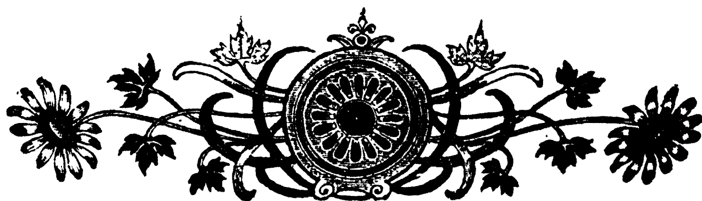
క. ఏమియుఁ గానఁడు పతికాం, తామగ్నుఁడు గానఁ గార్యతతి యెట్టిదయా
"కామాంధోపి న పశ్యతి" నామును వినఁబడిన పలుకు నైజమా కాదే. ౩ ఆ. ౭౮ ప.

ఇట్టి వింక నెన్నియో గలవు. వాని నన్నిఁటిని జేర్చిన నతివిస్తరమగు నని వదలితిని, పాఠకులాయా సందర్భముల నయ్యై చమత్కారములం గని సంతసింతురు గాత మని యూహించుచు నింతటితో విరమించుచున్నాను. శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

రాయలఁబోలువారు కవిరాయల నెల్లరఁ గారవించి యా
దాయము సేయ గ్రంథసముదాయము దైన్యము నొందఁ గాంచి "యా
హా! యని, ముద్రణాదులకు దా! యిఁక నెక్కవి వాపశాస్త్రప్రా
లేయకరుండను ముద్రణాబలిష్ఠత నెంచియు జూపి కబ్బముల్
సేయు కవీశ్వరోత్తముల చిన్నెలు వన్నెలు దేశకాలముల్
బాయక పీఠికాముఖము లందిన సద్ధముకీర్తిఁ దెల్పుమన్
"వ్రాయవె? దీనికా పీఠి"ను సంగను వ్రాయఁగ నొప్పితీసఁగన్.

ఇట్లు,
విన్నవించు సుధీయుఁడు,
బులుసు. సీతారామశాస్త్రి.

బొబ్బిలి.

శ్రీరస్తు.

విక్రమార్కచరిత్రము.

శా. గౌరీకుచనీలమౌక్తికమణిశ్రేణీవిభూషాస్పృహా
ప్రాగల్భ్యంబులు కృష్ణపాండుగతము ప్రౌఢిం బ్రతిష్ఠింపఁ దే
జోగణ్యుండయి యొప్పు శ్రీహరిహరేశుం డెప్పుడు రక్షించు వి
ద్యాగంభీరుని జన్నమంత్రి సుతు సిద్ధామాత్యచూడామణిన్. 1

చ. కనకనగంబు బొమ్మరముగా భుజగేంద్రుఁడు జాలెగా నమ
ర్చన గిరిపుత్రి గాంచి యివి రెండును దేవధనంబు లన్న స
జ్జననిహితోపదేశమున సన్మతి వానిఁ బునఃప్రతిష్ఠ చే
సిన గణనాయకుండు కృప సేయుత సిద్ధనమంత్రికోరికల్. 2

ఉ. ఆనతులై నుతించు చతురాననముఖ్యులకోర్కె దీర్పఁ బం
చాననదివ్యమూర్తికి షడాననుఁడై జనియించి యాసహ
స్రాననుసంస్తవంబులకు నందనిశక్తిధరుండు సానుకం
పాననుఁడై నృపేంద్రసచివాగ్రణి సిద్ధనఁ గాచుఁ గావుతన్. 3

చ. హరిహరసంగమంబున మహాద్భుతభంగిఁ జరించి చేతులం
బరశుపినాకఖడ్గఫణిపాశకపాలవరత్రిశూలముల్
కరమురక్తిఁ బూని నుతిఁ గాంచిన బెల్లముకొండభైరవుం
డురుమహిమాఢ్యుఁ జేయు సుగుణోన్నతు జన్నయసిద్ధధీమణిన్. 4

సీ. రాజు సహోదరుండు, రతిరాజు తనూజుఁడు, ఇంద్రి వాహినీ
రాజు [1]వరుండు లోకములరాజుగ రాజితలీల నొప్పునా

---

1. వరుండు=భర్తయగు విష్ణువు.

రాజముఖాళి యాన సిరి, రాజ్యరమారమణీయుఁ జేయుతన్
రాజనుతప్రతాపగుణరమ్యుని జన్నయసిద్ధధీమణిన్. 5

క. శ్రీగానామృతకళశారద, నీరదనీహారహారనిర్మలశోభా
గౌరవకళావిశారద, శారద సతతంబుఁ బ్రోచు జన్నయసిద్ధున్. 6

చ. హరిహరనీరజాసనసుఖావహమై నిమిషార్ధమాత్రలో
నిరువదిరెండునూఱులకు నెక్కుడు నిర్వదియోజనంబు లే
యరదము లీలఁ బోలెఁ జను నంబరవీథి ననారతంబు నా
సురథము సన్మనోరథము చొప్పడ నీవుత సిద్ధమంత్రికిన్. 7

సీ. మకరందనిష్యందమందారమాలిక కబరీభరంబున సొబగుమీఱ
రమణీయమౌక్తికరత్నహారంబులు కుచకుంభములమీఁదఁ గొమరుమిగులఁ
గాంచనాంచలదివ్యకౌశేయచేలంబు ఘనకటీతటమునఁ గరము మెఱయ
ఘనసారకాశ్మీరగంధసారోదారమృగమదపంకంబు మెయిఁ దనర్ప
మఱియు బహువిధశృంగారమహిమ మించి, హాటకోన్నతదివ్యసింహాసనమునఁ
దేజరిల్లెడుపార్వతీదేవి కరుణ, మంత్రిజన్నయసిద్ధుని మనుచుఁ గాత. 8

చ. అచిరములైనయన్యరుచు లన్నియు నావలఁ బోవఁద్రోచి వా
క్చయము మనోహరం బయిన నేర్పు త్రికాలముఁ బ్రస్తుతింపఁగా
సుచరిత రామసంస్తవనసూక్తిసుధారస మాను నెవ్వఁడా
ప్రచురకవిత్వతత్త్వనిధి భక్తి భజించెదఁ బుట్టుపుట్టువున్. 9

ఉ. ఆది ననంతసంఖ్యఁ దనరారుచు నేరికగమ్యమైనయా
వేదము లెల్ల విప్రులుఁ బ్రవీణతతోఁ బఠియించునట్లుగా
శ్రీ దనరార నాలుగుగఁ జేసినపుణ్యుఁ బరాశరాత్మజున్
మోదముతో నుతింతు మునిముఖ్యుని నేకముఖాబ్జసంభవున్. 10

సీ. శ్రీహర్షు శివభద్రుఁ జిత్తపు శివదాసు సౌమిల్లుని సుబంధు సార్వభౌము
కర్ణామృతకవీంద్రుఁ గామందకుఁ గళింగుఁ గవిరాక్షసుని భాసుఁ గాళిదాసు
బల్హాణు బిల్హాణు మాఘు మయూరుని బాణుని వరరుచి హేమచంద్రు
భవభూతి భారవి భట్టనారాయణు భట్టగోపాలకుఁ బ్రవరసేను
రాజశేఖరు హర్షు మురారిఁ జోరు, వరగుణుని దండి నాశాతవాహనుని వి
నాయకుని జయదేవుదిఙ్నాగు భద్రు, హరిని భామహుఁ గవిరాజు నాత్మ దలఁచి.

ఉ. వేయివిధంబులందుఁ బదివేవురు పెద్దలు సత్ప్రబంధముల్
పాయక చెప్పి రిట్లు రసబంధురవాగ్విభవాభిరామతా

రేయులు శబ్దశాసనవరేణ్యులు నాఁగఁ బ్రశస్తికెక్కి రే
యేయెడ నన్నపార్యుగతి నిద్ధర నట్టిమహాత్ముఁ గొల్చెదన్. 12

చ. పనుపడి భారతాఖ్యకలశంబును వేదము నాంధ్రభాష సు
స్థిరగతి రచించుచోఁ గృతిపతిత్వముఁ గోరి ప్రసన్నుఁడైన యా
హరిహరనాథుచేఁ బడసె నవ్యయసౌఖ్యపదంబు నెవ్వఁ డా
పురుషవరేణ్యుఁ దిక్కకవిఁ బూని నుతింతుఁ గృతాధ్వరోత్సవున్. 18

ఉ. ఈత్రయిఁ దాఁ బ్రబంధపరమేశ్వరుఁడై విరచించె శబ్దవై
చిత్రి నరణ్యపర్వము నశేషము శ్రీనరసింహరామచా
రిత్రములన్ బుధవ్రజగరిష్ఠత నెఱ్ఱయశంభుదాసుఁ డా
చిత్రకవిత్వవాగ్విభవజృంభితుఁ గొల్చెద భక్తియుక్తితోన్. 14

మ. నవశబ్దార్థరసానుబంధపదవిన్యాసక్రియాభావగౌ
రవపాకధ్వనిరీతిశయ్యలఁ గవీంద్రశ్రేణి కావ్యాళిఁ జె
ప్పన్ వృథామత్సర మూని దుష్కవులుఁ జెప్పంజూతు రశ్లీకతా
శివుడుం దాండవమాడ నాడవె పిశాచీభూతబేతాళముల్. 15

మ. నవనానారసభ స్వరార్థపదవిన్యాసక్రియాలంక్రియా
శ్రవణానందకథాసుధామయమహాసారస్వతాంభోధిలో
నవలీలన్ విహరింపుతజ్జ్ఞులు గతాహంకారులై యుండఁగాఁ
గవితాప్రౌఢిమ లేనియజ్ఞులు వృథా గర్వాంధులే రౌదుగో. 16

క. ప్రతిపద్యముఁ జోద్యముగాఁ, గృతిఁ జెప్పిన నొప్పుఁగాక కృతి నొకపద్యం
బతిమూఢుఁడైనఁ జిత్రతఁ, బ్రతిపాదింపఁడె ఘుణాక్షరన్యాయమునన్. 17

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబును శిష్టకవిజనకీర్తనంబును దుష్టకవినిరసనంబునుం జేసి
యపూర్వకథాబంధురప్రబంధరచనాకౌతుకమండనై యుండునంత. 18

సీ. నవరసోజ్జ్వలకావ్యనాటకాలంకార [1]నికషోపలవివేకసుకవివరులు
శ్రీమహాభారతరామాయణాదిపురాణపారీణపౌరాణికులును
వేదాంతవైశేషికాదిషడ్దర్శనతర్కకర్కశులైనతార్కికులును
దత్తిలభరతమతంగకోహళమత ప్రముఖసంగీతపారంగతులును
మహిమఁ గొలువంగ నాస్థానమండపమున, జనితసాహిత్య[2]సౌహిత్యసరసగోష్ఠిఁ
జిత్త మిగురొత్త జన్నయసిద్ధమంత్రి, కొలువుగూర్చుండి నను వేడ్కఁ బిలువఁబంచి.

1 నికషోపలము=సాన. 2 సౌహిత్య=తృప్తి.

సీ. మా. సంస్కృతప్రాకృతశౌరసేన్యాదుల ఘటికలో నొకశతకంబుఁ జెప్పఁ
బ్రహసనప్రకరణభాణాదిబహువిధరూపకంబులయందు రూఢి మెఱయఁ
జక్రచతుర్భద్రవతురుత్తరాధికక్షుద్రకావ్యములు పెక్కులు రచింప
నాంధ్రకవిత్వంబునందుఁ బ్రబంధంబు మేలుగాఁ దద్జ్ఞులు మెచ్చఁ జెప్ప
నిమ్ముల నేరీతి నేధాతువుల నేమిరసమున నైన వర్ణనము సేయ
సరి యేకసంధాద్విసంధాత్రిసంధలఁ గోడరనఁ బోరిబోరిఁ గడకఁ జదువ
నెవ్వఁ డేయవధాన మెఱుఁగు నయ్యవధానము నాని కింముక ముల్లుసూప
వృత్తికందముఁ గందవృత్తంబునం జతుష్కంవంబు మొదలుగాఁ గలుగుగర్భ
కావ్యసర్గముఁ జెప్పఁగాఁ బ్రబంధంబులు, గ్రొత్తలు పుట్టించుకొని లిఖింపఁ
గా; నక్షరచ్యుతకంబు మాత్రాచ్యుతకంబు బంధచ్యుతకంబు నాన
గోప్యంబులుం గ్రియాగోప్యంబులును భావగోప్యంబులును జెప్ప గోష్ఠియందుఁ
బద్యంబు గీతికాగర్భిత నొగిఁ జదవంగ నెల్లవిద్యల[1]సంచు లెఱుఁగ నేర్తు
ననుచు నెల్లూరితిరుకాళమనుజవిభుని, సమ్ముఖమ్మున సాహిత్యసరణి మెఱసి
మహిమ గాంచిన పెద్దయామాత్యసుకవి, మనుమఁడవు నీవు నీవంశమహిమ యొప్ప. 20

క. [2]ఆఁడుఁడు మయూరరేఖను, గాఁడం బాఱుండు బాణగతి మన మెఱియన్
బ్రోడగు పెద్దయయన్నయ, మాడకు మాడెత్తె యతనిమాటలు జగతిన్. 21

క. అని మాతండ్రిమహాత్త్వము, జనవినుతరసప్రసంగసంగతకవితా
ఘనతేజులు కవిరాజులు, గొనియాడుదు రఖిలరాజకుంజరసభలన్. 22

క. చక్కన నీవైదుష్యము, చక్కన నీకావ్యరచనచాతుర్యంబుల్
చక్కన నీవాగ్వైఖరి, చక్కన నీవంశమహిమ చక్కనసుకవీ. 23

క. స్వాభావికనవకవితా, ప్రాభవముల నుభయభాషఁ బ్రౌఢిమఁ జెప్పన్
భూభువనంబున సరి లే, రాభారతి నీవుఁ జక్క న్నయజక్కా. 24

వ. అనిసంభావించి. 25

తే. వనము నిధియును నల్లిల్లు వరసుతులును, జెఱువు గుడియును ధరఁ బ్రతిష్ఠితము లయ్యెఁ
గృతియుఁ గైకొన్న సప్తసంతతులవలనఁ, గీర్తిసుకృతంబులకును నేఁ గర్త నగుదు. 26

సీ. ప్రతిభాగుణధురీణపౌరాణికత్రాణసకలపురాణశాస్త్రములయందుఁ
బరమార్థచరితార్థభారతరామాయణాదిప్రబంధకావ్యములయందుఁ
గల్పాంతరస్థాయిగద్యపద్యప్రాయకమనీయచిత్రకావ్యములయందు
రసికజనానందరససుధానిష్యందవిలసితనాటకావలులయందు

---

1 సంచులు = జాడలు. 2 ఆఁడుఁడు = పలుకఁడు, ఆడఁడు = నటింపఁడు

సకలదేశభాషావిశేషములయందు, వరుసఁ బ్రఖ్యాతమునఁగ నుత్పాద్యమునఁగ
మిశ్రమున నొప్పుసత్కథామేళనంబు, లెన్నియన్నియు విన్నాఁడఁ బిన్ననాఁడ. 27

చ. తలఁపఁ దదీయయేకకవితానముఁ గంటెను సాహసక్రియా
కలితవదాన్యతాదిగుణగౌరవరేఖల విక్రమార్కభూ
తలపతి యొక్కఁడే నెగడెఁ దచ్చరితంబుఁ బ్రబంధశయ్యగాఁ
దెలుఁగునఁ జెప్పి యాకృతిపతిత్వము మాకొడఁగూర్పు నేర్పునన్. 28

వ. అని సవినయంబుగాఁ గనకమణిభూషణాంబరతాంబూలంబు లొసంగి గారవించినం బ్రమోదించి తత్ప్రబంధంబునకు ముఖాకల్పంబుగా నాప్రధానసూత్రమువంశంబుఁ బ్రశంసించెద. 29

ఆ. జలజనాభునాభిజలజంబున జనించె, బ్రహ్మ యతనివదనపంకజముఁ
జనిత మైనవిప్రజాతికిఁ దొడవుగా హారీతమునివరేణ్యుఁ డవతరించె. 30

మ. ఇనకోటిప్రతిమానతేజుఁ డక్షువుం డీశానవక్త్రంబుచేఁ
దనరం దీక్షితుఁ డయ్యె నర్వఁగా మెఱసె నుద్యద్ధర్మశాస్త్రక్రియన్
పానుకాత్యాయనదక్షగౌతముల సాధర్మ్యంబునన్ మించఁ జ
న్మునులెవ్వారును నేర్తురే హారితునిన్ బోలం బ్రభావోన్నతిన్. 31

వ. తదీయగోత్రంబున నూత్నరత్నంబై జనియించి. 32

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవిజ్ఞానసరణిమై నధిగతపరమార్థుఁడై తనర్చి
నెద్దనపూడిరాజేంద్రచోడకుమారమణుచే నగ్రహారములు వడసెఁ
గనకదండాందోళికాచ్ఛత్రచామరప్రముఖసామ్రాజ్యచిహ్నములు నెఱపి
సర్వతోముఖముఖ్యసవనక్రియాప్రౌఢి నుభయవంశంబులు నుద్ధరించె
నన్నదానాదిదానవిద్యావనుండు, పరమశైవసదాచారపావనుండు
హారితవంశాంబునిధిసుతుఁ డార్యనుతుఁడు, సుగుణవిభ్రాజి సూరనసోమయాజి. 33

క. అమ్మహితాత్మునితనయుఁడు, సమ్మదదయానిధానసౌజన్యరమా
సమ్మోదితబాంధవుఁడై, యిమ్మహిలో సిద్ధమంత్రి యెన్నిక కెక్కెన్. 34

మ. శ్రుతులన్ వన్నియ కెక్కె, శాస్త్రములచే సొంపగ్గలించెన్, మహా
స్మృతిఁ బోషించెఁ బురాణకావ్యరసనానానాటకాలంకృతుల్,
క్రితువర్గంబుల సుప్రయోగమహిమన్ గాంచెన్, విరించాన్వయో
ర్జితపుణ్యుం డగుసిద్ధమంత్రి సుగుణశ్రీమించి సేవించినన్. 35

చ. వనరుహనాభు కుద్ధవుఁడు, వజ్రికి జీవుఁడు, వత్సధారణీ
శునకు యుగంధరుండు, దితిసూతికి దైత్యగురుండు, విక్రమా

ర్కునకును భట్టిరీతి నధికుం డగునన్నయగంధవారణం
బునకుఁ బ్రధానుఁడై నుతులఁ బొందెను సిద్ధనమంత్రి యిద్ధరన్. 36

వ. అమ్మహాప్రధానోత్తముండు. 37

చ. పరిణతనవ్యకావ్యరసభావవిజృంభణభూరివిక్రమ
స్ఫురితచరిత్రతత్త్వసరసుం డగు పేరయనన్న నార్యసో
దరి యగుసూరమాంబిక ముదం బలరంగఁ బరిగ్రహించె భా
స్వరకమలాజనార్దనవివాహమహోత్సవలీల మీఱఁగన్. 38

క. ఆదంపతులకు సుకృత, ప్రాదుర్భావమున మంత్రిభాస్కరుఁడు దగం
బాదితబాంధవనికరప్ర, మోదయుఁ డగు జన్నమంత్రియునుఁ గల్గి రోగిన్. 39

వ. అందగ్రజుండు. 40

చ. అమృతగిరీంద్రసంయమిపదాంబుజషట్పదనాయకుండు నా
నమితరవిప్రణామనికగాంచితపుణ్యుఁడు నాఁగ నీశ్వరా
గమపరమార్థవేదియనఁ గంజభవాన్వయవర్ధనుండు నాఁ
బ్రమహితకీర్తిఁ బెంపెసఁగె భాస్కరమంత్రి ప్రతాపధాముఁడై. 41

తే. సుజనమిత్రుఁ డాదిత్యుండు సుతుఁడు గాఁగ, మనుమఁడై నాగధీమణిమహిమ మెఱయ
భాగ్యనిధి యైనభాస్కరప్రభువరుండు, పుత్త్రపౌత్త్రాభివృద్ధిచేఁ బొలుపుమిగిలె. 42

వ. తదనుసంభవుండు. 43

సీ. విమలవర్తనమున వేదశాస్త్రపురాణ వాక్యార్థసరణికి వన్నె వెట్టెఁ
బరమహృద్యంబైనపద్యశతంబున దేవకీతనయు విధేయుఁ జేసె
రసికత్వమున దేవరాయమహారాయ కరుణాకటాక్షవీక్షణముఁ గాంచెఁ
గర్ణాటకటకముల్ గలయంతయును మెచ్చ గణకవిద్యాప్రౌఢి ఘనతకెక్కె
గురులఁ బోషించె సత్కవివరుల మనిచె, బ్రజలఁ బాలించె భాగ్యసంపద వహించె
హరితమునిముఖ్యవంశరత్నాకరేంద్ర, చంద్రుఁడై యొప్పుసిద్ధయజన్నమంత్రి. 44

ఉ. అరసెన్ బంధుల వైభవోన్నతులఁగా, నాదిప్రధానావళిన్
దొరసెన్ నీతివివేకవిస్ఫురణచేఁ దోరంపుసత్కీర్తులన్
బరసెన్ బూర్వవదాన్యవర్గముల నూహాహో యెందు నేమంత్రులున్
సరియే సిద్ధయజన్నమంత్రికి మనీషాదేవతామంత్రికిన్. 45

వ. అమ్మహామంత్రీశ్వరుని కులపాలికారత్నంబు. 46

సీ. పరమపతివ్రతాగరిమ నీసతి కెన్నఁ బ్రతిలేరు ధర నరుంధతియ దక్కఁ
బుత్త్రిలఁ గాంచినపొల్కి నీకాంతకుఁ జింతింప సరిలేరు కొంతి దక్కఁ

దాలిమిఁ బేర్మి నీతరుణీలలామకు నెన లేరు ధారుణీవనిత దక్క
సౌభాగ్యగరిమ నీసాధ్వికి నుపమింప లక్ష్యంబు లేరు శ్రీలక్ష్మి దక్క
రూపమున నీవధూమణిఁ జూపి చెప్ప, జోడు లేరు సురాధిపుసుదతి దక్క
ననఁగఁ బుణ్యపురుడి మోచి యక్కమాంబ, బంధువులపాలిసురభినాఁ బరఁగె ధరణి.

క. ఆగమణీగణములకును, శ్రీరంజిల్లంగ నవతరించిరి విధివో
దాసుఁడు సిద్ధనమంత్రియు, నాగూషయశుండు భైరవామాత్యుండున్. 48

సీ. సొబగుమైఁ గనువిచ్చి చూడ నేర్చిననాఁడె సుజనులఁ గరుణతోఁ జూడ నేర్చె
ముఖ్యంబు దలకొత్త నవ్వ నేర్చిననాఁడె నయమార్గహీనుల నవ్వ నేర్చె
నడుగెత్తి యల్లన నడవ నేర్చిననాఁడె సనిచి ధర్మముత్రోవ నడవ నేర్చె
లలిఁ దొక్కుఁబల్కులు పలుక నేర్చిననాఁడె పరికించి సత్యంబు పలుక నేర్చె
వ్రాయ నేర్చిననాఁడె సద్వర్ణసమితి, నర్థి నర్థులు ప్రబల వ్రాయంగ నేర్చె
బాల్యమునయంద బహుకళాప్రౌఢి మించెఁ, జిగయశోహారి జన్నయసిద్ధశౌరి. 49

సీ. చిత్రగుప్తునకైనఁ జింతింప నరుదైన, గణితవిద్యాప్రౌఢి ఘనత కెక్క
నవరసంబులయందు నవ్యకావ్యంబులు, కవిజనంబులు మెచ్చఁగా నొనర్చె
నాసిముత్తెములసోయగము మించిన వ్రాలు, గమనతో నిరుగేల వ్రాయ నేర్చె
నాత్మీయలిపియట్టు లన్యదేశంబుల, లిపులను జదువంగ నిపుణుఁ డయ్యె
దేవరాయమహారాయధీవిధేయ, మంత్రివల్లభ చామనామాత్యదత్త
చామరచ్ఛత్రశిబికాదిసకలభాగ్య, చిహ్నముల నొప్పె జన్నయసిద్ధమంత్రి. 50

ఉ. చంద్రుఁడు కాంతి నర్జునుఁడు శౌర్యమునన్ హరి సంపదన్ హరి
శ్చంద్రుఁడు సత్యవాక్యమున శంభుఁడు భూతి గురుండు నీతి దే
వేంద్రుఁడు వైభవంబున ధనేంద్రుఁడు దానమునందు నీ డనన్
సాంద్రయశోవిశాలుఁ డగుజన్నయసిద్ధయ యొప్పు నెప్పుడున్. 51

ఉ. నైజకళావివేకగుణనవ్యవిలాససమగ్రవిత్తవి
భ్రాజితవైభవంబులతఱంబుల జన్నయసిద్ధమంత్రికిన్
రాజును భోజరాజు రతిరాజును గిన్నరరాజు దేవతా
రాజును బోల రందురు కవిరాజులు రాజసభాంతరంబులన్. 52

క. చందురుఁ గన్న పయోనిధి, చందంబున సిద్ధమంత్రి జనతానయనా
నందనుఁడు తిప్పధీమణి, నందనుఁడుగ నిత్యసేవనస్థితి మించెన్. 53

వ. తదీయానుజుండు.

సీ. చెలిమిచేఁ గలిమిచేఁ జెన్నొందఁగ నొనర్చి, హితుల నిత్యానందయుతులఁ జేసె

శక్తిచే భక్తిచే సేవన మొనరించి, గురుల సమ్మదరసాకరులఁ జేసె
సమతచే మమతచే సంతర్పణ మొనర్చి, జనుల సంపూర్ణజీవనులఁ జేసె
నయముచేఁ బ్రియముచే నానాట నలరించి, కవుల వైభవరమాధవులఁ జేసె
నీతిచేత వినీతిచే నేర్పు మెఱసి, గరిమఁ దనరాజు ధనరాజుగా నొనర్చె
సుగుణచంద్రికానందితసుజనహృదయ, కైరవుం డగుజన్నయఖ్యైరవుండు. 55

వ. ఈదృగ్వంశవర్ణనాసముదీర్ణకీర్తినిధానంబైన యమ్మంత్రినిధానంబునకును. 56

షష్ఠ్యంతములు.

క. శ్రీమద్వల్లయవరసుత, చామనదండాధినాథసామ్రాజ్యరమా
సామగ్రిసంపాదక, సామాజికచతురుపాయసంపన్నునకున్. 57

క. సముచితయజనాదివిధి, క్రమనిపుణున కుభయవంశఘనకీర్తిసము
ద్యమనియమాచారునకును, విమలాపస్తంబసూత్రవిఖ్యాతునకున్. 58

క. దినకరదండనమస్కృతి, దినదినసంవర్ధమానతేజోనిధికిన్
వినుతహరితాన్వయాంబుధి, జనితకళానిధికి సుకవిజనవరనిధికిన్. 59

క. జన్నామాత్యునిసుతునకు, సన్నిహితసరస్వతీప్రసాదోదయసం
పన్నచతుష్షష్టికళా, సన్నాహస్ఫురితకీర్తిసౌభాగ్యునకున్. 60

క. అక్కాంబానందనునకు, ధిక్కృతసురరా[illegible]ంత్రిధీవిభవునకున్
దిక్కూలంకషకీర్తికి, జక్కనకవికావ్యకరణసత్ప్రియమతికిన్. 61

ఉ. వెన్నెలగంటిసూర్యుఁడు వివేకగుణాఢ్యుఁడు, వేదశాస్త్రసం
పన్నుఁడు రెడ్డివేమనరపాలుచేత మహాగ్రహారముల్
గొన్నకవీంద్రకుంజరుఁ డకుంఠితతేజుఁడు పెద్దతండ్రిగా
సన్నుతి గన్న సిద్ధనకు సంతతదానకళావినోదికిన్. 62

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నారచియింపం బూనిన నవ్యకావ్యకథాలతికకు సుధా
సాగరం బయినమధురానగరం బెట్టి దనిన. 63

చ. ధరణికిఁ గోటచక్రగిరి దాని కగడ్తలు వారిరాసులా
పరిఖలు కోటలోనునికి భావ్యము గాదనియబ్జసూతి భా
సురముగఁ జక్రభూధరముచుట్టును వార్ధులు నిల్పె నాఁగ శ్రీ
కరమగుకోటచుట్టును నగడ్తలు చెల్వగు నప్పురంబునన్. 64

తే. అడుగుఁ జెంది భోగావతి యతిశయిల్లఁ, బరిఖ లక్ష్మీశుకరణిఁ దాపట్టై ననియు
దాను బురికోట యాకాశతటిని మోచి, సమధికోన్నతి గౌరీశుచంద మొందె. 65

క. పురివప్రఖచితమణిగణ, సురుచిరదీధితులవలన సొరిదిని దివియల్

సరగునఁగాన రెట్టిరాత్రులఁ, గరమరు దప్పరముకోటకావలివారల్. 66

చ. వరకనకప్రభాతివిభవంబున మేరుమహీధరంబులై
నిరుపమవజ్రమౌక్తికవినిర్మలకాంతుల వెండికొండలై
సురుచిరరత్నదీధితులసొంపునరోహణపర్వతంబులై
పురమున దేవగేహములు పొల్పెసలారును వైభవోన్నతిన్. 67

క. అప్పురిసౌధములం గల, యొప్పును బొడవును దనర్పు నూహించుచు వా
తప్పఁడె, కలరూపెల్లను, జెప్పెడుచో రెండువేలజిహ్వలవాఁడున్. 68

తే. భూమిఁ దనతోడియిరువురుఁ బూజగొనఁగ, ధాత యాచందమునఁ బొందఁదాను గోరి
వివిధభూసురాకారత వెలసె ననఁగ, బ్రహ్మసంఘంబు వెలయు నప్పట్టణమున. 69

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవిద్యానవద్యులు, మంత్రతంత్రాగమమర్మవిదులు
నానావిధాధ్వరనైపుణ్యగణ్యులు, సాధుసంరక్షణాచరణపరులు
నిఖిలధర్మాధర్మనిశ్చితహృదయులు, పరమకారుణికత్వభవ్యమతులు
నిజకులాచారైకనిష్ఠాగరిష్ఠులు నిత్యసత్యవ్రతనిరతవచను
లర్కతేజులు సువ్రతు లకుటిలాత్ము, లమలచరితులు దైవజ్ఞు లలఘుయశులు
విప్రు లొప్పుదు రెప్పు డవ్వీటిలోనఁ, జిత్సదానందసంపూర్ణచిత్తులగుచు. 70

చ. దొరఁకొని పూర్వజన్మమున దుర్జనశిక్షయొనర్పఁ గాని సు
స్థిరమతి రాజ్యభోగములు చేకొనఁగాఁ దటిలేమి నాత్మలో
హరి తలపోసి సౌఖ్యముల నందఁగఁ దప్పురిఁ బెక్కురూపులై
పొరిది జనించెనా నృపతిసూనులు వొల్తురు శ్రీసమేతులై. 71

ఉ. ఇంకనివారిధుల్ ధరణి నెవ్వరివేఁడనియింద్రుఁ డెన్నఁడుం
బొంకనిధర్మనందనులు పొంకముగందని చంద్రబింబముల్
శంకరుకింకలోఁబడనిశంబరసూదను లాహవంబునం
గొంకనిపార్థులై నృపతికుంజరసూనులు పొల్తు రప్పురిన్. 72

చ. కరమున నున్న పుఱ్ఱయును గామునిభూతియు నుద్ఘఫాలముం
గరివరచర్మముం దొఱఁగి గ్రక్కున లేమికి బొమ్మగట్టఁడే
హరుఁడు కుబేరుచెల్మి దడలి యాదట మాసఖుఁ డైనవంచు న
ప్పురమున వైశ్యులాడుదురు పుణ్యముపేర్మిఁ బ్రతాపధాములై. 73

చ. పొడువుగ నెల్లయంగడులఁ బ్రోవులు వోసినమూత్నరత్నముల్,
కడఁక ననేకవేషములు గైకొని వచ్చినయర్థికోటికిం
బిడికిళులాదిగాఁగ బలివెట్టుదు రెప్పుడు వైశ్యభామిను

ల్కడపక హస్తకంకణకలధ్వను లొప్పఁగ నప్పురంబునన్. 74

ఆ. లెక్క కెక్కు డైనమిక్కిలిసిరి గల్గ, నెన్ని కోట్లపడగ లెత్తరామి
నపరిమితధనంబులను వ్రాలి బడగలు, గట్టు వైశ్యజనము పట్టణమున. 75

చ. చెలఁగను రాజనంబుఁ గృషిచేయుచు నుండెడు సేద్యకల్మియుం
దలఁగనిధాన్యముల్ పసులదాఁటులు దోఁటలుఁ గట్టుబండులుం
గలుఁ దిడరాక యుండెడునగోపరవస్తుచయంబుఁ దేఁజులం
దలఁచుగ నీనుగోడిగలుఁ దత్పురిశూద్రుల కొప్పు నెప్పుడున్. 76

సీ. క్రోల్పులి నైన నుక్కునఁబట్టి మీసాల, నుయ్యేలలూఁగెడునోపికలును
మదహస్తి నయినను నెదిరి కొమ్ములువట్టి చదికిలఁబడఁ ద్రోచుసత్వములును
గంఠీరవము నైనఁ గడిమిఁ బెడఁబాపి సటలు పెఱుకఁజాలు సాహసములు
శరభంబు నైనను సరభసంబునఁ గిట్టి మూటకట్టుగఁ గట్టు మొక్కలములు
గలిగి శస్త్రాస్త్రనిపుణులై కరము మెఱసి, యతిభయంకరాకారత నతిశయిల్లి
ధీరతాసముద్భటులైనవీరభటులు, పరఁగుచుందురు రప్పురవరమునందు. 77

సీ. మృగరాజమధ్యలై మిక్కిలి మెఱసియు వక్షోజకరికుంభరక్తి సేసి
చంద్రబింబాస్యలై చాల రాగిల్లియు నలకాంధకారంబు వెలయఁ జేసి
పికనాదకంఠలై పెంపువహించియు నధరపల్లవముల ననునయించి
కలహంసగమనలై కడు బెడఁగారియుఁ గరమృణాళంబులఁ గగము మనిచి
నవ్యకౌముదీస్మితలయ్యు నయనపాద, సారసంబుల నెంతయు గారవించి
చిత్రసౌందర్యధుర్యలై చిగురుఁబోఁడు, లప్పురిఁ దనర్తు రెక్కుడునొప్పిదముల. 78

చ. తెలికనుదోయిమించులును దిన్ననినవ్వులు ముద్దుమోములుం
బలుచనిచెక్కులుం జిలుకపల్కులు మెత్తనిమేనుఁదీఁగలుం
గలుగుట సందియంబయినకౌనులు వటుత్రివ లైనచన్నులుం
గలిగి పురిం జెలంగుదురు కామునిదీపములట్లు కామినుల్. 79

ఉ. భూమిఁ గవీంద్రవాక్యములఁ బొచ్చెము నేయఁగ జెల్లఁ గాకయా
తామరసాక్షులైనపురితన్వులశాతకటాక్షముల్ విట
స్తోమము మర్మదేశములఁ దూఱి కలంపఁగఁ జాలుపోలికం
గామునిపుష్పబాణములు కాముకుల న్నెటినాటఁ జాలునే. 80

క. అసమశరుఁ డించువిల్లును, గుసుమశరంబులును విడిచి కొమ్మలభ్రూనే
త్రసమృద్ధిచేతఁ దత్పురిఁ, బసగలవిలుకాఁడనంగఁ బరఁగుచు నుండున్. 81

క. యోషిజ్జనసౌందర్యవి, శేషము శేషంబు వాగ్విజృంభణమహిమం

భాషాపతినిర్జరగురు, భాషాశేషులకు గాదు పరిస్తుతి సేయన్. 82

ఉ. ఎత్తులయొప్పు కంకెసర మెత్తుట యొప్పుగఁ జొక్కి చిల్కకా
లొత్తడిఁ బుష్పముల్ గొసర కూరక యున్కికి, నల్లనవ్వుచున్
చిత్తముతోన చిత్తములు వేగ హరింతురు నేర్పుమీఱఁగాఁ
జిత్తజు వేఁటదీమముల చెల్వునఁ దత్పురిఁ బుష్పలావికల్. 83

చ. చిలుకల తేరుఁ గోయిలల సేనలుఁ దుమ్మెదపిండు నారియున్
గలువలయమ్ములుం బ్రసవకార్ముకమున్ మగమీను టెక్కెమున్
మలయసమీరుప్రాపుఁగని మన్మథుఁ డప్పురిలోన ద్రిమ్మరున్
లలనలప్రాణనాథు లెడ లజ్జల నుజ్జగిలంగఁ జేయుచున్. 84

సీ. నడయాడ పర్వతములు వడసి మోదమ్మునఁ, గూడి యాడెడునడగొండ లనఁగ
వర్షధారలు గానవారిద్వయు తోరఁగంగ ధర వసించినయంబుదంబు లనఁగ
నాకాగజాకృతు లలవడ జనులకుఁ జూప వచ్చినబహురూపు లనఁగ
దిఙ్నాగ దోఁచిన దీనత వెంపునఁ దెమలినచీఁకటిగము లనంగ
వాలి చరియించుఁ గరిమదవారణములు, దారుణాహవాంభోనిధితారణములు
కదనవిజయరమాధారకారణములు, పృథులరాజన్యశౌర్యసంప్రేరణములు. 85

చ. సురపతిదాడి నంబునిధిఁ జొచ్చినయద్రులు నిచ్చ లప్పురిన్
దిరుగఁగ నాత్మఁ గోరి శరధిన్ బరిఖాకృతిఁ గాపువెట్ట తా
నరుదుగ భద్రసామజములై సలయేఱులు గానధారలై
తొరఁగుచు నున్నయాడ్కి నతిదుస్సహతం గరులొప్ప నప్పురిన్. 86

సీ. పవమాను నైనను నవమానయుతుఁ జేయుఁ జటులజవోపేతసత్త్వగరిమ
సింహాగ్రజుల నైన జీరికిఁ గొనకుండుఁ బృథులహేషాఘోషభీషణముల
నాంజనేయుని నైన నపహసింపఁగఁ జాలు నతిదూరలంఘనసాహంకృతులను
విక్రమార్కుని నైన వెఱఁగొందఁగాఁ జేయుఁ జండతరాఖిలసాహసముల
భరతముని నైన నుచ్చెంబు పట్టుమండు, వివిధనర్తనచాతుర్యవిక్రమముల
జిత్రరూపము మెచ్చవు చెలువులందు, వలను మీఱినయప్పురివాజివములు. 87

సీ. శుకమంజులాలాపశుభకరస్థితి మించి 1పల్లవసందోహభాతిఁ దనరి
కలకంఠకూజితవిలసనంబుల నొంది 2రంభానురేఖలరమణ మెఱసి

---

1. పల్లవసందోహము = చిగురుటాకులగుంపు, విటకాండ్రపిండు. 2. రంభా = అరఁటిచెట్లు.

[1]హరిచందనస్ఫూర్తి ననిలంబుఁ దనరారి పుష్పసౌరభములఁ బొలుపుమిగిలి
సరసాలిమాలికాసంసక్తి విలసిల్లి విషమబాణాసనవృత్తిఁ జెంది
లలితమాకందవైభవంబుల దనర్చి, యతిమనోహరాకారత నతిశయిల్లి
యుద్యదుద్యానవాటిక లుల్లసిల్లు, వారవనితలునాఁ బురవరమునందు. 88

సీ. సరసపుష్పపరాగసైకతంబులు దీర్చి తేనియకాలువల్ తెరలిపాఱ
రమ్యమయూరసంభ్రమలీలఁ గల్పించి ఘనతమాలాంబుదకాంతి దనర
లతికావిలాసినీలాస్యంబు ఘటియించి చతురమారుతనటస్వామి పోలెయఁ
జారుపల్లవరాగసంధ్యామహిమఁ జూపి వికులకోరకతారకములు మెఱయ
సతతవిహరణదంపతిచారుదేహ, రత్నభూషారుచిస్తోమరమ్య మగుచుఁ
బొలుచు నారామసమితి తత్పురమునందుఁ, గల్పకావలి భువివిూఁదఁ గలిగె ననఁగ. 89

శా. ఆరామంబులు పెక్కుగల్గను సువాసాసంబుగా నేచి ము
క్కారుం బండును రాజనంబుఁ జెఱకుల్ గప్పారుపూఁదేనియల్,
నీ రెల్లప్పుడు నిండియుండుఁ జెఱువుల్ నిర్మించు టెల్లల్ బురం
బౌరశ్రేణికి గోకదంబమునకున్ బాథోవిహారార్థమై. 90

చ. కరిమకరాలయాఘ్యతఁ బ్రకామగభీరత నమ్యతస్థితిన్
వరకమలోదయస్ఫురణ పొలుపుఁ బన్నగలోకసంగతిన్
ధరఁ గలవారికెల్లఁ బ్రమదంబున నాశ్రయమై తనర్చుటన్
బరఁగుఁ బురింద్రటాకములు పాలసముద్రముతో సమంబులై. 91

చ. సరసిజనాభుఁ డట్టె హరి సారసరుంభవుఁ డట్టె బ్రహ్మ యా
సిరియును నబ్జవాస యటె చిత్తమునం దలపోసి చూడఁగా
దొరయుచు నీ యీ ప్రసూనములతో నితరప్రసవవ్రజంబు నాఁ
బురమునఁ బద్మషండములు పొల్పెసలారు మనోహరంబులై. 92

సీ. కామశాస్త్రంబులు వేమాఱు నియతిమైఁ జదువకుండినఁ బుష్పశరుని యాన
మన్మథాగమములమర్మంబు లెల్లను జూడకుండిన రమాసుతుని యాన
సూనాస్త్రితత్త్వవిజ్ఞానంబు గడముట్టఁ గనుఁగొనకున్న నంగజుని యాన
మకరకేతనమంత్రసుకరాక్షరము లనుష్ఠింపకుండిన మనసిజుని యాన
యనుచు జనులెల్ల వినఁ జాటుననువు దోఁప, మత్తకోకిలనిస్వన మధురకీర
భాషణంబులు వీనులపండు వగుచుఁ, దనరుఁ దత్పురి నుపవనాంతరములందు. 93

ఉ. చిత్తజురాజ్యసంపద యశేషము నైకొని సౌఖ్య మందఁగా

---

1. హరిచందనము=పచ్చనిగంధము, నీటిప్రబ్బలిచెట్లు, శ్రీగంధపుఁజెట్లు.

నుత్తులు దార నాఁబురవరోపవనంబులు సొచ్చి యిచ్చఁ బూ
గుత్తులఁ ద్రావి తేనియలు కుత్తుకబంటికఁ గ్రోలి లీలమై
నె త్తిలిమో్రియు చింపుదళుకొత్తుచు నుండు మదాలిదంపతుల్. 94

సీ. విరజాజివిరులపై విహరించు విహరించి సొబగునెత్తావులు చూఱలాడు
బొండుమల్లియలపైఁ బొరలాడుఁబొరలాడి పుష్పంధయంబులఁ బోవఁజోపుఁ
గన్నెగేదఁగు లొయ్యఁ గదలించుఁ గదలించి చదలఁ బుప్పొడి వెదచల్లియాడు
జలజవనంబులోఁ జరియించుఁ జరియించి దొరఁగుపూఁదేనెలఁ దొప్పఁదోఁగు
సతతబహువిధగతపరిశ్రాంతి నొంది, యున్న వనపాలదంపతు లొడల నున్న
చెమట లల్లనఁ బాయంగఁ జేయుచుండు, నప్పురంబునఁ బ్రమదవనానిలుండు. 95

శా. వేమాఱు న్మలయానిలుం డడరి యావీటం బ్రసూనాన్వితా
రామంబుల్ వెస ముట్టి యందలియలివ్రాతంబుఁ బోజోపితా
నామోదంబులు చూఱవట్టి బలియుండై యొప్పి పౌరాంగనా
సీమంతంబులఁ బుష్పరేణు వునుచున్ సిందూరరేఖాకృతిన్. 96

సీ. కమలాగృహకవాటకలితకుంచిక నాఁగ జలజకోరకరాజిఁ గలయఁదెఱచి
మనుకరాకర్షణమంత్రసిద్ధుఁడు నాఁగఁ గుసుమరజోభూతి దెసలఁ జల్లి
సుభగలతానటీసూత్రధారుఁడు నాఁగ నృత్యవిద్యాప్రౌఢి నెఱయ నేర్పి
సకలజీవస్నేహసంజీవని యనంగఁ బ్రికటనిద్రాముద్రఁ బాయఁజేసి
మందిరోద్యానవాటికలందుఁ బొలసి, వేగుబోఁకలఁ దత్పురి విభ్రమించు
శైత్యమాంద్యకసౌరభ్యసహితమైన, మలయపర్వతసంజాతమారుతంబు. 97

చ. సిరి యుదయంబు నొందినవిశేషమున న్నవదుగ్ధవార్ధియై,
కర మరుదైనముత్యములు గల్గుట నూతనతామ్రపర్ణియై,
వెరవున సత్పథస్థితి నవీనవియన్నదియై తనర్చి, యా
పురి బహుజీవనంబులఁ బ్రిపూర్ణత నొందె జగన్నుతంబుగన్. 93

ఉ. భామిను లెల్లఁ బద్మినులు, బ్రాహ్మణు లెల్లఁ గృతాధ్వరోత్సవుల్,
భూమిపసూను లెల్లఁ బటుభూరిభుజాబలవిక్రముల్, విట
గ్రామణు లెల్లఁ గామరసకావ్యకళాకలనావిశారదుల్,
కోమటు లెల్ల నర్థపులు, గుజ్జము లెల్లను దేజు లప్పురిన్. 99

తే. సకలకళలకు సుఖగోష్ఠి సలుపునెలవు, మగతనంబుల కేకాంతమందిరంబు
పచ్చవిల్తుని కాయుధాభ్యాసశాల, యనఁగ నొప్పారు నెప్పుడు నప్పురంబు. 100

వ. మఱియు నప్పురవరంబు సరోవరంబునుం బోలె బహుజీవనపరిపూర్ణంబును గమలా

వాసవిలసితంబును గంకణగణకలితంబును రాజహంససేవ్యంబును గువలయానందభవ్యంబును నై, వసంతసమయంబునుంబోలెఁ బల్లవోల్లాసహృద్యంబును మదనవిహారానవద్యంబును సుమనోవికాసమహనీయంబును శుకశారికాలాపరమణీయంబును సకలజనమనఃప్రసాదంబును గలకంఠమృదులగానసంపాదంబును నై, రామాయణంబునుంబోలె రామాభిరామంబును భరతగోష్ఠీసమంబును సుమిత్రాత్మజజనకతనయానందగమ్యంబును శత్రుఘ్నవ్యాపారరమ్యంబును నంగదకటకాలంకారకీర్తనంబును మహాబలకుమారోదారవర్తనంబును నై, మహాభారతంబునుంబోలె ధర్మనందనాచారప్రకారంబును శిఖండివిహారస్ఫారంబును భీమబలోద్దామంబును నర్జునకీర్తిస్తోమంబును జాపాచార్యహస్తలాఘవపరిశస్తిభరితంబును గృపానూనచరితంబును నై, పయఃపారావారంబునుంబోలెఁ బురుషోత్తమవాసయోగ్యంబును లక్ష్మీజనిసౌభాగ్యంబును ననంతభోగిపరివృతకులగోత్రాలవాలంబును సకలరత్నోద్భవమూలంబును నై మెఱసి; మాతంగవాగంబయ్యును మాతంగనివారంబై, పుండరీకమండనం బయ్యును బుండరీకఖండనంబై, పుణ్యజనభయంకరం బయ్యును బుణ్యజనశివంకరంబై, మధుపకులనిరసనం బయ్యును మధుపకులవిలసనంబై, యనంగవిహారసహితం బయ్యును ననంగవిహారగహితంబై, తనరి; తనుకృశత్వంబు మానినీమధ్యంబులయంద, చంచలత్వంబు మృగేక్షణాకటాక్షంబులయంద, కుటిలస్వభావంబు కాంతాకుంతలంబులయంద, అన్యోన్యసంఘర్షణంబు ప్రమదాపయోధరంబులయంద, ఆలస్యంబు నితంబినీగమనంబులయంద, క్రూరత్వంబు సుముఖీనఖముఖంబులయంద, కలహంబు మానినీప్రణయప్రసంగంబులయంద, రాగాతిశయంబు బింబాధరామధురాధరంబులయంద, వర్ణసంకరంబు బాలికాకపోలచిత్రపత్రికలయంద, మదోద్రేకంబు తరళనయనాతారుణ్యంబులయంద కాఁ దనయందుఁ బొనగం బొరయఁజాలి; శంకరాకారంబునుంబోలె సర్వమంగళాలంకృతం బయ్యును మహాభూతసమాశ్రయంబు గాక సురభిహారినానాముఖభోగిభూషితంబును, పూర్ణశశిమండలంబునుంబోలెఁ గువలయానందకరం బయ్యును గళంకాంకితంబు గాక సకలకళాలాలితంబును, అంబరతలంబునుంబోలెఁ జంద్రతారాభిశోభితం బయ్యును సర్వజ్ఞవిగ్రహంబు గాక బుధగురుకవిప్రకాశబంధురంబును, అమరావతీపురంబునుంబోలె రమణీయాప్సరోరంజితం బయ్యును బుణ్యజనవిరహితంబు గాక సురభిహరిచందనసురమణీసదనంబును, అలకాపురంబునుంబోలెఁ దురగముఖబలవిక్రమోద్భటం బయ్యును గుబేరాస్పదంబు గాక యభినవోద్యానపుష్పకాంతంబు నై; నరసింహప్రభావపరిణతం బయ్యును బ్రహ్లాదజనకసముత్సాహదోహలంబును, వీరభద్రవిహారాస్పదం బయ్యును దక్షయజ్ఞమనోజ్ఞంబును, ద్విజరాజతేజోవిరాజితం బయ్యును గమలాభి

రామంబును, విజయవీరాలాపవిలసితం బయ్యును సైంధవోల్లాసబంధురంబును, రా
మాభిరామం బయ్యును విభీషణోల్లాసవిలసితంబును, దానవారిసమాక్రాంతం బయ్యు
ను హిరణ్యకశిపువిలసితంబును నై మెఱసి; దానంబునకు నిదానంబును, ధర్మంబునకు
మర్మంబును, విభవంబునకుఁ బ్రభవంబును, విక్రమంబునకు ననుక్రమంబును, సౌఖ్యం
బునకు ముఖ్యంబును నై యొప్పునప్పురంబునకు నధీశ్వరుండు. 101

సీ. తనభుజాస్తంభంబు ధరణీవిలాసినీసాలభంజికకు నాస్పదము గాఁగఁ
దనకీర్తినర్తకి దశదిశామండలీరంగమధ్యమున నర్తనము సేయఁ
దనఖడ్గభుజగేంద్రుఁ డనతరాజన్యకప్రాణానిలంబుల నాహరింపఁ
దనప్రతాపాగ్ని యుద్దామదిగ్గజకర్ణతాలవృంతముల వర్ధనము నొంద
సురభిసురరత్నసురభూజశరధిచంద్ర, సాంద్రలజ్జానుసంధానచతురవితర
ణప్రకీర్తితబుధజనానందుఁ డగుచుఁ, దనరె శృంగారశేఖరధరణివిభుఁడు. 102

క. శోభాగణనీయయశో, లాభాగమనాభిలాషలంపటుఁ డగుచున్
భూభాగ మేలె నాతఁడు, నాభాగ దిలీప రంతి నహుషుల మాడ్కిన్. 103

క. ఆ రాజు రాజ్యమున ధర, నారూఢివహించెఁ జిరతరాయురనేక
శ్రీరుచిరపుత్త్రపౌత్త్రస, దారోగ్యసుభాగ్యసంతతానందంబుల్. 104

వ. అమ్మహీశ్వరుం డొక్కనాఁడు. 105

సీ. సకలభాషాకావ్యసత్కవిరాజులు నుభయపార్శ్వంబుల నల్లసిల్ల
సంగీతవిద్యాప్రసంగపారంగతగాయకేంద్రులు సమ్ముఖమున మెఱయఁ
జరమభాగమునందుఁ జామరగ్రాహిణీకంకణఝుంఝుంత్కార మెసఁగఁ
బదపీఠి చెంగటఁ బ్రణతరాజకిరీటనవరత్ననీరాజనములు నిగుడ
సహజకరుణాకటాక్షవీక్షావిశేష, దీపితాశేషధనకృతార్థకృతార్థ
కలితచాటుసుధాపూర్ణకర్ణుఁ డగుచు, నిండువేడుకతోఁ గొలువుండునప్పుడు. 106

ఉ. క్రొన్ననవింటివాఁడొ నలకూబరుఁడో నలుఁడో జయంతుఁడో
యున్నరమూర్తి యంచుఁ గొలు వెల్లను నచ్చెరువంది చూడఁగా
విన్నను వొప్ప నొక్కరుఁడు విప్రకుమారకుఁ డేఁగుదేర, న
త్యున్నతరత్నపీఠమున నుంచి నృపాలకుఁ డిచ్చె నర్చనల్. 107

ఆ. ఇచ్చి యాదరించి, యెయ్యది నీనామ, మెచట నుండి యిచటి కేటికిప్పు
డేఁగుదెంచినాఁడ? వెఱిఁగింపు మనుటయు, నిట్టులనియె భూసురేశ్వరుండు. 108

క. నా పేరు చంద్రగుప్తుఁడు, భూపాలక సకలకళలఁ బొఁగడొందినవృ
ద్ధోపాధ్యాయులశిష్యుఁడ, నాపుణ్యాత్ముల కృపాకటాక్షమువలనన్. 109

మ. చతురామ్నాయములున్ దదంగములుఁ జూచాతప్పకుండ న్గ్రహిం

చితి వేదార్థరహస్యముల్ దెలిసితిం జేకొంటి న్యాయక్రమో
న్నతి శీలించితి ధర్మశాస్త్రములఁ బురాణప్రౌఢిమల్ మించితిన్
మతిలో నీపదునాల్గువిద్యలును సమ్మానంబునం బూనితిన్. 110

క. గారవమున సకలకళా, పారీణుఁడ నైతిఁ బసిఁడిపల్లెరమైనన్
జేరుపఁగఁ జోటు వలె నని, చేరితి నిను నాదుకోర్కెఁ జింతింపు మదిన్. 111

తే. అనుచుఁ దత్కాలయోగ్యంబులైనయట్టి, భాషణంబుల బహుకళాప్రౌఢి దోఁపఁ
జంద్రగుప్తుండు గావించె సరసగోష్ఠి, వట్టిమ్రాఁకులఁ జిగురులు వుట్టునట్లు. 112

ఉ. ఆలలితప్రసంగమున కాత్మఁ దలిర్చిన ఛత్రచామరాం
దోళిక లాదిగాఁ గలుగు తోరపుసంపద లిచ్చి యమ్మహీ
పాలుఁడు సత్కరించె ద్విజబాలకముఖ్యు ననేకభంగి ను
న్మీలితబంధుపంకజవనీకమలాప్తుని జంద్రగుప్తునిన్. 113

మ. చిరకీర్తిప్రథమానదానకలనాశృంగారశృంగారశే
ఖరధాత్రీరమణుండు నిత్యమును వేడ్కన్ దన్ను మన్నింప సు
స్థిరలక్ష్మీరతి నుల్లసిల్లె ధరణీదేవోత్తముండుం బురిన్
వరశిష్యప్రకరప్రబోధనకళావ్యాఖ్యానసౌఖ్యాత్ముఁడై. 114

క. అంతట నొకనాఁడు జర, త్కాంతామణి యోర్తు గదిసి ఘనతరవినయా
నంతభయభక్తి నతనికి, నెంతయుఁ బ్రియ మొదవ మ్రొక్కి యిట్లని పల్కెన్. 115

సీ. శ్రీరమ్యగుణధాము శృంగారనిస్సీము తోయజభవవంశతుహినధాము
యీమధురాపురాధీశుఁడై వెలసిల్లు శృంగారశేఖరక్షితిపుపాల
నృపులలో నుత్తముండైనవీరవర్మం డనుదండనాయకుఁ డాత్మజుండు నాకు
నతనిగాదిలిపట్టి యభినవతారుణ్యమహనీయతాస్పద మదనరేఖ
రాగమంజరి యన నొప్పు రాజసుతయుఁ, దాను నొకయీడుగాఁగ నెంతయును వేడ్క
నమ్మహీపతి యక్కున బొమ్మనందుఁ, బెట్టుకొని యొక్కలాగునఁ బెనుపఁ బెరిఁగి.

క. కామితఫలదము లనఁ దగు, నోములు సర్వమును నోఁచి నుతదానకళా
శ్రీమించె బహుస్యందన, సామజహయరోహణప్రశస్తి వహించెన్. 117

క. ఆరమణి రూపరేఖా, చారువిలాసము లనన్యసాధారణముల్
శ్రీరమణీతనయరమా, ధారణములు ప్రథమరసకథాకారణముల్. 118

సీ. అతివతిన్ననిమాట లమృతంపుఁదేటలు హరినీలమణులమై నలరుకురులు
వనజాక్షి చూపులు వలరాజుతూపులు క్రొత్తవెన్నెలలోని క్రొవ్వు నవ్వు
మెలఁత మేనిమెఱుంగు మెఱయుకారుమెఱుంగు చిగురుకెంపులక్రోవి చిన్నిమోవి
శోభలిచనుదోయి కోదమజక్కవదోయి శృంగారవీచులు చెలువవళులు

గంధసింధురశుండాప్రకాండకరభ, కదళికాకాండకాంతవర్గములతోడి
పెందొడలు కాంత పెందొడ లెందు వరయ, మదనరేఖకు సరియైనమగువ గలదె. 119

క. అన్నులఁత నిన్ను నున్నత, సన్నుతమణిచంద్రసౌధశాలలలోనన్
గ్రొన్ననవిలుతుని నోముచు, వెన్నెల నెచ్చెలులుఁ దాను విహరించుతఱిన్ 120

క. చిలుకలతేరును గోకిల, బలములు లేఁజెఱకువిల్లుఁ బ్రసవాస్త్రములున్
దొలఁగించినమరుఁడో యన, విలసితగతి నీవు రాజవీథిఁ జరింపన్. 121

సీ. ఎలమితోఁ గోరిక లీరిక లెత్తినసరణి మేఁ బులకలు జాదుకొనఁగ
నలువులువాఱెడునను రాగరసలీల నానందబాష్పంబు లగ్గలింప
మఱుఁగువెట్టక డెంద మెఱిఁగించుకైవడి గొబ్బునఁ బయ్యెదకొంగు సడలఁ
గనుఁగొన్నమాత్రానఁ గరఁగెఁగతి దోఁపఁ జెమటచిత్తడిసోన చిప్పతిలఁగఁ
దమకమును సిగ్గుఁదమలోనఁ దడఁబడంగ, మఱపుఁ జెయ్వుఱుఁ దమలోనమాఱుమలయ
హాలపుఁజూపులుఁ దమలోన సూడుపట్ట, సహజశృంగారచేష్టలు సంపడంప. 122

క. లీలాతరంగితం బగు, లాలితభవదీయరూపలావణ్యాగసం
బాలోలనయన నలినీ, నాళంబులఁ గ్రోలుచుండె నలినాక్షీ తగన్. 123

వ. అంత. 124

క. తరుణారుణారుణాంబుజ, శర మిత్తుశరాసనమున సంధించి మరుం
డరవిందనయన డెందము, కరమురుదుగ నుచ్చిపోవఁగా నేసె వెసన్. 125

క. అగ్గజగామిని కాముని, యగ్గలికకు బెగ్గడిల్లి యాళిజనములన్
దిగ్గనఁ గను మొఱఁగి కడున్, సిగ్గున నేకాంతసదనసీమకుఁ జనియెన్. 126

వ. అట్లు చనుటయు. 127

ఆ. సకియ లత్తెఱంగు సకలంబు నూహించి, కార్యగతిఁ దలంచి కడుఁ జలించి
యిందువదన యున్న కంచువ కేతెంచి, పొంచి నిలిచి యాలకించునపుడు. 128

సీ. తల్లిదండ్రులమాట చెల్లనిచ్చెద నన్నఁ దగు లుజ్జగింప నాతరముగాదు
మాటిమాటికిఁ గూర్మి మాటుసేసెద నన్నఁ బైకొన్నవలవంత బయలుపఱుపఁ
జెలులతో నింతయుఁ జెప్పి చూచెద నన్న సిగ్గు నాచనవులు చెల్లనీదు
చక్కనిమానంబు చిక్కఁబట్టెద నన్నఁ బంచబాణుఁడు గడుఁ బ్రల్లదీఁడు
కమలనయనాచకోరరాకాసుధాంశుఁ, డైనయతఁ డేడ నేనేడ ననితలంప
కకట యందనిపంటికి నఱ్ఱుసాఁచెఁ, జిత్త మిటమీఁద నే నేమిసేయుదాన. 129

క. అని చింతాసంతాపము, లనితరసాధారణంబులై మదిలోనన్
బెనఁగొనఁగ నున్నకన్నియ, ననుగుణవతిఁ జేరి యిట్టు లనిరి వయస్యల్. 130

మ. తరుణీ! చిత్తము భూసురోత్తమునిమీఁదం జేర్చి లజ్జాతిర

స్ఫురిణీగుప్తముగా నొనర్చి యిటు లేకాంతంబు దుర్దాంతదు
ర్భరచింతం బడఁ బంతమమ్మ! మును వాక్ప్రౌఢిన్ విడంబింతుగా
విరహోత్కంఠితకామినీదశదశావిర్భావభావవ్యథల్. 131

వ. అంతఁ జతురికాజనంబులు తదీయదశాపనోదనం బొనరింపం దలంచి, యభిరామ
గృహారామంబునఁ గెలయించిన. 132

సీ. బాలరసాలంబుపైఁ గేలు సాఁపదు తిలకించి చూడదు తిలకతరువు
సంపంగె ముఖరాగసంపద నలరింప దశు గశోకమునకై యడుగనీదు
పాట వెంపార్పఁ జూపదు ప్రియాళువుఁ జేరి కుచవీథిఁ గూర్పదు కురవకంబు
కర్ణికారముఁ బొడగన్న మాటాడదు సిందువారముమీఁదఁ జేర్చ దూర్పు
నను చుసురపొన్న గనుఁగొన్న నవ్వ దెపుడు,పొగడఁ బుక్కిటిమధువునఁ బోదిసేయ
దిందుముఖి దోహదక్రీడ లీడ విడిచె, నలరువిలుకానిములుకుల కాత్మ నులికి. 133

వ. అప్పుడు. 134

క. పొదలిననయారామములోఁ, గదలీతరుమధ్యదీర్ఘికాతటభూమిన్
బొదలినగురువిందలలో, విదితం బగుచంద్రకాంతవేదికమీఁదన్. 135

చ. దళ మగుపచ్చకప్పురపుఁదావులు పైపయిసోఁకుమట్టుఁ జైం
గలువలపాన్పుపై నునిచి కాంతకు గొజ్జఁగినీటితేటచే
జలకము లార్చి మైఁ గలయఁ జందనపంక మలంది, యంతయుం
బలుచనిసన్నగావివలిపంబులు గట్టఁగ నిచ్చి నెచ్చెలుల్. 136

వ. వెండియును. 137

క. చల్లనిమం దని పైపైఁ, జల్లనిమం దొకటి లేదు సతిడెందమునన్
జల్లఁదన మంద దయ్యెను, జల్లనిమందులను దాపసంపద మించెన్. 138

సీ. అలుతఁ దగిల్చినయాణిముత్తెపుఁ బేర్లు హరినీలహారంబులై తనర్చెఁ
దనువల్లి నంటినధవళచందనచర్చ లీలఁ గాలాగరులేప మయ్యెఁ
గరముల మెత్తినకర్పూరరేణువుల్ కస్తూరికాగురుకణము లయ్యెఁ
సెజ్జపైఁ బఱచిన చేమంతి రేకులు కలయ నిందీవరదళము లయ్యెఁ
జిత్తజాతుండు కనుమాయ చేసినాఁడొ, మనమునంబుల విభ్రాంతి మట్టుకొనెనొ
కమలలోచనపరితాపగౌరవంబొ, యనుచు వెఱఁగంది మదిఁ గుంది యబ్జముఖులు. 139

క. ఇంతకు మిన్నక యుండుట, పంతము గాదనుచు వీరవర్మునితోడన్
గాంతామణిసంతాపముఁ, గంతుప్రతాపంబు లలియఁగాఁ జెప్పుటయున్. 140

క. విని భయము ప్రియము మనమున, నెనయఁగ నవ్విభుఁడు వినయ మెసక మెసంగన్
నను నీపాలికిఁ జను మని, పనిచినఁ బనివింటిఁ గార్యభంగి ఘటింపన్. 141

క. చాలింపు మితరముల మదిఁ, బాలింపుము శీరవర్మఁ బ్రమదాత్మునిఁగా.
నాలింపుము నావిన్నప, మేలింపు మనోజరాజ్య మెంతయు నింతిన్. 142

వ. అనిన నమ్మహీసురముఖ్యుం డమ్మగువ కిట్లనియె. 143

క. అతివా! ముదియఁగ ముదియఁగ, మతిద ప్పెనొ కాక నీకు మనమున, నియమ
వ్రతపరుల శూద్రరమణీ, రతికై బోధింప వత్తురా యిది తగవా. 144

చ. అనవుడు నింతి యీయెడఁ బ్రయాసపడం బనియేమి యంచు, వే
గన ములు ముంటఁ బుచ్చుటయె కార్యముగాఁ దలపోసి చంద్రగు
ప్తునిఁ దగురీతి వీడుకొని, భూపతిపాలికిఁ బోయి పూసగ్రు
చ్చినగతిఁ గార్యనిర్ణయ మశేషము తిన్నగ విన్నవించినన్. 145

స. విని కడుసంభ్రమించి యతివేగమ కంచుకిఁ బంచి చంద్రగు
ప్తునిఁ బిలిపించి, యాదరముతోడ సమున్నతనూత్నరత్నకాం
చనమయరమ్యపీఠ మిడి సారగభీరవచోనిరూఢి నా
య్యన వినయంబు తేటపడ నమ్మనుజేంద్రకులేంద్రుఁ డిట్లనున్. 146

ఆ. నిరుపమాన మైననీమోహనాకార, రేఖ మాంచె మదనరేఖ యనుచు
నదియ తప్పుచేసి, యలరంపగము సేసి, యలఁతఁబెట్టఁ దొణఁగె నంగభవుఁడు. 147

క. మరుచేఁ దొడిఁబడకుండఁగఁ, గరుణింపు సరోజనేత్రఁ గావు మహింసా
పరమోధర్మయనం గల, పరమార్థనిరూపణంబు భావించి మదిన్. 148

వ. అనవుడు నబ్బ్రాహ్మణుండు. 149

మ. సచ్చరితానువర్తనము సానుజనంబులు సుమ్మతింపఁగా
నచ్చపుబ్రహ్మచర్యము ప్రయత్నమునం జరియించుచుండి నేఁ
డొచ్చెలి! శూద్రభామినికి నువ్విళులూరి పథంబు దప్పఁగా
వచ్చునె? లెద్దునాకి యుపవాసము మాన్పికొనంగ నేటికిన్. 150

క. వర్ణాశ్రమధర్మంబుల, నిర్ణయములు దొలఁగకుండ నియమించుయశః
పూర్ణులు మీరలె యీయది, నిర్ణయ మని పలుకఁ దగునె నిండినసభలోన్. 151

వ. అనిన నమ్మహీశ్వరుం డిట్లనియె. 152

క. పారాశర్యప్రముఖుల, పారకృపామహిమ తేటపడ నింతులదౌ
కోరిక దీర్చుట వినమే, వారిసదాచారగౌరవం బెడలెనొకో. 153

క. నావుడు భూసురుఁ డిట్లను, దేవరయానతియు నస్మదీయనియమముఁ
భావించి, సయుభయమ్మతి, గావించునుపాయ మొకటి గాంచితి వినుఁడీ. 154

చ. వరుసను బ్రాహ్మణోత్తముఁడు వర్ణచతుష్టయజాతకన్యలఁ
బరిణయమౌట ధర్మమని పల్కుదు రాదిమునీంద్రముఖ్యుల

స్వైర వాదఁగూడు నేనిఁ బృథివీవర! యీవరవర్ణినీమణిన్
గరమనురాగలీలఁ బ్రియకామిని గాఁగఁ బరిగ్రహించెదన్. 155

వ. అనిన నమ్మహీపాలుండు తదనులాపానురూపప్రవర్తితకార్యుం డగుటయుఁ దద్వృ
త్తాంతం బంతయు మదనరేఖ కాంతాజనంబులవలన నెఱింగి. 156

క. కాదంబినీసముద్గత, నాదంబున నీపలతిక ననిచినభంగిన్
జాదుకొనఁ బులకకలికా, శ్రీ దనువల్లికకుఁ జాలఁ జె న్నొదవింపన్. 157

సీ. చెదరినయలకలచిక్కు చక్కఁగఁ దీర్చి, జాఱినగనయంబు సవదరించి
తనువునఁ బైకొన్నతాప ముజ్జనచేసి తొరఁగెడికన్నీరు తొలఁగఁ ద్రోచి
చెక్కుటద్దములపైఁ జిఱునవ్వు చిలికించి చిన్నవోయినమోము సేద దీర్చి
తలఁకుడెందముతోడఁ దాలిమి గీలించి పయ్యెదఁ జనుదోయిఁ బదిలపఱిచి
పంచబాణుండు కరసానఁబట్టినట్టి, రత్నపుత్త్రికవోలె వినూత్నరత్న
కాంతి నెంతయు మోదించి కమలవదన, సఖులకెల్లను లోచనోత్సవము చేసె. 158

తే. అంత నిజపురి శృంగార మాచరింపఁ, బనిచె శృంగారశేఖరమనుజవిభుఁడు
హితపురోహితమంత్రిసమ్మతము గాఁగఁ, దత్తదనుకూలశుభముహూర్తములయందు.

సీ. తనపురోహితుఁడు నాఁ దగువిష్ణుశర్మునివరపుత్త్రి యగుశీలవతి లతాంగిఁ
దనతనూజాతయై తారుణ్యమున నొప్పు రాగమంజరి యనురాజవదనఁ
దనదుభాండాగారమున కధీశ్వరుఁ డైనధనగుప్తుఁ డనువైశ్యతనయ సుమతిఁ
దనదండనాయకోత్తముని గాదిలికూఁతు మదవతీమణి యైనమదనరేఖఁ
గ్రమము దప్పకయుండ నారాజవరుఁడు, సకలలౌకికవైదికాచారసరణిఁ
బ్రియముతో విప్రవరునకుఁ బెండ్లిసేసె, వేఱు సేయక వారికి వేఱు వేఱ. 160

క. నానామణిగణకాంచన, చీనాంబరబహుసుగంధశృంగారవతీ
దానానేకపరథతుర, గానేకగ్రామసమితి నరణం బిచ్చెన్. 161

క. ఆవివిధవినుతవిభవ, శ్రీవిలసనభాగ్యసవిశేషస్ఫురణన్
దేవేంద్రునిగతి ధరణీ, దేవేంద్రుఁడు సకలభోగదీపితుఁ డగుచున్. 162

సీ. శీలవతీనిత్యశృంగారరేఖావనాంతరక్రీడావసంతుఁ డగుచు
మంజులతరరాగమంజరీవక్షోజమంజరీమధుపకుమారుఁ డగుచు
సుమతిసీమంతినీకమనీయశశికాంతపాంచాలికాశీతభానుఁ డగుచు
మదనరేఖావధూమానసాంతరరాజహంసావతంసవిహారుఁ డగుచు
వరుసదక్షిణనాయకత్వమున మించి, యొక్కతెఱఁగున ననురాగ మొదవఁ జేసి
యుచితరతిరాజలీలల నోలలార్చెఁ, జంద్రగుప్తమహీసురచక్రవర్తి. 163

క. ఇత్తెఱఁగున నన్నలువురు, మత్తచకోరాక్షులకుఁ గ్రమక్రమము మెయిన్

జిత్తజకేళీనిపుణతఁ, జిత్తానందంబు లొదవఁ జేయుచు నుండెన్. 164

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకును. 165

సీ. చూపుల నిగురొత్తుసోలంబుతోడన సోలంబు తనువున మేళవింప
విలసిల్లు త్రివళులవిరివితోఁ గూడంగ విరివి నెమ్మనముల విస్తరిల్ల
జడిగొన్న చెయ్వులజడనుతోడను గూడ జడను నెన్నడలను జాదుకొనఁగఁ
బొలుపారు నారులనలుపుతోడనుగూడ నలుపు చనొమ్మొనలందు నాటుకొనఁగఁ
గమనములఁ జాల నలసత గానఁబడఁగ, నెమ్మనంబులు మృత్స్నరభమ్ము గోర
మిగుల ప్రేఁకనితోడవుల మెచ్చు సడల, గర్భసంపద నొప్పి రకమలముఖులు. 166

సీ. వేదవేదాంగాదివిద్యలు శీలింప శీలవతీకాంత చింత సేయు
ధరణి నేకాతపత్రముగ నేలుకొనంగ సతతంబు రాగమంజరి తలంచు
రాజరంజనరీతి రసికతామహిమల సుమతియై వెలుఁగంగ సుమతి గోరు
సగుణనిర్గుణములసంబోధనాపేక్ష మదిలోన భావించు సుదతరేఖ
యాత్మగర్భాంతరాళంబులందు నున్న, యర్భకులయందు నందమై యతిశయిల్లు
గుణము లన్నియు నిచ్ఛనుగుణము లగుచు, నాఁటినాఁటికిఁ దమయందు నాటుకొనఁగ.

చ. లలితకపోలమండలములన్ మణికుండలముల్ నటింప వి
చ్చలవిడిగా వినూత్నపురుషాయితకేలికి నగ్గలించున
గ్గలికలు చెల్లకున్న నధికవ్యథ నొయ్యన మాటిమాటి కూ
ర్పులు నిగిడింపఁ జొచ్చిరి సరోరుహనేత్రలు గర్భఖిన్నతన్. 168

చ. కనుఁగొని నెమ్మనం బలరఁగాఁ బులిజున్నును నేఁదుకన్ను దె
మ్మనినను దెచ్చువాఁడఁ బ్రియ మైనవి యెల్లను జెప్పుఁడంచు గొ
బ్బున హృదయానువర్తి యయి పల్కుచు బంతము నొక్కభంగి గాఁ
దనియఁగ నిచ్చు నవ్విభుఁడు తామరసాక్షులు గోరుకోరికల్. 169

క. అంత నవమాసము లతి, క్రాంతము లగుటయును గ్రమలకై రవహితసి
ద్ధాంతమతి వెలుఁగు తేజో, వంతుం డగుసుతుఁడు శీలవతి కుదయించెన్. 170

తే. తత్సుతోదయవార్త మహోత్సవమునఁ, జంద్రగుప్తుండు పూర్ణిమాచంద్రుఁ గనిన
సంద్రమునుబోలె నానందసాంద్రుఁ డగుచు, మఱి యథావిధి జాతకర్మంబొనర్చె.

చ. అరు దగుచున్న జన్మసమయగ్రహయోగబలంబు పెంపునన్
వరరుచియై దిగంతముల వాలుఁ జతుర్దశసంఖ్యవిద్యలన్
వరరుచి యైనమూర్తి నవవారిజమిత్రునిఁ బోలునంచుఁ దా
వరరుచినామవిస్ఫురణవంతునిఁగా నొనరించెఁ బుత్రకున్. 172

వ. ఒనరించి తోడ్తోన నిరతిశయ లీలాలోకనరిరంసామాంగల్యమిళిత మనోహరాంగుండై

యుండె, నంతఁ గొన్ని దినంబులకును. 173

మ. దినకృత్యాపరచైత్రశుక్లనవమిం దిష్యం ద్వితీయాంశ సం
జననం బొందెను రాగమంజరికి రాజద్భాగ్యసౌభాగ్యసూ
చనలగ్నంబున బుత్త్రిరత్నము, నిజోచ్చక్షేత్రసందీప్తులై
1 యినమందారసురాసురేజ్యబుధు లాయిందు న్విలోకింపఁగన్. 174

వ. అమ్ముహూర్తంబు మాహూర్తికోత్తములు నిరూపించి. 175

శ్లో. కుముదగహనబంధౌ వీక్ష్యమాణే సమస్తైరగనగగృహవాసైర్దీర్ఘజీవీ సతుస్యాత్
యదసదశుభజన్మ్యంయచ్చకీద్బృగ్వ్యమోదం సభవతినరనాథస్సార్వభౌమోజితారిః. 176

వ. అని హోరాస్కంధబంధురం బైనయాపద్యంబు నుపన్యసించి యిక్కుమారుండు దీర్ఘాయురుపేతుండును జితారిసంఘాతుండును జక్రవర్తిపదఖ్యాతుండును నగునని విన్నవించిన. 177

క. ఆవార్త లమృతలహరీ, భావంబునఁ గర్ణవీథిఁ బ్రవహించి తను
ప్లావనము చేసి, ధరణీ, దేవకులాగ్రణిమనంబుఁ దెప్పలఁ దేల్చెన్. 178

వ. అయ్యవసరంబున. 179

మ. కురిసెం గల్పతరుప్రసూనములు దిక్పూలంకషప్రాయమై
మొఱసెం దివ్యమృదంగనిస్వనము సమ్మోదానుసంపాదియై
పొరసెన్ జందనశైలమారుతము గంభీరాప్సరోనృత్యముల్
దొరసెన్ గన్నులపండువై జనులు సంతోషించి ఘోషింపఁగన్. 180

క. ఆజగతీసురుఁ డప్పుడు, రాజోచితబహుతురంగరథధేనుమహీ
రాజముఖీధనధాన్యస, మాజమహాదానగుణసమగ్రత మెఱయన్. 181

వ. జాతకర్మంబు యథోచితక్రమంబున నిర్వర్తించి యనంతరంబ. 182

తే. విక్రమంబున నాదిత్యువిధము దోఁప, సుప్రతాపానురూపతేజోవిశేష
కలితుఁ డగునని తజ్జన్మఫల మెఱింగి, తనయు విక్రమాదిత్యాభిధానుఁ జేసె. 183

తే. అంత సుమతికి సంజాతుఁ డైనయట్టి, పట్టికిని భట్టియని పేరు వెట్టి పిదప
మదనరేఖావిలాసిని కుదయమైన, తనయునకు భర్తృహరినామ మొనరఁ జేసె. 184

వ. ఇత్తెఱంగునఁ బుత్త్రోదయోత్సవానందంబునం దృప్తుండై చంద్రగుప్తుండు. 185

క. సముచితకర్మక్రియలను, సముచితసంవర్ధనముల సముచితవిద్యా
సముదయసంశిక్షణములఁ, గ్రమమున నందనుల ఘనులఁగాఁ జేయుటయున్. 186

క. లోకహితకావ్యరచనా, సాకల్యప్రౌఢివేదశాస్త్రపురాణ

---

1 ఇనమందా...బుధులు=సూర్యశనిన్యంగారక గురుశుక్రబుధులు.

వ్యాకరణసరణి వరరుచి, యేకముఖబ్రహ్మ యనఁగ నెన్నికకెక్కెన్. 187

సీ. వచియించెఁ బ్రాకృతవ్యాకరణాగమం బభినవంబుగ భోజవిభుఁడు మెచ్చ
సకలవర్ణాశ్రమాచారనిర్ణయ మొప్ప ధర్మశాస్త్ర మొనర్చెఁ దజ్ఞు లలర
ధీయుక్తి మెఱయ జ్యోతిశ్శాస్త్ర మొనరించె సకలలోకోపకారకము గాఁగఁ
గాళిదాసునినవ్యకావ్యవిద్యాప్రౌఢి వరకవీశ్వరచక్రవర్తిఁ జేసె
భట్టనారాయణీయ ప్రపంచసార, శారదాతిలకాదిప్రశస్తమంత్ర
శాస్త్రసర్వాంకషజ్ఞానసరణి మించె, శీలవతిపట్టి సర్వజ్ఞశేఖరుండు. 188

శా. శ్రౌతస్మార్తరహస్యవేదులు గురుస్థానంబు గాఁ జూడ వి
ఖ్యాతప్రౌఢి మహాకవీశ్వరులు సాక్షాద్భారతీమూర్తి గాఁ
జేతోవీథిఁ దలంపఁగా నతఁడు మించెన్ ధర్మమార్గజ్ఞతా
చాతుర్యోన్నతు లైన రాజులకుఁ బూజాలింగమై పెంపునన్. 189

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవివిధాగమంబులు కరతలామలకంబుగా నెఱింగె
నవరసోజ్జ్వలకావ్యనాటకాలంకారసమితి నామూలచూడముగఁ జూచె
ధర్మార్థకామశాస్త్రప్రపంచంబులు * పల్లవిపాటగాఁ బరిచయించె
వారణస్యందనవాహనారోహణక్రమమున మర్మకర్మములు దెలిసె
నృత్యగీతవిద్యాప్రౌఢి నిర్వహించె, సకలదివ్యాస్త్రశస్త్రప్రశస్తి మించెఁ
దేజమున నొప్పి భట్టిద్వితీయుఁడగుచు, విక్రమాదిత్యుఁ డసమానవిక్రముండు. 190

క. మరువము మొలవఁగఁ దోడనె, పరిమళ ముదయించినట్లు పరమజ్ఞాన
స్ఫురణము బాల్యమునప్పుడె, పరిణతమై భర్తృహరికిఁ బ్రభవించుటయున్. 191

ఉ. ఎంతయు వేడ్కతోఁ బరిచయించినవిద్యలయట్ల వేదవే
దాంతరహస్యమర్మములు నమ్మహితాత్మునికాత్మఁ దోఁచె నా
త్యంతము చోద్యమై మెఱయు నంజన మబ్బినవానికిన్ ధరా
క్రాంతము లైన పెన్నిధులు కన్నులకుం బొడచూపుకైవడిన్. 192

ఉ. అందఱు నన్నివిద్యల మహామహులై విలసిల్లుచుండఁగా
నందనులం గనుంగొని మనంబునఁ బొంగుచుఁ జంద్రగుప్తుఁ డా
నందమహాంబుధిన్ దినదినంబును దెప్పలఁ దేలుచుండె సం
క్రందనుకంటె వైభవపరంపర మించి యనేకకాలమున్. 193

శా. తారుణ్యంబున నమ్మహీసురుఁ డొగిన్ ధర్మార్థకామక్రియా
చారంబుల్ సరిగాఁ జరించి తుదమోక్షశ్రీ నపేక్షించి సం

---

* వల్లెపాఠంబుగాఁబరిచయించెఁ. అనిపాఠాంతరము.

సారాంభోనిధియానపాత్ర మగు శ్రీశైలంబుమీఁదం దపం
బారంభింపఁ దలంచి, సంచనుల డాయం బిల్చి తా నిట్లనున్. 194

తే. గయ సహస్రయుగంబులు, కాశియందు, యుగసహస్రంబు, వింశతియుగము లధిక
నిష్ఠఁ గేదారమున నున్న నియతఫలము, నొక్కదినము శ్రీనగమున నున్నఁ గలుగు. 195

సీ. శ్రీశైలమాత్మలోఁ జింతించినంతన జాతిస్మరత్వంబు సంభవించు
వేడ్కఁ దచ్ఛిఖరంబు వీక్షింపఁగోరిన సప్తజన్మాఘనాశంబు చేయు
నాత్రోవ రెండుమూఁడడుగు లేగినమాత్ర సకలజన్మములదోషములు పాయు
నత్యంతనియతిమై నగ్గిరి కేగినఁ బరమసాయుజ్యంబుఁ బడయవచ్చు
నెన్ని భంగుల శ్రీగిరి కేగువాఁడు, ధన్యుఁ డగు, నమ్మ నశ్వమేధంబుఫలము
నట్టిశ్రీగిరి కర్థిమై నరుగలేని, గుణవిహీనుండు పిచ్చుకకుంటు గాఁడె. 196

సీ. ఏకొండశిఖరాగ్ర మీక్షించినంతన భవబంధములఁ బెడఁబాపఁ గల్గు
నేకొండ యిల్లుగా నీశానుఁ డేప్రొద్దుఁ బార్వతీసహితుఁడై పాయకుండు
నేకొండసన్నిధి నెల్లతీర్థంబులు పాతాళగంగాఖ్యఁ బరఁగుచుండు
నేకొండమీఁద బ్రహ్మేంద్రాదిదివిజులు శబరవేషంబుల సంచరింతు
రట్టిశ్రీపర్వతము చూచినట్టివారు, గట్టిపుణ్యంబు చేసినయట్టివారు
ఘనతపఃఫలసిద్ధులు గన్నవారు, హరునికత్యంతనిజభక్తులైనవారు. 197

క. ఏపాపము లొనరించిన, నాపాపము లణఁచుచుండు నటమీఁద న్నరుం
డోపికమీఱంగాఁ జని, శ్రీపర్వతదర్శనంబు చేసినయేనిన్. 198

చ. శిల లఖిలంబు లింగములు, చెట్లు సమస్తము గల్పభూజముల్
జలములు దేవతానదిజలంబులు, మానవులెల్ల సంయముల్
పలికినపల్కులెల్లను జపంబు, చరించుట సత్ప్రదక్షిణం
బులు, నిదురల్ సమాధి తలపోయఁగ శ్రీగిరిమీఁదఁ జోద్యముల్. 199

ఉ. వారణసీపురంబున నవారణ మేను దొఱంగ నేల, కే
దారజలంబు లర్థిమెయిఁ ద్రావి శరీరము కోరవోవఁగా
నారడి వొంద నేల, యొకయప్పుడు జన్మము లేకయుంటకై
యారయ శ్రీనగంబుశిఖరాగ్రము చూచినఁ జాలు నెమ్మదిన్. 200

మ. క్రతువిధ్వంసము బ్రహ్మహత్యయును ధర్మద్వేషముల్ సోదరీ
సుతసంహారము నాదియైనదురితస్తోమంబులం బాసి, శా
శ్వతపుణ్యోదయుఁ డయ్యె నగ్గిరి నివాసంబొట రుద్రుండు, దు
ష్కృతముల్ వాయుట లేమిచోద్యము జనుల్ శ్రీపర్వతం బెక్కినన్. 201

క. కావున శ్రీనగమున కేఁ, బోవఁగ నూహించి మిమ్ము బోధించుటకై

రావించితి, నావాక్యము, భావింపఁగ వలయు నిపుడు పరమార్థముగన్. 202

చ. బ్రదుకుము విక్రమార్క నరపాలక దిగ్విజయంబుచేసి, య
భ్యుదయముఁ బొందు భట్టి నిజబుద్ధి నియోగితనంబునందు స
మ్మదమున మించు భర్తృహరి, మాధనమెల్లను నీకు నిచ్చితిన్
హృదయ మెలర్పఁగా వరరుచీ సుఖియింపుము వంశకర్తవై. 203

తే. అనుచు నెడఁబడ వారికి నానతిచ్చి, యాత్మరమణీసమేతుఁడై యాక్షణంబ
శ్రీనగస్వామి పదపద్మసేవ సేయఁ, జంద్రగుప్తమహీసురచంద్రుఁ డరిగె. 204

వ. ఇట్లు చతుర్థపురుషార్థ తత్త్వజ్ఞానగురుం డైన నిజగురుం డరిగిన యనంతరంబ. 205

చ. పరిచితనవ్యకావ్యరసభావవిచక్షణ పుణ్యవీక్షణా
పరమహితాశ్రితప్రకరబాంధవపోషణ సత్యభాషణా
తరళవిలోచనాజనవితానమనోభవ నిత్యవైభవా
నిరవధికప్రభావనృపనీతియుగంధర కీర్తిబంధురా. 206

క. చతురావధానభాషా, చతుర జనస్తూయమాన సహజమనీషా
యతులితగుణమణిభూషా, ప్రతివాసరవర్ధమాన భవ్యవిశేషా. 207

మాలినీ. తరుణకమలనేత్రా దర్పకజైత్రయాత్రా
పరహితసుచరిత్రా భాగ్యలక్ష్మీకళత్రా
సరససుకమిత్త్రా సజ్జనారామచైత్రా
హరితకులపవిత్రా యక్కమాంబాసుపుత్త్రా. 208

య

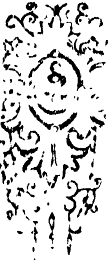
గద్య. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్త్ర పెదయన్నయామాత్యపుత్త్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కననామధేయ ప్రణీతంబైన
విక్రమార్కచరిత్రం బను కావ్యంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

విక్రమార్కచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

నాథచరణయుగళ
ధ్యానాధీనాంతరంగ తరుణీజనచే
తోనందన నిజమూర్తి
శ్రీనందన జన్న నార్యసిద్ధనమంత్రీ. 1

చ. అరుదుగ విక్రమార్కవసుధాధిపచంద్రుఁడు కీర్తిచంద్రికల్
ధరఁ బరఁగింప దిగ్విజయతత్పరుఁడై యొకరుండు వింధ్యభూ
ధరమున కేఁగి యందుఁ బ్రియదంబు మది న్వెలసిల్లఁ గాంచె నీ
శ్వరవరవామభాగసహవాసవిలాసిని వింధ్యవాసినిన్. 2

వ. కాంచి లలాటాంబకకుటుంబినీపదాంభోరుహాలంబకదంబాయితచికురనికురుంబలాంఛనలపనచంద్రమండలుండై యమ్మండలాధీశ్వరుండు తదీయమందిరద్వారంబు నిర్గమించి తత్ప్రదేశంబున. 3

క. ప్రబలాసురవరసూనులు, సుబలమహాబలులు వాలిసుగ్రీవులు సా
నిబిడాంగరక్తధారా, శబలితభూభాగ మయినసమర మొనర్పన్. 4

వ. కాంచి తత్కలహంబు వారించి తత్కారణం బడుగుటయు వార లిట్లనిరి. 5

చ. హరునిగుఱించి వత్సరసహస్రము ఘోరతపంబుచేసి త
త్కరుణ దుకూలకంథయును దండముఁ బావలు రత్నపాత్రముల్
వరమునఁ గాంచె మద్గురుఁ డవారణమైఁ బ్రబలాభిధానుఁ డీ
యురువిడిచేత నయ్యెడుప్రయోజన మెల్లను జిత్తగింపుమా. 6

శా. ఈలాతంబున వ్రాయఁ బట్టణములౌ నీపాదుకల్ మెట్టఁగా
నేలోకంబునకైన నేగ సులభం బీపాత్ర దివ్యాన్నముల్
చాలంగా సమకూర్చుఁ గోరినతఱిన్ సంధిల్లు శ్రీకంథచే
వేలక్షల్ కనకంబు రాలు విదుపన్ విశ్వంభరాధీశ్వరా. 7

తే. తండ్రిపిన్నట నివి యేము తగినభంగిఁ, బంచుకొనవేఁ కిష్టమయిఁ బ్రతిదినంబుఁ
బోరుచున్నార మిట నీవు పొందు వోసఁగఁ, బంచి పెట్టి రక్షింపుమీ పార్థివేంద్ర. 9
వ. అనవుడు.
క. జనపతులకుఁ బాపాత్ములు, ధన మెమ్మెయి నైనఁ గొనుట ధర్మం బనఁగా
విని యున్నవాఁడు గావున, ధనసంగ్రహణంబునందుఁ దత్పరమతియై. 10
చ. అనఘుఁడు విక్రమార్కవసుధాధిపచంద్రుఁడు మందహాస మా
ననము నలంకరింపఁ గుహనాచతురుండయి బుజ్జగించి నా
పనుపున మీఱుచేసఁ జనిపోఁబుఁడు మీఱినయట్టివాఁడె యీ
ధనమున కెల్లఁ గర్త యగుఁ దప్పదు పొమ్మని యానతిచ్చినన్. 11
చ. పనివడి యొండొరుం గడవఁ బాఱెడియాసను వారు దప్పఁగాఁ
జనుట యెఱింగి కంథయును సన్మణిపాత్రయు యోగదండమున్
గొని వెసఁ బాదుకల్ దొడిగికొంచు వియచ్చరవాహినీకః
త్కనకసరోజగంధవహకౌతుకుఁడై వినువీథి కేగుచున్. 12
చ. కనియె నతండు శంకరశిఖాశశిరంజితచంద్రకాంతసం
జనితజలార్ద్రకల్పతరుజాలము, గిన్నరకన్యకాప్రమో
దనమణిశృంగసంగతలతావనజాలము దివ్యవాహినీ
వనజవనీతలద్రుహిణవాహమరాళము మేరుశైలమున్.
వ. కనుఁగొని ప్రమోదభరితమానసుండై. 14
సీ. ఈకొండ మణికాంచనాకారరుచి గాంచెఁ గొండ లెల్లను దనుఁ గొండఁ జేయ
నీకొండఁ గాఁపుండి యింద్రాదిసురముఖ్యు లెల్ల భాగ్యములకు నెల్లలైరి
యీకొండ దండగా నీరేడుజగములు సుప్రతిష్ఠితములై సొంపుమిగిలె
నీకొండ కోదండమై కాలకంఠున కసమానజయలక్ష్మి నావహించె
నిర్జరాపగ యీకొండనిర్ఝరంబు, పద్మబాంధవుఁ డీకొండపారికాఁపు
కొండయల్లునికొండ యీకొండశిఖర, మని సుమేరుప్రభావంబు లభినుతించి. 15
ఉ. అందొకదివ్యరత్నశిఖరాగ్రతలంబున రాగమంజరీ
నందనుఁ డబ్జినీతటమునన్ సురభూజమునీడ నిల్చి శ్రీ
లం దనరెమ్మనంబునఁ దలంచినమాత్రనె పాత్రయందు నా
నందకరంబుగాఁ బొడమె నవ్యసుధామధురాన్నపానముల్. 16
శా. ఆయిష్టాన్నము లారగించి యతఁ డాహ్లాదంబుతో మేరువున్
డాయం దక్షిణదిక్కునందు నొకచోటన్ యోగదండంబునన్
వ్రాయం గంధగజాశ్వసౌధసదనప్రాకారదేవాలయ

ప్రాయంబై యొకపట్టణం బరుదుగాఁ బ్రాదుర్భవించె న్వెసన్. 17

చ. జనపతి యాపురంబునకుఁ జంద్రపురం బని పేరువెట్టి యం
దనుపమరాజ్యవైభవమహామహిమన్ జెలువొంది కంథ క్రి
క్క్రన విదిలించి యందుఁ బదికోటులు మాడలు రాలఁ బ్రోవుగా
నవయము నెల్లయర్థులకు నన్నరపాలకుఁ డిచ్చు నిచ్చలున్. 18

క. కనుఁగొనిన వేయిమాడలు, డినఁ బదివేల్గుడువ లక్ష డెందము ప్రముదం
బునఁబొందినఁ గోటిధనఁ, బనయము నర్థులకు విక్రమార్కుం డొసఁగున్. 19

వ. ఇవ్విధంబున ననన్యసామాన్యవదాన్యుం డైనయారాజన్యుండు పేరోలగంబున రత్నసిం హాసనాసీనుం డై యున్నయవసరంబున వైహాయసమార్గంబున ననర్ఘ్యమణిమరీచిమాలికాదేదీప్యమానంబు లైనదివ్యవిమానంబుల నవలోకించి, యాత్మీయామిత్రుం డైనచిత్రరథుండను గంధర్వపతి నివి యెందుఁ జనుచున్న వని యడుగుటయు నతం డాతని కిట్లనియె. 20

ఆ. సకలజీవలోకసజ్జనానందన, ప్రౌఢుఁ డైనపద్మభవునిఁగొల్వ
ననుదినంబు నరుగునమరేంద్రముఖ్యుల, మణివిమానము లివి మనుజనాథ. 21

వ. అనవుడు, 22

మ. జగదుత్పత్తివిశారదుం డయినభ పాజానియాస్థానిసో
యగ మీక్షించునపేక్ష నాక్షణము భృత్యామాత్యులంగీకరిం
ప గుణాలోలుఁడు సాహసాంకధరణీపాలుండు లీలాగతిన్
గగనాభోగ మలంకరించె మణిరంగత్పాదుకాపాదుఁడై. 23

వ. ఇవ్విధంబునం జని యమ్మహామహుండు పితామహలోకాలోకనోత్సవం బంగీకరించి తదాస్థానమండపంబు ప్రవేశించి. 24

సీ. మౌద్గల్య మాతంగ మౌంజాయన మరీచి మైత్రేయు మాండవ్య మందపాల
కపిల కశ్యప కాత్స్య కామంద క ణ్వాత్రి కౌశిక కౌండిన్య కలహభోజ
వాత్స్యాయన వ్యాస వాల్మీకి నరతంతు వాలఖిల్య వసిష్ఠ వామదేవ
శరభంగ శుక శక్తి శార్ఙ్గ శారద్వత శౌనక శాండిల్య శాలిహోత్ర
జడభరత జహ్ను జాబాలి జామదగ్న్య, పులహ పిప్పల పర్వత పుండరీక
గార్గ్య గౌతమ గాలవ గణక ముఖ్యు, లైనయాసంయమీశ్వరు లర్థిఁగొలువ. 25

క. యాగములు యాగకర్తలు, యోగములును యోగివరులు నుచితాచార
ప్రాగుణ్యవిధులు నదులును, సాగరములు గిరులు దరులు సంసేవింపన్. 26

సీ. తనతనుప్రభలతో నెనవచ్చుపటికంపుజపమాల యొకకేల సవదరించి
తనముద్దుమోము నందమున నందము నొందునరవింద మొకకేల నలవరించి

తనమంజులాలాపతతిఁ గూడి భాషించుకీరంబు నొకకేల గారవించి
తనగాననినదంబు వినయఁ జాలువిపంచి కేలిమై నొకకేలఁ గీలుకొల్పి
ప్రణతదిక్పాలబాలికాఫాలఫలక, తిలకమృగనాభిచిహ్న దేదీప్యమాన
చరణనఖచంద్రమై, పూర్ణచంద్రవిమల, కమలకర్ణిక నుండి వాగ్రమణి కొలువ. 27

క. కొలువున నెలవు వహించిన, నలువకు సాష్టాంగ మెరఁగి నరవరుఁడు రసా
కలితమృదుసారసౌరభ, సలలితవాక్పుష్పపూజ సమ్మతిఁ జేసెన్. 28

వ. అప్పుడు ప్రసన్నతాచతురాననుండైనచతురాననుండిట్లనియె. 29

క. ఎయ్యది కుల మెయ్యది నెల, వెయ్యది నీనామ మిప్పు డేచందమునన్
ఇయ్యెడకు వచ్చి తనవుడు, నయ్యంబుజసూతితోడ నతఁ డిట్లనియెన్. 30

ఆ. చంద్రగుప్తసుతుఁడ, చంద్రపురీశుండ, విక్రమార్కుఁడనఁగ వెలయువాఁడ
దివ్యపాదుకాగతిఁ బ్రౌఢి వచ్చితి, నిచ్చ మిమ్ముఁ జూడ నిష్టమగుట 31

క. నావుడు నతనిమహత్త్వము, భావించి విరించి చోద్యపడి సదయుండై
భూవర! యే వరమడిగిన, నావర మే నిత్తు నీకు నని పలుకుటయున్. 32

ఉ. ఫాలతలాగ్రవర్ణము కృపాణమునం గొని నీకు నెత్తి యీ
వ్రాలకు మీఁద నెక్కుడగువ్రాఁతలు కొన్ని లిఖింప నోపుదో
యీలిపితోడఁ గొన్ని వెర వేర్పడ నిప్పుడు చక్కఁబెట్టఁగాఁ
జాలుదొ యానతిమ్మనిన సారసగర్భుఁడు విస్మితాత్ముఁడై. 33

ఉ. ఆర్వురు చక్రవర్తులు పదార్వురు రాజులు విశ్వధారణీ
నిర్వహణప్రభావమున నేర్పరులైనను వీనిసాటిరే.
సర్వఫలప్రదానమున సాహసికత్వరమాసమగ్రతన్
గర్వితవీరవైరిచయఖండనమండనవిక్రమక్రియన్. ! 34

క. ఇచ్చెద నొకవర మనినను, జెచ్చెర నామాట కుఱుచ సేసెను సభ నీ
పొచ్చెము వాయుట కొఱకై, యిచ్చెద బ్రహ్మాస్త్ర మైన నీకని కనుచున్. 35

సీ. సిద్ధాదులగుకోష్ఠసీమలు పరికించి నామానుగుణము నిర్ణయము చేసి
యుచితదీక్షాకాల మూహించి యభిషిక్తుఁ జేసి జితస్థానసిద్ధి దెలిపి
కూర్మాసనాదులమర్మంబు లెఱిఁగించి యష్టాంగవివరణం బాచరించి
భూతశుద్ధి తెఱంగు బోధించి మాతృకావిన్యాససరణి యుపన్యసించి
యావరణశక్తిబీజాధిదైవతములు, బలులు జపహోమతర్పణావళులు సెప్పి,
సప్రయోగోపసంహారణప్రవీణుఁ, జేసి బ్రహ్మాస్త్ర మిచ్చె నబ్జాసనుండు. 36

వ. ఇచ్చి మఱియు నిట్లనియె. 37

క. మానుషశక్తి జయింపఁగ, రానిమహావీరు లైనగణశూరుల్పై

దీనిఁ బ్రయోగింపుము, బల, హీనులపై మఱచి యైన నేయకు మధిపా. 38

క. అని బ్రహ్మ యానతిచ్చిన, జనపతి సాష్టాంగ మెఱఁగి సంభావితుఁడై
తనపురికి నరిగి, జగతీ, జనరక్షణ చేయుచుండె [1]సత్పరమతియై. 39

వ. అంత నా చంద్రపురంబునఁ జంద్రగుప్తాన్వయవార్ధి చంద్రుం డైన రాజేంద్రుఁడు కీర్తి చంద్రికాసాంద్రుం డై యుల్లసిల్లు నెఱింగి, త్రిజగదాశ్చర్యచాతుర్యసకలకళాసంవిధానుం డైన సుమతిసూనుండు చనుదెంచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి దండప్రణామంబు లాచరించిన నుచితోపచారంబుల సంభావించి మధురానిర్గమనం బాదిగాఁ గల యాత్మీయప్రయోజనంబు లఖిలంబులు నెఱింగించి యిట్లనియె. 40

సీ. చెలువొందు నేపురి శృంగారముగఁ గాలకంఠుఁ డెప్పుడు మహాకాలసంజ్ఞఁ
గోటిలింగంబులు కొమరారు నేవీట సంధ్యాత్రయమహోపచారగరిమ
పిలయాంబునిధిపూగములయందు డింపక నెనుపొందు నేపుటభేదనంబు
యుగయుగంబునయందు నొక్కొక్క దివ్యాభిధానంబు నేరాజధాని పూను
నంబికాదేవి యేపట్టణంబునందు, శ్రీమహాకాళి నా నుతిశ్రీ వహించు
నట్టియుజ్జని యోగపీఠాభిరామ, మైహికాముష్మికప్రదానాద్యసీమ. 41

ఆ. ద్వారవతి యవంతి వారాణసి యయోధ్య, మధుర పుణ్యకోటి మాయ యనఁగ
నలఘుముక్తిదమ్ము లగుపట్టణములందు, నగ్రగణ్య యుజ్జయినిపురంబు. 42

వ. అని పురాణప్రోక్తంబు లగుసూక్తంబు లుపన్యసించి వెండియు. 43

సీ. *సర్వసర్వంసహాచక్రావతంసమై జయలక్ష్మి వెలయు నుజ్జయినియందు
శ్రీమన్మహాకాళికామందిరాంగణస్థలి నగాధం బైనకొలనికెలన
నర్ధాంకపాభోగ మగుమఱ్ఱికొమ్మను గట్టిన వ్రేలెడునుట్టియొక్క
చిత్రంబుగఁ దదీయసూత్రంబు లైదును ఘోరాసిచేఁ ద్రెవ్వఁ గోసి వైచి
యాజలాశయమధ్యంబునందు నున్న, యుగ్రశూలాగ్రమునఁ బడ నోపువాఁడు
సకలసామ్రాజ్యవైభవోత్సవము నొంది, తత్పురం బేలు నిది దేవతావరంబు. 44

క. ఇది శిలవ్రాసినయది యని, చతురత విప్రుం డొకఁడు ప్రసంగవశమునం
జదివెను నొగి నీపద్యము, లది విని యుఁగఁగ వలయు నచటి కరిగెద భట్టీ. 45

తే. ఉట్టిచేరులు గోయంగ నుత్సహించి, యొకటి దెగఁగోసి వెండియు నొకటిఁ గోయ
మునుపు గోసినయది యంటుకొనుచునుండు, ననుచు విస్తార మిట్టిచోద్యములు గలవె.

క. అన సుమతిసూనుఁ డిట్లను, జననాయక! దీనికై విచారం బేలా
విను మట్టిచేరు లొక్కటఁ, దెనుపాత్రముగఁ గోయరాదె ద్రిదులక యుండన్. 47

వ. అనినం దత్ప్రతిభావిశేషమునకు నత్యాశ్చర్యముం బొంది, య

1 సత్పరమతి = సత్పురుషులయందాసక్తిగలబుద్ధిగలవాఁడు.

మ్మనుజాధీశుఁడు భట్టిఁ జంద్రపురిసామ్రాజ్యంబున న్నిల్పి భూ
జనసంరక్షణమార్గసమ్యగుపదేశం బిచ్చి, తా నేగె ను
జ్జనికిన్ సమ్మతిఁ బాదుకంబువలనన్ సంతోషితస్వాంతుఁడై. 48

వ. అరిగి యనేకప్రసూనసుగంధవహగంధవహబంధురోపవనాపాదితముత్కరం బయిన యన్నగరోపకంఠంబున. 49

ఉ. మోహనమూర్తి యానృపతిముఖ్యుఁడు గాంచె, సువర్ణకుంభస
న్నాహముఁ దుంగశృంగపరిణాహము, దర్పణరత్నతోరణో
త్సాహము, చంద్రికాధవళసౌధసమూహము, శ్రీమదంబికా
గేహము గోపురాగ్రతలఖేదవినోదిదినేంద్రవాహమున్. 50

వ. కని తదీయరామణీయకంబునకు నాశ్చర్యధుర్యుండై యక్కుమారవర్యుండు, వందారుబృందారకసుందరీసందోహసీమంతసిందూరపరాగపాటలితస్ఫటికమణికుట్టిమంబులవలనను, నటనఘటనారంభరంభాపదాంభోజవిగళదలక్తసంధ్యారాగరంజితరంగస్థలీనభోంతరాళతారకాయితముక్తాఫలోపహారంబులవలనను, సఖీజనసమాందోళితడోలాసమారూఢగంధర్వకామినీజేగీయమానమధురగీతికాతిస్వనంబులవలనను, ప్రసిద్ధసిద్ధజనకథితనవనాథచిత్రచరిత్రవర్ణనప్రమోదహృదయసామాజికవిరాజమానమణిమండపంబులవలనను, విటంకవిహరణపారావతకీరశారికాపఠితదేవస్తుతికథాగాథశ్రవణప్రహృష్టహృదయజనసముదయంబులవలనను, ప్రాకారసమీపసంజాతకరంజనికుంజగంజామంజుమంజరీకుంభసంభృతమకరందమధురసాస్వాదమత్తమధుకరీగానతానానుకూలశాలిపాలికాబాలికానవరాగగీతప్రసంగంబులవలనను, నిరవలంబనాంబరచరద్రథచారమణీసురతశ్రమసంజాతఘర్మాంబుబిందువ్యపనోదనచతురశీతలసమీరణసంజననకారణపతాకానికాయంబులవలనను, చపలకపికంపితతరసాలశాఖాపతితపరిపక్వఫలవాంఛాసంచరణపౌరభామినీనివహంబులవలనను, నానాభివాంఛితశయితశాతోదరీసంపాద్యమానజలధరోపమవిశాలనీలమణికుట్టిమప్రదేశంబులవలనను, నిరవధికభక్తిరసాతిశయప్రాణోపహారసమర్పణమహావీరవరశిలాప్రతిరూపంబులవలనను, గామితామితఫలోదయానందకందళితమనోమనోహరమానవానీతమహారంభగుంభితకుంభాంచితకర్షణవ్యథానీయమానస్వర్ణకోటికల్పనాఫల్గుశోభాకరపురోభాగంబులవలనను, నతిమనోహరంబై, సార్వకాలికసమర్పితానేకపుష్పగంధబంధురంబై, యగురుగుగ్గులుప్రముఖధూపవాసనావాసితదశదిశాభాగంబై, శాతకుంభస్తంభసంభృతానేకనూతనరత్నప్రదీపికాదేదీప్యమానంబై, మహోపహారసముదయసముచితపంచమహాశబ్దసంభావ్యమానం బయినయాదివ్యమందిరంబు ప్రవేశించి. 51

సీ. నిర్జరవరవధూనేత్రకైరవములు చిఱునవ్వువెన్నెలచేత సలర
గోపతిసుతసతీ కుంతలభ్రమరంబు లడుగుఁదమ్ములఁ జెంది యతిశయిల్ల
వరుణాంగనామనోవల్లీవితానంబు పలుకుఁదెమ్మెలచేతఁ బల్లవింప
ధనదకాంతాహర్ష తటినీనికాయంబు విశదకృపారసవృష్టిఁ బెరుగ
హరికిన్నరకన్యకాహస్తజలజ, కలితచామరపవమాన కంప్యమాన
చికురనికురుంబయై యొప్పు సకలజనని, కర్థి దండప్రణామంబు లాచరించి. 52
వ. నిర్గమించి తదాలయపురోభాగంబున. 53
సీ. సికతాతలంబున శివలింగపూజనపరులైన సన్మునివరులవలనఁ
బరిసరసహకారపాదపచ్ఛాయల గోష్ఠి సల్పెడిసిద్ధకోటివలన
నంతర్జలంబుల నఘమర్షణస్నాన మాచరించుచు నున్న యతులవలన
సిరులు నిండారంగఁ దరుల నోములు నోముమానవతీ లలామములవలన
సుకృతముల కెల్ల నెల్లయై సొంపు మీఱి, యపరవాశికర్ణిక యనంగ నతిశయిల్లి
కమలకైరవమధురస కలితలలిత, వైభవాకర మగుసరోవరము గాంచి. 54
ఉ. ఆసరసీతటాంతిక శిలాతలపంక్తిఁ జరించి చూచి యా
వ్రాసినవ్రాఁత యుజ్జయిని రాజ్యముచేరుటఁ జాటిచెప్ప సం
త్రాసముఁ బొందనేల యని తత్క్షణమాత్రన యుట్టిమొక్కి సా
హసిఁ దదీయసూత్రముల నన్నిటి నొక్కటఁ గోసె వ్రేల్మిడిన్. 55
వ. తదీయసాహసోత్కర్షంబునకు హర్షించి. 56
సీ. వికచనీరజపత్త్రమకరందసఖ్యాతిఁ బసనిచూపులఁ గృపారసము దొలఁకఁ
జంద్రమండలసాంద్ర చంద్రికాద్యుతిభంగి నాననంబున మందహాస మొప్పఁ
గనకకుంభవినూత్న ఘనరత్నరుచిలీలఁ బాలిండ్లఁ గుంకుమపంకమలరఁ
గాంచనపాంచాలి కాకీర్ణహేమలీల లలితాంగవల్లి దువ్వలువ దనర
నొప్పులకు నెల్ల నెల్లయై యుల్లసిల్లు, నమ్మహాకాళి ప్రత్యక్షమై నరేంద్రు
శూలముఖమునఁ బడకుండఁ గేలఁ బట్టి, నిజచరణపీఠిచెంగట నిలుపుటయును. 57
వ. రాగరంజితుండై యారాగమంజరీనందనుండు కృతాభివందనుండై, యంజలిపుటంబు
నిటలతటంబున ఘటియించి నిష్యందమానానంద బాష్పకణికా ప్రసారుండును, రోమాం
చకంచుకితాకారుండును, సముద్గతగద్గదవ్యాహారుండును నై యిట్లని స్తుతియించె. 58
దండకము. జయజయ జగదంతరానందమూర్తే శతానంద సంస్తుత్యకీర్తే నమద్దివ్యసీమన్తి
నీకాంతసీమంతసంక్రాంతసిందూరబాలాతప ప్రస్ఫురత్పాదపంకేరుహే, హేమకుంభీల
సత్కుంభవక్షోరుహే నూత్నరత్నప్రభామండలీమండితానేకభూషావిశేషాప్రతీపప్రతీ
కే కృపాజాగరూకేక్షణారంభసంరంభశుంభన్నిశుంభాదిదైత్యారిదుర్వారగర్వాంధకార

చ్ఛిదాచండమార్తాండరూపే సుధాసుప్రలాపే కిరీటాగ్రజాగ్రత్సుధాభానుఖండద్వితీ
యార్ధశంకాసమాపాదిఫాలస్థలన్యస్తకస్తూరికాపట్టభాస్వల్లలామే మహాభావశ్రేయచిత్రా
భిరామే సుధాసాగరాంతర్మణిద్వీప నీపాటవీపాటలీవాటికాకల్ప కల్పద్రుమాక్రాం
తచింతామణి శ్రేణికాగేహసీమా శివాకార పంచాగ్రభాస్వత్పర బ్రహ్మశయ్యాంతరంసే
ప్రభాసాంద్రచంద్రావతంసే నవీనేక్షుకోదండనానాప్రసూనాస్త్రపాశాంకుశోల్లాస
హస్తారవిందే సదాసేవనాసన్న సన్మౌనిబృందే నవాశోకబంధూకసౌగంధికాలక్తక
స్యంద సిందూరరేణు ప్రవాళప్రతీకాశమూర్తిప్రకాశే పినీలాలినీకేశపాశే సముద్దా
మసౌదామనీధామ బాలామణీసంఘ ప్రతీకాశ బీజత్రయీవిశ్వమానాఖిలైశ్వర్యచిం
తామణే లోకరక్షామణే నిర్మలజ్ఞానవిద్యామహాయోగవిద్వన్మహాభాగ్య సౌభాగ్య
విద్యే ప్రభావానవద్యే నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః. 59

శా. ఓసర్వేశ్వరి యోమహేశ్వరసతీ యోదివ్యమూర్తిత్రయీ
యోసిద్ధాంబిక యోకదంబవనలీలోద్యానహృద్యా శివా
యోసంసారరుజాపహారనిపుణా యోమంత్రతంత్రాత్మికా
నాసంసేవను జిత్తగించి దయతో నన్నుం గటాక్షింపవే. 60

వ. అనిస్తుతియింప నమ్మహీపతిపై నపారకృపారసతరంగం బగునపాంగంబు నిగిడించి యమ్మహాదేవి యిట్లని యానతిచ్చె. 61

ఉ. తొల్లి యనేకభూపతులు దుర్లభ మంచు నుపక్రమింప భీ
తిల్లినయట్టికార్య మిది తెంపున నీవొనరింపఁ జూచి యే
నుల్లములోన మెచ్చి యిపు డుజ్జయినీ పురరాజ్యవైభవం
బెల్ల సహస్రవత్సరము లేలఁగ నిచ్చితి నీకుఁ బుత్త్రికా. 62

క. అనితరసాధారణ మగు. ఘనతరసాహసము నీవు గావించుట నో
మనుజేంద్ర! సాహసాంకుం, డనఁగాఁ జిరకీర్తిఁ బొందు మాకల్పముగాన్. 63

ఉ. ఈయిల ధర్మరక్షు వెలయింప జనించినయట్టియాదినా
రాయణమూర్తి వీవు, భవదంఘ్రిసరోరుహసేవ యర్థమైఁ
జేయఁగ నాత్మఁగోరి పరసీరుహగర్భుఁడు పుట్టె భట్టియై ,
పాయక తోడుగూడి యిలఁ బాలనసేయుట మీకు నైజమా. 64

చ. వదలక మీచరిత్రములు వర్ణనచేసిన సంస్మరించినం
జదివిన వ్రాసినన్ విని ప్రసంగవశంబునఁ జేసికొన్నఁ బె
ల్లొదవు మనుష్యకోటికి సముజ్జ్వలరాజ్యరమాసమృద్ధియున్
సదమలధర్మబుద్ధియును సంవిదుదంచితమోక్షసిద్ధియున్. 65

మ. అని సర్వేశ్వరి యానతిచ్చినఁ బ్రియం బారంగ సాష్టాంగదం

దనముస్కారముఖోపచారములు నానాభంగులం జేసి య
జ్జననాథాన్వయచక్రవర్తి తదనుజ్ఞాసిద్ధిపూర్వంబుగాఁ
దనయిచ్ఛం జరియించుచుండె నికటోద్యానాంతరాళంబునన్. 66

ఉ. అట్టియెడన్ బ్రసేనుఁ డనునప్పురమేలెడు రాజు చన్న నా
పట్టపుదంతి మంత్రులయుపాయమునం జనుదెంచి కీర్తికిం
గట్టనుఁ గైనహారలతఁ గంఠమునం బిడ, రాజ్యలక్ష్మికిం
బట్టముగట్టి రాప్తులును బంధులు భృత్యులు నన్నరేంద్రునిన్. 67

వ. ఇత్తెఱంగున నుజ్జయినీ రాజ్యసింహాసనాసీనుండై. 68

సీ. భరతునిలాగునఁ బరశురాముని భాతి రంతిదేవునిభంగి రాముగరిమ
నంగునిరేఖ యయాతిభావంబునఁ బృథువిధంబున భగీరథునిమాడ్కి
గయులీల మాంధాతకైవడి నంబరీషునిరీతి శశిబిందుసోయగమున
శిబిపోలిక మరుత్తుచెల్వునను దిలీపుకరణి సుహోత్రునిగారవమున
సగరువెరవునఁ బురుకుత్ససరణి నలుని, రమణ నర్జునుక్రియఁ బురూరవునిచంద
మున హరిశ్చంద్రుతెఱఁగున వినుతికెక్కె, సాహసాంకుండు వసుమతీచక్ర మేలె. 69

చ. కుదురుకొనెన్ గిరీంద్రములు కూర్మకులాగ్రణి జీవనస్థితిం
బొదలె ఫణీశ్వరుండు బహుభోగసమున్నతి నుల్లసిల్లె స
మ్మదము వహించె దిక్కరిసమాజము క్రోడము చాలఁ గ్రొవ్వె ను
ప్పిదముగ నన్నరేంద్రుభుజపీఠిక యుర్వర నిర్వహించినన్. 70

చ. అరిజనపాలకాననతృణాంకురవృద్ధియొనర్చు విద్విష
త్సరసిజలోచనాస్యజలధారలవర్ధన మొందు నెప్పుడుం
జరణసమీపవర్తులకుఁ జల్లఁదనంబొదవించు నమ్మహీ
వరునిప్రతాపవహ్ని జనవర్ణితచిత్రచరిత్ర లీలలన్. 71

ఉ. పాదుక లాదటం జరణపద్మములం దిడి ముజ్జగంబులన్
మోదముతోడ నానృపతిముఖ్యుఁడు త్రిమ్మర, ముఖ్యకాంతయున్
నూదిపిజెండిత్రాటిక్రియఁ జొచ్చినచోటులు సొచ్చు, నెన్నఁడేఁ
బైదలి ప్రాణవల్లభునిపజ్జఁ జరింపక పాయనేర్చునే. ? 72

సీ. ప్రకటప్రతాపాతపముచేత వైరులకన్నులఁ జీఁకట్లుగ్రమ్మఁజేసి
ఖడ్గహాలాహలగరిమచే నహితుల నమృతాశనులుగాఁగ నలవరించి
సలలితసత్కీర్తిచంద్రికఁ బగతురమనములతాపంబు మట్టుకొల్పి
సముదగ్రధారాళశరవృష్టి విమతులతనువులఁ జెమటలు దలముకొలిపి
చిత్రచారిత్రవిక్రమశ్రీ వహించి, సాహసాంకమహీపాలచక్రవర్తి

జలధివలయితవసుమతీచక్రవహన, చండభుజదండకలితుఁడై యుండు నంత. 73

వ. పాకశాసనుశాసనంబునం దదీయసూతుం డగుమాతలి దివ్యరథంబుతోడం జనుదెంచి కృతాంజలి యగుటయు. 74

చ. అతనికి సాహసాంకవిభుఁ డాసనపాద్యము లాదిగ్గునన
త్కృతు లొనరించి నేఁడిచటికిం దనదివ్యరథంబుతోడ సా
కతమునఁ బంపె నెంతపని గల్గెనుగాక శచీశుఁ డింక ని
న్నితరములైనకార్యముల కిమ్మెయిఁ బంచుట మున్న యేఁటికే. 75

వ. అనినవిని మాతలి సాహసాంకమహీపాలునితో నిట్లనియె. 76

క. జంభాహితుఁ డూర్వశిపై, గంభపయిం గరుణకలిమి గ్రపిఁ దన్నుటనా
జృంభణలతారలవ్యము, సంభావించుటయ కాని చాలఁడు తెగడన్. 77

క. కావున వారలనటనా, ప్రావీణ్యము పెంపుఁ గొందుఁ బ్రకటించుటకై
దేవరఁ దోడ్కొని రమ్మని, దేవేంద్రుఁడు పనిచె వసుమతీశ్వర నన్నున్. 78

క. హాయక సెక్కతపంబులు, సేయుతపోధనుల కైనఁ జేర నశక్యం
బీయరద మెక్కి విజయం, చేయుము జగతీశ తడవు సేయక యనినన్. 79

సీ. నిజతపోమహిమచే నిరుపమానంబుగా విరచించె నేతేరు విశ్వకర్మ
జంభాదిదనుజేంద్రసంగరాంగణముల శక్రున కేతేరు జయ మొసంగెఁ
గోరి ముప్పదిమూఁడుకోటులదివిజులు కొలుచుంగ నేతేరు కొమరుమిగిలెఁ
బటుజవస్ఫురణమై పదివేలహయములు పూనంగ నేతేరు పొలుపు మిగిలె
నట్టిదివ్యరథంబు నెయ్యమున నెక్కి, సాహసాంకమహీపాలచంద్రుఁ డరిగె
గరుడపవమానమానసాక్రమణనిపుణ, బహుగతిప్రౌఢి కుల్లంబు పల్లవింప. 80

వ. ఇట్లు చనిచని. 81

ఉ. నాకముఁ గాంచె నట్టియెడ, నందనమందచరన్నితంబినీ
లోకము, సంయమీంద్రధృతిలోపకలోలవిలాసమేనకా
లోకము, హాసవేభవమదలోలుపచంచలచంచరీకముఁ,
స్వీకృతసత్తపఃఫలవిశేషవిపాకముఁ బుణ్యలోకమున్. 82

వ. కని తదీయవిలాసోత్కర్షంబునకు హర్షించుచు, సకలజగన్నయనపర్వం బగుసుపర్వాధీశ్వరునగరంబు చొచ్చి, రథావతరణంబు చేసి, దివ్యసభామండపంబు ప్రవేశించి. 83

చ. కనియె నతండు, దివ్యగణికాజననేత్రచకోరికానురం
జనహాసచంద్రికాలపనచంద్రుని, జారుపులోమజాఘన
స్తనపరిరంభసంభ్రమవశస్ఫుటకుంకుమపంకసౌరభాం

జనతను 1కాంతిరుంద్రుని, భుజాబలసాంద్రుని నిర్జరేంద్రునిన్. 84

క. కని వందన మొనరించిన, జననాథున కెదురు వచ్చి, సరసాశ్లేషం
బొనరించి యతని గద్దియ, నునిచికొనె దివిజనాథుఁ డుచితప్రౌఢిన్. 85

వ. ఇట్లియ్యిరువురు నేకాసనాసీనులై, సముచితసంభాషణంబు లొనరించుసమయంబున సమయజ్ఞతావిశారదుం డగు నారదుం డన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 86

క. నటనాహంకృతిఁ దమలోఁ, జిటిపొటిజగడంబు లూర్వశీరంభలకుం
బొటమిన, మేలేర్పఱుపఁగ, నిటనిను రప్పించె నిర్జరేశ్వరుఁ డధిపా. 87

వ. అని యుజేఁగించి యమరపతి యనుమతి నమ్మదవతీమణుల రప్పించి, నర్తనప్రవర్తనంబునకు నియోగించుటయు, సంకాస్యాలింగ్యోర్ధ్వకాద్యవయవంబు లగు చతుర్విధవాద్యంబులకు ననువుగాను, గానంబునకు ననుతానంబుగాను నుపక్రమించి. 88

సీ. కలికికన్నుల నోయారముమించుఁ బలుకులు చెలఁగఁ జుమ్మరమీఁలచెలువు నొంద
నభినవస్ఫురణమై నభినయించుకరంబు లలరుఁగెందమ్ముల ననుకరింప
నిటలంబున నటించుకుటిలకుంతలకాంతి కొదమతుమ్మెదలయొప్పిదము చూప
వలిపకంచెలలోని వలిచనుంగవ మించి జక్కవకవభంగి సంభ్రమింప
మంజుమంజరకంకణశింజితములు, సముదకలహంసకలనినాదముల దొరయ
సరసిగతిఁ బూఁచి సరసులు సరి యనంగ, రంభ సురరాజుమ్రోల నర్తన మొనర్చె.

వ. అంత. 90

సీ. శృంగార మేపార సంగవల్లికయందు గీతసామగ్రి యంగీకరించి
కరతలామలకంబు గాఁ గరాంబుజముల నర్థమాద్యంతంబు నభినయించి
భావింప నరుదైనభావమర్మంబులు మెఱుఁగుఁజూపులలోన మేళవించి
తానమానములతోఁ దాళనిర్ణయలీలఁ జరణపల్లవముల సంగ్రహించి
యఖిలమును మెచ్చ ప్రత్యక్షమైనయట్టి, నాట్యవిద్యాధిదేవత నాఁ దనర్చె.
భరతశాస్త్రమర్మజ్ఞతాప్రౌఢి మెఱసె, నూర్వశీకాంత వేల్పుఁబేరోలగమున. 91

వ. ఇట్లిరువురుం బ్రవర్తించిననర్తనంబులు గనుంగొని విక్రమార్కుం డిట్లనియె. 92

ఉ. సర్వజగంబుల న్నటనచాతురిఁ దాఁ గడుఁబ్రోడ నంచు, ద
ర్గర్వము పూని శాస్త్రగతిఁ గైకొననొల్లక రంభ యాడె, నీ
యూర్వశి శాస్త్రసమ్మతసముజ్జ్వలమార్గము దప్పకుండఁగాఁ
బర్వ మొనర్చె, నిచ్చటిసుపర్వుల కెల్లఁ గళాప్రవీణతన్. 93

వ. అనిన నమ్మహీనాథునివివేకపరిపాకంబునకుఁ బాకశాసనుండు ప్రముదితాంతఃకరణుండై, దివ్యమణిభూషణాంబరాదు లొసంగి, మఱియును, నిజతపోవిశేషతోషితాంతరంగంబును, సర్వమంగళాస్పదంబును, నృపసింహాసనద్వాత్రింశత్సాలభంజికారంజితంబును, న

1 కాంతిరుంద్రుని = కాంతిచే విస్తరిల్లు వానిని.

గాదివ్యసింహాసనంబు నొసంగి తద్దివ్యపీఠంబుఁ బుగంబునకు ధరించికొనిపోవఁ ద్విశత కింకరసహస్రంబు సమర్పించి గారవించి వీడ్కొలిపిన దివ్యమణిపాదుకాప్రభావమున భగవమునుండై యజ్ఞపాలుం డుజ్జయినీపురంబున కరుగుదెంచి. 94

సీ. శ్రుతిమతంబునఁ బురోహితసమ్మతంబునఁ బుణ్యాహవాచనపూర్వకముగ
జలజబాంధవముఖ్యసకలగ్రహంబుల కభిమతం బగుహోమ మాచరించి
యన్నదానాదిసమస్తదానంబుల బ్రాహ్మణప్రతతికిఁ బ్రమద మొసఁగి
యుచితంబు లగుషోడశోపచారంబుల నాగద్దె కతిభక్తి నాచరించి
పౌరవృద్ధపుణ్యాంగనాపాణిపద్మ, ముక్తమౌక్తికశేషాసముజ్జ్వలాంచ
తంబుఁడై యొక్కశుభవేళ ధరణినాథుఁ, డమరపతిదత్తదివ్యసింహాసనంబు. 95

వ. ఇట్లు తేజోవిరాజితుండై యఖిలప్రజాపాలనంబు సేయుచున్నంత నొక్కనాఁడు.

సీ. అచ్చవెన్నెలమించు నపహసించువిభూతి యంగరాగంబుగా నలవరించి
యాగమోచితముగా నవయవంబులయందు లలితరుద్రాక్షభూషలు వహించి
పొంబట్టుపుట్టంబు పట్టి నందంబుగా ఘనజటాజూటంబు గలయఁ బొదివి
యడుగుఁగెందమ్ముల బెడఁగు రెట్టింపఁగాఁ గాంచనమణిపాదుకములు దొడిగి
జమిలిమోత్రాట నినుపకచ్చడ మమర్చి, * కక్కపాలయుఁ గక్షభాగమునఁ బూని
తరుణశశిమౌళియపరావతార మనఁగ, ధరణిపతిసాలి కేతెంచెఁ దపసి యొకఁడు. 97

క. ఏతెంచి శివునికృప యని, ప్రీతిమెయిన్ భూతి యొసఁగఁ, బృథ్వీరమణుం
డాతతభక్తిని గైకొని, యాతాపసవరు భజించె నర్ఘ్యాదులన్. 98

వ. ఇత్తెఱంగున నత్తపోధనసత్తమునకు సపర్యాపర్యాయంబునం బ్రమోదం బాపాదించి యన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 99

క. ఈచక్రవాళపరివృత, భూచక్రమునందు నొకయపూర్వం బేదేఁ
జూచినయది గలిగిన నది, యేచినకృప నాకు నానతిమ్ము మహాత్మా. 100

వ. అనినయోగీశ్వరుం డిట్లనియె. 101

సీ. సర్వపర్వతకులసార్వభౌముం డనఁ గొమరొందుపడమటికొండదండఁ
గనకగోపురవప్రఘనసౌధసదనమై రాజిల్లుకనకపురంబు కెలన
రోహణవసుధరప్రరోహణాగతి నొప్పుమార్తాండదేశసద్మంబు చెంత
నఖిలతీర్థస్వామి యగుపాపనాశననామతీర్థమునందు నట్టనడుమ
నగ్రకీలితమణిపీఠమైనయట్టి, శాతకుంభమనోజ్జ్వలస్తంభ మొకటి
సంభవమునొందువాసరారంభవేళ, కర్ణికోదీర్ణసౌవర్ణకమలమునఁగ. 102

తే. అది దినేంద్రునికోలఁదినే యతిశయిల్లి, యామయుగళంబునకు నుష్ణధాముఁ గదియు

* పా. ఘనకపాలంబుకక్షభాగమునఁబూని.

నపరదిశఁ గూర్చి కనులాప్తుఁ డల్ల వ్రాలఁ, గ్రుంకు బంగారుకంబ మాకొలఁదిగాను.

క. వారుణదిగ్ద్వారాకర, వారి నరుణుఁ డస్తమింప, వర్ణితతీర్థో
దార మగుపాపనాశన, పూరములో మునుఁగుఁ గంబమును దినదినమున్. 104

చ. అన విని యత్తపోధనునియానతికిం దగ సంతసిల్లి, య
త్యనుపమభక్తియుక్తిమెయి నమ్మహితాత్ముని వీడుకొల్పి, గ
బ్బునఁ బతి దివ్యభవ్యమణిపాదుక లంఘ్రుల సంఘటించి, య
క్కనకపురంబు చొచ్చి తమకంబున నన్నిసి పుచ్చి వేడుకన్. 105

చ. వెలవెలఁబాఱుదీపియలు వింతరుచిం గలిగించుతమ్ము ల
మ్ముల నతిశీతలమ్ము లగుమత్తపుఁ బేరు లఖర్వపద్మినీ
పిలసితగంధవాతములు వేసవఁ దెల్ప నరేంద్రముఖ్యుఁ డు
జ్జ్వలగతిఁ బాపనాశనముసన్నిధికిం జని యుండునంతటన్. 106

సీ. కైరవకాననసూత్కరములు కడుఁ గుందఁ గంజపుంజంబులు కనుఁక నొంద
లలిఁ జకోరంబులతలఁపులు గంపింపఁ జక్రవాకంబులు సంతసింప
సాంద్రచంద్రికలయుజ్జ్వలభావములు దిగ నరుణోదయప్రభాస్ఫురణ లెదుగ
జారచోరులమతిసంభ్రమంబులు చిక్క జనులకుఁ జిత్తప్రసాద మెక్కఁ
దారకంబులకాంతి యంతయుఁ దొలంగ, ధరణిదివిజార్ఘ్యబిందు సంతతి సెలంగఁ
బూర్వపర్వత మెక్కె నపూర్వదీప్తి, మండలం బైనమార్తాండమండలంబు. 107

శా. క్షోణీనాథుఁడు తీర్థవారిపయి వక్షోజస్ఫురత్కాంచన
స్థాణాశ్ఫృంగము గానవచ్చుటయు మెచ్చుల్మీఱఁగాఁ జొచ్చి త
న్మాణిక్యోజ్జ్వలపీఠ మెక్కి మురజిన్నాభీసరోజస్ఫుర
ద్వాణీవల్లభుఁ గ్రేణిసేయుచుఁ బ్రభావస్ఫూర్తమూర్తిమై. 108

వ. తదనంతరంబ. 109

క. అంబరమణి యల్లల్లన, నంబరమధ్యమున కరుగునంతటిలోనన్
జాంబూనదకలితం బగు, కంబము నరనాథుతోడ ఖరకరుఁ గవిసెన్. 110

వ. కదిసిన నత్యంతసంతాపకరం బైననిజప్రతాపాటోపంబునకు మిసిమింతుండు గాని య
మ్మహీకాంతునిం జూచి, విస్మితస్వాంతుం డై భాస్వంతుం డిట్లనియె. 111

సీ. కల్పాంతదుర్దాంతకలుషాంతకస్వాంత దుర్వారవహ్నికి నోర్వవచ్చు
నిష్ఠురనిర్ఘోషనిర్ఘాతసంఘాత జాతమహావహ్ని సైఁపవచ్చుఁ
బ్రళయకాలాభీలఫాలలోచనఫాల భాగానలస్ఫూర్తి బ్రతుకవచ్చుఁ
గాకోదరేంద్రఫూత్కారసంభవతీవ్ర కాకోలదహనంబు గదియవచ్చుఁ
గాక, సైరింపవచ్చునే లోకదహన, దర్పితం బైనయస్మత్ప్రతాపవహ్ని

దావకోత్సాహసాహసౌదార్యధైర్య, గతికి మెచ్చితి, విక్రమార్క క్షితీంద్ర. 112

క. అనుదినము రెండుబారువు, లనుపమకాంచనము నొసఁగు నాశ్చర్యముగా
ననిపద్మరాగరంజిత, ఘనకుండలయుగము ధరణికాంతుని కొసఁగెన్. 113

వ. ఇట్లుఅంగన నయనానందకరప్రభానిధానం బగుబహుమానంబుం గాంచి. 114

మ. చరమాశాంతరవీథిఁ గ్రక్కొని సరోజాతప్రియుం డేఁగఁగా,
సిరి నంతంతనుఁ గ్రుంగి కుంగి కనకస్తంభంబు చిత్రంబుగా
సరసీపూరనిమజ్జితం బగుటయున్ సర్వంసహాధీశుఁడున్
వెసవారం బిది వచ్చి యప్పురిని దా విశ్రాంతచేతస్కుఁడై. 115

వ. అమ్మఱునాఁ డమ్మనుజయనీపురంబున కరుగునప్పుడు తత్పురగోపురకంఠంబున. 116

సీ. పటలికావృత నేత్రపర్యంతరేఖలు పొదిని క్రొవ్వాఁడి గోవులతోడ
దంతపాతముల నెంతయు ముసుక్కినకపోల తలుగుల నెలకొన్న వలులతోడ
నపగతకేశోత్తమాంగంబు కెలఁకులం దూఁగాడుదరప వెంట్రుకలతోడఁ
గ్రాంచకంఠోపమాకారతఁ గనుపట్టు నస్థిమాత్రమైన దేహంబుతోడ
శతశతచ్ఛిద్రజీర్ణవస్త్రములతోడ, నల్పతరపర్వయుతవంశయష్టితోడ
హరిసహస్రనామోచ్చారణగతితోడ, వచ్చి యొకవృద్ధభూసురవరుఁడు గదిసి. 117

సీ. బ్రహ్మాయురస్తు విప్రప్రసాదోఽస్తు కల్యాణపరంపరావాప్తిరస్తు
దేవేంద్రభోగోఽస్తు దిగ్విజయోఽస్తు సుస్థిరకీర్తిరస్తు వాక్సిద్ధిరస్తు
సౌభాగ్యమస్తు శాశ్వతసముజ్జ్వలతిరస్తు సంగరవిజయోఽస్తు సౌఖ్యమస్తు
వస్తువాహనసంపదస్తు చింతితమనోరథసిద్ధిరస్తు సామ్రాజ్యమస్తు
సప్తసాగరపరివృతసకలభూమి, మండలైకాధిపత్యసమాగమోఽస్తు
పుత్త్రపౌత్త్రాభివృద్ధివిస్ఫూర్తిరస్తు, మంగళాని భవంతు తే మనుజనాథ. 118

వ. అని యాశీర్వాదంబు చేసి. 119

క. అర్థించినబ్రాహ్మణునకు, నర్థినొసఁగెఁ గనకకుండలాభిరామము న
త్యర్థము రెండుబారువు, లర్థము ప్రతిదినము నొసఁగు నని చెప్పి దయన్. 120

వ. ఇవ్విధంబున. 121

మ. అరిభూనాథవరూథినీమదభరాహంకారదుర్వారకో
పరసాటోపపటుప్రతాపపటలప్రధ్వంసకాఖ్యభా
స్వరబాహాబలశాలి, సాహసముత్సాహైకసంసేవి యై
ధరణీచక్రము విక్రమార్కవిభుఁ డుద్యల్లీలఁ బాలించుచోన్. 122

సీ. తలమీఁదఁ జెఁవినఁ దనరారుమునుఁడెక్క యప్పుతాంశురేఖచందమున నమర

---

1 మిసిమింతుండు = అలసినవాఁడు.

మేదినీరేణువు మెయినిండఁగాఁ బర్వి భసితాంగరాగసంపద వహింప
జుంజురువెండ్రుక లెత్తి చుట్టినలేఁదీఁగ పన్నగాధీశ్వరుపగిది మెఱయఁ
గరమొప్పు నుదుటిపై గైరికతిలకంబు ఫాలలోచన భాతిఁ బరఁగుచుండ
శబరుఁ డొక్కరుఁ డేతెంచె సంభ్రమమున, శంకరుఁడు తొల్లి శబరవేషము వహించె
నంచు మదిలోన నీసుఁ ధరించి తాను, నీశునాకృతిఁ గైకొన్నయట్లు కనఁగ. 123

ఉ. వచ్చినచెంచు తేనిఁ గని వాకిటివాఁడు నృపాలుపాలికిం
బొచ్చెములేక తోకొనుచుఁ బోవఁగ వన్యములైన కానుకల్
మెచ్చుగ నిచ్చి యంగములు మేదినిసోఁకఁగ మ్రొక్కి లేచి తా
వచ్చినకార్య మంతయును వావిరిఁ జెప్పఁ దొణంగి యిట్లనున్. 124

సీ. ప్రళయకాలాఖిలభైరవోదగ్రత సూకరాకృతిఁ బొడసూపె నొక్కొ
యత్యంతకుపితాంతకాంతకాకారంబు క్రోడరూపంబుఁ గైకొనియె నొక్కొ
పటుభయంకరవీరభద్రాతిరేకంబు భూదారవేషంబు పూనెనొక్కొ
చండభుజాదండదండధరస్ఫూర్తి కిరిఘోరమూర్తిని బరఁగె నొక్కొ
యనఁగ నతిభీకరాకార మైనయట్టి, యేకలం బెల్లయెడలను నెదురు లేక
ఘోరసత్త్వసమగ్రకాంతారజలధిఁ, దిరుగుచున్నది మందరగిరియుఁ బోలె. 125

క. నరవర తాను ధరించిన, ధర నీవు భుజాగ్రపీఠిఁ దాల్పఁగ సుఖియై
తిరిగెడు నాదివరాహము, గరిమం దక్కిటి నటించుఁ గాననసీమన్. 126

క. ధర నాదిశబరుఁ డొకకిటి, శరనిహతిం గూల్చె ననుచు శబరుల నెల్లన్
బరిమార్పఁ బుట్టెనో యన, నురుకోలము చెంచుకొలము నొడుచు మహీశా 127

వ. ఇట్లు మహామహీధరపరిణాహం బైనయావరాహంబు. 128

చ. మునిజనపర్ణశాలలు సముద్ధతిమైఁ గలఁగుండ వెట్టుచున్
గునగునవచ్చి లావరులఁ గొమ్ముల వ్రక్కలు వాఱఁ జీఱుచున్
మునుకొని సస్యసంఘముల మోరను గుద్దలిగొంచు నెల్లెడం
దనరుపుమైఁ జరించు నతిదారుణలీల వనాంతరంబునన్. 129

చ. జనవర సాహసాంకుఁ డన సన్నుతి కెక్కిననీవు దక్క, నా
ఘనతరకోలముం గదిసి గర్వ మడంపఁగ నన్యభూపతుల్
గొనకొన లేమి, దేవరకుఁ గుయ్యెఱిఁగింపఁగ వచ్చినాఁడ, వే
గన మృగయావినోదమును గౌతుక మార నొనర్పఁ నేర్పునన్. 180

తే. అనిన నిష్ఠార్థముల వాని నాదరించి, వలయుసవరణతోడ భూవల్లభుండు
వెడలె వేటకు మృగయాప్రవీణు లైన, శబరనాయకు లుభయపార్శ్వములఁగొలువ.

వ. ఇవ్విధంబున సర్వసన్నాహంబు మెఱయ సాహసాంకుండు కృతపవనజవనవాహనుం

నై చని, శరభశార్దూలప్రముఖనిఖిలమృగవరశరణ్యం బైనయరణ్యంబుఁ బ్రవేశించి బహు
ప్రకారమృగయావినోదంబు లొనరించుసమయంబున. 132

ఉ. కోలముఁ గాంచె నానృపతికుంజరుఁ డంజనశైలవిగ్రహా
భీలముఁ బోత్రసాధనవిభేదితభూవివరోరుజాలకో
త్తాలము ఘుర్ఘురధ్వనివిదారితశైలగుహాంతరాళమున్,
లోలవిలోచనాంచలవిలోకితగోపవనాహ్నికీలమున్. 133

వ. కని యతఁడు మున్న శబరునిచేత విన్నతెఱంగునకు మెఱుంగిడిన యట్లున్న యున్న
తోదారభూదారంబు నిటలవీథికిం గదియుటయును. 134

సీ. అం తంత నగపడినట్లు చేరఁగ నిచ్చుఁ బైకొనఁ జూచినఁ బరువు వెట్టుఁ
బటుపరిశ్రాంతి లోఁబడినలాగు నటించు కైదువు సేయ దగ్గఱిన సుడియఁగుఁ
బొదలమాటున నుండి యదలించుచును ఱొప్పు కదియంగఁ జూచిన బెదరఁబోలఁగు
నవనీతలము మోర నలవోకఁ గోరాడుఁ గ్రోవ గట్టినఁ దప్పఁ ద్రోవ నుఱుకుఁ
జేరఁ దవ్వగఁ బాఱును జేరనీక, యిల్లనల్లన నడపాడి నాసగొలుపు
మనుజపతి నిట్లు తెలయించుకొనుచు నరిగి, యమ్మహాకోలవిపినగహ్వరముఁ జొచ్చె.

వ. చొచ్చిన నాదివితేంద్రతాటిక్రియ నచ్చోటం జొరం దలంచి, ఘోటకతిలకంబుఁ
దిలకభూజంబునఁ బంధించి. 136

క. చెచ్చెరఁ బతియును దోడన, చొచ్చి రసాతలముదాఁక సూకరమార్గం
బెచ్చోట వదలక వెనుచన, నచ్చెరువుగ మాయమయ్యె నది యచ్చోటన్. 137

వ. అత్తం డత్తెఱంగునకు విస్మయతరంగితాంతరంగుం డై కొంతదవ్వు చని ముందట ననంత
విభవోదారం బగునొక్కపురంబు గని యాత్మగతంబున. 138

క. ఈపురము నామ మెద్దియొ, యీపట్టణమేలునృపతి యెంతటివాఁడో,
యీపుటభేదనవిభవము, గోపురమున లేదు వశమె కొనియాడంగన్. 139

ఉ. అని యటపోవఁ బోవఁ బణిహారియొకం డరుదెంచి, విక్రమా
ర్కునిఁ బొడగాంచి మిమ్ముఁ దోడుకొంచు వేసం జనుదెమ్మని దైత్యు నొ
క్కనిఁ గిటిమూర్తి గైకొని తగం జనుమన్నను వచ్చి తమ్ముఁ దె
చ్చినవిధ మంతయుం దెలియఁ జెప్పిన ముప్పిరిగొన్న వేడుకన్. 140

క. తలఁచినతలఁపుకొలందిన, యలఘు నుదారుని విక్రమార్కవిభు రసా
తలమునకుఁ దెచ్చి తనుచును, బలి మెచ్చెం దనదుభృత్యుఁ బరహితకృత్యున్. 141

క. అని చెప్పి మిమ్ముఁ దోడ్తేఁ, బనిచినఁ జని వింటి ననినఁ బణిహారిబడిన్
దనుజేంద్రునిసన్నిధికిని, మనుజేంద్రుఁడు వచ్చి వినయమహనీయుం డై. 142

క. కాంచిన నతఁడును బెన్నిధిఁ, గాంచినగతి నలర యెదురుగా వచ్చి సమా

సంచితశరీరవినమ్రో, దంచితుఁడై కౌఁగిలించి తాత్పర్యమునన్. 143

క. ఆసాహసాంకు మణిసిం, హాసనమున నిలిపి సముచితార్ఘ్యప్రియపూ
జాసత్కారమున సుఖా, వాసునిఁగాఁ జేసి దనుజవరుఁ డిట్లనియెన్. 144

శా. భూలోకంబున సర్వసంపదలు సంపూర్ణంబులై యుండునా
కాలాతిక్రమణం బొనర్ప కిల మేఘశ్రేణి వర్షించునా
చాలంగాఁ బసిపాఁడిసొంపు గలదా సస్యంబు లేపారునా
వాలాయించి యొనర్తురా జనులు దేవబ్రాహ్మణారాధనల్. 145

క. ఏనును జనవత్సలతన్, మానవలోకప్రసంగమతిచేతను గా
కేనివ్విచార మడుగం, గానేటికి నీవుగలుగఁ గారుణ్యనిధీ! 146

మ. బలము ప్రతాప మొగి దయ భాతి విభూతి వినీతి ధర్మని
శ్చలత కళావిశేషము నిజం బవధానము మాన మాదరం
బెలమి యశం బొనర్త గలయిన్నిగుణంబులఁ గీర్తికెక్కు నీ
విల భరియింపఁగా జనుల కేల విచారము భూతలేశ్వరా. 147

వ. అనిన సాహసాంకమనుజేంద్రుండు బలీంద్రున కిట్లనియె. 148

క. సురపతి పిలువఁగఁ బంపిన, నరిగితి నమరావతికిఁ బ్రియంబున నది నీ
పురికిని రమాసమగ్రత, సరిగా దని కానఁబడియె సౌజన్యనిధీ. 149

క. పదునాలుగులోకంబులు, నుదరస్థములుగఁ జరించుచుండెడులక్ష్మీ
హృదయేశుఁడు నిను వేఁడఁగ, బ్రదికితి, నీబ్రదుకు బ్రదుకు, బలిభూపాలా! 150

క. దేహి యనువాఁడు పరుఁ గాని, దేహి యనఁగ నుండువాఁడు తెల్లంబుగ లేఁ
డూహించిన నీరాజ్యము, లోహాహా చిత్రమహిమ లుంటాల బలీ! 151

క. అని మధురవచనరచనల, దనుజేంద్రుని నలరఁ జేసి, తగ సుజ్జనభో
జనవిను లతండు వేడుక, లొనరింపఁగఁ దృప్తిఁ బొంది యుండెను వేళన్. 152

ఆ. రసరసాయనాఖ్యరత్నద్వయము దెచ్చి, యందు మునిమి నొకటి యపనయించు
నొకటి చాలసిరుల నొందించు నని చెప్పి, యిచ్చి యనుప నిలకు వచ్చె నృపతి. 153

ఉ. వచ్చి రయంబునం దనదువారువముం బ్రియమార నెక్కు, ము
న్నచ్చట నప్పటం జెదరినట్టిబలంబులు దన్నుఁ గూడి రాఁ
జొచ్చిన, వారితో బిలముఁ జొచ్చినలాగును గన్నలాభముల్
జెచ్చెరఁ జెప్పుచున్ బురముఁ జేరఁగఁ బోయెడునంత ముందటన్. 154

మ. పలుకనిమోముఁ దొట్రుపడుపాదములున్ వగరింపుటూర్పులున్
వలవలనైనదంతములు వంగినమేను వణంకుహస్తముల్
నిలుపఁగ రానియుక్కసము నెమ్మెయి నెక్కొనుదప్పి వెంపుఁ జే

వెలుఁగునఁ జూచుచూపుఁ గలవృద్ధమహీసురుఁ డమ్మహీశ్వరున్. 155

వ. కాంచి బహువిధాశీర్వాదంబులఁ బ్రముదితహృదయునిం జేసిన, సాహసాంకనృపోత్తముండు కరుణాయత్తచిత్తుండై, యమ్మహీసురవరుని జరాభార దారిద్ర్యభారంబు లపనయించుతలంపునఁ దత్ప్రయోజనంబు లెఱింగించి రసరసాయనాఖ్యరత్నద్వయంబు నొసంగుటయును. 156

క. రససేవనంబునం దన, ముసలితనం బుడిగి తరుణమూర్తియుతుండై
వసుధామరుఁ డింటికిఁ జని, రసాయనాన నరవిభవమ్యుం దన్మ్యస్. 157

క. మనుజేంద్రుఁడు నిజపురమున, ననురాగముతోడ నరిగె నఖిలజనములుం
దనదానధర్మపరహిత, ఘనసాహసనైపుణములు కడుఁ గొనుతింపన్. 158

వ. మఱియును. 159

తే. భద్రనామాభిధానుఁ డత్యుద్రసంపదాఢ్యుఁ డిష్టజనునీపురి నఘసంగోత్ర
గణ్యాతుండైనయొకవణిగ్వరుఁడు గలఁడు; అతనికిఁ బుండరీకనామసుతుఁడు గలఁడు.

తే. ఆపురందరుఁ డధికభోగానుభవమున, హేమభూతిఁ బురందరు నతిశయించి
భూరివితరణశ్రీఁ గల్పభూజనిబిడ, ధీరచిఖపరకర్ణాదుల ధిక్కరించె. 161

వ. ఇట్లు వణిక్కుమారుండు మహోదారుండై. 162

క. కట్టిక కుమారకు లొయ్యలకుఁ, బెట్టిక తెమాతండ్రి గూడఁబెట్టినసిరిఁ దాఁ
గట్టియుఁ గుడిచియు నొరులకుఁ, బెట్టియుఁ దనయిచ్చ వెచ్చపెట్టఁ దలంచెన్. 163

క. ఆడెడువారల కిచ్చును, పాడెడువారలకు నిచ్చు బట్టుల కిచ్చున్
గాడబవరులకు నిచ్చును, వేడుక కాంద్రమునకు నిచ్చు వివిధార్థంబుల్. 164

సీ. 1 భూరిభూమ్యాదిక భూరిదానంబులు సువిశేషతిథుల భూసురుల కిచ్చు
నుక్తదక్షిణలతో నుభయతోముఖిసహస్రములను బ్రాహ్మణోత్తముల కిచ్చుఁ
దిలధేను లాదిగాఁ గలదానదశకంబు విధిపూర్వకముగ సద్ద్విజుల కిచ్చుఁ
గడుఁబెద్దచెఱువులు గట్టించు నిఱుపేదవిప్రుల రావించి వృత్తు లొసఁగు
పితృనిర్వంచనక్రియావృత్తిఁ బెక్కు, దానములు సేయుఁ బుణ్యతీర్థములయందు
మఱియు సర్థమూలము లైనమహితపుణ్య, కర్మములు నెమ్మి నొనరించు ధర్మనిరతి.

ఉ. ఇమ్మెయి నర్థ మెల్లను వ్యయింపఁ బుడం గలవైశ్యు లందఱున్
నెమ్మిఁ బురందరుం గదిసి నీవు వణిక్కులవర్తనంబు స
ర్వమ్మును వమ్ముసం గలిపి వాలి విశృంఖలవృత్తి దానధ
ర్మమ్ములు త్యాగభోగములు మానక సేయుట నీతిమార్గమే. 166

క. ఈమెయి వెచ్చము సేసిన, నామేరుమహాద్రియంతయర్థం బైనన్

1 భూరిభూమ్యాదిక = భూరి=సువర్ణము.

నే మొదలికి మోసం బగు, మామాటలు విని తదుద్యమం బుడుగు మనా. 167

తే. సరకుగొను మన్న మామాట సరకుగొనవు, జాతినీతివర్తనములజాడఁ బోవు
పొలసుం డగునయ్యర్థపాలుఁ డైన, వలదు మామాట వినవన్న వలను విడిచి. 168

తే. అలహరిశ్చంద్రుఁ డనుచితవ్యయ మొనర్చి, యాలుబిడ్డల విడిచి యంత్యజునిఁ గొలిచె
సంచితార్థంబు నిష్ఫలవ్యయ జనము గాఁగ, నల వెలుంగక వెచ్చించునతఁడు చెడఁడె.

తే. పుట్టలిసుమంత లిడనిపెం బొదలు టెఱిఁగి, పురుకఁబురుకంగఁ గాటుకసోకఁ జూచి
విత్తసముపార్జనవ్యయవృత్తులందుఁ, జిత్త మిడినవర్తనునకుఁ జేటు గలదె. 170

ఆ. పిల్లగట్టు నలకుబేరుండు దానైన, నాయమునకు వెచ్చ మధిక మైనఁ
బేద యైన ధనదు పెన్నుద్దియై చను, నాయమునకు వెచ్చ మల్ప మైన. 171

క. తనయొద్దలం గలనెత్తురు, ధనహీనుని విడిచిపోవు దారాదిసుహృ
జ్జనములు విడుచుట యరుదే, మనుపేనుఁగు నిర్ధనుండు మదిఁ బరికింపన్. 172

క. వ్రాసినయప్పుడు వ్రాయుదు, రాసలఁ జేరుదురు చేరినప్పుడు చుట్టల్
డాసినచుట్టము సుమ్మీ, శ్రీసతి యెవ్వారి కైన సిద్ధము జగతిన్. 173

క. ధనమూలము జగ మంతయు, ధనవంతుని కిష్ట మగుపదార్థము లెల్లం
దనచేతిలోనివగుటను, ధన మార్జింపంగ నెవ్విధంబున వలయున్. 174

క. శ్రీమంతుఁడె కులవంతుఁడు, శ్రీమంతుఁడె సుభగరూపజితకంతుఁడు సూ
శ్రీమంతుఁడె గుణవంతుఁడు, శ్రీమంతుఁడె సిద్ధశేముషీమంతుండున్. 175

క. ఒడమి గలవెడఁగు లైనను, బుడమిం గలవార లెల్ల భూషింతురు శ్రీ
వెడఁబాసిన దూషింతురు, కడుఁ బేదతికంబుకంటెఁ గష్టము గలదే. 176

వ. కావున నీవు మా బుద్ధులు విని నీతివిరుద్ధవర్తనం బుడిగి కులం బుద్ధరింపు మనిన సుజ్ఞాన
సుందరుం డగుపురందరుండు పురాణసిద్ధంబు లగునీతివచనంబుల కార్యంబు లని నిర్దే
శించి వణిగ్వంశవర్యుల నుద్దేశించి ప్రియపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 177

క. నేలం బాఁతిన సొమ్ముల, పాలవు ధన మొండె ముచ్చుపాలవు, ధరణీ
పాలునిపా లవుఁ గావున, వాలాయముఁ గుడువ విడువ వలయుఁ ధనమున్. 178

క. నెఱ వగుసంపద గలిగిన, నెఱి దానం గుడువఁ గష్ట నేరనిమనుజుం
డఱిముఱిఁ జేనికిఁ గట్టిన, వెఱబొమ్మయ కాఁడె యెన్నివిధములఁ జూడన్. 179

క. కొలఁదికి మీఱినలక్ష్మికి, నలరుశుభోగంబె రక్ష యారసిచూడన్
జలపూర్ణతటాకమునకు, నలవడఁగా వాట మైనయలుఁగుం బోలెన్. 180

క. వరసతులఁ గవయుశక్తియు, సరసాహారములు గుడుచుశక్తియు, సిరికిం
దర మైనదానశక్తియు, నెరులకు లే వధికభాగ్యయుతులకుఁ దక్కన్. 181

క. వే మింటిదాఁకఁ బెరిఁగిన, దీమసమున నతలమునకు దిగఁబడి చనినన్

భూమి గలయంత దిరిగినఁ, దాము పెట్టనిది రిత్త దన కే లబ్బున్. 182

ఆ. సంపదలు తరంగసంచలంబులు గాండు, మూఁడునాళ్ళదివసములది ప్రాయ
మాయు వరయ శారదాభ్రపటల మనిన, యెఱిఁగి సేయుఁడు పరహితము హితము. 183

క. ఏలా దాఁచెద రర్థము, లేలా యర్థులకుఁ బెట్ట రేలా కుడువం
జాలరు నిలువదు సిరి యెను, గాలికిఁ గంపించుదీపకళికయుఁ బోలెన్. 184

క. సిరియును నాయువుఁ గడున, స్థిరములు జముఁ డెవరియుఁ డిది వాడిం దెలిసియుఁ జే
యరు ధర్మము ధర్మస్య, త్వరితా గతి యనుపురాణవచనము వినరే. 185

క. తనచేసినపురుషార్థము, తనసొమ్మగ నెఱిఁగి నరుఁడు దానపరుండై
యనుభవి యైయు మన వలదా, ధనములచే మోసపో కతిస్థిరబుద్ధిన్. 186

క. ఇచ్చి చను నర్థ మెల్లను, విచ్చలవిడి నప్రదాత వితరణి గాఁడే
చచ్చియు విడువం డర్థము, నచ్చెరువుగ దాత లోభి యనాన్ కాఁడో. 187

వ. అని యనేకవిధంబుల దానధర్మపరోపకారంబులు సత్కర్మంబు లగుట దేటపడం బలికి కులవృద్ధు లుపదేశించుబుద్ధులు వినక వీటిం బుచ్చి విచ్చలవిడి నిచ్చలు వెచ్చంబులు సేయం జేయ నకించనత్వంబు ప్రాపించి క్రమక్రమంబున నఖిలజననింద్యమానంబుగా నిత్యాశనశూన్యం బగుదైన్యంబు వచ్చిన, వచ్చినచుట్టంబులు నెవ్వగ నొవ్వ నొవ్వని వారలవ్వల నివ్వల నవ్వం దలయెత్తుకొని నడవ రామికిం దొలంగఁ ద్రోవ రాని లేమికి నొండొకయుపాయంబు మదిం దోఁచమికిం గొండొక చింతించి ధీరతావధీరిత మందరుం డగుపురందరుండు ధైర్యం బవలంబించి సకలతీర్థదర్శనార్థం బుజ్జయినీపురంబు వెడలి యనేకపురవరగ్రామంబులును గిరివనదుర్గంబులును నిర్గమించి కతిపయదినంబులకుం బ్రతోళికాసముత్సేధసౌధచంద్రశాలావిలసితలీలావతీవిలసనవిస్మయచ్ఛరప్రమోదనం బైనమథురాపుటభేదనంబు చేరి తదీయవిభవవిశేషంబులకుం బరితోషంబు నొంది యనంతరంబ. 188

ఉ. కాశికి నేగి యందు మణికర్ణికలోపలఁ దీర్థమాడి వి
శ్వేశుపదాంబుజంబులకు నెంతయు భక్తి నమస్కరించి, తాఁ
జేసినకర్మబంధముల చిక్కుడలించి విముక్తికన్యకన్
డాసెద నంచు నెమ్మనమునం బ్రమదంబు వహించి వెండియున్. 189

క. చిరనిద్ర యొండుచోటుల, నరయంగా దుఃఖహేతు వగుఁగాఁ బరఁగుం
బరమానందప్రద మౌ, చిరనిద్రయ కాశి నిట్టిచిత్రము గలదే! 190

చ. చెలువగు కాశికామహిమ చిత్రము; బెబ్బులి లేడి మ్రింగి యాఁ
కలిచెడ కెద్దుఁ బట్టుఁ, బులికాటున నెద్దును నెద్దుపోటునన్
బులియు శరీరముల్ దొరఁగ బోరన లేడొకలేడిఁ బట్టుటల్

పులి పులితోలు గప్పుటయుఁ బోల్పఁగునె ద్రోకయెద్దు నెక్కుటల్. 191
సీ. రూప మొక్కటి రెండు రూపులై చెలువొందు మూఁడు మొనలపోటు ముట్టుఁ బట్టు
బాహుచతుష్కంబుఁ బంచాస్యములుఁ బూను షణ్ముఖుపైఁ బ్రేమ సలుపుచుండు
సప్తాశ్వచంద్రు లీక్షణములుగా నొప్పు నెనిమిదిమూర్తుల వినుతి కెక్కు
నవనిధీశసఖుం డనంగఁ గీర్తి వహించుఁ బదికొంగు దిశయంబరముగట్టుఁ
బదునొకండువిధంబులఁ బ్రబలుతి కెక్కు, వెలయుఁ బండ్రెండుగనుపులవిల్లు పట్టుఁ
గర్మపాశలవిత్రపఖ్యాతి మెఱయుఁ, గాశిలో నేను గొలిచిన ఘనయశుండు. 192
వ. అని యప్పురంబునకుఁ జని. 193
తే. అట భాగీరథీస్నాన మాచరించి, బహువిధవిశ్వేశపదభక్తి భజన చేసి
శ్రీవిశాలాక్షి దర్శించి చిత్తమలర, వ్రప్రగోపురభైరవస్వామిఁ గొలిచి. 194
వ. మఱియుఁ దత్తదుచితకరణీయంబు లనుసంధించి యప్పురంబు వెడలి, గయాప్రయా
గప్రభృతిపుణ్యభూములం దిరిగి, దక్షిణదిశాభాగభాగధేయంబు లగుపుణ్యతీర్థంబులు
నిరీక్షించువేడ్కం దిరిగి శ్రీపర్వతదర్శనంబు సేయం బూని, సహాయయుగసహస్రాశ్వ
రం బగు నేలేశ్వరఁ బనుతదీయపశ్చిమద్వారంబు చెంగటి మోగిపుంగవహృదయంగమం
బగునివృత్తిసంగమంబునకుం జని. 195
చ. దురంతనివృత్తికై వినయదోహలవృత్తి నివృత్తిసంగమే
శ్వరు నఖిలేశ్వరుం ద్రిపురసంహరు హైమవతీమనోహరు
హరికమలాసనాదివరదాగ్రయపాణిఁ ద్రిశూలపాణి శం
కరు నసుహృద్భయంకరుఁ ద్రికాలముఁ బూజయొనర్చి పిమ్మటన్. 196
వ. అటఁ జని చని. 197
ఉ. శ్రీలలితుండు దానగుణశీలి పురందరుఁ డంతఁ గాంచె శ్రీ
శైలము రుగ్జరామరణసంక్షయకాంక్షలౌషధీలతా
జాలము, సార్వకాలికవసంతనితాంతలతాంతవిస్ఫుర
త్సాలము, సానుసంగతలసన్మణిదీప్తదిగంతరాళమున్. 198
వ. కని మహోత్కర్షహర్షభరవిగళదశ్రుపూరపరిపూరితలోచనయుగళుండును, సముదీర్ణ
సంకీర్ణముత్పులకాంకురప్రపంచకంచుకితశరీరుండును నిరంతరానందరసభరితాంతరంగుం
డును నై సర్వాంగసంగతమహీతలంబు లగుసాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి లేచి
యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటియించి, బహువిధంబులఁ బ్రస్తుతించుచు
నమ్మహామహీధరంబు నారోహణంబు చేసి, శశిశేఖరదర్శనపూర్వకంబుగా నపూర్వలక్ష్మీ
సుందరమణికందరమధ్యభాగస్థితమహాదేవమందిరముఖమండపంబుం బ్రవేశించి. 199
ఉ. ముందటఁ గాంచె నాశుభసముజ్జ్వలమూర్తి పురందరుండు, ని

ష్యందకృపాతరంగముఁ బిశంగకపర్దసురంగము, న్విని
ష్యందితభక్తలోకహృదపాంగము, సుందరరత్నకందరా
మందిరమల్లికార్జునసమాహ్వయజృంభితసిద్ధలింగమున్. 200

క. కని వినయంబున సాష్టాంగనమస్కృతు లాచరించి, కరపుటములికం
బునఁ జేర్చి, యిట్లని వా, కని వేడ్క నుతించె భక్తిరసతన్మయుఁడై. 201

తే. దేవ శ్రీమన్మహాదేవ దేవదేవ, నాగమణిహార కృష్ణవేణావిహార
సత్కృపాపాంగ శాంభవీసంగతాంగ, పాలితాఖిలజగదీశ పార్వతీశ. 202

క. ఆశాలతాలవిత్రక, యాశాధిపమకుటమణిసమభ్యర్చితశో
భాశోభితపదపంకజ, శ్రీశైలగుహావిహార సింహకిశోరా. 203

క. శరణాగతభయహరణా, పురదానవహరణ భూరిభుజగస్ఫురణా
గురుకరుణాంతఃకరణా, సరసిజభవవినతచరణ చంద్రాభరణా. 204

క. కైలాససానుసంగత, కేళీవనకేళిలోల కిన్నరనారీ
లీలాగీతరసప్రియ, శైలసుతానందజలధిసంపూర్ణశశీ. 205

వ. అని స్తుతించుచు సవ్యాపసవ్యాంగప్రదక్షిణంబులును సాష్టాంగదండప్రణామంబులు
ననేకంబు లాచరించి మహోపచారంబులు సమర్పించి యనంతరంబ ఘోటవీరేశ్వ
రదేవాయతనంబునకుం జని 206

క. సాష్టాంగనమస్కారము, లష్టోత్తరశత మొనర్చి యాదేవునిపై
దృష్టియుఁ జిత్తము నిడి వి, స్పష్టముగా భక్తితోఁ బ్రశంస యొనర్చెన్. 207

చ. ఒనరిచి యావణిగ్జనకులోత్తముఁ డాగిరిమీఁద డిగ్గి తాఁ
జని చని ముందటం గనియె సాలరసాలతమాలకుందచం
దనహరిచందనక్రముకదాడిమనింబకదంబపాటలీ
పనసవనీకృతార్థమును భాస్వదహోబలపుణ్యతీర్థమున్. 208

క. కని దానిమహత్త్వమునకు, మనమున నాశ్చర్యరససమన్వితుఁడై పే
ర్కొనుచుం జని భవనాశనిఁ, గని తజ్జలమజ్జనాపకల్మషుఁ డగుచున్. 209

ఉ. కాంచెఁ బురందరుం డెదురఁ గన్నులపండువుగా సమాధిని
శ్చంచలసత్స్వభావదివిషన్మునిరాజమనస్సరోజలీ
లాంచితరాజహంసు సుజనావనదేవశిఖావతంసునిం
బ్రాంచితఘోరవీరరసభావుని శ్రీనరసింహదేవునిన్. 210

క. కని దండనమస్కారము, లొనరించుచు భక్తిరససముత్సాహమునం
గొనియాడుచుఁ దలుకొత్తెడు, ననురాగము తోడ జయజయధ్వను లెసఁగన్. 211

ఉ. శ్రీమదహోబలేశ్వరుఁ డశేషజగన్నిధి భక్తలోకచిం

తామణి వైరిదానవవిదారణదారుణనారసింహలీ
లామహనీయమూర్తి కమలారమణీరమణీయుఁ డబ్జజేం
ద్రామరబృందవంద్యుఁడు నిజాశ్రితలోకముఁ గాచుఁగావుతన్. 212

వ. అని కీర్తించి పురందరుండు పురాణసిద్ధం బగుసిద్ధపట్టణస్థానంబునకుం జని. 213

క. మున్నొనరించినపాపము, లన్నియుఁ బెనువఱుతఁగలయు నవగాహనసం
పన్నుల కని సద్భక్తిని, బెన్ననదిం దీర్థమాడి ప్రీతి దలిర్పన్. 214

వ. సిద్ధేశ్వరునగరుసొచ్చి. 215

క. కని సాష్టాంగనమస్కృతు, లనేక మొనరించి ముకుళితాంజలియై భ
క్తి నుతించెఁ దనమనమ్మున, ననురాగరసంబు నిండి యలువులువాఱన్. 216

వ. ఇవ్విధంబున నప్పరమేశ్వరుం బరితుష్టహృదయునిం గావించి తదీయాయతనశిఖర మహోక్షధ్వజప్రదక్షిణపరిణద్ధమహోత్సవసమయ సమాగతభూసురరూపదివ్యసంయమి సముదయంబును నక్షీణపరమతపోధనప్రత్యక్షపరంజ్యోతిస్స్వరూపంబును నద్భుతాయత్తచిత్తుం డయి యవలోకించి దక్షిణకైలాసం బనం బ్రశస్తి వహించినకాళహస్తిమహాస్థానంబును ననంతభోగికటకోత్కటకం బగువేంకటాచలంబును సర్వలోకలోచనసముత్సేధసౌధగోపురం బగుకాంచీపురంబును ననవరతపరిస్ఫుటకావేరీసముత్సంగం బగుశ్రీరంగంబును నక్షీణదురితాక్షేపణప్రారంభధురీణం బగుకుంభఘోణంబును శ్రీరామప్రతిష్ఠాభిరామం బగురామేశ్వరంబును జననిరీక్షణాపేతదుష్కర్మబంధం బగుసేతుబంధంబును సంవర్ధనసంచలీకృతజగజ్జననయనం బగుననంతశయనంబును జూచి యక్షేశ్వరదిశాభిముఖుండై మోక్షదానదీక్షాసమక్షం బగువిరూపాక్షంబునకుం జని.

ఉ. లోలతఁ గాంచె నాసుగుణలోలుఁడు చారుశిలాగళజ్ఝరీ
జాలతటీప్రవాళఘనసత్తరువాటముఁ బార్శ్వతుంగభ
ద్రాలహరీవినోదవిహరజ్జలశీకరనిర్గతశ్రమో
ద్వేలహరప్రణామమతిదీపితకూటము హేమకూటమున్. 218

వ. కని యటఁజని తదగ్రభాగంబున. 219

ఉ. ఇక్షుధనుర్విపక్షుని రవీందుకృతాక్షుని సర్వదేవతా
ధ్యక్షుని నాదిభిక్షుని హతప్రతిపక్షుఁ గృతాంతదంతిహ
ర్యక్షు మహాముముక్షుశరణాగతరక్షణదక్షు శ్రీవిరూ
పాక్షుని నానతేంద్రకమలాక్షునిఁ గాంచెఁ గృపాకటాక్షునిన్. 220

చ. కని యతిభక్తిపూర్వకముగా ధరఁ జాఁగి నమస్కరించి లే
చి నిలిచి ఫాలభాగమునఁ జేతులు సేరిచి సమ్మదాశ్రువుల్
కనుఁగవఁ దొంగలింపఁ బులకమ్ముల నంగము విస్తరింప న

తృమపమలీలతోడఁ గొనియాడెను భక్తిరసార్ద్రచిత్తుఁడై. 221

శ్లో. భజతభవభుజఙ్గం పాణిహేలాకురఙ్గం, ప్రమదహృదయసఙ్గం బాలచన్ద్రోత్తమాఙ్గమ్
వరమకుటపిశఙ్గం వాసకైలాసశృఙ్గం, జితమదనదపాఙ్గం శ్రీవిరూపాక్షలిఙ్గమ్. 222

శ్లో. స్మరత సదమలాఙ్గం మౌళిగఙ్గాతరఙ్గం, సదయలసదపాఙ్గం శైలజాత్మాఙ్గభృఙ్గమ్
నయనవిధుపతఙ్గం నాగభూషోజ్జ్వలాఙ్గం, త్రిపురదనుజభృఙ్గం శ్రీవిరూపాక్షలిఙ్గమ్.

శ్లో. నమత సుమతిసఙ్గం నాట్యలీలాభ్రితుఙ్గం, కరధృతశయనాఙ్గం కాలకూటాభిషఙ్గమ్
నిగమతరువిహఙ్గం నిత్యయుక్తాన్తరఙ్గం, సితభసితసురఙ్గం శ్రీవిరూపాక్షలిఙ్గమ్.

వ. అని యిట్లు స్తుతిపూర్వకంబుగాఁ బరమేశ్వరుం బరమానంద భరితాంతఃకరణుం గా
వించి యనంతరంబ స్వదేశగమనచింత యంతరంగంబుపట్టు దవిలినప్పట్టు గదలి
పురందరుండు. 225

క. పుట్టినపెరిగినదేశం, బెట్టిజనులకైనఁ జూడ నిచ్చగుటను నే
పట్టునఁ గాలూఁదక నిజ, పట్టణమున కరుగుదెంచి పార్థివుఁ గాంచెన్. 226

చ. కని ప్రణమిల్లి నేను మడుగంబడి వైశ్యుఁడు తాను బోయి వ
చ్చినకథ యెల్లఁ దెల్లముగఁ జెప్పిన రాజు రసైకలోలుఁడై
విని యట నీవుగన్నవియు విన్నవిఁ జోద్యము లెవ్వి గల్గిన
న్ననమలరంగఁ జెప్పు మనినన్ వినయం బెసఁగంగ నిట్లనున్. 227

క. ధరయెల్లఁ దీర్థసేవా, పరతమెయిఁ బరిభ్రమించి బహువిధవిభవ
స్ఫురణ విలసిల్లుమధురా, పురికేఁ జని యందు నొక్కభూసురునింటన్. 228

వ. కృతశయనుండనై యున్న నిశాసమయంబున నప్పురోపకంఠంబునందు వితతనిర్ఘాత
పాతంబు లగుకశాఘాతంబులకుం గా కాతుర యగునొక్కకాంతయార్తనాదంబు
కర్ణగోచరం బగుటయు నత్తెఱం గందులగృహమేధిం బ్రబోధించి యడుగుటయు
నతం డిట్లనియె. 229

ఉ. ఏమినిమిత్తమో యెఱుఁగ మీపురంచేరువ బిల్వవాటికా
సీమఁ బ్రతిక్షపంబు సరసీరుహలోచనయొర్తు దానవ
స్తోమకశాభిఘాతములఁ దోరపువేదన నైంపలేక యు
ద్దామత నార్తనాదపరతం బ్రలపింపఁగ విందు మెప్పుడున్. 230

క. అనియె నని విన్నవించిన, విని యత్తెఱఁగెల్ల నెఱుఁగు వేడుక మదిలో
జనియించి వైశ్యయుతుఁడై, మనుజాధీశుండు చనియె మధురాపురికిన్. 231

క. అందుఁ బురందరదర్శిత, మందిరమున విశ్రమింప మధ్యమనిశయం
దొందుముఖియార్తనాదము, నందంద వినంగఁబడియె నధిపతికంతన్. 232

వ. వినంబడినయాయెలుంగు చక్కటికిం జని. 233

ఆ. కనియె నృపుఁ డఖర్వగర్వాంధదైతేయ, ఘనకశాభిఘాతకాతరాత్మఁ
దీవ్రవేదనాప్రదీపితార్తస్వన, నిబిడితాస్య నొక్క నీరజాస్య. 234

క. కనుఁగొని వెఱవకు వెఱవకు, మని యూఱడఁ బలికి సతికి నభయప్రదుఁడై
మనుజేంద్రుఁడు గర్వితుఁడై, దనుజేంద్రుల కనియె నత్యుదగ్రస్ఫురణన్. 235

ఉ. ఓరి దురాత్ములార! దళితోత్పలలోచన నేల యీక్రియన్
ఘోరకశాభిఘాతములఁ గుందఁగఁజేసెద రింత కోర్తురే
యూరక యీ బుష్పకోమల; లహంకృతు లింకిట మాన కున్న మి
ఘోరకరాసిపత్త్రిమునకున్ బలిసేయుదు నీక్షణంబునన్. 236

వ. అనిన నన్నిశాచరులు సాహసాంకున కిట్లనిరి. 237

సీ. కైకొందు మమరేంద్రుఘనరాజ్యపదరమాధీనత నేకధాటీనిరూఢ
దండింతు మతిదుర్మదస్ఫూర్తి నంతకు, నిజభుజాగర్వంబు నిమిషమాత్ర
భంజింతు మపరదిక్పాలకుచతురంగ బలగర్వములు తృణప్రాయములుగ
హరియింతు మే ముత్తరాధీశపాలిత నవనిధానములు ప్రాభవ మెలర్ప
నంతలేసి మహాత్ముల నింతసేయు, మాకు నిను సంహరించుటమాత్ర మెంత
యందు గుడిమింగువారికి నంది పిండి, వడియ మనుప లెక్కయుంగవే పుడమిలోన.

చ. అనవుడు మందహాసరుచి యాననపద్మమునం దలిర్పఁ జ
య్యన నిశితాసిపుత్త్రిక కరాంబురుహంబున సంతరించి య
ద్దనుజబలంబుపై నడచె దారుణవారణసైన్యయోధమ
ర్దనవిభవాభిరాముఁ డగు రామనృపాలుని గ్రేణిసేయుచున్. 239

క. సురరిపులుఁ బ్రాసపట్టిస, పరిఘక్షురచర్మబాణబాణాసనతో
మరముఖ్యసాధనంబులు, కరముల విలసిల్లఁ గదనకాంక్షితమతులై. 240

వ. మార్కొనుటయుఁ బ్రతాపార్కుండైన విక్రమార్కుండును. 241

ఉ. కొందఱకంఠదేశము లకుంఠితశక్తిమెయిన్ హరించుచుం
గొందఱరక్తమాంసములు కుంభినికిన్ బలిగా నొనర్చుచుం
గొందఱగాత్రఖండములు కుప్పలు సేయుచు దైత్యకోటిఁ దా
నందఱ సంహరించె విలయాంతకుభంగి నరేంద్రుఁ డుగ్రతన్. 242

వ. ఇత్తెఱంగున లబ్ధవిజయుండై యక్కామినీరత్నంబు నత్యాదరంబునం గనుఁగొని. 243

క. ఎయ్యది నీవుండెడునెల, వెయ్యది నీనామ మిప్పు డీయసురులచే
నియ్యలజడిఁ బడఁ గారణ, మెయ్యది యనవుడు లతాంగి యిట్లని పలికెన్. 244

క. అమరావతిఁ గలవేలుపుఁ, గొమిరెలలో నెల్ల రూపగుణశీలములం
గొమరారుదు నానామము, కమలావతి మీఁదికార్యగతి విను మధిపా. 245

క. అపగతసమాధియుతుఁడై, భువనత్రయభయదభంగిఁ బూనినయుగ్ర
శ్రవసునితపంబు వృద్ధశ్రవసుఁడు మాన్పంగ మదివిచారించి వెసన్.. 246
వ. తదీయనియతిప్రతివిధానంబునకు నాజ్ఞాపించినం దదనుజ్ఞఁ గైకొని తపోవనంబునకుం జని.
సీ. బద్ధసిద్ధాసనపరిణతిఁ గూర్చుండి హృదయసమాధాన మొదవఁ జేసి
మూలాలవాలసమున్నతిఁ గైకొని యనిలు మధ్యమనాడియందు నిలిపి
యంతర్గతము లైనయాఱుదామరలకు నభినవోల్లాసంబు ననునయించి
యాంతరజ్వలనసంక్రాంతిచేఁ గొరఁగెడు చంద్రకళాసుధాసారధారఁ
దడిసి యాత్మానుసంధానతన్మయత్వ, నిశ్చలాంతరంగుఁ డయి నిస్తరంగ
నీరనిధియును బోలె నొప్పారుచున్న, మునివరేణ్యునిఁ బొడగంటి మనుజనాథ. 248
వ. కని సభక్తికంబుగా దండనమస్కారంబు లాచరించి పుష్పాపచయవ్యాజంబున సఖీ
జనసమాజంబుతోఁ దత్ప్రదేశంబున. 249
సీ. నవలతాడోలనోత్సవకేళి నెపమున సరససంగీతమాధురి నటించి
చతురచిత్రకథాప్రసంగంబు నెపమునఁ బరిహాసభూషణప్రౌఢి జూపి
ప్రమదనర్తనకేళిభావహాసముల్లాస సరసతఁ జాతుర్యసరణిఁ దెల్పి
పలుమాఱు నేమేనిఁ బరికించుమిషమునఁ గలికిచూపులమించు చిలికి చిలికి
వెలఁగి యిట్లేము చేసినచేత లెల్ల, మునితపోభంగ మొనరించు ననువు దక్క
యప్రయోజనచతురంబు లై తనర్చె, వనమహీసాంద్రచంద్రికావలులకరణి. 250
వ. అంత నంతరాత్మధ్యానావసానసమున్మీలితనేత్రుండై యమ్మహాసంయమీంద్రుండు
తన విజ్ఞానప్రభావంబున నన్నెఱింగి యవలోకించి. 251
మ. వినఁ జూడం గొఱగానిచేష్టలఁ దపోవిఘ్నంబు గావింపఁ బూ
నినదోషంబున భీషణాసురకశానిర్ఘాతపాతవ్యథా
జనితాక్రోశరవంబుతోడ మధురాసామీప్యబిల్వాటవీ
వనికాసీమఁ బ్రతికూపంబు తరుణీ వర్తింపు దీనాస్యవై. 252
క. అనుడును శాపాలాపము, లనుతాపము సేయ మునికి సాష్టాంగముగా
వినతి యొనరించి, యెంతయు, వినయంబున శాపముక్తి విధ మడుగుటయున్. 253
మ. క్షితిసంరక్షణ మాచరించుటకునై శ్రీకామినీనాయకుం
డతులోదారుఁడు విక్రమార్కుఁ డన బ్రహ్మక్షత్రతేజోమయా
కృతి నావిష్కృతి నొందువాఁ, డతనియంగీకార మీశాపదు
ష్కృతికి న్నిష్కృతి సేయుఁ బొమ్మని కటాక్షించెం బ్రసన్నాత్ముఁడై. 254
క. ఆమునిశాపానుగ్రహ, సామర్థ్యముకలన నసురజనితవ్యథయున్
భూమీశ యిట్లుపొరలఁగ, నీమహిమ విముక్తి గలిగె నిది విదితముగన్. 255

వ. అని పినిపించి కమలావతీవధూరత్నంబు. 256

క. దానసమగ్రత వేలుపు, మానికముం బోలుననుచు మహనీయమణిం
గానుక యిచ్చి నరేంద్రుని, వేనోళ్లం బ్రస్తుతించి వీడ్కొని వనియెన్. 257

మ. ధరణీశుండును వీకుపట్టునను నుద్యత్ప్రీతి నేతెంచి య
త్తరుణీరత్నము శాపముక్తికిని జిత్తంబందు హర్షించుచుం
దరుణాదిత్యప్రభన్ వెలుంగుసురకాంతావత్తరత్నంబు స
త్కరుణన్ వైశ్యున కిచ్చెఁ దద్వితరణౌదార్యంబు నగ్గించుచున్. 258

వ. ఇత్తెఱంగున లబ్ధవిజయుండై యమూల్యవస్తుప్రదానవర్ధితపురందరుం డగుసన్నరేంద్రపురందరుండు పురందరసహితుండై యుజ్జయనీపురంబునకు వచ్చి, నిరంతరౌదార్యంబును నిరుపమానధైర్యంబును బరోపకారచాతుర్యంబును బరమసాహసకార్యంబును దనకు నియతకార్యంబులుగా సప్తసాగరపరివృతవిశ్వవిశ్వంభరాభరణపరాయణుండై మఱియును. 259

శా. శ్రీమద్బెల్లముకొండశైరవకృపాశ్రీనిత్యసామ్రాజ్యల
క్ష్మీమాధుర్యగృహాంతరాంతరసదాకేళీనటన్నందన
స్తోమాశేషవిశేషరత్నకళికాశుంభద్విభూషావలీ
సామగ్రీకృతలోచనోత్సవలసత్సౌభాగ్యభాగ్యోదయా. 260

క. రామాకరచామీకర, చామరసంజాతవాతచంచలదలక
స్తోమాభిరామసుమహిత, రామాయణసుప్రలాప రసిక కలాపా. 261

ధృతియనువృత్తము.

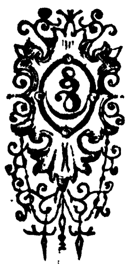
ప్రతాపగుణభూషణా పరహితార్థసంభాషణా, వితీర్ణిరవినందనా విభవనూత్నసంక్రందనా, శ్రుతిస్మృతివిచక్షణా సుకృతకీర్తిసంరక్షణా, క్షితీంద్రసుతవర్తనా శివపదద్వయీకీర్తనా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్త్ర పెద్దయన్నయామాత్యపుత్త్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతంబైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

విక్రమార్కచరిత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

కంఠకంఠనీల
ప్రాకామ్య ప్రశమనప్రభాసితకీర్తి
శ్రీకాంతాధిపవిద్యా
సాకల్యవివేకనిపుణ జన్నయసిద్ధా. 1

ఆ. మథురనుండి వచ్చి మదనరేఖాసూనుఁ, డన్న రేంద్రుఁ గాంచె నగ్వాభంగి
నిరుపమాన మైననిజలతాంగి యనంగ, సేనతోడ నాత్మసేనతోడ. 2

క. ఆభర్తృహరి నపారకృ, పాభావన విక్రమార్కపతి పాలింపం
బ్రాభవమునఁ గార్యరమా, వైభవుఁడై ప్రతిదినప్రవర్ధన మొందెన్.

క. తద్రాజ్యమ్మున నధికద, రిద్రుం డగువిప్రుఁ డొకఁడు శ్రీకాంతుఁ మహేం
ద్రాద్రిపయిఁ దపము సేయఁగ, రుద్రుఁడు ప్రత్యక్షమయ్యె రుచిరాకృతిమై. 4

తే. ఇట్లు ప్రత్యక్షమై నీయభీష్ట మెద్ది, వేఁడు మిచ్చెద ననిన నవ్విప్రవరుఁడు
సచ్చిదానందనిశ్చలస్వాంతుఁడై ని, జాయురభివృద్ధి యగువర మడుగుటయును. 5

ఉ. ఒక్కఫలంబు చేత నిడి యుత్తమ మీఫల మేకభక్ష్యమై
మిక్కిలి యాయు విచ్చునిది మృత్యుహరం బటుగాక తక్కినన్
ఒక్కఫలంబునుం గలుగ కుండుఁ జుమీ యని యానతిచ్చి తా
గ్రక్కున రాజతాద్రిమణికందరమందిరసీమ కేగినన్. 6

ఉ. భూసురవర్యుఁడున్ ఫలముఁ బొంది మహాప్రమదంబు నొంది యా
వాసముఁ గూర్చి వచ్చి నిజవల్లభ కత్తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పినన్
గాసిలి భర్తవంకఁ గొఱగాములు పల్కె యిదేమి సిద్ధి యా
భాసున కేల చొప్పడుఁ దపఃఫలసంచితభాగ్యసంపదల్.

ఉ. లేమిఁ దొలంగఁ ద్రోవఁగ నిలింపశిఖామణి నార్తలోకర

క్షామణిఁ గోరి ఘోరతరకాననభూమిఁ దపం బొనర్చి నీ
వేమిఫలంబు వేఁడితి వభీష్టఫలం బిది నిష్ఫలంబు ని
న్నే మనుదాన నింక నెటు లే మనుదాన మహాదరిద్రతన్.

వ. అని యత్యంత చింతాక్రాంత యగుననిజకాంతం జూచి యమ్మహీసురోత్తముండు దన చిత్తంబున. 9

ఉ. నిక్కము యట్లు లేమి గడు నివ్వెఱ నివ్వగ మేల వేఁడితిం
దక్కక యేను శంకరు నతం డిది యేటికి నిచ్చె నాతలం
పెక్కుడ నమ్మనం గలసె నేమిటికై తపమాచరించితిం
బెక్కుదలంపు లేల నిఁకఁ బేదల కబ్బునె యిష్టసంపదల్. 10

చ. ఇదిగొనిపోయి భర్తృహరి కిచ్చెద నిచ్చిన నాతఁ డాయుర
భ్యుదయముఁ బొంది యుండు నది యొప్పదె దాతలు వృద్ధిఁ బొందఁగా
మదిఁ దలపోయ నాశ్రితసమాజము నొందదె యిష్టసంపదల్
హృదయ మెలర్ప నిట్టిఫల మిచ్చిన నిచ్చునతం డభీష్టముల్. 11

చ. అని తలపోసి భర్తృహరి సంచితకీర్తినిధానుఁ గాంచి యా
వినుతఫలప్రభావము సవిస్తరతం దగ విన్నవించి యి
చ్చిన నతఁ డిచ్చె విప్రున కచింత్యము లైనధనంబు లిమ్మెలం
1 దనపురి కేగి యాతఁడు ముదంబున నుండె రమాసమగ్రతన్. 12

వ. అమ్మదనరేఖానందనుండును దనసమీపంబున సమాసీన యైనయనంగసేనం గనుంగొని.

క. కూరిమి మీఱఁగఁ జేరం, జేరిచి సర్వజ్ఞుకరుణఁ జేర నటంచున్
ధారుణిసురవర్యుఁ డొసఁగె న, పారతపోలబ్ధ మైనఫల మిది మనకున్. 14

2క. నరుఁ డొకఁ డిది సేవించిన, మరణజరాదులు దొలఁగి మను సంపదలన్,
అరు దిట్టిఫలము గన నీ, పరిపక్వఫలంబు భాగ్యఫలము లతాంగీ. 15

క. కావున నాకుఁ బ్రియంబుగ, నీ వీఫల మనుభవింపు మిదె కొమ్మని సం
భావన నిచ్చినఁ గొని చని, యావనితయు నిచ్చెఁ గూర్చుహయపాలునికిన్. 16

క. అమ్మందురకుఁడుఁ దద్గృహ, సమ్మార్జన కిచ్చె సంతసంబున నదియున్
గ్రమ్మన గోపున కిచ్చెఁ బ్రి, యమ్మున వాఁడును గరీషహారిణి కిచ్చెన్. 17

ఆ. ఆలమందనుండి యది మఱునాఁడు ప్ర, త్యూషవేళఁ దాఁ గరీషపూర్ణ
వేణుపాత్రమీఁద వెలయఁ బండిడుకొని, యాత్మగేహమునకు నరుగునపుడు. 18

---

1 దనపురి కేగెఁ దైకొను ముదంబున సంతతము వేడ్కమీఱఁగన్. అనిపాఠాంతరము

2 క. హరుకృపఁ గలిగినయది యిది, ధరణీదేవుండు మనకు దయచేసినవాఁ
డరు దెందు దివ్యమధుఫల మీ, పరిపక్వఫలంబు భాగ్యఫలము లతాంగీ. అని, పా.

వ. సకలసైన్యసమేతుండై వాహ్యాళివిహారంబున కరుగుచున్న భర్తృహరికిం దత్ఫలంబు దృష్టిగోచరం బగుటయు. 19

ఆ. దానిఁ జేరఁ బిలిచి తత్పాత్రలోనున్న, పండు పుచ్చుకొని యతండు నగుచు
వెండి మొక్కపండు విప్రుఁ డెప్పుడో తెచ్చి, తనకు నీక యమ్మికొనియె ననుచు. 20

ఉ. అప్పుడు విప్రుఁ రాఁ బనిచి యావిభుఁ డిట్లను రెండుపఁడ్లు నీ
వప్పరమేశుచేఁ బడసి యందొకఁ డిచ్చి యొకండు దాఁచుకో
నిప్పుడ కానవచ్చెఁ జనునే యిటు వంచనసేయ నన్న వా!
* తప్పక యాఫలంబె వసుధావర దీనికి నెట్లు చేరెనో. 21

వ. అనిన విని యన్నరేంద్రుండు. 22

క. గోమయహారిణిఁ గనుఁగొని, యేమిగతిన్ దొరకె నీకు నీఫల మనుడున్
ఆమగువ దెలుపఁ గ్రమమున, నామర్మము దెలిసెఁ దత్తదంతరసరణిన్. 23

వ. అత్తెఱం గంతయుఁ గరతలామలకంబుగా నెఱింగి. 24

క. తనప్రియకాంత యొనర్చిన, యనుచితకర్మశిఖి యంతరంగము సంగం
బునఁ బరితాపము సేయఁగ, వనజాతేక్షణల గూర్చి వసుధేశుఁ డనున్. 25

† మ. కరకాబద్ధసురాలయంబులు మహాకాండోపరిం జిత్రతా
స్ఫురణల్ స్వప్నసువస్తులబ్ధనిరతుల్ శుంభత్ఫలాలేపముల్
కరికుంభస్తనిచిత్రవృత్తములు దత్కౌతూహలంబు న్మదో
ద్ధురదంతిశ్రవణానిలం బని తలంతుం బ్రాజ్ఞవాక్పద్ధతిన్.

క. గురుపాతకములగురువులు, పురుషులనరకములు చేరఁబోయెడుతెరువుల్
పరిభవమునకుఁ గుఁబోరువులు, తరుణులమైసిరులయురులు తగునచ్చెరువుల్. 27

క. జాతులు నాతుల కందున్, నీతము లేమన్కిఁ గామినీలోకానాం
జాతిః ప్రకల్పితా యను, నీతి పురాతనమె కాక నేఁటిదె యరయన్. 28

ఉ. మక్కువ తీపులుట్టిపడుమాటలుఁ జొక్కులతేలగింపులుం
ద్రెక్కొనుచూపు లాసతరితీపులు కోరిక లార్తియారికల్
ద్రెక్కులు కూర్మిచిక్కు లతిమోహ మపోహము రూపశీలముల్
తక్కులయాలవాలములు దాయుదురే తరుణీజనంబులన్. 29

---

* తప్పక తత్ఫలం బొకటి తప్పదు లే దితరంబు నావుడున్. అని, పా.

† మ. హరిణీలోలవిలోచనామనుకలీలాలాపరీతుల్ మనో
హరకేళీనవరూపయౌవనమదవ్యాపారముల్ రాగసా
గరనిర్మగ్నులఁ జేయవే మగలఁ దత్కౌతూహలంబు ల్మదో
ద్ధురదంతిశ్రవణానిలం బని తలంతు న్గాదె మేధానిధుల్. అని, పా. 26

ఆ. అని తలంచి భర్తృహరి విరక్తివహించి, యోగమార్గసంప్రయోగమునకు
ధరణివిభునిచేతఁ దగ ననుజ్ఞాతుఁడై, యేగుచుండి యతని కిట్టు లనియె. 30

క. కృతయుగకలియుగములలో, మతిఁ దలఁపగఁ గలియుగంబ మానితధర్మ
స్థితి నెక్కుడు భవదవన, వ్యతికరమున సాహసాంక వసుధాధీశా. 31

క. తనబుద్ధి యొక్కకన్నును, పెనరినహితమంత్రిబుద్ధి యొకకన్నును గాఁ
గని సంచరింప నేరని, జననాథుని జగము దెగడు జాత్యంధునిఁ గాన్. 32

తే. సుహితమతిబహుశ్రుతుఁడను మంత్రియొకఁడు, తనవిభుఁడు నందుఁడనఁబడు ధరణిపతికి
బ్రహ్మహత్యవచ్చిన నది పరిహరించెఁ, బతికిఁ గడుమంత్రికంటెను హితుఁడు గలఁడె.

క. నావుడు నందమహీపతి, కేవెరవున బ్రహ్మహత్య యేతెంచెఁ దదీ
శ్రీవిశ్రుతుఁడు బహుశ్రుతుఁ, డేవెరవున బరిహరించె నెఱిఁగింపు తగన్. 34

వ. అనిన నతం డతని కిట్లనియె. 35

క. లాలితమణిమయగోపుర, సాలప్రాసాదసదనసంశోభితమై
భూలోకనాకమనఁగ వి, శాలాపుర మొప్పు విబుధసంభావితమై. 36

క. ఆనగర మేలు నందుఁడు, భానుమతీదేవి తనకుఁ బ్రాణేశ్వరిగా
ధనిధి బహుశ్రుతుండు ప్రి, ధానుఁడుగా గురుఁడు శారదానందుఁడుగన్. 37

క. ఆనందమహీవల్లభుఁ, డానందరసార్ద్రహృదయుఁడై యేప్రొద్దుం
దా నగరువెడల కుండును, భానుమతీమోహపాశబద్ధుం డగుటన్. 38

క. జక్కవకవ వెక్కవ యగు, చుక్కవతో రేయుఁ బగలు మనుజాధీశుం
డక్కాంత దక్క నోర్వక, దక్కటికార్యంబు లెల్లఁ దక్క చరించున్. 39

శా. ఆరామామణితోడఁ గూరిమి నతండత్యాస్థఁ గ్రీడించు సం
సారస్ఫారసుఖైకసారసురతేచ్ఛాపూరనిర్మగ్నుఁడై
యారామాంతరకేళిపర్వతగుహాహర్మ్యాంతరాళంబులం
గీరాలాపముదాలిగీతవిలసత్క్రీడానివాసంబులన్. 40

సీ. ఆత్మావనీమండలాసక్తిఁ బెడఁబాసి లలనానితంబమండలముఁ బొదువు
భద్రేభకుంభసంస్ఫాలనం బొల్లక భామాకుచోజకుంభములఁ బుణుకు
బాణప్రయోగపారీణత యొల్లక నారీకటాక్షబాణముల సొగయు
నిజరాజ్యతంత్రైకనిష్వత్తి యొల్లక భామినీరతితంత్రపరతఁ బొరలు
శిష్టజనసూక్తు లవి వెడచెవులఁ బెట్టి, తెరవసురతప్రియోక్తుల తీపి గోరు
నఖిలభూభారవహనకృత్యములఁ దొఱఁగి, నందుఁ డంగనాధీనమనస్కుఁ డగుచు.

వ. అంత బహుశ్రుతుండు తనమనంబున. 42

ఉ. మేదిని దొంటిరాజులు రమింపరె యింతులయందు సక్తులై

యీదశ రాజ్యతంత్రరహితేచ్ఛ రమింపఁగాక యున్మైకా
యేదెసనిల్చిన న్నిలిచె నేదెసఁ బాఱినఁ బాఱుఁ గాక యాఁ
గాదని వంకలొత్తఁ దిలకంబులె రాజులచిత్తవృత్తముల్. 43

చ. అని తనయిచ్ఛలో వగచి యన్నరపాలునితో వినీతిగో
పనమతి మంత్రి యిట్లనియె. భానుమతీరతిమోహపాశబం
ధనములఁ జిక్కి యిట్లునికి ధర్మమె కొల్వున కేఁగుదెంచి ప్ర
స్ననఁ బ్రజవిన్నపంబులు వినంగదవయ్య నృపాల వేఁడెదన్. 44

చ. అమలసమస్తవస్తునిచయాస్పదమైనధరిత్రి రాణివా
సమును సుతుల్ సురత్నములు సాధుజనస్తుతుఁడైనభూవరో
త్తమునకు నాదిరాజచరితల్ జవరాలు వరాలుఁ గూడ నా
ల్గుమఱలటంట సిద్ధ మిది లోకవిరుద్ధము గాదె యియ్యెడన్. 45

ఉ. నావుడు మంత్రివర్యునకు నందమహీపతి ప్రీతి నిట్లనున్
దేవిఁ దొఱంగి యొంటిఁ జనుదెంచి వెలిం గొలువుండ నోప నా
దేవియు నేను గూడఁ జనుదెంచుట యుక్తము గాదె పాసినన్
జీవముఁ బాయువాఁడఁ గట చిత్తజుబారికి నోర్వవచ్చునే. 46

క. ఒకరే యొక్క మహాయుగ, మొకదిన మొకబ్రహ్మకల్ప మొకగడె యొకయే
డొకనిమిషం బొకదిన మ, వ్వికచాబ్జముఖివిరోగవేదన నాకున్. 47

సీ. కైసేసి చెలువ నాకడ నల్ల నిలిచిన నంగజశ్రీఁ జూడఁగలాఁడఁ జూతు
నలవోక నువిద నన్నరగంటఁ జూచిన నీరేడుజగముల నేలఁ జూతు
నింతి కౌఁగిట నున్న నిందిరావల్లభుసౌభాగ్య మలఁతిగా సంస్మరింతు
కొమ్మ లేఁజిగురాకుఁగెమ్మోవి చవిగొని యమృతంబు నీరస మని తలఁతు
జలజనేత్రపైఁ గూర్మి సంసారఫలము, చంద్రముఖితోడికూటమి జన్మఫలము
లలనరతిరాజసామ్రాజ్యలక్ష్మితోడ, రాజ్యలక్ష్మీవిలాసగౌరవము సరియు. 48

ఉ. కన్నులు గండుమీలుఁ దొలుకారుమెఱుంగులుఁ గాముబాణముల్
చన్నులు కుంభికుంభములు సంపెఁగబంతులుఁ జక్రవాకముల్
ప్రన్ననిమేను పుష్పలత పైఁడిసలాక ప్రసూనసాయకం
బన్నలినాక్షిఁ బాసి విరహవ్యథ నొంటిఁ జరింపవచ్చునే 49

క ఏనొకనిమిషం బైనను, భానుమతీదేవిఁ బాసి ప్రాణముఁ బట్టం
గానోప నీవిచారము, మాను మనిన మంత్రి యనియె మనుజేశ్వరుతోన్. 50

ఉ. విన్నప మాదరింపు। పృథివీవర దేవిఁ దొఱంగ నోపవే
నన్నలినాయతాక్షి రుచిరాకృతి చిత్రపటంబునం గడుం

జెన్నెసలార వ్రాసి యది చేరువ నుంచినఁ దద్విలాసరే
ఖోన్నతిఁ జూచుచుఁ దినము నొక్కముహూర్తము నిల్వ కోల్వనన్. 51

చ. అని నరనాథుసమ్మతి మహామతి మంత్రి బహుశ్రుతుండు స
య్యన నొకచిత్రకారుని మహాలఘుహస్తునిఁ బిల్చి వ్రాయఁగాఁ
బనిచిన వారిసె నుత్తరుణిభావము కర్వునఁబోసినట్లు పే
ర్కొనఁ దగురూప మైనయనురూపమనోహరచిత్రరూపమున్. 52

తే. ఇట్లు చిత్రకారుఁడు రచియించినట్టి, చిత్రరూప మాలోకించి చిత్రరూప
విభ్రమాసక్తచిత్తుఁడై వెఱఁగుసొంది, తాను చిత్రరూపాకృతిఁ దాల్చె విభుఁడు. 53

ఉ. ఇమ్మెయి విస్మయాకులితహృత్కములుం డయి చిత్రరూపముం
గ్రమ్మఱఁ జూచి చూచి పులకంబులు దాల్చి చెమర్చి కన్నుల
న్సమ్మదవారి గ్రమ్మ వదనంబున లేనగ వంకురింపఁగా
నెమ్మిఁ దదీయరూపరమణీయత వెండియుఁ జూచు నాదటన్. 54

వ. ఇట్లు చిత్రరూపావలోకనవినోదంబు సలిపి యందుఁ దనడెందంబు పరమానందంబు నొందఁ దనకౌతూహలంబు గురున కెఱింగింపఁ దలంచి తత్పటంబుఁ బంచిన నాచిత్ర సౌందర్యంబుఁ గనుంగొని శారదానందుండు. 54

క. ఈచిత్రరూపరేఖా, వైచిత్రి ప్రశంససేయ వశమే దీనిం
జూచినను భానుమతినిం, జూచినయట్లయ్యె నిట్టిచోద్యము గలదే. 55

చ. అని కొనియాడి దేవిరుచిరాకృతియం దొకమచ్చ పెందొడం
గనుఁగొన నొప్పు నీలమణికాంతి బెడంగయి చిత్రకార యీ
యనుపమచిత్రరూపమునయందు లిఖింపుము దాని నొప్పుగా
ననవుడు నట్లచేసి లఘుహస్తుఁడు కస్తురితోడఁ దూలికన్. 56

తే. శారదానందగురుఁడు సుజ్ఞానపరుఁడు, వీడుకొలుపంగఁ జని నందవిభునిఁ గాంచి
చిత్రకారుఁ డాతెఱఁ గెల్లఁ జెప్ప విభుఁడు, వెఱఁదితో డమచ్చ యేకాంతవేళఁ జూచి.

క. నందమహీపతి డెందం, బాందోళము నొంద శారదానందుఁడు మ
చ్చం దగ నిలిపెం గదె మ, త్సుందరితొడ నున్కి యెట్లు చొప్పడ నెఱిఁగెన్. 58

ఆ. అంతిపురములోని కన్యలపేరిటి, పోతుటీఁగ నైనఁ బొలయకుండ
నాజ్ఞవెట్టి శారదానందగురునాజ్ఞ, వెట్టినేర నైతి బేల నైతి. 59

క. ఎంతజితేంద్రియు లైనను, నెంతసదాచారు లైన నేకాంతమునం
గాంతలసంగతి నుండినఁ, గంతునికొంతాలపాలు గాకుందురే. 60

క. ఏకాంతంబునఁ గదిసిన, యాకాంతుం డలవసిష్ఠుఁ డైనం గానీ
యాకాంత సీత గానీ, నే కరుగదె యగ్నిపొంత వెన్నయుఁ బోలెన్. 61

చ. అని తలపోసి నందవిభుఁ డష్ట బహుశ్రుతుఁ బిల్వఁ బంచి య
య్యనఘచరిత్రుతోడ హృదయవ్యథ యెల్ల నెఱుంగఁ జెప్పి చ
య్యనఁ గొనిపోయి యీ యఘమయాత్ముని ఘోరవిధిన్ వధించి ర
మ్మనవుడుఁ బూరుషార్థముగ నవ్విభుతోడ బహుశ్రుతుం డనున్. 62

తే. ఎంతపాపాత్ముఁ డైన మహీసురుండు, హింస కర్హుండు గాఁడని యెఱిఁగి యెఱిఁగి
మహితచారిత్రు గురుఁ బరామరిక లేక, చంపుమని పంపఁ దగునయ్య సదయహృదయ

తే. అనిన నెయ్యివోసినయగ్గియట్ల మండి, యవుడుకఱచి కోపారుణితాక్షుఁ డగుచు
నుగ్రదృష్టిఁ జూచిన నాబహుశ్రుతుండు, వెఱచి వేగమ గురుఁ బట్టి విఱిచి కట్టె.

క. పురజనులెల్లఁ గనుంగొని, పురిపురిఁ బొక్కంగ వధ్యభూమిస్థలికిం
ద్వరితగతిం గొనిచని యా, గ్గురు హింసయొనర్ప మనసు గొలుపమిఁ దనలోన్. 65

తే. దేవితోడమెచ్చ నిజదివ్యదృష్టిఁ జూచి, చిత్రరూపమునం దది చెలువు మిగుల
వ్రాయ బంచిన నీచేటు వచ్చెఁగాక, యితనిసుచరిత్ర మెవ్వరు నెఱుఁగ రెట్లు 66

ఉ. రాజవివేకినై నిరపరాధు మహీసురవర్యునిన్ జగ
త్పూజితుఁ బుణ్యవర్తను విధూతనమజ్జనకల్మషున్ వధూ
వ్యాజమునన్ వృథా కుపితుఁడై వధియింపఁగఁ బంపె దీని నే
రాజుఁ దొలంగఁ ద్రోతు గురు నుత్తము నెమ్మెయిఁ గాతు దైవమా. 67

క. ఏమియుఁ గానఁడు పతి కాం, తామగ్నుఁడు గానఁ గార్యగతి యెట్టిదియో
కామాంధోఽపి నపశ్యతి, నా మును వినఁబడినపలుకు నైజము కాదే. 68

చ. పతి మతిమాలి కానిపనిఁ బంచినఁ జేయఁగ నుత్సహించినన్
హితమతినైన యమాత్యుఁడు సహింపఁ గదించియు నడ్డగించియుం
బతియపకీర్తిదోషములు పాపి చరించుట నీతి గాన నే
నితని నిగూఢవృత్తి భరియించెదఁ గాకని నిశ్చితాత్ముఁడై. 69

ఉ. కట్టినకట్టు లూడ్చి యనుకంప దలిర్పఁగ భూగృహంబునం
బెట్టి ప్రియోక్తులన్ గురు నభీతమనస్కునిఁ జేసి పాప మే
పట్టున లేమిఁ దేటపడఁ బల్కి మనోవ్యథఁ బాపి సర్వముం
గట్టడచేసి శెట్టి నృపకౌశికుఁ డున్నెడ కేగి యిట్లనున్. 70

క. దేవరయానతి జగతీ, దేవనిధానంబు వసుమతీనాథ కృతాం
తావాసవాసుఁ జేసితి, నావుడు విని నందవిభుఁడు నందితుఁ డయ్యెన్. 71

క. ఆలో నొకనాఁడు మహీ, పాలునిప్రియసుతుఁడు విజయపాలుం డనుదు
శ్శీలుఁడు మృగయాలోలత, వ్యాలమృగాభీల మైనవనమున కరిగెన్. 72

తే. ఏగునెడ దుర్నిమిత్తంబు లెన్నియేనిఁ, గనియు వినియు నిశ్శంకతఁ జనకు మనుచు

గొరలుఁ నిల్పిన నిల్వక దుర్నిమిత్త, ఫలము ముందటి కెఱిఁగికోవలయు ననుచు. 73

వ. ఇట్లునీతిదూరుం డగు నాకుమారుండు దురహంకారుం డై యపారసత్త్వభయంకరసంచారం బగు కాంతారంబు దఱిసి బహుప్రకారమృగయావిహారంబు లొనరించుచున్న సమయంబున. 74

ఉ. కొండొకవాలముం గుఱుచకొమ్ములు సన్నవ లైనవీనులుం
నిండినసీలమేనురుచి నెక్కొనుచున్న తదీర్ఘదేహముం
జండతరాస్యమండలము సర్వభయంకరలీలఁ గ్రాలఁగాఁ
దొండము లేనిభద్రకరితో నెన యైనవనీవరాహమున్. 75

ఉ. ముందట వచ్చులం గని సముద్ధతి నశ్వముఁ దోలుకొంచు నా
పందిపిఱుందఁ బోవ నది పాఱె లతాగహనంబు చొచ్చినన్
ముందఱిచాయఁ డై నృపకుమారుఁ డొకండును నేగి దాని సం
టంపఱి మెఱఁ వరాహము కడంకఁ దిరోహిత మయ్యె నయ్యెడన్. 76

ఉ. పంది మొఱంగిపోయిన నృపాలతనూజుఁడు చిన్నవోయి మ
ధ్యందినవేళ నెక్కుసలిలాశయముం గని వాజి డిగ్గి తా
నందుఁ గృతావగాహుఁడయి యాగళపూరితతోయమందుఁ దృ
ప్తిం దురగంబు తాను వడఁ దేఱి మహాతపభీతి నయ్యెడన్. 77

ఉ. కొండొకసేపు నిల్పఁ దనుకోరిక రాకొమరుండు పద్మినీ
షండసుగంధమారుతవశస్ఫుటశీకరసిక్తపాంజరీ
మండితభూరిభూరుహసమావృత మైనవటంబు నీడఁ గూ
ర్చుండె ఖలీనరజ్జువున నొక్కెడ నశ్వముఁ గట్టి యిమ్ములన్. 78

వ. అయ్యవసరంబున సర్వజగదాభీలం బగు నెక్కశార్దూలంబు తత్సమీపతరులతాకుంజపుంజంబుననుండి యమ్మనుష్యగంధం బాఘ్రాణించి రౌద్రరసోద్రేకంబునం జనుదెంచి బలువిడి లంఘింప నుంకించుటయు బిట్టు పొడగని యిట్టు నట్టు నెగసి వెనుకకు నీల్గి తప్పించి దాఁటిన ఖలీనంబు లూనం బగుటయు హయంబు రయంబునం దనవచ్చిన తెరువునం బడి పరువునం జనియె నంత నక్కుమారుం డతిభీతుం డై పరిసరమహీరుహంబు నారోహణంబు చేసె నట్టియెడ. 79

సీ. అమ్మహోగ్రవ్యాఘ్ర మమ్మహీజముక్రింది కుద్వృత్తి నేతెంచి యొడుపుదప్పి
నప్పటిభుజగంబునను వన మ్రోఁగుచు వాల మలార్చుచు వాఁడికోఱ
లదరులువాఱ నోరంతయుఁ దెఱచుచుఁ గన్నులఁ గోపాగ్నికణము లురల
మీఁదు సూచుచు మ్రానిమీఁదికి నుఱుకంగ జంకించు చుగ్రవిస్ఫారఘోర
వజ్రనిర్ఘాతపాతరవమ్ము గొలుపఁ, గాలుద్రవ్వుచు నుండెఁ దత్సాలమూల

మున మొగంబున రౌద్రంబు మునుకొనంగ, విజయపాలునిచిత్తంబు విహ్వలింప. 80

చ. దిగు లడరంగ నిట్లు జగతీవరసూతి భుజంబు నెక్కుచోఁ
దగ నొకవృద్ధభల్లుకము తా నటమున్న వసించి యుండె న
య్యగవిపులాగ్రశాఖ నతఁ డప్పుడు ముందట నయ్యె వెక్కసోఁ
తగుగొయి యున్నలా గయినఁ దల్లడ మందె వణంకుమేనితోన్. 81

వ. ఇట్లు దిగులువడి యున్న యన్న రేంద్రనందనుం గనుంగొని యాతని నుద్దేశించి కారుణ్య
బుద్ధి నావృద్ధభల్లుకంబు మనుష్యభాషణంబుల మెల్లన నిట్లనియె. 82

ఉ. వెఱవకు రాకుమార పులి వెన్నగులం బఱతెంచి నన్ను నే
డిఱ శరణంబుచొచ్చి తతిదీనద నిట్టిమహోగ్రశార్దులం
గుఱుకొని యంతనిర్దయులఁ గ్రూరత కోర్చి వధింప నేర్తురే
తొఱఁగుము చింత వంత నను దుష్టుఁగఁ జూడకు మన్న నెమ్మదిన్. 83

వ. అని పెక్కుభంగుల నక్కుమారునిభయంబు దీర్చి తనసమీపంబునకుఁ జేర్చి యుచితో
పచారంబు లొనర్చి సారంబు లగు వన్యఫలాహారంబుల నాఁకలి దీర్చి యనునయించి
యున్నంత. 84

సీ. పశ్చిమాంభోనిధిప్రాంతదేశంబున రంజిల్లు ద్రుమసంఘ మనఁగఁ
జరమాద్రిశిఖరదేశంబునఁ గనుపట్టు కమనీయఘనరత్నగండమనఁగ
నపరదిక్కామిని యమరంగఁ గనుఁగొను, పద్మరాగంపుదర్పణమనంగ
పశ్చిమదిక్కుంభిపాలభాగంబున బొలుపొందు జేగురుబొట్టనంగఁ
బూర్వకంఠి వేలావనభూమిఁ బండి, కాలశుకతుండహతిఁ బిట్లఁగదలి యపర
జలధిలో బడుదాడిమీఫల మనంగ, నబ్జినీవనబాంధవుఁ డస్తమించె. 85

క. తదవసరంబునఁ జుక్కలు, చదలం గలయంగ నొప్పెసఁగి నిగిడెఁ గడాం
గదిరినగగశ్రీమెయి, నొదవినఘర్మంబుకణసమూహ మనఁగన్, 86

క. అంతటఁ జీఁకటి యఖిలది, గంతంబుల నిండఁబర్వ నయ్యెలుఁగు పరి
శ్రాంతుఁ డగునతనిభావం, బంతయు వీక్షించి మది దయారస మొదవన్. 87

ఆ. మేను మ్రాఁకువడఁగ మీలితోన్మీలిత, లోచనాంబుజయుగళుండ వగుచుఁ
దూఁగ నేల నాదుతొడలపై నెమ్మది, నిదురవోదు గమ్ము నృపకుమార. 88

చ. అని తనయంకపీఠిపయి నాతనిఁ జేరిచి నిద్ర వుచ్చె నం
త నది యెఱిఁగి బెబ్బులి ముదం బెసలారఁగ నెల్గుతోడ ని
ట్లను మది విశ్వసింపఁ జనునయ్య మనుష్యుల నందు రాజనం
దనుల నొకింతయేనియు మనంబున నమ్మదురయ్య యెవ్వడన్. 89

క. తనకొకయాపద వచ్చినఁ, గనికరమున దానిఁ బాపి కాచినయాప్త

ణ్యునకుం దుదిఁగీ డొనరిం, పని మానుఁ గృతఘ్నుఁ డెన్నిభంగుల నైనన్. 90

ఉ. కావున నిన్న రాధమునిఁ గైకొని నాకహితంబు సేయ నే
లా వనసాహచర్యబహుళంబుగ బాంధవ మెట్లుఁ జూడ వే
లా వధియించి వీనిపలలంబు సమాంశము నీకు నిచ్చెదం
ద్రోవుము నేలఁ గూల నతిధూర్తులతోడిసఖిత్వ మేటికిన్. 91

చ. అన విని వృద్ధభల్లుకము వ్యాఘ్రకులోత్తముతోడ నిట్లనున్
వెనుకొని నీవు నంపఁ దఱివేఁచి వడిం జను దేర భీతిమై
నను శరణంబు వేఁడిన సనాతనబుద్ధిఁ బరిగ్రహించితిన్
విను మనఘుండు పట్టి మఱి విడ్వఁగ నేర్చునె యెట్టివారలన్. 92

తే. మరణభయమున వచ్చి నామఱుఁగు సొచ్చెఁ, జంప నొప్పింపఁ గోపింపఁ జాల వీని
శరణువొందిన రక్షింపఁజాలియుండి, మనుపకుండినఁ గంటెఁ గల్మషము గలదె. 93

మ. అనినం బెబ్బులి చిన్నవోయి మఱి యొండాలాపము ల్మాని యుం
డె నరేంద్రాత్మజుఁ డంత మేలుకొనియెన్ డెందంబునన్ రాజనం
దనుచో ప్రాపగయ వేఁడి పేరలుఁగు నిద్రన్ మేను తూఁగాడెడున్
నను నీయంకతలంబున న్నిదుర నూనం జేయవే వేఁడెదన్, 94

చ. అనవుడు నిందు రమ్మని ధరాధిపసూతి నిజాంకపీఠియం
దునిచిన నిద్ర వోయినటు లుండెఁ జలింపక భల్లుకంబు శౌ
ర్యనిరతి నంతఁ గ్రోల్పులియు నానృపనందనుతోడ నల్ల ని
ట్లను నిది యేఁ దొలంగి చనునప్పుడు ని న్వధియించు నెమ్మెయిన్. 95

చ. హితవరిమాట లాడి తుది నెగ్గొనరింపనె కాఁచియున్న యీ
కితవపువృద్ధభల్లుకము కృత్రిమమైత్రి నిజంబుగాఁ దలం
చితి నరమాంసభక్షణము జీవికగా మనుకష్టజీవి న
మ్మితి వనుకూలశత్రు లగుమిత్రుల నమ్మదురయ్య యెయ్యెడన్. 96

తే. తొలడన్నైపై నిద్రవోయెడుదుష్టమృగముఁ, గొంకుకొసరు లేకిటు నేలఁ గూలఁ ద్రోవు
దీనిరక్తమాంసంబులఁ దృప్తిఁ బొంది, తొలఁగిపోయెద నీవుఁ బో దొసఁగు మాలి.

ఆ. అనినఁ జపలబుద్ధి యానృపాలకసూతి, పులిదురుక్తు లాత్మఁ గలఁపఁ గలఁగి
భల్లుకంబుఁ బట్టి పడఁద్రోసె నదియును, బడక యొక్కశాఖఁ బట్టి నిలిచె. 98

చ. పరహితకారి కెందు ననపాయశుభంబులు వొందుఁ జాల ము
ష్కరు లగుక్రూరకర్ము లపకారము సేయఁ దలంచిరేని న
ప్పురుషవరేణ్యుఁ గీ డొకటి వొందునె తేజము దక్కఁ దక్కురుల్
పొరయునె లోకబాంధవు నపూర్వమనోభవు సప్తసైంధవున్. 99

ఆ. అంత విజయపాలుఁ డతిభీతచిత్తుఁడై, వెల్లఁబాఱు టెఱిఁగి భల్లుకంబు
కరుణ నిన్ను మున్ను గాఁచితి నింక నీ, వెట్టివాఁడవైన నెగ్గు దలఁప. 100
క. వెఱవకు నెమ్మది నుండుము, నెఱవారలబుద్ధు లాత్మఁ బెట్టునె యనఘుం
డొఱపిఁడిచాడ్పున నామది, నఱమర లేదొండు నమ్ము మనియె నరేంద్రా. 101
తే. అంతఁ జీకటి బెబ్బులియాసలెల్లఁ, బాసి పోయినకైవడిఁ బాసి పోవ
విజయపాలునినెమ్మోము విన్నఁబోయి, తెల్లవాఱినకైవడిఁ దెల్లవాఱె. 102
క. అప్పట్టు విడిచి యప్పుడ, చప్పుడు గాకుండఁ బులియుఁ జనె వేగము దా
నెప్పుడు నుండెడునెలవున, కప్పుడె యానృపతిసుతుఁడు హర్షము నొందెన్. 103
వ. అంత. 104
సీ. సకలలోకంబులుఁ జక్రవాకంబులు నుల్లాసవార్థి నోలలాడ
నంధకారంబులు నలచకోరంబులు సొబగేది గొందులు సొచ్చి డాఁగ
నయనకంజంబులు నలినపుంజంబులు సువికాససంపద సొంపుమిగుల
రాయంచదాఁటులు మ్రోయులేఁదేఁటులు గృహసరోవరములఁ గేలిసలుప
విమలతారకములు వివిధకోరకములు, నచ్చటచట నల్లనల్ల విరియ
హల్లకములు బుధులహస్తముల్ మొగుడంగఁ, బూర్వశిఖరిమీఁదఁ బొలిచె నినుఁడు.
వ. అట్టియెడ నన్నరేంద్రనందనుండు మున్ను గాఋక్షంబు వృక్షంబు డిగ్గి వానిచేసినయపకారంబునకుఁ దగినశాపం బొసంగి యివ్వనాంతరంబున నిరంతరంబును ససేమిరారావముఖరముఖుండవై పరిభ్రమించుచుండునది యెన్నండే నెవ్వఁడే నేతద్వృత్తాంతంబు బహిర్భావాయత్తంబు గావించు నప్పుడ విగతశాపుండవై యెప్పటియట్లు సుస్థిరత్వంబున వర్తింపఁ గలవాఁడ వని వరం బిచ్చి భల్లుకంబు చనియె. తదనంతరంబ విపినాంతరంబున నక్కుమారుండు ప్రభూతశాపవికారుండై పరిభ్రమించుచుండె నట రాకుమారుని యశ్వగత్నంబు పల్యాణంబుతోడన పఱతెంచినం జూచి పౌరజనం బచ్చెరువడి యేకతంబున నిది యేకతంబున వచ్చెనో నిన్న విజయపాలుండు వేఁట్లవెడలినప్పు డనేక దుర్నిమిత్తంబులు దోఁచెఁ దన్నిమిత్తంబున నిట్లయ్యె నింక నెట్లయ్యెడునో యని దిగులుమిగులం జని నందభూమీశ్వరునకుం దగుతెఱంగున నత్తెఱం గెఱింగించిన నతండు ధైర్యంబు వెల్లగిల్ల నుల్లంబు దల్లడిల్లఁ గుమారాన్వేషణతత్పరుండై వాహనారోహణంబు చేసి సముత్సాహసన్నాహవాహినీసమేతుండై పురంబు నిర్గమించి నిసర్గధార్త్యమృగవర్గనిరర్గళస్వనదుర్గమం బగువనదుర్గంబు ప్రవేశించినం దత్సైనికు లందఱు నన్నిమార్గంబుల నరిగి యొండొరులం గడవం బాఱియు నెలుంగెత్తి చేరం జీరియు నీఱంబులు మాటియుఁ జెట్టుచెట్టును ముచ్చట్టుదిరిగియుఁ దిరిగినచోటులనె తిరిగియు నడవియెల్లను దడవితడవి యొక్కయెడ నక్కుమారుం డొక్కరుండును దిక్కు

మాలి దీనదశం బిశాచంబు వంటంబున సతతంబును ససేమిరా యనుచుం బరిభ్రమించు చున్నం గని విన్నవించిన నంతభూపాలుండు నిజనందను విజయపాలుం దోడ్కొని సపరివారంబుగాఁ బురంబునకు నేతెంచి యక్కుమారునియపస్మారంబునకు దేవభూదేవ తాసమారాధనంబుల మణిమంత్రతంత్రక్రియాసాధనంబుల నానావిధభూతబలివిధానం బుల మహాదానంబుల నాచరించి యేమిటను డిందుపాటు లేకుండిన నందభూపాలుండు తన డెందంబునం గొందలం బందుచు నిక్కుమారునికారంబునకుఁ బ్రతీకారం బెవ్వండు సేయసమర్థుం డతనికి నర్ధరాజ్యం బిచ్చెద నని సర్వదిశల విశదంబుగాఁ జాటింపనిచి శారదానందగురుం డొక్కరుండు దక్క నిక్కాలగామి సక్కఁజేయ నెక్కడివాఁడును గాఁడు. అజ్ఞానంబున నాసుజ్ఞాననిధానంబు గోలుపోయితి నేమి సేయుదు నని పరితపించుచున్నం గని బహుశ్రుతుండు నేలమాలె నున్నత్రికాలవేదిపాలికిం జనుదెంచి నమస్కరించి యామూలచూడంబుగాఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి యిట్లనియె. 106

తే. వేల్పులకు మ్రొక్కి వెజ్జులవెంటఁ దిరిగి, మంత్రవాదుల రప్పించి మందు లరసి
కొడుకువేదు ఱేమిటఁ దీర్పఁగూడకున్న, బుడుకువేదులు గొన్నాఁడు పుడమిఱేఁడు

సీ. నావుడు శారదానందుఁ డూహించి దివ్యజ్ఞానసరణి సర్వంబు నెఱిఁగి
యిది యేను జక్కఁజేసెద నీవు నందభూమీశునికడ కేగి యిట్టులనుము
మనశారదానందుననుఁగునందన సప్తసంవత్సరప్రాప్త సంవిదర్థ
పరపురుషేక్షణాపరిహృతవ్రతశీల కల దొక్కర్తది తిరస్కరిణిలోన
నుండి విజయపాలునితోడ నుచితభంగి, మాటలాడిన వేదులు మాన నోపు
నని హితంబుగఁ జెప్పి నీవా నృపాలు, నట్లు సేయ నియోగింపు మనసు చరిత. 108

చ. అనిన బహుశ్రుతుండు చని యాత్తెఱఁ గెల్లను విన్నవించి యా
జనపతి యున్నయాకొలువుసాలవెలిం దెరవాటె యగ్గురుల్
గొనిచని యుంచె నందనుఁడు గోరి నిరంతరముల్ ససేమిరా
యని పలవించుచుండఁ గొలువై నృపుఁ డుండ నిజాప్తకోటితోన్. 109

వ. అట్టియెడ శారదానందుం డమందానందకందళితహృదయారవిందుండై నృపనందనునపస్మారంబు దిరస్కారంబు సేయం దలంచి హృద్యంబు లయి పూర్వోక్త చతురక్షరాద్యంబులై తదీయవిపినవృత్తాంతసూచనాద్యంబు లైనపద్యంబులు నాల్గు నిట్లని పఠియించె.

*తే. సకలలోకోపకారసంచారులైన, సానుజనులవంచించుట జాణతనమె.
తొడలపై నమ్మి నిద్రవోయెడువయస్యుఁ, బగతుపాలను ద్రోయఁ బాపంబు గాదె,

*క. సజ్జనభావము గల్గుసు, హృజ్జనులను మోసపుచ్చుటిది నేదువె నీ
పజ్జం దొడపైఁ గూర్కిన, యాజ్జంతువుఁ జంపఁజూచుటది పౌరుషమే, పా.

తే. అనిన నాసకారంబు నుజ్జన మ్మునర్చి, యన్కుమారుఁడు "నేమిరా" యనుచు నుండె
నందన్నృపుఁ డా ప్రముఖులైనజనంబు లెల్ల, దాన నద్భుతానందచేతస్కులైరి. 112

వ. తదనంతరంబ. 113

క. సేతువుదర్శింప మహా, పాతకములుఁ బాసిపోవుఁ బ్రాణసఖునకున్
ఘాతుకమతి నొనరించిన, పాతక మేతీర్థసేవఁ బాయునె నరునిన్. 114

క. అన విని సే యనునక్షర, మనుగతముగఁ బలుకు టుడిగి యటమీఁద "మిరా"
యనుచుండె నక్కుమారుఁడు, జనపతి నెమ్మొగము హర్ష జలధిం గేలెన్. 115

వ. శారదానందుండు మఱియును. 116

క. మిత్త్రద్రోహి కృతఘ్నుఁడు, ధాత్రీసురహంత హేమతస్కరుఁడు సురా
పాత్రీభూతుఁడు నిందా, పాత్రులు వీరెల్లనరకభవనావాసుల్. 117

క. అనిన మివర్ణము నుజ్జన, మొనరించి నరేంద్రసూతి యుడుగక "రా, రా"
యని పలుకఁ జూచి యప్పుడు, మనుజేశ్వరుఁ డుత్సహించె మంత్త్రులుఁ దానున్.

వ. మఱియు శారదానందు డిట్లనియె. 119

†క. రాజులు మెచ్చఁగ దిక్కుల, రాజులను జయించి ధనము రాజులచేతన్
ఓజఁగొని విప్రకోటిం, బూజింపు మనూనదానభోజనవిధులన్. పా. 120

ఆ. అనిన విజయపాలుఁ డపుడ యాశాపవి, కారమానుపూర్వకముగ విడిచి
స్వస్థుఁడై యరణ్యవాసవర్తన మెల్ల, విభున కెల్లవారు వినఁగఁ జెప్పె. 121

ఉ. చెప్పిన నందభూవిభుఁడు చిత్తమునం గడుఁజోద్య మంది తా
నప్పుడ దిగ్గనన్ యవనికాభిముఖుం డయి యోరహస్య వి
చ్చొప్పునఁ జెప్ప నెవ్వరికిఁ జొప్పడు? నొప్పుగ నిట్టి దిమ్మెయిం
జెప్పినచొప్పు నాకెటులు చెప్పితి? చెప్పుము నీవు బాలికా. 122

క. వాకిలి వెడలి యెఱుంగవు, రాకొమరునియెలుఁగుపులి యరణ్యాంతర భా
షాకలనం బెట్లొదవెను, మా కున్ననిజంబుఁ జెప్పుమా గురుపుత్త్రి. 123

వ. అనిన శారదానందుం డన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 124

తే. సర్వభూదేవదేవప్రసాదమహిమ, శారదాదేవివరమున సకలలోక
వర్తనంబులు గానంగవచ్చు మాకు, భానుమతిమచ్చఁ గన్నట్టు భావవీధి. 125

తే. అనినఁ బతి శారదానందుఁ డగుట యెఱిఁగి, సరభసము నొంది యత్తిరస్కరిణి దీసి
భయముభక్తియు సిగ్గు విస్మయముఁ దోఁప, లేచి గురునకు వందనం బాచరించె.

తే. అట్లు ప్రణమిల్లి గురుని నత్యాదరమున, గారవించి బహుశ్రుతుఁ జేరఁ బిలిచి

---

†క. రాజేంద్ర విజయపాలుని, రాజితశుభమూర్తిఁ జేయ రతిగలదేనిన్
బూజార్హుల వీరెల్లరఁ, బూజింపు మనూనదానభోజనవిధులన్.

కరము కరమునఁ గీలించి కరముఁ బ్రీతి, నందుఁ డాతని కలియ నానంద మెసఁగ.

ఉ. నిందకు నోర్చి దోషము గణింపక రిత్తకు రిత్త శారదా
నందునిఁ జంపు మన్న నిది న్యాయము గాదని యెంత చెప్పినన్
మందమతిన్ వినం దెఱుఁగుమాలినన న్మొఱంగి కాఁచి మ
మ్మందఱ సత్క్రియానిరతి నిప్పుడు గాఁచితి చెప్ప నేటికిన్. 128

తే. దోసమును నపకీర్తియుఁ దొలఁగఁబెట్టి, నాఁడు గురుఁ గాఁచుకొంటివి నేఁడు నన్ను
సుతునిఁ గాఁచితి త్రిస్థానశుద్ధిగాను, నీఋణం బింక నేమిట నీఁగువాఁడ. 129

క. నీకతమున నిహపరములు, నాకిట సిద్ధించె నీసనాతనబుద్ధి
ప్రాకారముకలిమి నఘా, నీకంబుల గెలుచు టరుదె నృపసభ్యవేదీ. 130

తే. అని యనేకవిధంబుల నాదరించి, మంత్రి కతిసుస్థిరైశ్వర్యమహిమ యొసఁగి
శారదానందగురునకు దారవోసి, యగ్రహారసహస్రంబు నర్థినిచ్చె. 131

క. ధృతిమంతుఁడు ధీమంతుఁడు, మతిమంతుఁడునైన మంత్రి మహినెత్తుటే నే
నతిసంపద గోరఁదగుఁబతి, కతఁడబ్బుట సెన్నిధాన మబ్బు టగాదే. 132

ఆ. వరరథాశ్వసుభటవర్గమెల్లను గల్గి, చాలినంతభూమి యేలఁగల్గి
తగినమంత్రి లేనిధరణీశురాజ్యంబు, గాలిఁ దూలుదీపకళికఁబోలు. 133

వ. కావున. 134

ఆ. భట్టి నీకు హితుఁడు పరమవిశ్వాసియు, భట్టిబుద్ధి మేలుబంతి నీకు
సకలరాజతంత్ర సర్వాంగరక్షకు, భట్టినీతి వజ్రపంజరంబు. 135

వ. అట్లగుటం జేసి మీరిరువురుం జేరి చరితార్థులగు వాగర్థంబులుంబోలె నభిన్నప్రభావంబుల వర్తిల్లునది యని హితోపదేశంబు చేసి పరమయోగానంద జితేందిరానందనుండై మదనరేఖానందనుండు నిజేచ్ఛం జనుటయు. 136

శా. శ్రీకర్ణాటమహామహీశ్వర సదాసేవాప్రధానోత్తమా
నీకస్తుత్య లిపిక్రియానిపుణపాణిద్వంద్వపంకేరుహా
యాకల్పాంతకనిత్యకీర్తిజలజాస్యాకేళిగేహీభవ
ల్లోకాలోకధరాధరావృతధరాలోకైకరక్షామణీ. 137

క. రాజప్రసాదసముదిత, తేజఃకీర్తిప్రతాపదీపితలక్ష్మీ
రాజితనీతిధురంధర, రాజముఖీపుష్పచాప రసికకలాపా. 138

భుజంగప్రయాతము.

సరోజాననానందసౌందర్యమూర్తీ, సరోజాతసంజాతచాతుర్యపూర్తీ
ధరిత్రీసురాధీనదానానువర్తీ, శరచ్చంద్రికాపూరసారూప్యకీర్తీ.

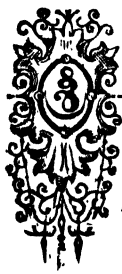
గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్త్రి పెద్దయనయామాత్యపుత్త్రి
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతంబైన
విక్రమార్క చరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

విక్రమార్కచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

మదపారకృపారస
సామగ్రీవర్ధమానసకలార్థిజన
స్తోమబహువిభవ యనితర
సామాన్యగుణాభిరామ జన్నయసిద్ధా. 1

వ. అమ్మహీశ్వరుండు తదుపదిష్టప్రకారంబున వసుంధరాపరిపాలనపరాయణుండై యుం
డునంత నొక్కనాఁడు. 2

శా. ఆలోలామలదీపవల్లికలతో నాకాశసంచారి యై
కైలాసం బిటవచ్చు టెట్లొకో యనంగా శోణచంచజ్జటా
జాలం బొప్పఁగఁ బాండురద్యుతులతో సాక్షాత్కరించెన్ మహీ
పాలాగ్రేసరుమ్రోల నారదుఁడు భూభాగంబు భూషించుచున్. 3

ఉ. అమ్మునినాథశేఖరుని నర్థి నెదుర్కొని భక్తిమైఁ బ్రణా
మ మ్మొనరించి సన్మణిసమంచితకాంచనపీఠి నుంచి నె
య్యమ్మున నర్ఘ్యపాద్యవిధు లాదిగఁ బూజ యొనర్చి యెంతయున్
సమ్మద మొందఁ జేసి సురసంయమితోడ నరేంద్రుఁ డిట్లనున్. 4

చ. తలకొని యున్న తొంటిసుకృతంబుకతంబున వచ్చి మీఁదటం
గలిగెడుశోభనంబులకుఁ గారణమై మఱి వర్తమానని
శ్చలదురితంబులం దలఁగి సన్మునినాథకులావతంస ని
ర్మలభవదీయదర్శనము మాకొనరించెఁ ద్రికాలయోగ్యతన్.

వ. అనిన నమ్మునీశ్వరుండు సర్వంసహాధీశ్వరున కిట్లనియె.

సీ. పరమధర్మజ్ఞత బ్రాహ్మణప్రవరుల నరసిరక్షింపుదే యనుదినంబుఁ
బ్రజఁ దల్లిదండ్రులపగిదిఁ బాలింపుదే పరులొత్తొరవు లేక బ్రదుకునట్లు
దివిజభూజముఁబోలె దీనార్థిసమితికి నభిమతార్థము లిత్తె యాదరమున

ననిఁ ద్రాణ మిచ్చినయట్టివారలవారి కెల్ల తేజంబులు నిచ్చి మనుతె
యాజ్ఞపాత్రిక సంపద లర్థి నిచ్చి, బంధువర్గంబుఁ బోషింతె బహువిధముల
సకలవర్ణాశ్రమాచారసరణి తప్ప, కుండ నియమించెదే మహీమండలమున. 7

క. సప్తాంగ రక్ష సేయుదె, సప్తోపాయములఁ బరుల సాధింతె మదిఁ
సప్తవ్యసనము లుడుగుదె, యాప్తుల రక్షింతె సాహసాంక మహీశా. 8

క. మంత్రంబును రక్షింపుదె, తంత్రాచరణంబులందుఁ దప్పరమతివై
మంత్రము పరమంత్రిమున, స్వాంత్రా సకలప్రభావసంపన్నులతోన్. 9

క. ఆజ్ఞ వెలయింతె దిక్కులఁ, యజ్ఞాదిక్రియలు సురల నలరింతువె నీ
విజ్ఞులఁ బరిపాలింపుదె, సుజ్ఞానపరీక్ష చేసి సుకవుల మనుతే 10

*క. అని కుశలప్రశ్న మొనరి, ననిమిషముని రాజనీతి యాద్యంతంబుం
దన కెఱుఁగ నానతిచ్చిన, విని వినయముతోడ మనుజవిభుఁ డిట్లని యెన్. 11

చ. పరిచితసర్వశాస్త్రపథపారగులై నవసుంధరేశ్వరుల్
నిరుపమలీలమై నడమనీతిపథంబున సంచరింప నా
తరమె మాహాత్మ్మ మీకృపకతంబున నింక నిరంతరక్రమ
స్ఫురణమహామహీధరణభూరిసమోన్నతి నుల్లసిల్లెదన్. 12

వ. అనిన నన్నరేంద్రచంద్రునకు మునికులాగ్రగణ్యుం డిట్లనియె. 13

చ. అలఘువినూత్నరత్నముల కన్నిటికిం గుదురై సరోజజా
దలపతిరీతి నీవఖిలసద్గుణశాలుల కాలవాలమై
వెలయుట నిన్ను వాసవుఁడు వేయివిధంబులఁ బ్రస్తుతించు ను
జ్జ్వలతరభాగ్యసంపద భవత్ప్రతిమానుల యన్యభూపతుల్. 14

ఉ. ఇట్టి భవన్మహత్త్వ మిది యెల్ల విదర్భవిభుం డెఱింగి నీ
పట్టపుదేవి గాఁదగినపట్టి వరంబునఁగోరి యీశ్వరుల్
గట్టిగఁగొల్చి తత్కరుణఁ గాంచె మనోభవరాజ్యలక్ష్మికిం
గట్టునఁగైనమూర్తి గుణగణ్య ననంగవతీకుమారికన్. 15

ఆ. వెలఁదిసోయగంబు వీక్షింప వినుతింప, వేయికన్ను లమరవిభున కిచ్చి
రెండువేలజిహ్వ లిందటాధీశున, కొసఁగెఁబోలుఁ బంకజోద్భవుండు. 16

సీ. భామినీమణిమధ్యభాగంబు కృశ మని కటితటంబున నిల్పె గౌరవంబుఁ
దోయ్యలివలిచన్నుదోయి కర్కశ మని యడుగుల మార్దవం బలవరించెఁ
గమలలోచనకుంతలములు వక్రము లని తనువల్లికకుఁ జక్కఁదన మొసంగెఁ

* పా. క. అన విని మనమున నలరుచు, ననిమిషమునినాథుతోడ నతిగంభీర
స్వనమునఁ బ్రియపూర్వకముగ, వినయముతోడుతను మనుజవిభుఁ డిట్లనియెన్.

బూఁదీఁగఁబోఁడిచూపులు చంచలము లని మెలపు నెన్నడపున మేళవించె
నబలనఖములు క్రూరంబు లని తలంచి, సౌమనస్యంబుగుణమున సంతరించె
నీరజాసనుఁ డెంతకు నేరఁ డనుచు, జగము గొనియాడ నొప్ప నాచిగురుఁబోఁడి.

తే. తమ్ము లాకొమ్మ నెమ్మోము తమ్ము లనఁగ, బింబ మాయింతి కెమ్మోవి బింబ మనఁగ
జాతి యానాతి లేనవ్వు జాతి యనఁగ, రామ యొప్పారు లోకాభిరామ యగుచు.

సీ. తులకు వచ్చియు రాదు తళుకులఁగని ద్యుమణిఁ గోమలి కాంతితోఁ గుందనంబు
సరియయ్యెఁ గాదు నిశ్చల మైనజిగి నెప్పుకాంతయూరులతోడఁ గరభయుగము
*ప్రతివచ్చియును రాదు సతతాచ్ఛవిచ్ఛవి తరుణికంధరతోడ దరవరంబు
†జోడయ్యెఁ గాదు మించులనటించుచునున్న చానచన్నులతోడఁ జక్రమిథున
మింతినెమ్మోము ప్రతిచేసి యెన్నుకోటఁ, జందురుని మేను పూర్వపక్షంబు నొందు
ననఁగ జగమున నావిదర్భవనీశు, ననుఁగుఁదనయకు నెనయైనయతివ గలదె. 19

శా. ఆనారీమణి తండ్రిసమ్ముఖమునం దశ్రాంతముం గ్రొత్తగా
నానానాయకపాఠకోత్తము లొగిన్ సంగీతసాహిత్యవి
ద్యానైపుణ్యము మీఱ నీగుణవిలాసాకారరేఖాదుల
న్వేనోళ్లన్ గొనియాడఁగా విని రసోన్మేషంబు సంధిల్లఁగన్. 20

వ. పంచశరశరప్రపంచచంచలాయమానమానసయై యుండునంత. 21

తే. సిద్ధపుర మేలురాజు ప్రసిద్ధబలుఁడు, శకమహీనాథచంద్రుఁ డాచంద్రవదన
నడుగఁ బుత్తెంచి యీకున్న నాగ్రహించి, యేపున విదర్భమీఁద దండెత్తఁ దలఁచె.

వ. కావున. 23

క. మారువరమున జనియించిన, వరపుత్త్రిక యగునసంగవతి ననురాగ
స్ఫురణమ్మున వరియించుట, కరణీయము నీకు నిపుడు కరుణాభరణా. 24

క. నావుడు నాకార్యము విను, ధావల్లభుఁ డెంతయేని తాత్పర్యముతోఁ
గావింప నియ్యకొనుటయు, నావిబుధమునీంద్రముఖ్యుఁ డరిగెను బిదపన్. 25

క. వేసవివేఁడి సహింపక, వేసఱుజీవులకు నెల్ల విశ్రాంతికర
శ్రీసంపాదనకరమై, యాసన్నంబయ్యె నంబుదాగమ మంతన్. 26

సీ. గగనరత్నము కట్టు మొగులతో నుదయించెఁ జరమదిక్కునఁ దోఁచె శక్రధనువు
పూర్వాపరవ్యాప్తిఁ బొలుపారె జలరేఖ లాలోలగతి వీచె మూలగాలి
మెఱుఁగుముత్తెంబులు మెఱసె నుత్తరమునఁ గడఁగె దక్షిణపు మేఘములగములు
ప్రాలేయభానుండు పరివేషగతుఁ డయ్యెఁ జాతకంబులు నింగి సంచరించె

* ప్రతియయ్యునుం గాదు బహువిలాసములకురమణిరూపముతోడ రత్నపుత్త్రి
† సమత నొందియు నొంద దమితశృంగారంబు గలయింతినాసతోఁ గాంచనంబు

నెఱల పెనుపట్టె నేలపైఁ గొఱలఁ జొచ్చె, మొనసి చీమలగమి గ్రుడ్డుమోవఁ దొణఁగెఁ
గుజముకొనగొమ్మ డిగి క్రిందికొమ్మమీఁది,నిలువు గైకొనుపులుఁగులయెలుఁగు లెచ్చె.

ఉ. తూనిఁగలాడెఁ దోయనిధిఁ దోరపుప్రమోఁత జనించెఁ బంక్తులై
కానఁబడెన్ బలాకములు కప్పయెలుంగు చెలంగె నిర్జల
స్థానములందుఁ గుంజముతుదం గృకలాసము నిల్చి నింగికై
యాననమెత్తె భూమిగజ మంగములన్ బెరయించెఁ బిచ్చుకల్. 28

క. తదనంతరంబ జనముల, కిది పగ లిది రాత్రి యనుచు నేర్పఱుపంగా
హృదయముల కగోచరమై, చదలం బొదలంగఁ జొచ్చె జలధరవితతుల్. 29

క. ధారణిఁ గలమేలెల్లను, ధారాళకరాళవర్ష ధారలచేతన్
నీరామని గాఁగల దని, పూరాల్చినభంగి ముసురు పొరిఁబొరిఁ గురిసెన్. 30

సీ. ప్రథమోదబిందులఁ బల్లవించె ననంగ నింద్రగోపద్యుతి నిలఁ దనర్చె
భానుచంద్రుల నూడుపట్టి గెల్చె ననంగఁ గంధరపటలాంధకారమడరె
జలదానిలంబునఁ బులకించెనో యనఁ గుటజభూజంబులు కోరగించె
స్తనితమర్దళరవంబునకు నాడె ననంగ వనమయూరములు నర్తనము చేసెఁ
బాంథజనచిత్తచిత్తసంభవమహాగ్ని, ఘనతరజ్వాలజాలానుకరణనిపుణ
వివిధవిద్యుత్పరంపరావిభ్రమంబు, లఖిలహరిదంతరంబుల నతిశయిల్లె. 31

మ. దళితానంతదిగంతమై ఘుమఘుమధ్వానంబు సంధిల్లగాఁ
గలయం బాములు వ్రేలఁగట్టినటు లుగ్రవ్యగ్రలీల న్నిర
ర్గళధారాళకరాళమై కురిసె వర్షం బెందు నేయింటివా
రలుఁ బొర్గింటికి నేఁగకుండఁగ నహోరాత్రంబుఁ జిత్రంబుగన్. 32

తే. ధరణియెల్లఁ గదంబపుష్పరచితంబు, దిక్ప్రకరమెల్ల సరసనర్తితమయూర
మంబరంబెల్ల నీరదాడంబరంబు, విరహిజనచాతకము లెందు విశ్రమించు. 33

మ. రమణీయోన్నతసౌధసీమల విహారప్రౌఢి సంధించుచోఁ
దమకం గర్జితఘోరఘోషములు నిద్రాభంగముం జేసినం
బ్రమదం బందిరి కాముకుల్ సముదకుంభత్కుంభికుంభద్వయ
క్రమవక్షోరుహమండలీమదవతీగాఢోపగూహోన్నతిన్. 34

చ. లలితగతి న్మయూరికలు లాస్య మొనర్పఁగ భేకజంపతీ
కలకలనాదము ల్సెలఁగ గర్జనవాద్యము లుల్లసిల్లఁ గం
దళకుసుమాంజలుల్ వెలయ నర్తనశాలయనం దనర్చె భూ
తలము విచిత్రవారిదవితానతిరస్కరిణీసమేతమై. 35

ఉ. హారిమయూరవిభ్రమము లంచలఁ జెందఁగఁ దద్విలాసముల్

తారలఁ జేరఁ బుష్పితకదంబవిజృంభణ సప్తపర్ణనా
నారుచిరప్రసూనభజనం బొనరించె శరత్సమాగమం
బారయ నంబుదాగమ మహామహిమోన్నతి నాక్రమించినన్. 36

చ. శరదుదయప్రభావమునఁ జంద్రదినేంద్రులతేజ మెక్కె త
ద్గరిమలఁ గైరవాంబుజవికాసము మించెఁ దదీయవాసనం
బరఁగ మదాలిమాలికలు భావసముద్భవవర్తనోన్నతిం
బొరసి నిశాహముల్ సిరులఁ బొంది సుఖింతురు మేదినీ జనుల్. 37

మ. జలజచ్ఛత్రరుచిం బ్రకాశితరకాశశ్రేణికాచామరం
బుల భద్రాసనకాంతి రాజ్యపద మొప్పన్ మీఱఁ గుంభోద్భవుం
డెలమిన్ దక్షిణదిక్పునం దుదితుఁ డయ్యెం జంద్రతారాబలం
బుల మేలైనదినంబు లెవ్వరికి సమ్మోదంబు సంధింపవే. 38

ఉ. బాలలు లీలతో బలుసుఁబండులచాయఁ దనర్చి పండి కై
వ్రాలినరాజనంబులకు వచ్చుశుకంబులఁ జేరనీక పోఁ
దోల రవంబుతోఁ జెఱకుఁదోఁటలనీడల నుండి పాడి ర
న్మీలితహావభావరమణీమకరాంకుని సాహసాంకునిన్. 39

వ. ఇవ్విధంబున శరదాగమంబు దనప్రయోజనంబునకు ననువర్తనసూత్రం బగుటయు దండయాత్రాసముత్సుకసేనాసనాథుండై సాహసాంకమహీనాథుండు తగినకాలరుచిం బంచుటయు సుమతిసూనుండు లేఖాముఖంబున నంతయు నెఱింగి రాగమంజరీపుత్త్రిమిత్రుం డైనచిత్రరథుం డనుగంధర్వపతిని జంద్రపురరాజ్యసింహాసనాసీనుం గావించి యాతుణంబ. 40

సీ. రథివిక్రమప్రౌఢరథికలీలారూఢనానావిధస్యందనములతోడ
సహజదానోద్దండచండశుండాదండబంధురసింధురప్రతతితోడఁ
జారుమార్తికమహాశ్చర్యసంచారణకమనీయతరతురంగములతోడఁ
బరభూవరవ్యూహభయదోగ్రసన్నాహగర్వితసుభటవర్గములతోడ
మందరాచలమంథానమథ్యమాన, నిరవధికనీరనిధిఘోషనిర్విశేష
పటుపటహముఖ్యవాద్యజృంభణముతోడ, భట్టిచను దెంచి వసుమతీపాలుఁ గాంచె. 41

తే. అర్థి దండప్రణామంబు లాచరింప, నమ్మహామంత్రిముఖ్యుని నానరేంద్రుఁ
డతిముదంబున నాలింగనాదులైన, సముచితోపచారంబుల సత్కరించి. 42

వ. సాదరావలోకంబున నాలోకించి లోకవృత్తాంతంబు నడుగుటయు నతనికి సుమతిసూనుం డిట్లనియె. 43

సీ. ఏరాజునకుఁ జెల్లునెంతయు నరుదైన మణిపాదుకాదులుమహిమఁ గొనఁగ

నేరాజునకుఁ జెల్లు నింద్రుని మెప్పించి నవరత్నసింహాసనంబు వడయ
నేరాజునకుఁ జెల్లు నీరజాసనుసభ బ్రహ్మాస్త్రలాభసంపద వహింప
నేరాజునకుఁ జెల్లు నితరదుర్లభ మైన యుట్టిచేరులుగోయు దిట్టతనము
దేవపతి యైనశ్రీమహాదేవుదేవి, కాళికాదేవి యేరాజుకడిమి మెచ్చి
లీల నుజ్జని వేయేఁడు లేల నిచ్చె, ననుచు నిలయెల్ల దేవగ నభినుతించు. 44

చ. అనిన దరస్మితాస్యుఁ డగునమ్మనుజేంద్రునితోడ భట్టి యి
ట్లను జగదంబ వత్సరసహస్రము రాజ్యము నీకు నిచ్చె నా
యినుమడియేండ్లు నిద్ధరణి యేలునుపాయము సేయువాఁడ నే
ననుటయు నవ్విభుండు మది నచ్చెరువంది వినంగఁ గోరుటన్. 45

వ. అవధరింపు మని మనుజవల్లభునకు భట్టి యిట్లనియె. 46

సీ. జగదంబ భవదీయసాహసోన్నతి మెచ్చి యిచ్చె నుజ్జయిని వేయేఁడులేల
నావరం బెబ్భంగి ననుభావ్య మైనది యటుగాన నొకయుక్తి యవధరింపు
మేఁటేఁట నొనరింపు మితరదేశవిహార మాఱునెలలు రాజ్య మాఱునెలలు
నిమ్మెయి రెండువేలేండ్లు చెల్లినఁ బురి నున్న యట్టివత్సరము లెల్ల
శాంభవీవరలబ్ధవత్సరసహస్ర, మయ్యె దేశాంతరావాప్తివలనఁ
జనిన వేయేండ్లు మనబుద్ధిసంచితములు, ఘనయశస్సాంద్ర విక్రమార్కక్షితీంద్ర. 47

వ. అనిన నతనిమనీషావిశేషంబునకు సంతోషించి. 48

మ. అతఁ డంత దానును గార్యలబ్ధిగతి నేకాంతంబ యూహించి స
మ్మతితో సిద్ధపురీశుపైఁ జనుటకు న్మౌహూర్తికోత్తంస ని
శ్చితవేళ న్మొరయింపఁ బంచుటయు మించెన్ దండయాత్రాసము
ద్ధత నిస్సాణధణాధణధణధణంధాణంధణ ధ్వానముల్. 49

సీ. పాలమున్నీటిలోఁ బవ్వళించినయట్టి నీలవర్ణుఁడు నిద్ర మేలుకొనియె
వెగడొంది రవి తేరినొగలఁ గట్టినయట్టి వాహంబు లూకలు వైచుకొనియె
నదరిపాటున బిట్టు బెదరి పర్వతపుత్త్రి కందర్పదమనునిఁ గౌఁగిలించెఁ
బన్నగంబుల కెల్ల భయము మిక్కుటముగాఁ బాతాళలోకంబు బమ్మరిల్లెఁ
గమలజుని వేదపఠనంబు కవలువోయె, నద్రులెల్లను నచలత్వ మపనయించె
దిగ్గజంబులు జిఱజిఱఁదిరిగి మ్రొగ్గె, వారిరాసులు పిండలివండు లయ్యె. 50

వ. అంత. 51

క. సంగరములు గలుగుటఁ జతు, రంగమ్ములు సముద్రాంతరంగము లగుచున్
గరిగాతరంగసంగత, రంగములై బెరసె నెరసి రంగక్షోణిన్. 52

ఉ. చట్టము లైనగాహుతులు సూరెలఁ బేరెలమిన్ జవోజ్జ్వలా

రట్టజవాహరోహణవిరాజితులై తనుఁజేరి కొల్వఁగాఁ
బట్టపుదంతి నెక్కికొని భట్టి నృపాలుని సేన కంతకుం
బెట్టనికోటయై నడచె భీకరసన్నహనాభిలాషుఁడై. 53

మ. జయలక్ష్మీసతితో ననంగవతి నిచ్చం గైకొనం గోరి యు
జ్జయినీనాథుఁడు దివ్యభూషణవిలాసం బొప్ప నాయోధన
ప్రియుఁడై పెండ్లికి నేఁగుభంగి వెడలెం బృథ్వీజనశ్రేణికా
నయనానందదరత్నకాంచనవీనస్యందనారూఢుఁడై. 54

వ. ఇవ్విధంబున రాజమందిరద్వారంబు వెడలి యాంగికంబు లగుశుభసూచకంబులు నను కూలసమీరసంచారంబులును నానాదర్శాదిమంగళద్రవ్య సందర్శనంబులు నవనీసురాశీర్వాదంబులు నగణ్యపుణ్యాంగనాముక్తమౌక్తిక శేషావిశేషంబులును నభంగతురంగ హేషాఘోషంబులు నంగీకరించుచు, నిరర్గళప్రసాదశరణారిశరణుండై పురంబు నిర్గమించి సకలసేనాసమన్వితుండై కదలి కతిపయప్రయాణంబుల విదర్భానగరంబు చేరంజన యప్పురంబునకుం గ్రోశమాత్రంబున నతిపవిత్రం బైన వేత్రవతీతటంబున నతిమాత్రవిశాలరమణీయంబును నత్యంతమహనీయంబును సమస్థలంబును నైనస్థానంబున నత్యాశ్చర్యకరణప్రచండం బయినయోగదండంబున వ్రాసినం దత్క్షణంబ. 55

సీ. బంధురకాంచనప్రాకారములతోడఁ బరిఖాజలౌఘసంపదలతోడ
మహనీయతరదివ్యమందిరంబులతోడ రమణీయదివ్యసౌధములతోడ
మణిమయబహుసభామండపంబులతోడ నగణితదివ్యగేహములతోడ
వర్ణితశృంగారవనవితానముతోడఁ గమలకైరవవనోత్కరముతోడ
నప్రమేయాతివిస్తరాయామ మగుచు, నొక్కపుర ముద్భవిల్లిన నుచితభంగి
సకలసామంతపరివారసమితితోడ, విక్రమాదిత్యవసుమతీవిభుఁడు విడిసె. 56

చ. తలఁచినమాత్ర బాత్రిక సుధామధురాన్నము లుద్భవింపఁగాఁ
బలుమఱుఁ గంధ రాల్చిన నపారధరంబులు సంభవింపఁగాఁ
గొలఁదికి మీఱుసైన్యములకుం బరితృప్తి యొనర్చె ధారణీ
తలపతి యిష్టభోజనవిధానమునన్ విపులార్థసత్కృతిన్. 57

వ. ఇవ్విధంబున సకలసైనికులను సంతోషితస్వాంతులం గావించి పేరోలగంబున్న సమయంబున శకమహీశ్వరు రాయబారి చనుదెంచి సముచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి నిశ్శంకంబుగా సాహసాంకనరేంద్రుని కిట్లనియె. 58

ఉ. మున్ను శకకుమారమణముఖ్యుఁ డనంగవతిన్ వరింప వే
డ్క న్నిజసర్వసైన్యబలగర్వము మీఱ విదర్భమీఁద న
త్యున్నతశక్తిమై విడిసి యుండఁగ నీ వొకపోటుబంటవై

మిన్నక వచ్చి తేల పులిమీసల నుయ్యేలలూఁగ వచ్చునే. 59

సీ. ప్రియతనూజులపేళ్ళు పెట్టి పెంపొందిరి మాళవనేపాళమగధపతులు
ఏటేఁటఁ గప్పంబు లిచ్చి వర్ధిల్లిరి సౌవీరసౌరాష్ట్రసగరనృపులు
పుత్త్రిల నిరవులు పుత్తెంచి బ్రతికిరి కుంతలావంతీశకుకురవిభులు
కన్యలఁ గొనివచ్చి కానుకఁగా నిచ్చి మనిరి కాశికరూశమద్రపతులు
జగతి నేరాజు మారాజుచరణయుగము, గాంచి కొలువనివాని నేఁ గాన నెందు
1గాదమున మాటుపడియున్న కాయవోలె, నుజ్జయిని డాఁగియున్న నీ వొకఁడుదక్క.

తే. కాకతాళీయముగ మహాకాళికరుణ, నుజ్జయిని రాజ్యవైభవ మొనరెఁ గాక
యుట్టిచేరులు గోయుట లెట్టియరిది, యెలుక గొఱుకదె యటువంటి వెన్నియైన.

క. ఇప్పుడు శకవిభుఁ జెనకుట, యెప్పుడుసూ మున్న బొంతయును లాతమునుం
గప్పెరయును బాదుకలును, జొప్పడినవి బ్రతుకుటొప్పు నోగియుఁబోలెన్. 62

చ. పలుకులు వేయు నేటి కిఁక బ్రాహ్మణసూనుఁడ నీవు నీకు దో
ర్బలమున కేమికారణము బాఁపనపోటును గప్పకాటునుం
గలదె ధరిత్రి భట్టిమొన గట్టిగ నమ్మకు మోసపోకు నీ
కొలఁదులె రాచకార్యములు కోమటి బుద్ధులఁ దీర్పఁదీఱునే. 63

ఆ. శకనరేంద్రచంద్రచరణాబ్జసంసేవ, విడిచి యావిదర్భవిభునిఁ గలసి
వచ్చుటోడ విడిచి వదరు పట్టుట సుమీ, చెప్పఁదగినమాట చెప్పినాఁడ. 64

వ. అనిన విని ప్రహసితముఖారవిందుండై సుమతిసూనుం డాక్షేపవాగ్గర్జితంబు గానిట్లనియె.

క. ఇట్టి వివేకమహోన్నతి, యిట్టినయోచితవిహార మేరికిఁ గలదే
యిట్టినిను దూతఁగాఁ జే, పట్టినపతి వేఱె భాగ్యపరుఁ డననేలా. 66

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 67

తే. తొల్లి యొకకాకి గాయంచఁ దోడరినట్లు, శకుఁడు సమరనిశ్శంకుని సాహసాంకుఁ
జెనకఁజూచుట యెన్న నీతనికిఁ దనకు, హస్తిమశకాంతరము గాదె యలవుకలిమి.

క. మాటలు పదివేలాడినఁ, బోటరియై రణములోన భుజబలమెల్లం
దేటపడఁ జూపకుండిన, మేటియశం బేల కలుగు మీరాజునకున్. 69

శా. భూచక్రాఖిలరాజ్యభోగ మొనరుం బోరన్ జయం బందినం
బ్రాచీనాయకలోకలోలనయనాపంచాస్త్రికేళీకళా
వైచక్షణ్యము సంభవించుఁ గదనవ్యాపారతన్ మాలినన్
"కా చింతా మరణే రణే" యనుట నాకర్ణింపవే యెన్నఁడున్. 70

ఉ. ఇంచుక సూదివేదన సహించినమాత్ర నృపాంగనాకుచో

---

1. గాదము = సస్యములోనున్న గడ్డి.

దంచితసౌఖ్యకేళి సతతంబును [1]గంచులి గాంచు నాజి ని
ర్వంచనఁ దీవ్రబాణనికరక్షతదేహుల కబ్బవే మరు
చ్చంచలలోచనాఘనకుచస్తబకద్యుతిసంగసౌఖ్యముల్. 71

క. కావున మీభూవిభునకు, నీవిధ మంతయును దెలియ నెఱిఁగించి గణ
శ్రీవిక్రమంబు నెఱపఁగ, రావింపుము రజ్జులాట రాజ్ఞోచితమే. 72

వ. అనియె నవంతరంబ విక్రమార్కమహీపాలుండు శకభూపాలుదూతకుఁ గనకమణిభూ
షణాంబరతాంబూలాదిసత్కారంబు లొసరించి వేత్రవతీతటంబు పుణ్యస్థలంబు గావున
నెల్లి యుద్ధంబునకు సిద్ధపురీశ్వరుం డిచ్చటికి సన్నద్ధుండై వచ్చునట్లుగా నెఱింగింపుమని
వీడ్కొలిపి తద్వృత్తాంతం బంతయు విదర్భేశ్వరునకుం జెప్పి పంపి తదానీతంబులైన
యుపాయనంబు లంగీకరించి నిజభృత్యామాత్యులం దమతమనివాసంబులకుఁ బోవం
బనిచి సముచితప్రకారంబున నుండె నానాఁడు ప్రభాతసమయంబున. 73

క. నానామంజులమాగధ, గానధ్వను లెసఁగ మేలుకని సంధ్యాదుల్
పూని యొనరించి బహువిధ, దానానందితవిశిష్టధరణీసురుఁడై. 74

క. గరుణాంగరాగమాల్యా, భరణప్రభ లలర నుదయపర్వతముపయిం
గర మొప్పునరుణుఁడో యన, నరదముపై నెక్కి విక్రమార్కుఁడు వెడలెన్. 75

క. దక్షిణనయనాస్పందము, దక్షిణపవనానుకూలతయు నిజవిజయం
బక్షయముగ నెఱిఁగింపఁగ, నాక్షణమున సాహసాంకుఁ డానందించెన్. 76

క. అటమున్న భట్టియనుమతిఁ, బటుగతిఁ బడవాళ్లు సైన్యప్రతతుల కెల్లం
జటులతరసమరలీలా, ఘటనకు వెడలుఁడని యఱుఁగఁగాఁ జెప్పుటయున్. 77

సీ. సంగరసన్నాహసమయం బెఱింగించు నిఖిలమంగళతూర్యనిస్వనములుఁ
గట్టుముట్టుననుండి కదలించినఁ జెలంగు భీకరశుండాలబృంహితములు
రథములఁ గట్టి సారథులు ముట్టిన మిన్నుదన్నెడి రథ్యవితానములును
బంతంబు లొండొండ ప్రకటించు సుభటులసాహసోచితవాక్యసంకులములుఁ
గలసి విలసిల్లు సాహసాంక క్షితీంద్ర, చంద్రదఃశిబిరాంగణస్థలి సాంద్రరవము
పూర్ణచంద్రోదయోదీర్ణఘూర్ణమాన, మగుమహార్ణవఘోషంబు ననుకరించె. 78

క. సందీపితరిపుకుంజర, సందర్శనక్రీడనైకసాహసలీలా
నంద మలర సింగంబుల, మందగతి న్వీరభటసమాజము నడచెన్. 79

మ. విలయారంభవిజృంభణంబున సముద్వేలంబులై కుంభినీ
వలయంబుం గబళింపఁ గైకొనుమహావారాకరానీకవీ
చులభంగిన్ జవసత్త్వవిస్ఫురణలం జూపట్టి యప్పట్టునన్

---

1 కంచులి—అవిక.

విలసిల్లెం దురగంబు లాశ్వికులకున్ వీర్యం బవార్యంబుగన్. 80

చ. సలలితగండమండలము సన్మదధారల నివ్వటిల్లఁగా
నలఘువినూత్నరత్నకనకాంచితభూషణదీప్తులొప్పఁగా
వెలువడె నున్మదద్విరదబృందము నిర్ఝరదీప్రవల్లికా
కులకలితంబులైన నడగొండలదండముఁ గ్రేణిసేయుచున్. 81

క. దివినుండి భువికి డిగ్గిన, దివిజవిమానము లనంగ దివ్యమణివిభా
నివహము దిశలకు నిగుడఁగ, నవలీలన్ వెడలె నప్పు డరదములగముల్. 82

మ. ప్రతివీరప్రళయాంతకుం డగువిదర్భక్షోణిపాలుం డినా
యతతేజుం డని సాహసాంకమనుజేంద్రాలోకసంభావనో
చితసంభాషణమాధురీమహిమచేఁ జిత్తంబు లార్జించుచుం
జతురంగంబులఁ దోడుసూపె సమరోత్సాహైకసన్నాహుఁడై. 83

ఆ. దేశకాలబలము దెలిసి దైవబలంబు, కలిమి నచ్చి బాహుబలము బెరయ
మూలబలముతోడ మోహరంబుగఁ దీర్చి, సుమతిసుతుఁడు సైన్యసమితి నడపె. 84

క. ద్విరదములకు నరదములును, నరదములకు నశ్వములును నశ్వంబులకున్
వరభటులును వరభటులకు, నరిగెలవారలును బన్ని రగ్రేసరులై. 85

ఉ. అంతకు మున్న సిద్ధనగరావనినాథునిదండనాథుఁ డ
త్యంతబలాభిరాముఁడు మహారథనాముఁడు సర్వసైన్యమున్
సంతనకట్టె బాహుబలసాధనుండు విదేహధారణీ
కాంతుఁడు శాలివాహనుఁడుఁ గయ్యపువేడుకతోడఁ దోడుగన్.

క. ఆరెండు సేనలందును, వీరాగ్రేసరులు సమరవిక్రమకేళీ
ప్రారంభజృంభణాహం, కారత నొండొరులమీఱి కనుపట్టి రాగిన్. 87

క. భీకరసంగరలీలా, లోకనకౌతుకదిగీశలోకేశసురా
నీకవిమానంబులచే, నాకాశము నిరవకాశమై విలసిల్లెన్. 88

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతిఘటించి పూర్వాపరసముద్రంబులుంబోలె వీరరసోద్రేకంబున
విజృంభించి. 89

సీ. అరుణదృగ్రుచులును నాయుధప్రభలును మార్తాండదీప్తితో మాఱుమలయ
హుంకారములు భేరిభాంకారరవములు వలయాద్రిఁ బ్రతిరావముల నినుప
సింహనాదంబులు శింజినీధ్వనులును నాశాకరులగుండె లదరఁజేయ
నట్టహాసంబులు హయహేషితంబులు గగనంబు తోరణకట్టికొనఁగ
నుభయబలములసుభటులు నుగ్రవీర, రసవిజృంభణ మురుడుగా రహిఁ గడంగి
కదియునప్పటిపటుపాదఘట్టనమున, నుర్వి యంతంత నుబ్బొత్త లూఁగఁదొడఁగె.

ఉ. అత్తఱి సాహసాంకమనుజాధిపుబంధురగంధసింధురో
దాత్తకపోలమండలమదద్రవధారలతావు లెక్క నం
జిత్తము లత్తఱిం జెదరి సిద్ధపురీంద్రచమూగజేంద్రసం
విత్తిమదంబు లింకె నరిబృందము డెందము చిన్నవోవఁగన్. 91

వ. అంత. 92

మ. దివిజస్త్రీకుచకుంభకుంకుమముతో దివ్యాంగనావీటికా
నవకర్పూరరజంబుతో నమరకాంతాదేహహారిద్రపం
కవిశాలోన్నతితో సురీనిటలభాగన్యస్తకస్తూరితో
నవనీరేణువు సాటియై పరఁగె నాశాకాశసీమంబులన్. 93

చ. కలయఁగ ధూళి దృగ్గుచులు గప్పిన జోదులు శబ్దవేదులై
పెలుచఁ గడంగి నేమిరవబృంహితహేషితసింహనాదసం
కులముగనుల్లసిల్లు రథకుంజరఘోటకసద్భటావళిం
గొలఁదికి మీఱఁగా ధరణిఁ గూల్చిరి బాణపరంపరాహతిన్. 94

ఉ. అప్పుడు కుండలీకృతశరాసనులై విలుకాండ్రు తూపులం
గప్పిరి నింగి నాంగికముగాఁ గయిసేసినవన్నె లన్నియుం
జిప్పిలు దట్టపుంజెమటఁ జిందఱవందఱగాఁగఁ జాలనిం
పొప్పఁగఁ దీవ్రభానుకిరణోగ్రత నడ్డముచేసిరో యనన్. 95

ఉ. చాపము లింద్రచాపములచందము చూపఁగ గంపుసొంపువా
ల్దూపులక్రొమ్మెఱుంగులకుఁ దోడుగఁ దర్జనగర్జ లొప్పఁగాఁ
జాపధరాంబువాహములు సాయకవృష్టులయేపుసూప ను
ద్దీపితరక్తవాహినులఁ దెప్పలఁదేలెను భూతసంఘముల్. 96

చ. బలములురెంటఁ బేరుగలబంటులరోషమహానలంబులం
దొలిదొలి ధూమముల్ నిగిడి తోన శిఖావళు లంకురించి ని
ప్పులు ధరమీఁదఁ బేర్చ్రుక్రియ భూరజముల్ దివిముట్టి రక్తధా
రలు గనఁపట్టి తొట్టెపు సమరస్థలి నెల్లను మాంసఖండముల్. 97

వ. అట్టియెడ నుభయబలంబుల నుభయబలంబులును సేనాముఖంబుల సేనాముఖంబులును గణంబుల గణంబులును వాహినుల వాహినులును నక్షౌహిణుల నక్షౌహిణులును దలఁపడి సన్నాహంబుల సముత్సాహంబులు పోషింపఁ గోపంబు లాటోపంబుల భూషింప హుంకారంబు లహంకారంబుల ముదలింపఁ జలంబు లచలంబులం బొదలింప న వార్యంబు లగుశౌర్యంబులు నఖర్వంబు లగుగర్వంబులు నశాంతంబు లగుపంతంబులు నవరోధంబు లగువిరోధంబులు నఖేదంబు లగుసింహనాదంబులు నద్భుతారంభంబు

లగుసంరంభంబులు నుల్లసిల్లఁ జలంబులు వదలక బలంబులు ప్రిదులక బీరంబు లెడలక బింకంబులు సడలక బిగువులు దక్కక బిరుదులు స్రుక్కక వెలవెలంబాఱక వెన్నుచూపి జాఱక తాలిమి దింపక మాలిమిఁ బెంపక తలఁగక మలఁగక విఱుగక కురుఁగక కేడింపక జోడింపక వెఱవక చేమఱవక, అత్తళంబులఁ గత్తళంబులు సించియుఁ శరంబుల శిరంబులు ద్రుంచియుఁ గుంతంబుల దంతంబులు పొడిచేసియు నారసంబుల నీరసంబుల నేసియు పరిఘంబులఁ గేతనంబు లడిచియు శూలంబుల ఫాలంబులు వోడిచియుఁ గత్తుల నెత్తులు వగిలించియు బల్లెంబుల సెల్లెంబుల నొగిలించియుఁ గుఠారంబులఁ గఠారంబుల మరల్చియు వీరావేశంబుల విహరించునవసరంబునం, బతి యవసరంబు నెఱపం దెఱపి గని వెఱవిడి తఱపికొన్న విధంబున శిబిరంబు చొచ్చి బలుసుగలం బరిమార్చి యార్చి పేరువాడి వీరాలాపంబు లాడువారును, ఆమ్ముల గాఁడిపిఁపులవెడలి నేలం గీలుకొని యున్నతోమరంబు లాధారంబులుగా నిలిచి గతప్రాణులయ్యును సమీరసంచారంబునఁ జలించుకతంబునఁ జేతనులుంబోలెఁ బరులకు భయంబాపాదించువారును, ద్విరదంబు లరదంబులం బొరలనెత్త నొరగినయీరసంబునవాభిలంబు లగుకరవాలంబులు వెలికి దంతకాండంబులతోడన కండతుండెంబులుగా ఖండించి చిత్రలీలావిలాసనిరవధికు లైనరథికు లని యమరవరులచేతం బొగడు వడయువారును, బహుముఖంబులగుశరముఖంబుల మర్మోద్ఘాటనంబు సేయుతఱి వర్మంబులతోడన చర్మంబులు సించినరక్తప్రసిక్తంబు లగుశరీరంబులు చెందిరపుఁగీలుబొమ్మలట్లు చెలంగం గలననిక్కటికయ్యంపు నెయ్యంబునం బెనంగువారును, గరవాలభిండివాల ప్రముఖప్రహరణంబులు ప్రతిహతంబు లగుటయు రయంబునం బ్రతిభటప్రయుక్తంబు లగునాయుధంబులు గైకొని పరాక్రమించువారును, నెత్తురుల జొత్తిల్లినయంగకంబులు పల్లవితంబు లైన యశోకంబులును బుష్పితంబు లైనకింశుకంబులును శిలాటుకీలితంబు లైనవటంబులును ఫలితంబు లైనకింపాకంబులునుం బోలె నుల్లసిల్లం బెల్లగిలక కయ్యంబు సేయువారును, నయిదుపది సేయక యవక్రవిక్రమంబునం బరాక్రమించి చని దేదీప్యమానంబు లయిన దివ్యవిమానంబు లెక్కి కృతాలింగన లైనసురాంగనలకు హర్షోత్కర్షంబుగాఁ దమచేత వికలాంగంబు లైనచతురంగబులం జూపి పౌరుషంబులు ప్రకటించువారును నై కలహభోజననయనపారణం బైనదారుణరణవిహారణం బొనరించుసమయంబున. 98

ఉ. ఏమెయి రెండువాహినుల నెక్కువతక్కువ యింతలేక సం
గ్రామము సేయునప్పుడు పరాక్రమ మొప్పఁగ శాలివాహన
క్ష్మామహిళేశ్వరుండు విలసద్బలసంపదసొంపు చూపినం
దామరపాకనీటిక్రియఁ దల్లడమందెను వైరిసైన్యముల్. 99

క. నిజబలము వీఁగఁబాఱినఁ, భుజబల మలరఁగ విదర్భభూవరుఁడు మహా

గజ పఙ్క్తినిఁ జొచ్చి వగతి, విజిగీషు విదేహ సైన్యవితతిఁ గలంచెన్. 100

చ. అతనిమహోగ్రవిక్రమసమగ్రత సైఁపక శాలివాహనుం
డతిశితశక్తి వైచిన నహంకరణస్ఫురణన్ విదర్భభూ
పతి యతితీవ్రబాణముల భగ్నము సేయుటయు న్విదేహరా
జతులితచాపహస్తుఁడయి యవ్విభుపై శరవృష్టి నించినన్. 101

చ. కనుఁగవఁ గెంపుసొంపడరఁగా నతఁ డానరనాథుచాపముం
దునిమి హయంబులం జదిపి శోడనె సారథి నేపుమాపి కే
తనము ధరిత్రిఁ గూల్చిన రథంబును డిగ్గి యరాతిఁ డుం
గినుక దలిర్ప సైనికుల గీటడఁగించెఁ గృపాణపాణియై. 102

క. అంత విదర్భేశుఁడు విల, యాంతకుగతి నాక్రమించి యవ్విభు నడిదం
బెంతయు బెడిదపుఁదూపుల నింతింతలుతునియలై మహిం బడ నేసెన్. 103

తే. ఏసి కంఠము గుఱిచేసి యేయఁ దలఁచి, శరము దొడిగినమాత్ర నచ్చెరువుగాఁగ
నాతిలోడనకూడ బాణాసనంబుఁ దునిమె నొక్కమ్మున మహారథుండు గడఁగి.

వ. ఇవ్విధంబున సురక్షితదేహుండై విదేహుండు తత్సమయసమానీతం బగునొండురథం
బెక్కి పరాక్రమించుటయును. 105

తే. అమ్మహారథశాలివాహనులమీఁద, భల్లనవకంబు నేసిన భట్టిమేన
వారలును నేసి రన్నెసి వాలుటమ్మ, లాహవమ్మున నీడుజోడాడినట్లు. 106

వ. మఱియును. 107

క. ఆయిరువురు నమ్మెయిఁ దను, నేయుశరావళుల నెల్ల నిసుమంతలుగాఁ
జేయుచు భట్టియుఁ దద్ఘన, కాయనిషంగముల సాయకంబుల నించెన్. 108

క. ఆసమరప్రౌఢికి మది, రోసించి విదేహనరవరుండు చమూపా
గ్రేసరులకుఁ జెయివీచిన, నాసురగతి శకబలంబు లతనిం బొదివెన్. 109

వ. ఇట్లు పొదువుటయును. 110

సీ. మొక్కలంబుగఁ జొచ్చి ముక్కునవ్రయ్యఁగా భటకోటిచట్టలు వాపిపాపి
యారోహకులతోన హయములఁ గబళించి వేమాఱు నేలతో వ్రేసివ్రేసి
భద్రేభములు వీఁపుపడఁ దాఁకఁ గోల్కొని గుండెలు వగులంగఁ గ్రుమ్మిక్రుమ్మి
రథ్యసారథులతో రథము లుద్ధతిఁ బట్టి దిర్దిఱ వినువీథిఁ ద్రిప్పిత్రిప్పి
విమతరాజన్యవరసైన్యకమలషండ, ఖండనోద్దండవిహరణక్రమనిరూఢి
నెదురులేక రణంబులో నేపుమాపె, భట్టి జగజెట్టి దీకొల్ప భద్రగజము. 111

తే. ఆకరీంద్రునియాటోప మపనయించి, మాఱుకొన్న విదర్భేశుఁ బాఱఁదోలి
సాహసాంకక్షమానాథచంద్రు నెదిరి, సిద్ధపురినాథుఁ డిట్లనుఁ జేవ మెఱసి. 112

సీ. అత్యద్భుతము లైనయన్యులసొమ్ములు కుటిలమార్గమునఁ గైకొనఁగవచ్చు
నింద్రజాలపువిద్య నేచోటనైనను బయలు పట్టణముగాఁ బన్నవచ్చుఁ
గపటంపుఁగంథచేఁ గలిగినయర్థంబు సకలార్థులకు వెదచల్లవచ్చు
నాకలోకాధీశు నటనమాటలఁ దేల్చి వరరత్నపీఠంబుఁ బడయవచ్చుఁ
గాక పరిపంథిదర్పాంధకారహరణ, సుప్రతాపప్రదీపవిస్ఫురణశరణ
పటుతరాయససుకృపాణపాణి నైన, నను నెదుర్కొని యని నీకుఁ జెనక వశమె.

మ. అని సంరంభవిజృంభణస్ఫురణమై నావిక్రమార్కక్షితీం
ద్రుని పై నంపపరంపరల్ గురియఁగాఁ దోడ్తో నతం డన్నియుఙ్
ఘనశస్త్రాహతిచే నణంచి విలసత్కాండప్రకాండంబులం
దునిమెం గేతనరథ్యసారథిరథస్తోమంబుఁ జిత్రంబుగన్. 114

ఉ. ఒండొకతేరు గైకొని సముద్ధతి సిద్ధపురీశ్వరుండు కో
దండగుణధ్వనుల్ చెలఁగఁ దచ్చతురంగవరాహవక్రియా
పండితమూర్తియై మెఱసి పావక సాయక మేసె నాత్మలో
మండెడుకోపవహ్ని నరిమండలిపైఁ బచరించు పోలికన్. 115

క. ఆపిశిఖశిఖికిఁ దలఁకొక, యావంతయు లేక విక్రమాదిత్యధరి
త్రీవరుఁడు వసధివల్లభ, దైవత్యం బైనశర ముదగ్రత నేసెన్. 116

సీ. మెఱుఁగులు గ్రమ్మెడుమేఘాస్త్ర మేసినఁ బవనబాణంబునఁ బరిహరించె
విషము లుమియుకాద్రవేయాస్త్ర మేసిన గరుడబాణంబున గర్వ మణఁచె
సముధికోన్నత మైనశైలాస్త్ర మేసిన నింద్రబాణంబున నేపుమాపె
దృష్టిరోధం బైనతిమిరాస్త్ర మేసిన నరుణబాణంబున విరియఁ జేసె
నిత్తెఱంగున శకధారణీశదివ్య, శరపరంపరఁ బ్రతిబాణసమితి నణఁచి
యడరి పుంఖానుపుంఖనానాస్త్రశస్త్ర, వితతి నందంద యతనిపై వెల్లిగొలిపె. 117

వ. ఇట్లు నిరర్గళప్రసారంబు లైనశరాసారంబులకు మిసిమింతుండు। గానిశకమహీకాం
తునిం జూచి యాశ్చర్యధుర్యుండై సాహసాంకనృపవరుండు భట్టితో నిట్లనియె. 118

ఉ. ఇంతకుమున్ను నన్ను నొరుఁ డెవ్వఁడు మార్కొని యింతసేపు వి
క్రాంతి వహించి మించి భుజగర్వము చూపినవాఁడు లేఁడు నే
డెంతయు మేటియై శకమహీపతి దివ్యశరప్రయోగదు
ర్దాంతనితాంతనైపుణధురంధరుఁడై యనిసేయు టెట్టొకో. 119

వ. అనిన సుమతినూనుం డిట్లనియె. 120

క. ఉగ్రుం డితఁ డొనరించిన, యుగ్రతపంబునకు మెచ్చి యొసఁగినవరసా
మగ్రి యిది యితని నొరయఁడు ర, ణాగ్రంబున నెదిరి గెలుచు టరిది నరేంద్రా. 121

వ. దీనికిం బ్రతివిధానం బొకటి విన్నవించెద నది యవధరింపు మని యిట్లనియె. 122

మ. చరణాబ్జంబులు యోగపాదుకలతో సంధించి యాకాశసం
చరణారంభవిజృంభమాణరణదీక్షాదక్షత న్మించి వా
విరి బ్రహ్మాస్త్రము నిన్నరేశ్వరునిపై వేగం బ్రయోగింపు సు
స్థిరలీలన్ సమకూరు నీకు జయలక్ష్మీనిత్యసాంగత్యముల్. 123

తే. అనిన స్వామి తేయునిబుద్ధి కాత్మ నలరి, చరణములఁ బాదుకలు మెట్టి చదల నిలిచి
మంత్రతంత్రానుసంధానమార్గశుద్ధి, వెలయ బ్రహ్మాస్త్రి మేసె నవ్విభుతుమీఁద. 124

శా. ఆదివ్యాస్త్రము భీషణానలశిఖాహంకారశంకావహ
ప్రాదుర్భూతపటుస్ఫులింగపటలీ ప్రచ్ఛన్నదిగ్భాగమై
యౌదార్యంబున వాసవాదిసకలాశాధీశహృన్మర్మముల్
భేదిల్లం జని సంహరించె జగదాభీలున్ శకక్షోణిపున్. 125

వ. ఇవ్విధంబున శకక్షోణీశ్వరుండు హతుం డగుటయు నద్దివ్యబాణంబు నుపసంహరించి హతశేషులైనవిరోధివరూథినీనాథులకు నభయప్రదానంబు దయచేసి ప్రధానపురస్సరుండై వచ్చి శరణంబుసొచ్చిన శకమహీనాథనందనుం గనుంగొని కరుణించి తదీయ సామ్రాజ్యంబునం బ్రతిష్ఠించి. 126

సీ. నవరత్నమయభూషణస్ఫారరణభూమి విలసిల్లుకల్యాణవేది గాఁగ
దళితకుంజరకుంభకలితమౌక్తికరాజి కమనీయశేషాక్షతములు గాఁగ
సమరసంక్రీడనసందర్శనాగతసురకోటి పెండిలిదొరలు గాఁగ
బహువిధజయతూర్యపటునిస్వనంబులు రమ్యమంగళవాద్యరవము గాఁగ
సుచితకాలజ్ఞుఁ డగుభట్టి యొజ్జ గాఁగఁ, జటుల మైనప్రతాపాగ్ని సాక్షి గాఁగ
విజయలక్ష్మీసముద్వాహవిలసనమున, సాహసాంకమహీనాథచంద్రుఁ డొప్పె. 127

వ. అప్పుడు తదీయమహనీయపరాక్రమప్రభావంబునకు హర్షించి శతమఖప్రముఖబర్హిర్ముఖులతనిపై దివ్యప్రసూనవర్షంబులు గురియించి తమలో నిట్లనిరి. 128

సీ. పాథోనిధానంబు బాణాగ్రమున నిల్పి గరిమమీఱినచాపధరుఁడు దక్కఁ
బెనుఁగూపమునఁ బడ్డ పృథుకందుకము బాణతతిఁ బుచ్చి యిచ్చినధన్వి దక్క
నఖిలరాజులు చూడ యంత్రమత్స్యము నేసి ప్రౌఢి మించినధనుఃపాణి దక్కఁ
ననిలోనఁ బరశురామునకు మిక్కుటము గాఁ గడిమి చూపినవిలుకాఁడు దక్కఁ
జిత్రకోదండవిద్యావిశేషసహజ, సాహసక్రమవిక్రమోత్సాహలీల
విక్రమాదిత్యవసుమతీవిభునిఁ బోల, నన్యరాజన్యవరులకు నలవి యగునె. 129

వ. అని యనేకప్రకారంబులఁ బ్రశంసించుచు నిజనివాసంబులకుం జనిరి. తదనంతరంబ పటుపటహభేరీమృదంగాదిమంగళతూర్యనిస్వనంబులును బాఠకపఠనరవంబులును మా

గధగీతికానినదంబులును వందిసంకీర్తనస్వనంబును సముద్భటసుభటపీరాలాపకలకలం బును నభంబు నైసర్గికగుణంబు నాపాదింపఁ ద్రిభువనభవనమోహనాకారరేఖార మానందనుం డైనరాగమంజరీనందనుండు నిజసౌందర్యసందర్శనాలోల లోలలోచనా లోచనకువలయితగవాక్షలక్షితప్రాసాదశోభాకరం బై నవిదర్భానగరంబు ప్రవేశించి, ప్రాగ్ద్వారవేదికానివేశితసముదీర్ణపూర్ణకుంభంబును రంభాస్తంభసంభావనానందనం దన మాలికావిలసనంబును భూసురాశీర్వాదమేదురంబును విశాలవిజృంభితజగజ్జేగీయ మానగౌరీకల్యాణగానపరికల్పితకర్ణపారణంబును విదర్భేశ్వరదత్తంబు నైనతదీయ ప్రధానాగారంబున విడిసి సకలసైన్యంబును సముచితప్రదేశంబుల విడియింప సుమతి సూను నాజ్ఞాపించి విదర్భేశ్వరుని నిజనివాసంబునకుఁ బోవ నియమించిన నతం డిట్ల నియె. 130

క. దురమున నెదురై యేరికిఁ, బరిమార్పఁగ రాకయుండఁ బరమేశ్వరుచే
వరములు గాంచినశకవిభుఁ, బొరిగొంటివి నీకు నితరభూపతు లెనయే. 131

చ. కుమతి శకుండు మత్పురముకోటపయిన్ విడియంగ నెంతయుం
గుముదదళంబుమీఁదియుదకంబునుబోలెఁ జలించునాదు డెం
దము భవదీయశౌర్యసముదగ్రతప్రాపున నల్లసిల్లి సిం
హము మెడగంటవోలె నభయంబునఁ బొందె వసుంధరేశ్వరా. 132

చ. హరునివరంబునం గనినయాత్మజఁ బట్టపుదేవి గాఁగ నో
నరవర నీకు నిత్తు నని నామదిఁ గోరిక సంభవింప సు
స్థిరతరకీర్తిసంపదలఁ జెంది సుఖింపఁగఁ గంటి రాజశే
ఖరునకుఁ గూఁతు నిచ్చి నుతి గాంచినశీతనగేంద్రుకై వడిన్. 133

చ. జనవర నీపురోహితుల శాస్త్రరహస్యనిరూపణక్రియా
వనజభవప్రభావు లగువారి ముహూర్తము నిశ్చయింపఁగాఁ
బనుపు శుభస్యశీఘ్ర మనుపల్కు నిజం బొనరింపు మన్న గో
బ్బునఁ బలిచి తృప్తిఁ గని భట్టి విదర్భుఁడుఁ దాను వేడుకన్. 134

క. ఉభయపురోహితసమ్మతి, శుభలగ్నము నిర్ణయించి సొంపుగఁ బురికిన్
విభవోచితశృంగారము, నభినవముగఁ జేయఁ బనుచు నాత్మజమాత్రన్. 135

సీ. కుడ్యభాగంబులఁ గుంకుమంబులు పూసి వేదికాస్థలుల జవ్వాది నలికి
కస్తూరి ముంగిళ్లఁ గలయంపిగాఁ జల్లి నిగ్గుఁగప్పురమున ముగ్గు వెట్టి
కంబాలఁ జీనిచీనాంబరంబులు చుట్టి గోపురంబులఁ బైఁడి కుండ లెత్తి
మేడల ముత్యాలమేలుకట్టులు గట్టి రత్నదీపిక లగారముల నుంచి
కనకకాండరంభాస్తంభకలితముఖర, పట్టుపటుపుష్పచామరపల్లవాది

తోరణము లెల్లవీథులఁ దొంగలింపఁ, జేసి కైసేసి రభినవశ్రీలు మెఱయ. 136

వ. అంత. 137

సీ. మెఱుఁగులగతిఁ జూపు మెఱుఁగుఁగన్నులచూపు పసిఁడికమ్మలమీఁదఁ బరిఢవింప
మొలకవెన్నెలనవ్వు మురిపంపులేనవ్వు చెక్కుటద్దములపైఁ జెంగలింప
జక్కవకవ మించుచనుఁగవ నగుమించు మణిహారదీప్తితో మచ్చరింప
హరినీలములఁ గప్పు నలకలనుఁ గొప్పు కస్తూరితిలకంబు గారవింప
నతివ మోహనమంత్రదేవతయొ నా న, నంగవతికాంతుఁ మన్నించు మనుఁగుఁబోటి
యగుచకోరిక యనుచకోరాక్షి వచ్చి, సాహసాంకమహీపాలచంద్రుఁ గాంచి. 138

తే. ప్రణతి యొనరించి సరససంభాషణముల, రాగమంజరిసుతుమనోరాగ మెఱిఁగి
చిత్త మౌచిత్యవృత్తి వశీకరించి, విన్ననువు మీఱ నిట్లని విన్నవించె. నేర్పు 139

క. నినుఁ జూచినచూపులనే, తనుఁ జూడఁగ నవును మదనతాపోపశమం
బనుచు విదర్భేశ్వరసుత, పనుపఁగ నినుఁ జూచువేడ్కఁ బనివింటిన్నృపా. 140

వ. ఎట్లనినం దదీయదశావిశేషంబు లవధరింపుము. 141

క. దేవరమోహనలీలా, లావణ్యవిలాసగుణకలాపము లెన్నై
భావింతుగో యిట్లని నుతి, గావింతు రనంగవతిసకాశమునఁ జెలుల్. 142

సీ. కాంతామనోహరాకారుఁ డౌ మారుండు సర్వజ్ఞకలహానిశ్చయుఁడు గాని
శ్రితపరిరక్షణస్థేముఁ డౌ రాముండు వరపుణ్యజనభయంకరుఁడు గాని
మహితదివ్యాస్త్రసమర్థుఁ డౌ పార్థుండు గురుసుతాప్రియగుణకరుఁడు గాని
సంతతవిభవనిస్తంద్రుఁ డౌ నింద్రుండు కులగోత్రభేదనోగ్రుండు గాని
యనుచు వారలగుణముల నపహసించు, సరణి సర్వజ్ఞులును బుణ్యజనులు గురులుఁ
గులనగేంద్రులుఁ గొనియాడఁ గొమరుమిగిలె, విక్రమార్కమహీపాలచక్రవర్తి. 143

ఉ. ఆరసికాగ్రగణ్యునిసమంచితరూపగుణప్రసన్నగం
భీరతఁ గన్నఁ గామినులపేరిటిరాలయినం గరంగు సం
సారఫలంబు గాదె యెలజవ్వని నీకుఁ దదీయనర్మలీ
లారసనర్మకేళిరతిలాలితసౌఖ్యము సంభవించుటల్. 144

వ. అని యిట్లనేకప్రకారంబుల. 145

చ. పలుమఱు నెచ్చెలుల్ సెవులపండువుగా నినుఁ బ్రస్తుతింపఁ ద
త్సలలితసారభాషణసుధారసధారలఁ దొప్పఁదోఁగి తొ
య్యలి హృదయాలవాలమునయం దనురాగలతావితానముల్
మొలచు టెఱింగి యంగజుఁడు మోహనబాణము నారిఁ గూర్చినన్. 146

సీ. నిలువుటద్దము సూడ నెచ్చెలితో నాడ సరసోక్తులకు నవ్వ సరులు గ్రువ్వఁ

జిత్తరువులు వ్రాయఁ జిలుకఁ బెండిలిసేయ సరసాన్నము భుజింప మరు భజింపఁ
దల్లిచిత్తము పట్టఁ దారహారము వెట్టఁ గ్రొవ్విరు ల్వేడఁ గూర్పఁ గురులు దీర్పఁ
గనకసౌధముచేరఁ గమ్మజాజులు గోర నాట్యరంగము ద్రొక్క నటన కెక్క
హంసనడపింప జలకేళి కగ్గలింప, వీణవాయింపఁ బాన్పుపై విశ్రమింప
నెలుఁగ కిట్లొక్క నాఁడొకయేఁడు గాఁగ, బాల వలవంతఁ జింతించుకీ లెఱింగి.

వ. ఆకాంత యేకాంతంబున నిట్లంటి. 148

ఉ. ఇంతవిచార మేల తరళేక్షణ యెంతటివాని నైన నీ
కాంతునిఁ జేయుదాన రతికాంతునిపాగము లాన నీవు నా
యంతటిబోటి గల్గఁ దగవా వగఁజెందఁగ నీమనోరథం
బింతయుఁ జెప్పవేమిటికి నేనుఁగు నెక్కియు దిడ్డి మాఱఁగన్. 149

క. నావుడుఁ దొంగలిఱెప్పల, క్రేవల నునుసిగ్గు లంకురింపఁగ నాపై
భావానుకూలలీలా, భావితముగఁ జూడ్కి నిలిపి బాలిక తనలోన్. 150

ఉ. చెప్పఁ దలంచు సిగ్గు తనుఁ జెప్పఁగనీమికి సంచలించుఁ దాఁ
జెప్పెడుమాట యెవ్వరికిఁ జెప్పకుమీ యనఁ జూచు నంతటం
జెప్పక యుండ రాదు మఱి చెప్పఁగ రాదని కొంకు నెమ్మెయిం
జెప్పక పోదు పొమ్మనుచుఁ జిత్తము నూల్కొనఁ జేసి యిట్లనున్. 151

తే. నిజకరస్పర్శ మొనరించి నీరజముల, నర్కుఁ డలరించునది యెంత యున్నకరణి
వినినయంతన విక్రమవినుతుఁడైన, యర్కుఁ డలరించె నాహృదయాంబుజంబు. 152

వ. అని భావగర్భితంబుగా నిన్నుఁ బేర్కొనుటయు. 153

మ. తలఁపోఁతల్ దల లెత్తెఁ దాల్మి సడలెం దాపంబు దీపించెఁ జేఁ
తలు డిందెన్ ధృతి వీడుకోలు గొనియెన్ దైవాఱెఁ గన్నీరు కో
ర్కులు గోవాపులకోడెలై నిగిడె సిగ్గుల్ దూరమై పోయె న
గ్గల మయ్యెం దమకంబు పద్మముఖికిం గందర్పుచే నెంతయున్. 154

వ. ఆసమయంబునం బ్రదీపించునుద్దీపనవిభావప్రభావంబు భావించి సోపాలంభంబుగా నె
చ్చెలు లిట్లనిరి. 155

సీ. కుంభోదకముఁ బోసి యంభోజముఖి వెంపఁ జూతంబు కొమ్ములు సూపఁ దొణఁగె
ఫలరసంబులు వోసి బాలిక పోషింపఁ జిలుక మోమెత్తుగాఁ జేసికొనియె
మూలమూలల దాఁచి ముద్దియ పాలింప నలరులు ములుకులై యంటఁ దఱిమెఁ
ప్రాణంబుగా నింతి భావింపఁగా గాలి యంతకుదెసనుండి యాక్రమించె
వెలఁదిచేసినమే లెల్ల వీటిఁబుచ్చి, యివి యకారణవైరులై యేఁపఁ జొచ్చె
జలజముఖులార యన్యపుష్టముల కెందుఁ, గొమ్మఁ గొనిపోవు టారయ గుణముగాదె.

వ. అనుచు నమ్మదవతిమదనవికారంబులకుఁ బ్రతికారంబులు శీతలోపచారంబులుగా విచారించి. 157

క. నవమకరందయుతంబై, ప్రవిమలనీహారసలిలపరిమిళితంబై
1యివతాళించుజలమ్మన, నువిదకు మజ్జనవిధాన మొనరించి తగన్. 158

తే. జిగి దొలంకెడుచెంగల్వసెజ్జ నుంచి, గంద మందంద డెందంబునందు నలఁది
తరుణరంభాదళాంభోజతాళవృంత, పవనసంపాదనక్రియాప్రౌఢి మెఱసి. 159

ఉ. కట్టిరి సన్నపుందనుపుఁగావి కటీతటి మేనితీఁగపైఁ
దొట్టిరి కమ్మపుప్పొడి సమున్నత మైనకుచద్వయంబుపైఁ
బెట్టిరి క్రొత్తముత్యములపేరులు కంకణనూపురాకృతిం
జుట్టిరి పాణిపాదములఁ జొక్కముగా బిసకాండకాండముల్. 160

వ. మఱియును. 161

సీ. చంద్రికాంతపుఁగోరఁ జల్లనిపన్నీరఁ దొరఁగెడుకన్నీరు తుడిచి తుడిచి
మంచునఁ దోఁగినమించులేఁజిగురాకు లొయ్యనఁ గరముల నొత్తి యొత్తి
తేఁటి ముట్టనిపువ్వుఁదేనియఁ బుప్పొడి మెదిచి పాదంబుల మెత్తి మెత్తి
సిర మైనపచ్చకప్పురము గందముతోడఁ గలిపి పాలిండ్లపై నలఁది యలఁది
మలయపవనుండు పలుమాఱు మలయకుండ, నలయటింటిఁగవాక్షంబు లరసి యరసి
యెందుఁ గందర్పతాపంబు డిందుపడమిఁ, జెలువ నీరాక మది నపేక్షించునంత. 162

క. ఆవేళఁదిభాగ్యదేవత, యావిర్భావంబుఁ బొందిన ట్లిచ్చటికిన్
దేవర విజయంచేసిరి, గావునఁ దత్తపముఫలము గానఁగవచ్చెన్. 163

క. ముట్టడి మాన్పి విదర్భకుఁ, బట్టముగట్టితి విదర్భపతి నతనిసుతం
గట్టుము మరురాజ్యమునకుఁ, గట్టిగఁ బట్టం బవశ్యక ర్తవ్య మగున్. 164

క. ననుఁ బాసి యొక్కనిముసము, తనయంతన యుండ దావిదర్భేశ్వరునం
దన నేను నట్లుకావున, నను ననుపఁగ నవధరింపు నయతత్త్వనిధీ. 165

వ. అని విన్నవించుచకోరికం గనుంగొని సాహసాంకనరేంద్రచంద్రుం డిట్లనియె. 166

ఉ. నారదమౌనిచేత నొకనాఁడు వినోదముపోలె విన్నమీ
నీరజనేత్రసోయగము నేఁడును నామదిఁ బాయదన్న ని
చ్చారతిఁ గూడిమాడి యనిశంబును నొక్కెడ నున్నయట్టినీ
కారమణీవియోగమున కాత్మ యొడంబడునే చకోరికా. 167

చ. అని సరసప్రసంగముల నమ్మదిరాక్షిని గారవించి కాం
చనమణిభూషణావళు లసంఖ్యము లిచ్చి ప్రియంబు మీఱఁగా

1 ఇవతాళించుజలమ్మన = శీతలజలముచే

ననిచి యథోచితక్రియల నమ్మనుజేశ్వరుఁ డుండునంత స
ద్వినయధీయుఁడు భట్టి చనుదెంచి నమస్కృతి చేసి యిట్లనున్. 168

క. పురిశృంగారముఁ జూచిన, నరులకు నెల్లను నవాఙ్మనసగోచరమై
కర మొప్పుచున్న దెల్లియ, పరిణయలగ్నంబు వలయుపను లొడఁగూడెన్. 169

శా. భూపాగ్రేసర యుష్మదీయచరు లుద్బోధింప నానావిధ
ద్వీపానీతగజాశ్వరత్నరమణీదివ్యాంబరశ్రేణివే
నీపాదాంబుజసేవ సేయుటకునై నెయ్యంబుతో వచ్చినా
రాపూర్వాపరదక్షిణోత్తరదిగంతానంతధాత్రీశ్వరుల్. 170

వ. అని విన్నవించి వారలం గానిపించుటయు. 171

క. సకలనృపప్రకరంబును, బ్రకటితముగ సాహసాంకుపదపీఠికకున్
మకుటమణిదీపకళికా, నికరము నీరాజనముగ నిర్వర్తించెన్. 172

వ. అప్పు డప్పుడమితేఁడు తదానీతంబు లైనపావడంబులు గైకొనియె నంతం దదనుమతి
వడసి భట్టియు రాజలోకంబును నిజనివాసంబులకుం జనిరి. మఱునాఁడు శకమర్ద
నుండు ప్రభాతసమయసముచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించునంత నక్కడ. 173

చ. హితులఁ బ్రధానవర్గముఁ గవీంద్రుల బంధుల మిత్త్రులం బురో
హితులను దండనాథుల మహీపతులం బరివారముం గళా
వతులను మాగధోత్తముల వందిజనంబు దిగంతరాగత
క్షితిపతులన్ విదర్భపతి శ్రీ వెలయంగ సభాంతసీమకున్. 174

వ. ప్రియపూర్వకంబుగాఁ బిలిపించి గంధాక్షతకర్పూరతాంబూలంబు లాదిగా సత్కారం
బు లొనరించె నంతరంబ. 175

సీ. సంప్రీతిఁ గిన్నరేశ్వరుఁడు పుత్తెంచిన రమణీయచీనాంబరములు గట్టి
కడువేడ్క నాకలోకస్వామి యనిపిన మందారకుసుమదామములు దాల్చి
వినయంబున దినేంద్రతనయుండు పంచినబంగరుశ్రీగంధపంక మలఁది
భక్తితో భువనాధిపతి దూత తెచ్చిన నవరత్నమయభూషణములు దొడిగి
తనువిలాసంబు కనుఁబాటు దాఁకకుండఁ, గా నొనర్చిరి గాక శృంగార మనఁగ
సతియుఁ బతియును వచ్చి రప్రతిమలీల, సఖులు దోడ్తేర నుద్వాహసదనమునకు.

క. అత్తఱి విదర్భభూపతి, చిత్తంబున సంతసంబు చిగురొత్తఁగ వి
ప్రోత్తములు వేదమార్గా, యత్తంబుగ నాచరించి రౌచిత్యంబుల్. 177

వ. తదనంతరంబ మౌహూర్తిక దత్తశుభముహూర్తంబున. 178

క. సాకోదారసుధారస, ధారాహారానుసారిధరణీదివిజో
దీరిత వేదధ్వనితో, గౌరీకల్యాణముఖరగానము మెఱసెన్. 179

ఉ. శ్రీ మెఱయం బురోహితవిశిష్టమతంబున విక్రమార్కుఁ డా
త్రిపురహిమేశ్వరుండు సముదీర్ణత నించిన సేసఁబ్రాలు కాం
తామణికేశభారమునఁ దద్దయు నొప్పె మరుండు లీలతోఁ
గోమలనీలగుచ్ఛములఁ గూర్చినముత్తెపుజల్లియో యనన్. 180

వ. తదనంతరంబ. 181

సీ. పసిఁడికుండల మించుపాలిండ్లనుమించు కరమూలములకాంతిఁ గౌఁగిలింపఁ
గరమూలములకాంతి కడలెత్తి యందంద కేయూరదీప్తులఁ గీలుకొనఁగఁ
గేయూరదీప్తులు గిఱికొని నెరసుతోఁ గంకణద్యుతిమీఁదఁ గాలుద్రవ్వఁ
గంకణద్యుతి సోయగముమీఱఁ బలుమాఱు రత్నాంగుళీయకప్రభలఁ జెనకఁ
దనదు మెఱుఁగారు కెంగేలుఁదమ్ము లెత్తి, ప్రాణవిభుమౌళిపైఁ దలఁబ్రాలు వోయు
నపుడు కాంతకు మైపుల్కలంకురించి, కోరకితమల్లికావల్లి కొమరు దాల్చె. 182

ఆ. ఇరువురందు నప్పు డెక్కువ తక్కువ, యింత లేక కూర్మి యెలుకపడియె
సహజరీతిఁ బుష్పశరుఁడు త్రాసునఁ దూఁచి, ప్రియముతోడఁ బంచి పెట్టినట్టు. 183

క. ఆలో నాలోలేక్షణ, కేలం దనకేలుఁదమ్మి గీలించి మహీ
పాలశిఖామణి లీలా, ఖేలగతి వివాహవేదికిం జనుదెంచెన్. 184

వ. చనుదెంచి హోమకార్యం బనుసంధించి. 185

క. సూరిజనసస్యసమితి న, పారముగా సాహసాంకపర్జన్యుఁడు సొం
పారఁగ గంధాబంధుర, ధారాళకరాళకనకధారలఁ దనిపెన్. 186

ఉ. అంత శకాంతకుండును దిగంతనృపాలకులున్ సమస్తసా
మంతులు భట్టియాది యగుమంత్రిజనంబు విదర్భధారణీ
కాంతుఁడు దోడి తేరఁ జని గారవ మొప్పఁగ భుక్తిమండపా
భ్యంతరవీథిఁ దత్తదుచితాసనపంక్తి సుఖోపవిష్టులై. 187

సీ. మించు కన్నులు గోరగించు రాజాన్నంబు నుపమింపరానిసద్యోఘృతంబు
నప్పుతోపమానంబు లగుపిండివంటలు నుజ్జ్వలంబైయొప్పు నొలుపుఁబప్పు
మది కింపుఁ జెందుకమ్మనిపదార్థంబులు బహుపాకరుచులైనపాయసములుఁ
దగువాసనావాసితములైనపచ్చళ్లు వడియఁగట్టినయానవాలపెరుఁగు
సరసమధురరసావళిసముదయములు, పంచసారసమంచితపానకములుఁ
గమ్మకస్తురినెత్తావిఁ గ్రైవుచేసి, యూరుఁగాయలుఁ జల్లనియుదకములును. 188

వ. మఱియుఁ బచనరచనారంజితంబు లగుబహువిధమాంసవ్యంజనంబులును రసికరసనాత
పఃఫలంబు లగుపరిక్వఫలంబులును యువతికరనిర్మథితంబు లగుమథితంబులు నుపహో
గించి,రంభోరూకరాంభోజశాతకుంభసంభరితంబులును సుగంధబంధురంబులు నగుజలం

బులం గృతావమానులై విదర్భేశ్వరుండు ప్రియపూర్వకంబుగా నొసంగుతాంబూలాం
బరమణిభూషణాదిసత్కారంబులు గైకొని వివాహోత్సవస్తుతికథాముఖరులై దిగం
తరాగతు లగుమహీపతులును మఱియునుం దగువారును బాంధవులును దమతమదేశం
శంబులకుం జనిరి. తదనంతరంబ. 189

మ. జవసత్త్వప్రభవప్రభావధరితాజానేయవాహంబులన్
శ్రవణోత్సారితచంచరీకమదచంచద్వారణవ్రాతమున్
నవరత్నాభరణవ్రజంబు నయనానందారవిందాక్షులన్
నవశస్త్రావలులన్ వధూవరులకున్ వైదర్భుఁ డిచ్చెం దగన్. 190

క. చుట్టములసురభి వీవని, భట్టికిఁ దగఁ బ్రియము చెప్పి పంకజనయనా
పట్టాంశుకమణిభూషా, రట్టజహయగంధసింధురంబుల నొసఁగెన్. 191

క. ఆసమయమునఁ గుమారిం, గైసేసి తదీయజననిఁ గాన్పించి చకో
రీసుదతి సుప్రయాణ, శ్రీసూచన చేసి ప్రణతి సేయించుటయున్. 192

తే. తల్లిపాదంబులకు మ్రొక్కి తలిరుఁబోఁడి, యశ్రుపూరంబు ఱెప్పల నప్పళింపఁ
గలికికన్నులు మకరందజలము గ్రమ్మ, కమ్మతమ్ములతమ్ములై కరము మెఱసె. 193

వ. అత్తఱిం గౌఁగిలించి యమ్మహాదేవి యక్కుమారీరత్నంబు నక్కునం జేర్చి చెక్కుటద్దంబు
లు పుణుకుచు నిట్లనియె. 194

సీ. ఏరాజు నుజ్జయినీరాజ్యపదమున నంబికాదేవి పట్టంబు గట్టె
నేరాజు తనసభ కేతెంచినవిరించి యచ్చెరువంది బ్రహ్మాస్త్ర మిచ్చె
నేరాజు నాట్యవిద్యారసజ్ఞత మెచ్చి భద్రాసనం బిచ్చె బలవిరోధి
యేరాజునకుఁ గల్గె నీశ్వరశరగర్వయుతుని సిద్ధపురీశు నోర్చుకడిమి
యట్టిరాజుపట్టపుదేవి వైననీవు, సకలరాజన్యకాంతలు చరణయుగముఁ
గొలువఁ గొలువుండుదువు గాక కోమలాంగి, నీకు నేలమ్మ కన్నుల నీరునింప. 195

క. పతికనుసన్నల మెలఁగుము, పతిహితు లగువారి నెఱిఁగి పాటింపు మదిం
బతి దైవముగాఁ దలఁపుము, పతియ సుమీ యేడుగడయు భామామణికిన్. 196

వ. అని బోధించి పునఃపునరాలింగనంబు చేసి తదీయనర్మసఖి యగుచకోరికం జూచి
యిట్లనియె. 197

సీ. పతియును నేనును బార్వతీపతిచేత వరముగాఁ గొంటి మీవాలుఁగంటి
నర్కతేజుఁడు విక్రమార్కక్షమానాథుఁ డల్లుఁ డయ్యెడిభాగ్య మబ్బె మాకు
రమణునితోడ దూరముగాఁగ నేఁగుచోఁ బాలఁతికి నీయట్టిబోటి గలిగె
నేమిటఁ జూచిన నీయింతి తొలుమేన సుకృతంబు సేయుట ప్రకట మయ్యె
నింక నిటమీఁదఁ దగుబుద్ధి యెఱుఁగఁ జెప్పి, విభునిచిత్త ముపార్జించువెరవు గఱపి

పొడయు నీడయుఁ బోలె వీడ్వడక మెలఁగి,యబలకంటికి ఱెప్పవై యరయుమమ్మ.

వ. అని యప్పగించి యనుపుటయుఁ జకోరికాప్రముఖసఖీసహస్రంబు గొలువ నాందోళికారూఢయై చనుదెంచినప్రియాఁగనం గనుంగొని సంతుష్టాంతరంగుండై సాహసాంక మహీనాథుండు. 199

చ. వినయముతో విదర్భపతి వీడ్కొని దేవియుఁ దాను రత్నకాం
చనరథమెక్కి వందిజనసంస్తుతి మాగధగానమంజుల
ధ్వనులను హృద్యవాద్యనినదంబుల దిక్కులు పిక్కటిల్లఁగాఁ
జనిరెు రమాసమేతుఁ డగుసారసనేత్రుని ్రేణిసేయుచున్. 200

వ. అటమున్న సర్వసన్నాహసమేతుండై వెడలి భట్టియుం జనుదేర విదర్భానగరంబు నిర్గమించి పయనంబున నాగదండప్రకాండకల్పితానల్పపురనిరూపణంబుల దివ్యపాత్రికాపిచిత్రాన్నపానసంతర్పణంబులఁ గంధానుసంధీయమాననానానిష్కవిరచిత ద్రవ్యంబుల నాత్మనిర్విశేషంబుగా నశేషసైనికులకుం బరితోషం బొనరించుచుఁ జని నిజాగమనోత్సవాలంకృతం బైనయుజ్జయినీపురంబుం బ్రవేశించునప్పుడు. 201

క. అన్నరపతిచంద్రుని నెుక, కన్నియ మణిసౌధజాలకంబునఁ జూడం
గన్నుల వలఁగన్నులతో, నున్న ట్లునిమ్మెలనయనయుగయై యొప్పెన్. 202

సీ. నెరసుఁజూపులతోన నెయ్యంబు కూర్మికి నెగవైనలియ్యంబు నిగుడుచుండ
విరులగాదిలి యైనవేణీభరముతోన కేలిమై గనయంబు కీలుసడల
హృదయంబులోపల నెసఁగుకోర్కులతోన మేదీఁగెఁ బులకలు మెండుకొనఁగ
విలసితలీలారవిందంబుతోడన చెలిమూఁపుఁ గీల్కొన్న చేయి సడల
మఱపు వేడ్కయు మదిలోన మచ్చరింప, చెమరుఁ గలపంబు గ్రొమ్మెన జిగిఁ దనర్ప
నింపుఁ దమకంబు మనములో నినుమడింప,రమణి యొక్కతె వసుమతీరమణుఁ జూచె.

చ. నెఱవుగ వన్నెవెట్టి రమణీమణి పయ్యెద సంవరింపఁగా
మఱచి నరేంద్రుఁ జూడఁగ నమందగతిం జనుదేర హారమ
య్యెడిచనుముక్కుం దగిలి యంత్రయు నొప్పె రథాంగదంపతుల్
తెఱఁ గొదవంగఁ బట్టి తరితీపులఁ బెట్టు మృణాళమో యనన్. 204

చ. మలయజకర్దమం బలఁది మౌక్తికభూషణభూషితాంగియై
పొలఁతుక యొార్తు రాచిలుకబోద కరాగ్రమునంద యుండ భూ
తలపతిదర్శనంబునకుఁ దత్పరతం జనుదెంచి నిల్చె ను
జ్జ్వలరుచితో నృపాలునకు శారద సన్నిధి చేసెనో యనన్. 205

ఆ. రాజవరునిఁ జూచురాజబింబాస్యల, కలికిమెఱుఁగుఁజూపుగములు పర్వి
కలువతోరణములు గట్టినవిధమున, నప్పురంపువీథు లొప్పుమిగిలె. 206

చ. సమధికచంద్రికాధవళసౌధసమున్నతచంద్రశాలలం
బ్రమదము మీఱ నిల్చి పురభామలు సేసలు చల్లఁగ్రొత్తము
త్తెములు దనర్చె నమ్మదవతీమనుజేంద్రులమీఁద వేలుపుం
గొమ్మలు కల్పభూజనవకోరకముల్ గురియించిరో యనన్. 207

వ. ఇవ్విధంబున సర్వజననయనపర్వంబు లగునపూర్వవిలాసవైభవంబులు మెఱయం జని రాజమందిరంబు ప్రవేశించి రథావరణంబు సేసి యనంగవతీమహాదేవిని సఖీజనసమేతంబుగా నంతఃపురంబున కరుగ నియమించి యాస్థానమండపంబున మణివిచిత్రద్వాత్రింశత్సాలభంజికాభవ్యం బైనదివ్యసింహాసనంబున నాసీనుండై యున్న యవసరంబున.

సీ. కాంచనమణిముద్రికా ప్రభాజాలంబు పసిఁడిపళ్లెరములమిసిమిఁ జెనకఁ
గలికికెంగేలఁగన్నులఁ గ్రొమ్ముక్కెమ్మెఱుఁగులు వరదీపకళికల వన్నె వెట్టఁ
గమ్మపువ్వులతావి కర్పూరవర్తికా సౌరభంబులతోడ సరసమాడఁ
గంకణంబులఝుణత్కారంబు తోఁగమై యాశీర్నినాదంబు నాదరింపఁ
దరళతాటంకమౌక్తికోదారకాంతి, గండదర్పణదీప్తుల గారవింప
రాజముఖులు గావించి రారాజమణికి, రచితరుచిచక్రవాళనీరాజనములు. 209

వ. తదనంతరంబ. 210

తే. సామంతేయాదిసామంతసముదయంబు, నాత్మసదనంబులకు నేఁగ నానతిచ్చి
యంతిపురమున కేఁగి ధరాధినాథుఁ, డుచితలీలానురక్తుఁడై యుండునంత. 211

చ. అనవిరిదమ్మిఁ దేనియక్రియ న్మది రాగరసంబు గాఢమై
పరఁగ విహారసౌధమణిబద్ధగవాక్షము చేరి వేడ్కఁ బ్రొ
ద్దరయువిదర్భరాజతనయం గరుణించినభంగి దోఁపఁగాఁ
జరమదిశామహీధరముచాటున కేఁగె దినేంద్రుఁ డత్తఱిన్. 212

తే. కణఁక నన్యోన్యసంభోగకాంక్ష నున్న, సాహసాంకవిదర్భరాజన్యసుతల
హృదయరాగంబు పుంజమై యొసఁగెననఁగ, నుదయరాగంబుతోఁ జంద్రుఁడుల్లసిల్లె.

శా. తత్కాలోచితకృత్యముల్ నడపి రత్నస్నిగ్ధభూషావలీ
సత్కాంతిప్రకరంబు రాగరససాక్షాద్భావముల్ పూనఁగా
నుత్కంఠైకసఖీసహాయుఁ డయి రాజోత్తంసుఁ డుండెన్ సము
ద్యత్కేళీసదనాంతకాంతబహుశిల్పాకల్పతల్పంబునన్. 214

క. అంతఁ జకోరిక మొదలగు, కాంతలు వైదర్భతనయఁ గై సేసి మహీ
కాంతుం డున్నవిహారగృ, హాంతరమున కెలమిఁ దెచ్చునాసమయమునన్. 215

చ. పదములఁ ద్రొట్రుపాటొదవఁ బ్రాణసఖీజనభాషణంబులన్
మదిఁ దమకంబు లజ్జయును మచ్చరికింప వణంకుమేనితో

మదవతి మందమందగతి మార్దవ మొప్పఁగ వచ్చెఁ బైపయిం
బొదలుచునున్న రాగరసపూరముతో నెదిరించుకైవడిన్. 216

వ. వచ్చి విహారగేహ గేహళీప్రదేశంబున నిలిచి. 217

క. లోపలికి నరుగ నులుకుచుఁ, బైపై మిథ్యారహస్యభాషలఁ గాల
క్షేపము సేయుచుఁ జెలితోఁ, బ్రోపాడుచు నుండె నబల తోరపులజ్జన్. 218

సీ. కలువ ఱేకుల మీఱుకలికికన్నులకాంతి మేల్కట్టుముత్యాల మెఱుఁగు వెట్ట
నిండుఁజందురు నేలునెమ్మొగంబు బెడంగు నిలువుటద్దమునకుఁ జెలువు నొసఁగ
నరుణాబ్జముల మించునడుగుల నునుఁజాయ నెలకట్టు కెంపులనిగ్గుఁ జెనకఁ
గాగు మెఱుంగులఁ గైకొని తనుదీప్తి కనకకుడ్యప్రభ గారవింప
సాంద్రఘనసారధూపాదిసౌరభంబు, లలఁతియూర్పులనెత్తావి నతిశయిల్ల
మందిరాభ్యంతరము సొచ్చె మ్రానుదేఱి, భీతమృగనేత్ర ప్రియసఖీప్రేరణమున. 219

చ. వలభుజముం గపోలమును వంచి మఱంచినమోము లజ్జయున్
లలితకటాక్షముం బ్రియవిలాసముఁ జిత్తముఁ జిత్తజాతుఁడుం
దలఁపులుఁ గోర్కులున్ బెరయఁ దద్దయు నొప్పె విహారశయ్యపై
విలసితలీల బాల బొటవ్రేల నిలాతలమున్ లిఖించుచున్. 220

చ. అతులితభావగర్భితము లైనమృదూక్తులచేతఁ గేలికిం
బుతపుత వోవుచున్న నృపపుంగవుచిత్తమెఱింగి నిర్గమో
ద్గతమతి యైననెచ్చెలికిఁ గన్నుల మ్రొక్కులతాంగిభావమా
ర్జితరతిరాజరాజ్యపదసీమకుఁ బట్టముగట్టె భూవిభున్. 221

వ. తత్సఖీనిర్గమనానంతరంబున. 222

సీ. మేలంపుమాటల మెచ్చులు పచరించి తోరంపుసిగ్గును దోలఁగఁ దోలి
పరమసౌఖ్యాయత్తపరిరంభణంబునఁ దనువల్లిఁ బులకలు దళముకొలిపి
పారవశ్యదములై పరఁగుచిట్టంటులఁ జవమున గనయంబు సడలఁజేసి
క్రొత్తలయందెల్లఁ గ్రొత్తలై పరఁగెడుకామతంత్రంబుల గరిమ గఱపి
బాలికామణి సుఖవార్ధి నోలలార్చి, కామసామ్రాజ్యలక్ష్మికిఁ గర్త్రిఁ జేసెఁ
బ్రసవశరశాస్త్రమతకళాపారగుండు, సాహసాంకమహీపాలచక్రవర్తి. 223

చ. చిలివిలి వోవుకోరికలు చిత్తములం దల లెత్తి దేహముల్
పులకల నీనఁగాఁ దమకముల్ నిగుడన్ సుఖపారవశ్యతం
దలఁపుల కందగింపఁ బ్రమదంబునఁ బట్టినచోటు లెల్లనుం
గళలను నిక్కలై మెఱయఁగా రతిసల్పిరి వేడ్క దంపతుల్. 224

క. సురతావసానలీలా, పరిరంభము మీఁదరతికిఁ బ్రారంభముగాఁ

దరుణియు వరుఁడు రమించిరి, కర మరుదుగఁ జతురశీతికరణప్రౌఢిన్. 225

సీ. తొంగలి ఱెప్పలతుదలు గ్రాలినఁ గొసరుఁజూపులయందు మిసిమి దోఁపఁ
దారహారముల వర్తనఁ గళాసించినఁగుచకుంభములు మీఁదఁ గొంతనిక్కఁ
గుంతలంబులఁ ద్రుళ్లగింతలు సడలినఁ గెమ్మోవిచుంబనక్రీడ కెలయ
మణికాంచివలయంబు మౌనంబు గైకొన్న నురునితంబము కేళి కుత్సహింపఁ
జెమటచిత్తడి మైపూఁత చెమరిచనిన, నెమ్మనంబునఁ దమకంబు నివ్వటిల్ల
నున్న జలజాక్షి యొప్పు నృపోత్తమునకు, మదనపునరుద్భవనికారమంత్ర మయ్యె. 226

సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాసాంద్రచంద్రాతప విలసితశశికాంతవేదికలను
మంజరీసంజాతమకరందనిష్యంద మాకందమాధవీమండపముల
శృంగారవనమహాశృంగారమణిశృంగ హాటకశైలశృంగాటకముల
సంఫుల్లహల్లకసహవాసవాసనోజ్జ్వలదీర్ఘదీర్ఘికాసైకతముల
గగనగంగాతరంగిణీగంధవాహ, బంధురోదగ్రసౌధాగ్రభాగములను
నవనవోల్లాసరతికళానైపుణములఁ, బ్రతిదినంబు రమించిరి పతియు సతియు. 227

వ. ఇత్తెఱంగున సాహసాంకమహీనాథుండు చిత్తానందంబుగ విదర్భరాజనందనం దగిలి కందర్పలీలావిలాసంబులం జతురుదధివలయవలయిత మహామహీపరిపాలనఖేలనంబులం బ్రవర్తిల్లుచు మఱియును. 228

శా. నారీచిత్తసరోజరాజి నవనానాగంధసౌగంధ్యవి
స్తారోదారభుజాంతరాళ ప్రతిభాసర్వజ్ఞ సోమాబ్జవి
స్మేరాకారశరన్నిశాకరకరాశ్లేషప్రియంభావుక
స్ఫారక్షీరపయోధిలంఘనకళాజంఘాలకీర్తీశ్వరా. 229

క. భూరిమణిహేమభూషా, ఘారితకన్యాప్రదానపుణ్యచరిత్రా
పేరయనన్నయవరతన, యారత్నశ్రీమదక్కమాంబాపుత్త్రా. 230

బంధురవృత్తము.

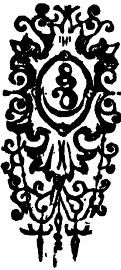
విలసితబహుధనవితరణకరణా విశ్రుతవీరగుణాభరణా
జలరుహనవదళసలలితచరణా సత్కవిసన్నుతసంచరణా
కలుషవిమతధరఘనమదహరణా కాంతినవీనసుధాకిరణా
జలనిధివలయితజగదుపకరణా సారయశోధనతాభరణా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్త్ర పెద్దయయన్నయామాత్యపుత్త్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ
జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

విక్రమార్క చరిత్రము.

పంచమాశ్వాసము.

క. శ్రీ హారితగోత్రభూషణ
సాహసనవసాహసాంక సంగీతకళా
దోహళ సత్కవిసన్నుత
సాహిత్యరసప్రసంగ జన్నయసిద్ధా. 1

వ. ఇవ్విధంబున ననంగవతీసమేతుండై యున్న యన్న రేంద్రుం డభినవసుఖంబు లనుభవిం చుచు నుండునంత. 2

సీ. రాజకీరకుమారరాజి కక్షరశిక్ష యొనరింప వచ్చిన యొజ్జ యనఁగఁ
గలకంఠనికురుంబకములకు వాకట్టు విడిపింప వచ్చిన వెజ్జనంగఁ
దరులతాదులకు వార్ధకము మానఁగ మందుసేయంగవచ్చిన సిద్ధుఁ డనఁగ
సంప్రణయక్రోధదంపతీనివహంబుఁ గలుప వచ్చిన చెలికాఁ డనంగ
మందమారుతోద్ధూతమరందబిందు, సిక్తషట్పదజ్యారవశ్రీవిలాస
మకరకేతుప్రతాపసమగ్రమై వ, సంత మేతెంచె సంతతోత్సవ మెలర్ప. 3

క. వలరాజుమూలబల మగు, నలిశుకపికములకుఁ జైత్రుఁ డభిమతభోజ్యం
బులఁ గూర్చె ననఁగఁ దరువుల, నలరులుఁ దలిరులును బండ్లు నక్కజ మయ్యెన్. 4

క. కిసలయకింజల్కరస, ప్రసవశిలాటుప్రభాపరంపర లెసకం
బెసఁగ మకరందవృష్టికిఁ, బొసఁగంగా నింద్రధనువు పొడమినభంగిన్. 5

మ. కనదంభోజముఖీనవీనపదరాగవ్యాప్తిపూర్వంబు గా
నన లుల్లాసముఁ బొందె సంపెఁగలు నానాకాననశ్రీవిలా
సిను లభ్యాగమవేళఁ జైత్రునకు నౌచిత్యంబు గావింప నె
త్తిననీరాజనదీపమాలిక లనన్ దేదీప్యమానంబులై. 6

చ. పరువపుఁబుష్ప రేణువుల పై మకరందపు వెల్లిఁ డొల్లి బం
ధురవనదుర్గమార్గ మతిదుస్తరమై చెలువొంద నెందు న

చ్చెరువుగ మందమందగతిఁ జెందె మహాబలుఁ డయ్యుఁ జాలదు
స్తరమని కన్నె తావు లగుతావులఁ వేఁగున వాయువామునిన్. 7

చ. విరహులఁ బట్టి తెచ్చి మనవీట భటావలి నెవ్వరైనఁ బూఁ
దరటులపాలు సేయమియ తప్పు సుఁడీ యని చాటుచున్న కిం
బరరిపుఘంటికారవముభంగిఁ జెలంగె సశోకతాడన
స్ఫురితవిలాసినీచరణభూషణఘోషణ మెల్లతోఁటలన్. 8

క. తిలకితవసంతలక్ష్మీ, తిలకములై నిరుపమానతేజోగరిమం
దిలకములు తరళనయనా, తిలకింబులు చూడఁ జూడఁ దిలకములొప్పెన్. 9

క. కాముకులుఁగామినులునుం, గామాతురు లగుట యరుదె ఘనతరులతికా
స్తోమము ప్రేమము గైకొనె, నామని నబ్జజునకైన నలవియె పొగడన్. 10

సీ. కమలగర్భునిఁ బుత్రికాకాముఁ గావించి కౌశికు వెలయాలిఁ గవయఁ బనిచి
నిందిరావిభు గొల్లయిల్లాండ్రఁ దగిలించి రజనీశు గురుసతిరతి కొనర్చి
రుద్రుని నగ్నపారుషుఁగా నొనరించి శునని తాపసుఁ గామసుఖము నేర్చి
కులిశాయుధుని బట్టి కోడాట లాడించి బుల్యశృంగుతపస్సమృద్ధి మాన్పి
విషమశరునకు త్రైలోక్యవిజయ మొసఁగె, నిట్టిచరితంబు లెఱిఁగినయట్టినరులు
విజితకాముల మనుమాట విడువుఁడనుచుఁ, బల్కఁగణెఁబల్కెఁదోఁటలఁజిల్కగములు

వ. ఇత్తెఱంగునఁ జిత్తసంభవుసామ్రాజ్యలక్ష్మీనివాసం బైనమధుమాసంబు సకలజంతుజంపతీసంపాదితమనోవిలాసంబై భాసిల్లునంత నొక్కనాఁడు. 12

క. నరపతి యనంగవతితోఁ, బరసతులు భజింపఁ బ్రమదవనమున కరిగెన్
సురసతులు గొల్వ శచితోఁ, హరి నందనవనములోని కరిగినభంగిన్. 13

వ. అంత. 14

మ. అలరుందేనియ నర్ఘ్యపాద్యములు పర్యాయంబుతో నిచ్చి యిం
పులు మీఱన్ విరవాదిజాదివిరులం బుష్పాంజలుల్ చేసి యు
జ్జ్వలభృంగీనినదంబులం గుశలసంప్రశ్నంబు గావించి భూ
తలనాథున్ భజియించె గంధవహుఁ డుద్యానాంతరాళంబునన్. 15

వ. ఆసమయంబున. 16

క. కాననవసంతలక్ష్మియొ, నా నుపవనపాలబాల నయవినయగతిం
గానుక తెచ్చినగుచ్ఛము, కానుక గావించె విభుఁడు కాంతామణికిన్. 17

ఉ. ఇచ్చిన నిచ్చలో నలరి యింతి దరస్మితకాంతి చెక్కులం
దచ్చుపడం బ్రసన్నవదనాంబుజయై వనపాలబాలికం
బొచ్చెము లేక రత్నమయభూషణభూషితఁ జేసి దానితో

మచ్చిక మీఱఁగా మధురమంజులభాషల నల్ల నిట్లనున్. 18

సీ. ప్రోదిగాఁ బన్నీరుపోసి పెంచినకన్నెసురపొన్న యున్నదే సుందరాంగి
పాలుపోఁ బచ్చకప్పురపుబాదున నిడ్డ విరజాజి యున్నదే హరిణనయన
యొలమిఁ గస్తురిబూదియెరువునఁ బెరిఁగినసంపెంగ యున్నదే చంద్రవదన
క్రొవ్వారుజవ్వాదికుదురునఁ బెరిఁగినచేమంతి యున్నదే కోమలాంగి
సంతతంబును బూఁదేనె జాలువాఱఁ, గమ్మగందపుముద్దలఁ గట్టవెట్టి
కాలువలు దీర్చినపసిఁడికేళకూళి, నిండి తొలఁకాడుచున్నదే నీలవేణి. 19

వ. అనిన నయ్యనంగవతీమహాదేవికిం బ్రమదవనపాలబాలికాలలామం బిట్లనియె. 20

చ. జనవరవంశవారినిధిచంద్రుఁ డనం దగుచంద్రగుప్తనం
దనుకరుణాసుధారసమునం ద్రిజగంబులు పల్లవింపఁగాఁ
బలివడి ప్రోదిచేసి ఘనుపం బెనుపొందినతోఁటలోనినా
తనలతికావలీతరువితానమునొప్పులు చెప్ప నేటికిన్. 21

క. నావుడుఁ దదీయవచన, ప్రావీణ్యంబునను ధరణిపతి ప్రముదితుఁడై
యావైదర్భియుఁ దానును, గేవలలీలావనాంతకేళీరతుఁడై.

శా. లీలాశైలము లెక్కుచుం దరుణవల్లీలాస్యముల్ చూపుచున్
డోలాందోళాకేళిఁ దేలుచు మదాటోపాలిగానధ్వని
శ్రీలాలించుచుఁ గీరభాషణములం జిత్తంబులన్ మెచ్చుచుం
గాలోన్మీలితపుష్పభూరుహతతిం గైసేయుచుం జూడ్కులన్. 23

సీ. మంజరీసంజాతమకరందమధుమత్తచంచరీకద్వంద్వసంభ్రమములఁ
గోరకితానేకకోమలవల్లికావేల్లితభూజాతవిలసనముల
సహకారఫలరసాస్వాదనసంతుష్ట శుకసతీపతిరుతి ప్రకటనముల
కిసలయాంకురరసగ్రసనసముత్కంఠకలకంఠవిటవిటీకలకలములఁ
గనియు వినియు వసంతసంక్రాంతరాగ, సర్వసామాన్యమహిమ కాశ్చర్యమంది
చెలి కెఱింగించి కొనియాడి చెప్పిచెప్పి, ప్రమదవనకేళిఁ దేలిరి పతియు సతియు. 24

చ. అలరులు గోయుచోట నళు లాననసౌరభ మాన మూఁగినం
గలఁగుట గాంచి కొప్పుపయిఁ గమ్మనిసంపెఁగదండ సేర్చి తొ
య్యలి హృదయంబునందుఁ గుసుమాపచయవ్యసనంబు గ్రమ్మఱన్
మొలవఁగఁ జేసినన్ నృపతిముఖ్యునిఁ బ్రాఘలు మెచ్చి రందఱున్. 25

సీ. అరవిరిపూదండ లఱుత నించెద నని యనువునఁ జనుదోయి నంటి యంటి
పుష్పొడినెర సొయ్యఁ బోవ నూఁదెద నని నయనచుంబనకేళి నడపి నడపి
చిప్పిలుపూఁదేనె జీరువాఱెడు నని పాణిపద్మము గేలఁ బట్టి పట్టి

యలిమ్రోఁతలకు నింత యలుకంగ నే లని చిక్కనికౌఁగిటఁ జేర్చి చేర్చి
నృపకులాగ్రణి మేలపునెపము గాఁగ, నలరుబంతిఁ గళాస్థాన మరసి యరసి
రమణి నిబ్బంగి బహుబాహ్యరతులఁ గలఁచి, సరవి సుఖములఁ జాతుర్యసరణి మెఱసి.

ఉ. అందనిపువ్వుగుత్తిదెసకై యఱుసాఁపఁగ నేల బాల కో
యంగ దలఁపయ్యె నేని నెగయ న్నిను నెత్తెద నంచు సంతసం
బందఁగ నెత్తియెత్తి విభుఁ డందఱముందఱ డించుచుండఁగా
నందినకంటె సంతసము నందె లతాంగియు మాటిమాటికిన్. 27

చ. తనరునశోకభూరుహలతాముకుళంబుల సంతరాంతరం
బున నిడి పొన్నక్రొన్ననల భూపతి మాలిక గా నొనర్చి చూ
పిన గురువంపుఁగెంపు లెడవెట్టినమౌక్తికహారలీల నె
క్కొనఁ జనుదోయిపై నునిచెఁ గోమలి లేనగ నంకురింపఁగన్. 28

సీ. పల్లవంబులయొప్పుఁ బరికించుఁ బరికించి యబ్జాస్యకెమ్మోవి యానఁ దివురు
విరులగుత్తులమించు వినుతించు వినుతించి కామినిచనుదోయి గదియఁ గోరుఁ
గీరభాషణములఁ గీర్తించుఁ గీర్తించి యంగనసరసోక్తు లాస సేయు
నెలదీఁగెపదుదల నీక్షించు నీక్షించి రమణిమైపొందు చిత్తమున నిల్పు
నిత్తెఱంగునఁ జిత్తజాయత్తుఁ డగుచుఁ, జెలువయును దాను బూసెజ్జఁ జేరుటయును
దరుణు లొండొరుఁగనుసన్నఁ దార్చుకొనుచుఁ, జెలఁగి పుష్పాపచయకేలి చేసిరంత.

ఉ. ఆసురపొన్న నాకు నలువందెడి వేగమె పువ్వు లన్నియుం
గోసెద నన్నఁ గైకొనినకోమలిగర్వము సైఁప కాత్మలో
నీ సొదవంగఁ బెల్లు జనియింపఁగఁ జేసెఁ బ్రసూనరాజి లీ
లాసరసత్వ మొప్పఁగ విలాసిని యోర్తు దరస్మితంబుచేన్. 30

క. సన్నపుఁ బల్లవములు గని, కన్నియ యాచనుమిట్ట లనుచుఁ గనుఁగొని ప్రాఘుణ్
మిన్నక యుల్లసమాడెరె, కన్నెఱికము దొరఁగెఁ జెక్కుగఱచిన దనుమున్. 31

చ. తొలఁగి నికుంజపుంజములు దూఱుచు దాఁగురుమూఁత లాడుచుం
గెలఁకులఁ జొచ్చి నిల్చినసఖీజనము న్నవకంపుఁదీఁగెలం
దెలియఁగ లేనిముగ్ధలకుఁ దెల్లమిగా నెఱిఁగించెఁ దత్సఖీ
సలలితరత్నభూషణవిశాలవిలోచనదీప్తిజాలముల్. 32

చ. బలువిడి ఫాలలోచనుని పైఁ బ్రసవాయుధుఁ డేఁగునప్పు డీ
యళులును గోకిలంబులు శుకాళియు మందసమీరణంబుఁ గెం
దలిరులు వచ్చినం గడుఁ బ్రతాపసమగ్రుఁడు గాఁడె యంచుఁ జె
ల్వలు వనవైభవస్ఫురణ వర్ణనచేసిరి కేలి సల్పుచున్. 33

చ. అరవిరబాజిగుత్తి నరుణాధరదీధితిచే నశోకవాం
జరిని ఘనస్తనప్రభలఁ జంపకగుచ్ఛము నీలకుంతల
స్ఫురణఁ దమాలకందళముఁ బోలఁగఁ జేయుచు నొక్కప్రోడ య
చ్చెరువుగ నైంద్రజాలికవిశేషముఁ జూపు సఖీజనాలికిన్. 34

చ. అలరులతోఁటలోన విరులన్నియుఁ గోసితి రంచు బోటులన్
సొలయఁగ నేల బాల యిటు చూడఁగదే తిలకావనీరుహం
బులదెస ద్రవ్వితండములు పుష్పము లున్నవి యంచుఁ బ్రోడయై
పలుకువయస్య నేర్పు గలభాషిణు లెల్లను మెచ్చి రిచ్చలన్. 35

వ. ఇత్తెఱంగున మత్తకాశిను లుత్తరంగితప్రమదవనవిహారం బొనరించి చాలించి. 36

చ. చెదరినకుంతలంబులును జెక్కులఘర్మకణాంకురంబులున్
వదలినకేశపాశములు వాడిననిద్ధప్రమోముదమ్ములుం
బదనెరవైనవాతెఱలుఁ బైకొనునూర్పులు నుల్లసిల్లఁగాఁ
గదిసినయయ్యనంగవతి గాదిలిబోటులతోడ నిట్లనున్. 37

క. *అలఘుతరాంశుకజాలము, కలగొనె నభమందు ఘర్మకాలము చూడన్
జలకేలి యుచిత మనవుడు, నెలఁతుక కిట్లనిరి చెలులు నిపుణత మెఱయన్. 38

చ. లలితవళీతరంగరుచులం దరలేక్షణ మీనలోచనాం
చలవదనాంబుజద్యుతి లసత్కుచచక్రవిలాసరేఖ నే
ర్పలరెడునీతనూసగసియందు నిరంతరమున్ విహారముల్
సలిపెడురాజహంసునకు సైఁచునె తక్కినపద్మినీరతుల్. 39

ఉ. నావుడు నాననాంబుజమునన్ దరహాసము తొంగలింప ధా
త్రీవరముఖ్యుఁ డామదవతీతతి కిట్లను నింతయేల యే
నీవనజాక్షియాజ్ఞ యొకయించుక యైనను మీఱువాఁడనే
సేవకు లైనవారికి విశృంఖలవృత్తిఁ జరింపఁ గూడునే. 40

క. అని సరసవచనరచనలఁ, దనప్రియసతి నలరఁజేసి ధరణీశ్వరుఁ డా
వనితారత్నముఁ దానును, వనజాక్షులు గొలువ వనజవనమున కేఁగెన్. 41

ఆ. అంత నెదురువచ్చి యరవిందమకరంద, కలితసౌరభములు గానుకిచ్చి
యబ్జినీసమీరుఁ డమర యథోచిత, స్థితి నరేంద్రుమనసు చెలఁగఁజేసె. 42

మ. భువనాధీశ్వరుదర్శనోత్సవసుఖంబుం బొంది యానందతాం
డవముం జూపెడుభంగి నాకమలషండం బొప్పె భృంగాంగనా
రవగానంబులతో సరోజదళనేత్రశ్రీవిలాసంబుతో

---

* పా. నులివాల్గువాడుచున్నవి, లలితమహోతరుణదేహలతికలుమనకున్.

నవచిత్రాభినయోర్మిహస్తపుటనానావిలాసంబుతోన్. 43

ఉ. ఆకమలాకరంబున విహారము సల్పఁగ నుత్సహించి శో
భాకరనూత్నరత్నసముదంచితకాంచనదివ్యభూషణా
నీకములం దొలంగ నిడి నీరజలోచన లొప్పి రోలిఁ గా
రాకుల నుజ్జగించి చెలువారెడుమవ్వపుఁదీఁగెలో యనన్. 44

ఉ. ఆనెలఁతల్ సరోజినికి నై దిగునప్పుడు నూత్నరత్నసో
పానములం దదీయతనుబంధురబింబము లుల్లసిల్లెఁ దే
జోనిధి యైనయాన్నృపతిసోయగముం దరిసించువేడుకం
బూని జలాధిదేవత లపూర్వగతిం జనుదెంచిరో యనన్. 45

సీ. ఉవిద లందఱుఁ గూడి యొక్కర్తుఁ జెలరేఁగి కరయంత్రధారలఁ గప్పికప్పి
జలములో మునిఁగినసఖులయొక్కట లెఱింగి సలిలంబులోఁ గేలి సలిపిసలిపి
పంచపట్టుల నిల్చి పడఁతు లొండొరులతో నలవునఁ జల్లుఁబోఁ గూడికూడి
సలిలకేలికి నోడి చనుభీరువును బట్టి జలజపరాగంబు చల్లిచల్లి
యొకర నొండొరుభుజము చేనూఁదియూఁది, సరసగతులను జెలఁగి యుత్సరము లొర్చి
కినిసి తొడరినయింతుల గెలిచి గెలిచి, జలవిహారము సలిపిరి సంతసమున. 46

చ. మృగమదపంకిలాంగు లొకమే నొకమే ఘనసారచందన
స్థగితలు నైనకామినులు పాటిగ నొండొరుఁ జల్లియాడుచో
సగమున నల్పుదెల్పు లగుచాయలు గెందఁ గళిందకన్యకా
గగననదీసమాగమముకై వడిఁ బద్మిని యొప్పెనత్తఱిన్. 47

చ. నెలఁతలు కంఠదఘ్న మగునీర విహార మొనర్ప నిల్చినం
గొలను తదాననస్ఫురణఁ గ్రొత్తమెఱుంగు వహించెఁ జెక్కుత్రి
ప్పులఁబడి యొక్కచంద్రుని నపూర్వముగాఁ గను టెంత యందు నా
జలనిధి గెంచి లీల బహుచంద్రులఁ దా నొనరించెనో యనన్. 48

క. చందనము సలిలకేలిని, బొందెడలినయొక్కయింతి ప్రోడతనమునం
గందర్పముద్ర లుండెడు, కందువలను మాటుసేసెఁ గచనిచయంబున్. 49

ఆ. సలిలకేలి సల్పుచామలమోములు, కమలసమితి యనుచుఁ గదిసియళులు
కురులసిరులు చూచి కొన్ని తేఁటులు మున్న, మూఁగి యున్నవనుచు మొగిని జనియె.

తే. ఆననాంబుజసౌరభ మానునలుఁ, జోపనేరక సఖులలోఁ జొచ్చి నీట
మునిఁగి యవి వారిమోముల ముసురుకొనిన, నవ్వుచును లేచి యొక్కతె నవ్వుచుండె.

ఉ. అంత మహీవిభుండును బ్రియాంగనయుక్ స్వకరావలంబనా
నంతసుఖానురక్తులయి యబ్జిని డగ్గఱఁ దత్కరంబుల

త్యంతము రోమహర్షణసమగ్రత గైకొని నాథుదండ వి
క్రాంతి సరోరుహద్వయవికాసవిలాసముఁ బూచె నత్తఱిన్. 52

ఆ. జలముమీఁద నీఁదుసర్వంసహాకాంత, కెలమి మూఁపుఁ దెప్ప యిచ్చినట్లు
జలముమీఁద నీఁదుజలజాతనేత్రకు, నెలమి మూఁపుఁ దెప్ప యిచ్చె విభుఁడు. 53

చ. బిసములపేరులున్ సలిలబిందులకర్ణికలుం జెలంగఁగాఁ
బసిమి మెఱుంగు గాఁగ నవపద్మపరాగము చెందిరంబుగా
లసితపరాగకేసరకలాపసమగ్రత చిన్నిపువ్వుగాఁ
బొసఁగ నమర్చి నూతనవిభూషణఁ జేసెఁ బ్రియుండు ప్రేయసిన్. 54

చ. కరమనురక్తి భూవిభుఁడు కంజదళాయతచారునేత్రపైఁ
బోరిఁబోరిఁ జల్లునీట మయిపూఁత గరంగినఁ జన్నుదోయిపై
నరుసుగఁ గాముముద్రలు బయల్పడకుండఁగఁ గప్పె ధారణీ
శ్వరకరనిర్గళత్సలిలసాంద్రసరోజసమాజపత్త్రముల్. 55

చ. అరవిరిదమ్మిఱేకుల నయంబున మైఁ గబళించి యొండొరుల్
పరిపడఁ జల్లులాడునెడఁ జంద్రనిభానన లెల్లఁ జల్లు భా
స్వరశతపత్త్రజాతములు చాల శరీరముఁ బొందినన్మరో
హరరుచిఁ బూచె భూపతి సహస్రవిలోచనుఁ గ్రేణిసేయుచున్. 56

శా. రాజేంద్రుండు విదర్భరాజతనయారత్నంబుఁ బెన్నుద్దులై
రాజీవాక్షుల నుద్దులుంచుకొని నీరం జల్లుఁబోరాడుచో
రాజీవాకర మొప్పె వాసవశచీరంభాదిదివ్యాంగనా
రాజత్ఖేలన ఘూర్ణమానఖగనీప్రాకామ్యముం బూనుచున్. 57

వ. అయ్యవసరంబున. 58

సీ. రాజూపంపున నొక్కరాము వైదర్భిపైఁ గరయంత్రధారోదకంబు గురిసె
నద్దేవికనుసన్న మద్దియయొక్కర్తు జననాథుపై నించెఁ జల్లునీరు
రమణునియానతి రమణి దగ్గఱి యోర్తు తమ్మిపుప్పొడిఁ దాను నెమ్మిఁ జల్లె
నయ్యంగవతీకరాబ్జసంజ్ఞ నొకర్తు కువలయాధిపు వైచెఁ గువలయముల
వరుఁడు నీలోత్పలంబుల వైవ నవతి, హల్లకంబుల వైచెఁ దా నాత్మవిభునిఁ
గాంతలును దాను నిబ్భంగి గలసి మెలసి, వనజవనకేళి యొనరించి తనివిఁ బొందె. 59

క. శ్రీరమణీమణిఁ గైకొని, క్షీరాంబుధి వెడలుగరుడకేతనుభంగిన్
నీరజలోచనఁ దోకొని, నీరజషండంబు వెడలె నృపవరుఁ డంతన్. 60

సీ. అళికభాగంబున నంటినకురులతోఁ గరఁగినయంగరాగములతోడ
నరుణిమ వాసినయధరబింబముతోడ దీపించుమదనముద్రికలతోడ,

దళ మైనమువ్వంపుఁబువకాంకురములతోఁ జూపుల నునుఁగెంపు సొబగుతోడఁ
జెవరివమకరికాచిత్రపత్రికలతోఁ బరఁగెడునూర్పుఁదెమ్మెరలతోడఁ
దొడల జెడఁగారుననువల్వతోడ నపుడు, రతికళాసించివచ్చినరమణ మెఱయఁ
గొలను వెలువడి వచ్చి రాజలజముఖులు, వసుమతీనాయకానంగవతుల బలసి. 61

క. చీనాంబరమణిభూషణ, నానాగంధానులేపనవమాల్యములన్
మానినులును వైదర్భియు, మానుగఁ గైసేసికొనిరి మచ్ఛరికయులన్. 62

చ. అనుపమగత్న భూషణసముంచితవస్త్రములన్ సుగంధచం
దనవికచప్రసూనములఁ దద్దయు నేర్పలరం బ్రసాధికా
జనము లలంకరించినఁ బ్రసన్నవిలాసవిభాసమానుఁడై
మనుజవరేణ్యుఁ డొప్పె శివుపన్నన గన్నరతీశుఁడో యనన్, 63

క. సమయజ్ఞతఁ బొడసూపిన, సముచితపరివారవందిజనబృందములుం
బ్రమదలుఁ గొలువఁగ భూపతి, ప్రమదముతో నరిగె నాత్మభవనంబునకున్. 64

వ. ఇత్తెఱంగున నవీనచిత్తానందంబున విదర్భరాజతనయాలీలాలాలనంబునఁ జతురుదధి
వలయవలయితవసుమతీపరిపాలనంబు ఖేలనంబుగాఁ బ్రవర్తిల్లుచు నుల్లసిల్ల సకలమ
నీషావిశేషపరిగ్రహణచాతురీధురంధరుండై యవ్వసుంధరాధిపసింహుఁడు సర్వేశ్వరీ
ప్రసాదాసాదితసామ్రాజ్య నియమితవత్సరసహస్ర ద్విగుణీకగణపరిణతం బగుసుమతి
సుతునిమతంబునం బ్రతివత్సరంబు నాఁటిసినెల లన్యదేశపర్యటనం బనుసంధించుతలం
పున యోగీశ్వరవేషధరుండై దివ్యపాదుకాపాదనిశ్చస్వైరసంచారంబువలనను యోగ
దండ ప్రకాండప్రకల్పనానల్పనానానగరకల్పనావిహారంబులవలనను విచిత్రమణి
పాత్రికాసంజాతసరసాన్నసముచితాభ్యవహారంబులవలనను దుకూలకంథానిష్క్రాంత
నిష్కవశీకృతపరోపకారంబులవలనను విచిత్రంబు లగునమానుషచరిత్రంబులం బ్రవర్తి
ల్లునప్పుడు. 65

సీ. స్తంభనమోహనోచ్చాటనాకర్షణమారణోద్వేజనోన్మాదనములు
వాదవయస్తంభవశ్యపురక్షోభ గజకరణాదృశ్యకరణములును
బహుపక్షిమృగముఖ్యబహురూపధారణావిధిపరకాయప్రవేశములును
సర్వాంజనమహేంద్రజాలమాయోపాయమణిమంత్రతంత్రసామగ్ర్యములును
ద్వీపదుర్గాదిదుర్గప్రదీపనములు, నమృతకరభాస్కరోదయవ్యత్యయములు
సకలజంతుభాషాపరిజ్ఞానములును, నాదిగాఁ గలవిద్యల నతిశయిల్లి. 66

క. ఒక్కొకమరి తనయంతన, యొక్కొకమరి సుమతిసూతియుం దానునునై
యెక్కడ నభిమత మైనను, నక్కడ విహరించుచుండు నాఁటిసినెలన్. 67

తే. అంత నొకనాఁడు లోకవృత్తాంత మరసి, యరుగుదెంచినవారలయందు నొకఁడు

తాను గనినట్టిచోద్యంబు ధరణిపతికి, వినయ మెసఁగంగ నిట్లని విన్నవించె. 68

క. దేవరపనుపున నేఁ జని, భూవలయము దిరిగి యొకయపూర్వము గంటిం
బావనగతిఁ బ్రవహించును, దైవతనది చిత్రకూటధరశృంగమునన్. 69

తే. సజ్జనంబులు సద్భక్తి మజ్జనములు, సేయ నన్నీరు పన్నీరుచెలువు నొందు
సుకృతహీనులతనువులు సోఁకెనేని, కజ్జలముభావమున నొందుఁ దజ్జలంబు. 70

ఆ. అన్నగంబుపొంతఁ బన్నగాభరణుని, నిలయ మొప్పు వప్రవలయ మొప్పు
గోపురంబుకోడ సేపున రాహాను, గోపురంబుకోడఁ గొమరుమిగిలి. 71

తే. తత్సమీపకాననభూమిఁ దపసియొకఁడు, కలఁడు మౌనవ్రతుండు నాఁ గణఁక మెఱసి
వెదలుసల్లినభస్మంబు వెండికొండ, బోలె నపరిమాణోన్నతిఁ బొలుపుమిగిలె. 72

తే. ఎంతగాలంబు గలదో మున్నింక నెంత, కాల మొనరింపఁగలవాఁడొ కణఁగియుపుడు
సలుపుచున్నాఁడు హోమంబు చలముపట్టి, యతనికోరిక లెవ్వరు నరయ రధిప. 73

చ. అన విని విక్రమార్కవిభుఁ డప్పుడు చారుఁడు మున్నుగాఁగ వే
చని కనియెఁ సమాధిగతసంయమిగత్నవినూత్నపేటముఁ
ఘనమదహస్తిహస్తపరికంపితసానుగతాగవాటముం
గనదురుగత్న వచ్ఛిఖరక్రమకిరీటముఁ జిత్రకూటమున్. 74

క. కని తద్గిరివిశ్రుతవా, రి నియతి సుస్నానము నొనరించి మహాదే
వుడిగుడి కరిగి వినతుఁడై, చనె హోమనివాసమునకు సమ్మతితోడన్. 75

క. చని యమ్మునివరు నడిగిన, ననుపమ మగుమౌన ముడిగి యతఁ డిట్లని చె
ప్పెను బెద్దగాలమును నే, నొనరించెద నుమగుఱించి హోమం బనఘా. 76

క. నాకోర్కి యొసఁగ దిప్పుడు, నాకోరిక యొసఁగుదనుక నడపుదు హోమం
బీకరణిఁ బ్రతిదినంబును, జేకొని మనుసిక్త మైనశ్రీఫలసమితిన్. 77

ఆ. అనిన సాహసాంకుఁ డంబిక నెట్లని, ప్రముదితాత్మఁ జేయఁ బ్రతినవట్టి
మనునిషిక్త మైనమాలూరసత్ఫల, వితతిఁ దాను నట్ల వేల్వఁ దొణఁగె. 78

క. అత్యంతనియతి వేల్చినఁ, బ్రత్యక్షము గాక యున్నఁ బ్రార్థివుఁడు శిరం
బత్యాశ్చర్యము గాఁ గొని, ప్రత్యయమతి వేల్చి వరమువడయుదు ననుచున్. 79

చ. అడిదము కేలఁ బూని మెడయం దొడఁగూర్చిన దేవి వచ్చి య
ప్పుడ వెసఁ జేత నున్నయసి వుచ్చి మదిం గడుమెచ్చి యేవరం
బడిగిన నిత్తు నీ వడుగు మన్నఁ గరంబులు మోడ్చి భక్తి యే
ర్పడఁ బ్రణమిల్లి యిట్లనియెఁ బార్థివుఁ డాజగదేకమాతతోన్. 80

క. వర మీవచ్చితి నా కిటు, పరమేశ్వరి నిమిషమాత్రఁ బ్రత్యక్షంబై
వర మొసఁగవు పొడసూపవు, చిరకాలం బితఁడు తపము సేయుచు నుండన్. 81

తే. ఏమికారణ మానతియిమ్ము నాకు, ననిన నంబిక యిట్లను నతనితోడ
నేకభావంబు నాపయి నింతలేదు, జపవిధాన మెఱుంగక జప మొనర్చు. 82

క. మనసాం దైవజపంబును, ముని వ్రేళ్ల నె యెన్ను జపము మును మేనవిలం
ఘన మొనరించుజపంబును, మునుకొని లెక్కిడనిజపము ముఖ్యం బగునే. 83

వ. అదియునుంగాక. 84

క. దేవుండు లేమి కలిమియు, భావింపఁగ రాదు కనకపాషాణములన్
భావమున నునికి సిద్ధము, గావున భావంబు ప్రథమకారణ మనఘా. 85

క. చిత్తంబు పాపసహితం, బెత్తెఱఁగున నిత్తు నితని కీప్సితఫలముల్
రిత్తకు రిత్త ఫలించునె, యుత్తమఫలసిద్ధి భావ మొందనిక్రియలన్. 86

క. నీసాహసనియతికి వి, శ్వాసమునకు నిచ్చ మెచ్చి వర మిచ్చెద నీ
వాసక్తి నెద్ది వేఁడినఁ, జేసెద నిష్టార్థసిద్ధి చేసెద నీకున్. 87

వ. అనినం బరమదయాళువాలుండును విశిష్టధర్మశీలుండును నైనవిక్రమార్కమహీపాలుం
డద్దేవి నుద్దేశించి యిట్లనియె. 88

ఉ. ఈముని యింతగాలమును నిట్టితపం బొనరించుచున్నవాఁ
డేమివరంబు గోరియొ మహేశ్వరి యవ్వగ మిమ్మహీసుర
గ్రామణి కిమ్ము నా కిది వరం బని వేఁడిన నట్ల చేసి యా
భూవిభు వీడుకొల్పి గిరిపుత్త్రి యదృశ్యత నొందె నత్తఱిన్. 89

ఆ. ఇట్టిసాహసంబు నిట్టియౌదార్యంబు, గలుగఁగున్నఁ గలదె గరిమ యనుచుఁ
బ్రజలు ప్రస్తుతింప నిజరాజధానికి, నుచితలీల నరిగి యొక్కనాఁడు. 90

చ. చిరతరకీర్తి యానృపతిశేఖరుఁ డంచితభక్తియుక్తితో
వరరుచిఁ జూచి యిట్లనియె వైదికలౌకికధర్మవైభవా
కరుఁడవు సర్వతోముఖముఖప్రముఖంబు లనేకయాగముల్
వరుస నొనర్చితీ వుభయవంశములున్ నుతికెక్కునట్లుగన్. 91

క. మనుజాధీశులలోచిత, మనఁ బరఁగినయశ్వమేధ యాగంబది నే
నొనరించెదఁ దదుపక్రమ, మనఘా యెఱిఁగింపు మనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 92

సీ. కాంచనమయములుగా స్రుక్స్రువాదికయజ్ఞసాధనముల నలవరించి
సకలభవ్యద్రవ్యసంపాదనమునకు హితుల నియోగింపు మతులగతుల
శాస్త్రోక్తమతమున సంఘటింపఁగఁ బంపు మతిపవిత్రస్థలి యజ్ఞశాల
షట్కర్మనిర్వాహచాతురీఖని యైనయాజ్ఞికుచేత ననుజ్ఞ వడయు
మర్హలక్షణసంపన్న మైనహయము, భూప్రదక్షిణసంచారమునకుఁ బంపు
భట్టిఁ దద్రక్షణమునకుఁ బాలుపఱుపు, వలయు [illegible]ల మునులను బిలువఁ బనుపు. 93

వ. మఱియు వలయు నుచితకరణీయంబులకుం దత్తద్విధిజ్ఞుల నాజ్ఞాపింపు మని పనిచినం దదనుజ్ఞాపూర్వకంబుగా సర్వంబునకు నిర్వాహకుల నియమించి యజ్ఞయజనదివసంబు భావించి చైత్రపూర్ణిమాసిగా నిర్ణయించి దీక్షితుండై సుపరీక్షితం బైనయుత్తమాశ్వంబునకు నుచితోపచారంబు లొనరించి దిగంతంబుల సంచారపూతంబులుగా ననుగ్రహించి చనుదెమ్మని ప్రార్థించి యాంగికంబు లైనశుభసూచకంబు లంగీకరించి ప్రమోదాంతరంగుండై భట్టి నవలోకించి. 94

చ. హితుఁడవు కార్యఖడ్గముల కెంతయు మేటివి సర్వశాస్త్రస
మ్మతచరితుండ వార్యుఁడ వమానుషకీర్తివి నాకు శోభనా
న్వితమగుచారుకీర్తు లొదవింపఁగఁ గర్తవు నీవె యంచుఁ ద
త్క్రతుహయరక్షకుం బనిచెఁ గర్మవిధేయుని సౌమతేయునిన్. 95

చ. పనిచిన సర్వసన్నహనబంధురుఁడై చనుదెంచి యాతఁ డ
జ్జనపతికి న్నమస్కృతి ప్రసన్నతమై నొనరించి నిల్చి యా
జనచరితార్థవిప్రవరసంఘముతోడఁ దదేకనిష్ఠమై
వెనుచన నాహయంబు పృథివీవలయభ్రమణాభిలాషియై. 96

వ. నిర్గమించినకతిపయదివసంబులకు సుమతిసుతసమీపంబున నుండి యొక్కజంఘాలుండు చనుదెంచి పురోపకంఠలీలావనభూమియందు సబలంబుగ నిల్చి భవత్ప్రధానుం డున్నవాఁ డుర్వీశ్వరా తత్పరాక్రమనురీణత చెప్పం జిత్రం బని యిట్లనియె. 97

సీ. సౌవీరభూపతి శరణుచొచ్చినఁ గాచె గాంధారరాజుచేఁ గప్పముందెఁ
గుంతలాధిపుకూర్మికూఁతులఁ గొనివచ్చె సౌరాష్ట్రవిభుచేఁ జేరుగొనియెఁ
బాంచాలభూపాలుఁ బ్రతికోపితునిఁ జేసెఁ గేరళాధిపుసూను గిఱువువట్టె
యవనక్షమానాథు నాజ్ఞావశునిఁ జేసె వంగక్షితీశున కభయ మిచ్చె
జయము గైకొన్నపిదప నాసకలనృపుల, నుచితసంభాషణములచే నూఱడించి
యజ్ఞవేళకు రమ్మని యానతిచ్చి, నిగ్రహానుగ్రహక్రియానిపుణుఁ డగుచు. 98

చ. ధనదదిశామహీశ్వరవితానముచేత నుపాయనంబుగాఁ
గొనినవినూత్నరత్నఘనకుంజరఘోటకహారకామినీ
జనకనకాంబరామల నసంఖ్యములం గొనివచ్చినాఁడు పెం
పెనయఁగ నన్యభూపతుల కిట్టిప్రధానులు గల్గ నేర్తురే. 99

సీ. పవనాశ్వరక్షకై సగరనందను లేఁగి కపిలుకోపంబుచే గాసిపైరి
క్రతుహయఘనరక్షకర్తయై సౌమిత్రి కుశునిచేఁ దమ్మునిఁ గోలుపడియె
యజనాశ్వరక్షకుం డయి దిలీపసుతుండు వాసవుకుటిలత మోసపోయెఁ
బార్థుఁ డధ్వరహరిపరిపాలనము సేయఁ జని తనూజునిచేతఁ జచ్చిపుట్టె

నరసిచూడంగ నౌరులు నిరంతరాయ, సప్తతంతుతతరంగసంచరణకరణ
బహుళేతరకార్యలంపటబాహుశక్తి, భట్టిం బోలంగ నేర్తురే పార్థివేంద్ర. 100

తే. అనిన రోమాంచకంచుకితాంగుఁ డగుచు, నెమ్మనంబునఁ బ్రముదంబు నివ్వటిల్లఁ
గనకమణిభూషణాదులు గట్టనిచ్చి, జాంఘికునిపైఁ గటాక్షవీక్షణము నిగుడ. 101

ఉ. అమ్మఱునాఁడు దంతితురగాదిసమస్తవరూథినీవితా
నమ్ము భజింపఁగా మనుజనాథవరుం డెమరేఁగెఁ బేర్మి నె
య్యమ్ము మనమ్మునం బెరుఁగ నాసుమతిప్రియకారికిన్ జగ
త్సమ్మతసర్వలక్షణసుసమ్మతమేధ్యహయానుపాలికిన్. 102

వ. భట్టియు సాహసాంకునిపాదంబులకు భక్తియుక్తంబుగాఁ బ్రణమిల్లి మఱియుం దగు
వారలకెల్లను సముచితోపచారంబులు నడపి తదనంతరంబ. 103

క. పురజనులెల్లను బ్రమద, స్ఫురణంబున నేస లోలుకుచుం దనుఁ జూడం
దురగానుచరణనియమా, చరణుండై యతఁడు యజ్ఞశాలకుఁ జనియన్. 104

క. చని జనపతి తనకూర్చిన, జనవినుతమఖోపకరణసామగ్రి ప్రియం
బున వేఱువేఱ చూపఁగ, ననురాగముఁ బొంది భట్టి యద్భుతమతియై. 105

వ. అంత మధుమాసపూర్ణమాసి యాసన్నం బగుటయు. 106

క. తమలో నొండొరు మెచ్చక, సమధికవైభవసమగ్రసామ్రాజ్యరమా
రమణీయు లగుచు వచ్చిరి, సమధికశృంగారులై నజగతీనాథుల్. 107

శా. వారలకెల్ల నమ్మనుజవల్లభుఁ డాసనపాద్యముఖ్యస
త్కారములన్ సముజ్జ్వలదగారములన్ రసవచ్చతుర్విధా
హారములన్ రయం బొసఁగునట్టులుగా నియమించె పెశ్వధా
త్రీరమణీశ వర్ణితమతిం దనమాము విదర్భభూపతిన్. 108

క. పరమజ్ఞాననిరూఢులుఁ, బరమతపోవర్ధితప్రభావులు నగుభూ
సురముఖ్యులు మునిముఖ్యులు, నరుదెంచిరి యజనదర్శనాపేక్షితులై. 109

క. పరమాదరమున వారల, తరతమభావంబు లెఱిఁగి తగఁబూజింపన్
వరరుచిమాతామహునిం, బరహితమతి విష్ణుశర్మఁ బ్రార్థన చేసెన్. 110

వ. మఱియుఁ బ్రతివాసరసమాగతులైనవారికెల్ల నుల్లంబులు పల్లవింప నుచితోపచారంబు
లొనరించుచు నొక్కనాఁడు సకలసేనాధీశ్వరసంయమీశ్వరమంత్రిసామంతపురోహి
తపరివృతుండై పేరోలగం బున్నయవసరంబునం దదీయప్రాణబంధు వయినసుధాసిం
ధువుం బిలువం బోయినహితామాత్యుం డగుమహీసురోత్తముండు చనుదెంచి యన్న
రేంద్రున కిట్లనియె. 111

చ. నరవర యేను మీపనుపునం జని కంటిఁ బయోనిధానముం

దరళితరంగతుంగకరతాడనజాతనవీనఫేనముం
గరిమకరోగ్రతుండశతఖండితశశ్వదహీనమీనముక్
ఖరకరబాడబానలశిఖాతతిదీధితిదిగ్వితానమున్. 112

సీ. లక్ష్మీసముత్పత్తి లావణ్యసంపత్తి గోత్రరక్షణవృత్తిఁ గొమరుమిగిలి
కవిరంజనాసక్తి ఘనరసోదయయుక్తిఁ బూర్వాపరవ్యక్తిఁ బొలుపుమిగిలి
పటుసత్త్వవిస్ఫూర్తి బంధురతరకీర్తి గంభీరతాపూర్తి గరిమకెక్కి
వాహినీశఖ్యాతి వరరత్నమయభూతిఁ బురుషోత్తమప్రీతిఁ బొగడువడసి
త్రిజగదానందకరకళాదీప్యమాన, రాజసందర్శనోత్సవరసనిరూఢి
నతిశయల్లెడునీకు నయ్యంబునిధికి, మహితసద్గుణసమితిమై మైత్రి యొనరు. 113

వ. ఈదృశాభిరామగుణరత్నాకరుం డైనరత్నాకరుండు భవదశ్వమేధయజనారంభంబున కుం బ్రియం బంది నన్ను సముచితసత్కారంబులం దనిపి యీదివ్యమణిచతుష్టయంబు నాకుం జూపి యిట్లనియె. 114

సీ. ఇది యధ్వరమునకు నిష్టాన్నపానాదు లవ్వారిగా నిచ్చు నద్భుతముగ
నిది యాగరక్షకు మదదంతిహయముఖ చతురంగబలముల సంఘటించు
నిది యజ్ఞదక్షిణ పొదలించునట్లుగా నప్రమేయధనంబు లావహించు
నిది మఖాగతులకు నీఁదగియెడునూత్నబహురత్నభూషణాంబరము లొసఁగు
ననుచు నీవాల్గుమణులను నంబురాశి, పావడంబుగ నాచేతఁ బనిచె మీకుఁ
దాను వచ్చినయట్లుగాఁ దలఁపు మనుచు, విన్నపము సేయుమనుచును వేడ్కతోడ.

క. అని పురుషార్థచతుష్టయ, మన నొప్పెడుమణిచతుష్టయము నిచ్చుటయుక్
మనుజాధిపుఁ డావిప్రుని, గనుగొని యిట్లనియె వినయగౌరవ మెసఁగన్. 116

ఉ. అప్రతిమానలీల నొకయాగము నీవును నాచరింపు లో
కప్రథమానకీర్తి యెసకంబుగఁ గైకొనుమంచు నిచ్చె న
వ్విప్రకులాగ్రగణ్యునకు విశ్రుతపుణ్యునకుం గృపావిశే
షప్రతిపత్తితో నమృతసాగరదత్తవినూత్నరత్నముల్. 117

క. ఇచ్చిన మునులును నృపతులు, నిచ్చలుఁ గడు మెచ్చి మెచ్చి యీయౌదార్యం
బెచ్చటను వినఁగఁ జూడఁగ, నచ్చెరు వని ప్రస్తుతించి రాసమయమునన్. 118

వ. అనవరతాహూయమానాగ్నిభట్టారకుం డైనవరరుచిభట్టారకుండు చనుదెంచి యజనవాసరం బాసన్నం బగుటయుఁ బ్రసంగించి శకాంతకునకు నిట్లనియె. 119

సీ. మున్ను నీభండారమున నున్నబహురత్నకాంచనావళు లసంఖ్యములు గలవు
పతితంబుఁ గంథానుసంధీయమానంబు లగుమాడలు గణింప నలవి గాదు
నృపులచే భట్టి కానికలు దెచ్చినసొమ్ముకొలఁది యెవ్వరికి వ్రాయవ్వ రాదు

తగ నేత్రములను చింతామణి చేతులఁ బరుసవేదియు నుండు సిరులఁ బెనుప
నీవు జగదేకదానదీక్షావిధాన, గురుఁడ వటు గాన వేదోక్తసరణికంటెఁ
బదిమడుంగులు దక్షిణ లొదవ నిచ్చి, మేదినీనాథ దాశాశ్వమేధ వగుము. 120

ఆ. అన్నయన్నపలుకు లన్నియు గురుమంత్ర, సరణి నాత్మ నునిచి సాహసాంక
మనుజనాయకుండు మఱునాఁటిపున్నము, జన్మమునకు దొరఁగ సముచితముగ. 121

ఆ. అమరగురుసమాను లైనయాజ్ఞికముఖ్యు, లఖిలసత్క్రియలును నాచరింప
నవభృథంబు సొరక యంకురితంబులై, యతిశయిల్లె నమ్మహాధ్వరంబు. 122

క. అనలుఁడు ప్రవర్గ్యవేళను, ఘనదీప్తులతోడ నూర్ధ్వగతిఁ గనుపట్టెన్
మనుజేశ్వరునధ్వరమునఁ, దనహృదయం బలగ మిన్ను దాఁకినభంగిన్. 123

సీ. అమృతోపమానంబు లైనయన్నంబులు కడిమాడ సేయంగఁ గుడుచువారు
బహుధనధాన్యసంపదలసొంపువహించి పేదరికిని బొమ్మవెట్టువారు
వరరత్నభూషణాంబరసమగ్రత మించి ప్రీతిఁ బ్రొద్దొకవన్నె నెట్టువారు
నాచంద్రతారార్క మైననిర్వాహముల్ గాంచి యుల్లము పల్లవించువారుఁ
గోటికలకంటె సాహస్రగుణితఫలముఁ, బొరసి యశ్వభు వేయినోళ్లఁ బొగడువారుఁ
గాని మిన్నక యుండెడుమానవుండు, మందునకు నైన లేఁడు తన్మఖమునందు. 124

చ. వన మలరంగ భూసురసమాజము కోటి ఘటించ నేని క్రం
గనఁ దనుఁదాన హోమయజుఘంటిక లన్మఖవాసరంబులం
దొనర నిమేషమాత్రమును నూరక యుండక హోమధూమమందె స
న్మునిజనకోటి నివ్వెర మునుంగ నమందరవంబు నింపునన్. 125

ఉ. ఏచినవాఙ్మయప్రతిభ లెంతయుఁ జిత్రముగా నధీతిబో
ధాచరణప్రచారణసదర్థముగా శ్రుతిశాస్త్రముఖ్యవి
ద్యాచతురత్వముల్ మెఱయునట్టిమహాత్ముల కాని యన్యునిం
జూచిన నల్పమానవుఁడు సున్న తదీయసదస్యకోటిలోన్. 126

క. సురుచిరమై యష్టాదశ, కరమితమై పసిఁడియిట్టికల నిర్మితమై
యరయఁ జతుస్సీత్యంబై, గరుడాకృతి వేది యొప్పెఁ గడు నద్భుతమై. 127

వ. విధ్యుక్తప్రకారంబుగా మేధ్యాశ్వబంధనబంధురం బైనయూపంబు చుట్టును ఖాదిరం
బులుం బాలాశంబులు బైల్వంబులుం గా నాఱేసియు దేవదారుమయంబులు రెండు
ను శ్లేష్మాతకవిరచితం బొక్కటియునుం గా నేకోత్తరవింశతి యూపంబులు నలంకా
రార్థంబుగా ననేకశాతకుంభయూపంబులుం బ్రతిష్ఠించి యందు జలచరశతంబునుం
బక్షిశతంబునుం జతుశ్చరణశతంబునుం గా మున్నూఱుపశువుల నమర్చి తద్విశసనానంత
రంబున నశ్వాలంభనం బొనరించి తదీయంబు లగుమాంసంబులలోనం దత్తద్దేవతాప్రియ

కరంబులైనయాహుతులు గావించునప్పు డనంగవతీమహాదేవిచేత సర్వాంబు లగుహు
తంబులు సేయించి పరిశిష్టంబు లగునవయవంబులు ఋత్విజులు యథోక్తహుతంబులు
గావించిరి. తదీయహోమసుగంధంబు ఘ్రాణతర్పణంబు గావించి శీలవతీసుతుండు సమ
స్తసదస్యయుతుండై యుచ్చైర్నాదం బగునాశీర్వాదంబుచేసె. తదనంతరంబ సా
హసాంకమహీవల్లభుండు. 128

క. ఆక్షీణదానలీలా, దక్షుండై ఋత్విజులకు దశగుణితముగా
దక్షిణ లొసంగెను సత్తము, పక్షమున దశాశ్వమేధఫలసత్వరతన్. 129

క. హాటకములు దక్షిణగాఁ, గోటానంగోటు లొసఁగి కుంభినియెల్లం
బాటించి ధారవోసెను హాటకగర్భప్రభావుఁ డగువరరుచికిన్. 130

వ. అతఁ డమ్మహీదానప్రతిగ్రహానంతరంబున నమ్మహీకాంతున కిట్లనియె. 131

ఉ. దానఘనుండ వౌట మనుదక్షిణగా ధరయెల్ల నిచ్చితీ
వేనది విప్రవర్గమున కిచ్చితి నీవు భుజాగ్రపీఠికం
బూని ధరింపభూతలము భూసురకోటి ధరింప నేర్చునే
యేనుఁగుపల్లనం బిడిన నేడికకున్ వశమే వహింపఁగన్. 132

శా. ఉర్వీమూలము కోటికోటులు ధనం బొప్పించి విప్రాళిచే
సర్వక్షోణియు నీవు గైకొనుట కర్జం బన్న నాయన్నయం
తర్వాణిత్వము మెచ్చి భూవిభుఁడు తద్వాక్యంబు చెల్లించి మున్
"గుర్వాజ్ఞాం ప్రతిపాలయే"త్తనెడి పల్కుల్ బుద్ధిఁ గీలించుచున్. 133

ఉ. చిత్రతరంబులైనయవశిష్టధనంబులు రాగమంజరీ
పుత్త్రుఁడు సత్కృపామహిమఁ బూనినచూపులఁ జూచి దానవై
చిత్రి యెలర్ప నిచ్చుటయుఁ జిత్తములం బ్రియమంది బ్రాహ్మణ
క్షత్త్రియవైశ్యశూద్రు లొగిఁ గైకొని మోచిరి ద్రవ్యతండముల్. 134

వ. అనంతరంబ యవభృథాభిషేకనిరతిశయతేజోవిరాజితుండై యా రాజశేఖరుం డాత్మీ
యమందిరంబుఁ బ్రవేశించి యాస్థానమండపాభ్యంతరంబున నిరంతరమణిమరీచి విలస
దున్నతద్వాత్రింశత్సాలభంజికాలంకృతం బైనదివ్యసింహాసనంబున నాసీనుండై సముచిత
సంభావనాపూర్వకంబుగా సర్వసంయమిద్విజసర్వంసహాధీశ్వరుల నిజస్థానంబులకుం
జన నియమించి. 135

ఆ. వితరణంబుగని వివేకంబుకందువ, సత్యశౌచములకు జన్మభూమి
సాహసంబునెలవు శౌర్యంబుపాదువు నా, విక్రమార్కవిభుఁడు వినుతికెక్కె. 136

క. సజ్జనపరితోషకుఁడు జ, గజ్జనజనకుండు శత్రుగణకంఠాస్ప
ద్మజ్జనకాక్షేయుఁడునై, యుజ్జయినీనగర మేలుచుండెను గడిమిన్. 137

వ. అట్లుండి. 138

శా. ఆభూపాలకుఁ డొక్కనాఁడు మృగయావ్యాపారలీలాగతిన్
శోభాబంధురవాహవారణరథస్తోమంబు దుర్గాటవీ
క్షోభంబుం బొదలింపఁగా మెలఁగ నచ్చో నొక్కచో నొంటిమై
నాభీలం బగుదంష్ట్రి వెంట నట డయ్యం బాఱి ఖిన్నాంగుఁడై. 139

క. ఘనవటవిటపిచ్ఛాయను, జనపతి శయనించి యున్నసమయమున జగ
జ్జననుతుఁడు దేవదత్తుం, డనుభూసురవర్యుఁ డొక్కఁ డతనిం గాంచెన్. 140

తే. కాంచి యవ్విభుతనుపరిక్లాంతి యెఱిఁగి, చేతికుండికాజలముల సేదఁ దేర్చి
యాత్మపురమున కేతేర నవధరింపు, మండలాధీశ యొంటిమై నుండ నేల. 141

చ. అనినఁ బ్రమోద మంది వసుధామరవర్యునిఁ గూడి విక్రమా
ర్కనృపవరేణ్యుఁ డాత్మనగరంబునకుం జనియెన్ ద్విజుండునుం
దనసదనంబు చేరెఁ బ్రమదంబున నమ్మఱునాఁడు పిల్చి య
జ్జనపతి దేవదత్తునకు సమ్మతి నిచ్చెఁ బురోహితత్వమున్. 142

వ. ఇచ్చి యొక్కనాఁడు. 143

తే. కలయఁగాఁ జూచి కొల్వులోఁ గల్గువారు, వినఁగ దేవదత్తుఁడు మున్న విపినభూమిఁ
గోరి నాకుఁ జేసినయుపకారమునకు, మాఱు సేయ నెన్నఁడు సమకూఱు నొక్కొ. 144

వ. అనిన నమ్మాటకు దేవదత్తుండు నృపోత్తమునియాసన్నవర్తిత్వంబు సంజేసి తనవర్తనం బఖిలజనంబులు పరికీర్తనంబు సేయం బ్రవర్తించుచు నొక్కనాఁడు సర్వాభరణభూషితుం డైన రాజకుమారుండు ముంగిట నాడ ముద్దాడువాఁ డనుంబోలె నెవ్వరు నెఱుఁగకుండ గూఢవృత్తి నెత్తుకొని నిజనివాసంబునకుం జనియె నంత నక్కుమారు నెల్లవారు నెల్లెడల నరసి కానక ధాత్రీశ్వరున కెఱింగించిన నతండును గుమారాన్వేషణంబునకుఁ దలవరుల నియోగించిన నయ్యారెకులు చని పురంబు సర్వంబును శోధించి విపణివీథిం దదీయాభరణమ్ము లమ్మునమ్మహీసురు మచ్చంబుతోడం బట్టి తెచ్చి సమ్ముఖమ్మునం బెట్టిన నమ్మహీపాలుం డుచితాలాపంబుల వెఱపువాపి యడుగుటయు. 145

ఉ. భూసురముఖ్యుఁ డిట్లనియె భూషణసంగ్రహణాభిలాషినై
యాసురవృత్తిఁ బూని భవదాత్మజుఁ జెప్పఁగ రానిచేఁత నేఁ
జేసితి నావుడున్ సభ నశేషజనమ్ములుఁ గ్రూరదండితుం
జేసినఁగాక యీ చెడుగు చేసినచేఁత సహింపవచ్చునే. 146

క. ఈభూషణంబు లెక్కడ, నాభూపకుమారుఁ డేడ నకటా కృప లే
కేభంగిఁ దెగి వధించితి, వేభూములఁ జెప్పఁ గలరె యిట్టిదురాత్మున్. 147

వ. అని కలుషించి దండింపం దలఁచి. 148

ఆ. కొలువు వెడల నీడ్చికొనిపోవ నతిసంభ్రమమున విక్రమార్కమనుజవిభుఁడు
వారి మగఁడ బిలిచి వలదని వారించి, యెల్లవారు వినఁగ నిట్టు లనియె. 149

క. మున్నొకపురుషార్థము మది, నెన్నఁడు మఱవంగ రాని దితఁ డొనరించెన్
నన్నును నేనెఱుఁగక పడి, యున్నెడ వనభూమి శీతలోదక మొసఁగన్. 150

ఉ. కావున నీతఁ డింతయుపకారము చేసిన సైఁపఁ బాడి యే
నావిపినంబు వెల్వడికదా పురికిం జనుదెంచి రాజనై
యీవిభవంబునన్ మనుట యెంతటితప్పిది నాకుఁ దప్పినన్
దైవముసాక్షి యీతనికిఁ దప్పు నొకింతయు మాట లేటికిన్. 151

ఉ. ఆపద చక్కఁబెట్టి తనయక్కఱ లెల్లను దీర్చి యెయ్యెడం
బ్రాపయినట్టికార్యములపట్టున నిర్వహణం బొనర్పఁగా
నోపి తను న్మరించినఖలోత్తము నొప్పరికించునమ్మహా
పాపికి నెన్ని జన్మములఁ బాయునొకో క్రిమికీటజన్మముల్. 152

ఉ. నావుడు రాజుసభ్యవచనంబున కెంతయు సంతసిల్లి భూ
దేవుఁడు మందిరంబునకు దిగ్గనఁ బాఱి కుమారుఁ దెచ్చి ధా
త్రీవరు నంకపీఠి నిడి దీవన లొప్పఁగ నిచ్చి తత్సభా
కోవిదకోటి డెందమునకుం బ్రమదంబు జనింప నిట్లనున్. 153

ఉ. దేవర నేఁడు కొల్వున మదిం గడు నెంతయు సంతసించి సం
భావనమీఱ నాకు నొకప్రత్యుపకారము సేయఁబూనుటే
నావల నీవల న్వని యథార్థ మెఱుంగుటకై యొనర్చితిన్
నా వెడబుద్ధికి న్మనమునం గలుషింపకుమయ్య వేఁడెదన్. 154

క. అనవుడు ధరామరేంద్రుని, కనుపమమణిభూషణాదు లగుసంపదలన్
మనమలరఁజేసి గృహమున, కనిచె సభాసదులు నిచ్చ నచ్చెరువందన్. 155

వ. ఇత్తెఱంగున విక్రమార్కావనీశ్వరుండు సత్యవచనప్రత్యుపకారపరాయణుండై ధరాపరిపాలనంబు సేయుచుండె నంత. 156

తే. అన్నరేంద్రుపురోహితుఁ డార్యమతుఁడు, వేదవేదాంతవేదివివేకఘనుఁడు
దత్తనామజుఁడు సదవతీచిత్తహరణ, హరిలీలాకరుఁడు కమలాకరుండు. 157

వ. అక్కుమారుండు విద్యావిముఖుండగుట గనుంగొని జనకుం డతని కిట్లనియె. 158

క. శత్రుఁడు చదువనిపుత్త్రుఁడు, శత్రుఁడు ఋణకారి యైనజనకుఁడు మిగులన్
శత్రువు రూపసియగుసతి, శత్రువు దుశ్చరిత యైనజనని తలంపన్. 159

క. ఫల మొద్దరింపు చదువం, దలకొనుము “వచ స్సుభాషితపరివ్యక్తం
బల మేవ హి కేవల” మను, పలుకు పురాతనము గాక ప్రత్యక్షంబే. 160

వ. అని ప్రార్థించినం గమలాకరుం డొక్కింతచింతాక్రాంతుండై యుండి నిశ్చితాంతఃకరణుండై తండ్రి కిట్లనియె. 161

ఉ. వేదపురాణశాస్త్రముఖవిద్యలు సర్వము నభ్యసించి లో
కాదరణీయసారకవితాభ్యసనం బొనరించి మేటి నై
యాదిమునీంద్రసత్తగుణాఢ్యుఁడనై చను దెంచి నీకు న
మ్మోదమొనర్తు నాపలుకు మోసపదం బని చెప్పి నమ్రుఁడై. 162

వ. తండ్రి వీడ్కొని మహీమండలమండనం బైనకాశ్మీరమండలంబునకుం జని యందు సరస్వతీవిహారసదనంబునుంబోని యొక్కమహాగ్రహారంబున సన్నిహితచంద్రజూటుం డగుచంద్రమౌళుం డనువిద్వన్మాన్యుఁడామణిపాలికిం జని నమస్కరించి తనయభిలాషంబు నెఱింగించి దేవతానిర్విశేషంబుగాఁ బరిచర్య సేయుచుండ నతనిసేవాతాత్పర్యంబునకు సంతసిల్లి సిద్ధసారస్వతమంత్రం బుపదేశించె నంతం దదనుష్ఠానవిశేషంబునను శారదప్రత్యక్షంబై యతనిసముచితవిద్యావిశారదుం గావించిన లబ్ధకాముండై పితృదర్శనప్రీతిగురునియుక్తుండై యుజ్జయినీపురంబునకు వచ్చి నిజమందిరంబు ప్రవేశించి. 163

చ. జనకునిఁ గాంచి భక్తిభయసంభ్రమసంభృతుఁడై నమస్కరిం
చిన నతఁ డెత్తి నందనునిఁ జిక్కఁ గవుంగిటఁ జేర్చి చెక్కుదీ
వన లొనరించె ముత్యపులకవారము నమ్మదబాష్పపూరముం
దనరఁగ నమ్మదం బొదవఁ దాల్చినశీలకకాంతలక్ష్మితోన్. 164

వ. అమ్మహీనాథుఁడు. 165

ఉ. భూవరునమ్ముఖంబునకుఁ బోయి ప్రసన్నతఁ గాంచి యింపుమైఁ
గోవిదవర్ణనీయమగుగోష్ఠి యొనర్చిన నవ్విభుండు మో
దావహచిత్తుఁడై యభిమతార్థపరంపర లిచ్చి యమ్మహీ
దేవకుమారచంద్రముని దిక్కుఁ గనుంగొని ప్రీతి నిట్లనున్. 166

తే. ఈవు బహుదేశములఁ జరియించి యచ్చ, టచట నేమేమిచోద్యంబు లనఘచరిత
కనినవినినవి క్రొత్తలు గలిగె నేని, నాకుఁ జెప్పుమ యనఁ గమలాకరుండు. 167

క. పరిచితవిద్యానిధినై, గురునాథునిచే ననుజ్ఞఁగొని యిట మిమ్ముం
దరిసించుసభిమతంబున, నరుదెంచుచునుండి మండలాధిప యంతన్. 168

తే. కాంచియేలెడుజయసేనుఁ గాంచి యతఁడు, నన్ను మన్నింపసంయఁ గొన్నాళ్ళు నిలిచి
యొక్కనాఁ డేను బొడగంటి నొకవధూటి, నావిలాసిని చెలువ మేమని నుతింతు.

సీ. పొలఁతి వేనలితోడఁ బురిసెమ్మి తనపురి ప్రతివచ్చునని పాముఁ బట్టె నేని
యింతి నెమ్మొముతో నెనయుదునని వార్ధిపట్టి విష్ణుపదంబు ముట్టె నేని
చామచన్నులతోడ సరివత్తునని కోకములు దండగుండాన మునిఁగె నేని

యతివమై దొరయుదు నని సువర్ణశలాక వహ్నిలోపలఁ జొచ్చి వచ్చె నేని
నిష్కళంకంబుగ నమ్మంగనేర కజుఁడు, శుద్ధపట్టంబు గనుటకుఁ జొరక మానె
ననిన నయ్యంబుజాతాయతాక్షితోడ, నితరవనితల నుపమింప నెట్లువచ్చు. 170

క. ఆయంగన క్రేఁగన్నుల, నోయారపుఁ గలికిచూపుటుచులం బడినం
గాయజుని చిత్తమైనను, గాయజసంతాపవహ్నిఁ గరఁగక యున్నే. 171

సీ. చంద్రబింబముఁ బోలసంద్రంబులోఁ దోఁచి కందెల్లఁ బోఁ బులు కడుగకున్నఁ
గామబాణంబులఁ గరసానఁ బట్టించి తొలుకారు మెఱుఁగునఁ దొడయకున్నఁ
బసిఁడిసలాకకుఁ బరిమళం బొనఁగూర్చి కరువంపు వెన్నెలఁ గరఁగకున్న
జిగికందకుండ లేఁజిగురాకు గొనివచ్చి యొగరెల్లఁ బుచ్చి యింపొసఁగకున్నఁ
గాంత నెమ్మోమునకు వాలుఁగన్నులకును, వఱలునునుమేనికిని నొప్పువాతెఱకును
నీడుజోడైన ప్రతి యని యెన్నఁ గడిఁది, హస్తిమశకాంతరము సహజైకకాంతి. 172

క. అన్నాతిముద్దుమోమును, దిన్ననినెన్నడుము నగవు దేఱెడికన్నుల్
పెన్నెఱివేణియుఁ గ్రొవ్విన, చన్నులునుం గనినఁ బుష్పశరుఁడుం గరఁగున్. 173

వ. అది నరమోహిని యనువారనారీతిలకంబు. 174

ఆ. ఆవధూటితోడ ననుభవకేళికి, నభిలషించి యెవ్వఁ డరిగె నేని
నతఁడు రాత్రిసాభిహతుఁ డగు నారాత్రి, యంద దాని కిట్టి నింద గలదు. 173

వ. తన్నిమిత్తంబున. 176

క. పురిలోన నెదురుఁ దెరువై, యరుదెంచిన నవ్వధూటి నంగుళిఁ జూపం
గరవార్థిఁ జూడ వెఱతురు, పురుషులు రక్కసుఁడు చంపుఁ బొమ్మని భీతిన్. 177

క. అని విన్నప మొనరించిన, విని వేడ్కను విక్రమార్కవిభుఁ డప్పుడ స
జ్జనహితుఁ డగుకమలాకరుఁ, డనుచరుఁడై యనుగు దేర నరుదెంచి, తగన్. 178

క. కాంచెం గాంచీపురముం, గాంచనమణిసౌధసాలఘనగోపురముం
జంచలనయనానటనస, మంచితపర్యటనరణితమణినూపురమున్. 178

వ. కాంచి యందు నయ్యిందువదనమందిరంబునకుఁ గమలాకరమహీసురోపదిష్టమార్గంబు
నం జని యజ్జనవరుండు. 180

క. నరమోహనవిలసనముల, మరుమోహనశరముకంటె మధురాకృతియై
నరమోహిని యనఁదగియెడు, నరమోహినిఁ గాంచి మనుజనాథుఁడు మదిలోన్. 181

ఉ. ముప్పిరిగొన్న వేడ్క నరమోహినిపై నెలకొన్న చూపులం
ద్రిప్పఁగ లేని యీమదవతీరమణీయతప్రాపున న్మరుం
డప్పగ మేళపద్మనయనాంబుజగర్భుల నైన వ్రేల్మిడిం
ద్రిప్పలబెట్టు నంచు వినుతించి మదిం దిలకించి వెండియున్. 182

ఆ. ఈవధూటిరూపయౌవనసంపద, కాముకులకు లోచనామృతంబు
చిత్రగతి మృతంబు సేయుచున్నది, కనకపాత్రలోని గరళమట్లు. 183

వ. అని తలంచుచున్నయవసరంబునఁ గమలాకరుం డాకమలానన కిట్లనియె. 184

ఉ. ధీరుఁడు విక్రమార్కజగతీతలనాథుఁడు నిన్నుఁ జూచి ని
చ్ఛారతి వీఁడె వచ్చె ననఁ; జాఁగిలి మ్రొక్కి ప్రియోక్తి నిట్లనుం
గ్రూరనిశాచరుం డొకఁడు కూరిమి నాయెడఁ గల్గియుండు సం
హార మొనర్చి వచ్చెనవిటావళిఁ దన్నిశ నొక్కక్రేల్మిడిన్. 185

వ. అని తనతెఱం గెఱింగించి మహీవల్లభునకు నప్పల్లవాధర యుచితోపచారంబు లొన
రించి సరసకథాభూషణంబు లగుభాషణంబులం బ్రొద్దుపుచ్చుచున్నయంత సాయం
తనసమయం బగుటయు. 186

చ. మునుకొని దంష్ట్రికారుచులు ముందటిచీఁకటినెల్లఁ బాపఁగా
వెనుకఁ దమాలనీలనిజవిగ్రహదీప్తులు చిమ్మచీఁకటిం
బెనుపఁగఁ గొమ్ముటేనుఁగువిభీషణతం జనుదెంచుక్రైవడిన్
దనుజవరుండు వచ్చెఁ దనదారుణరూపము భీతిఁ బెంపఁగన్. 187

ఉ. తత్సమయంబునందు వసుధావరుఁ డుద్గతుఁడై యదల్చి యు
ద్యత్సముదగ్రసింహగతి దైత్యుని మార్కొని రోరిదుష్ట ని
న్మత్సరబుద్ధి నీకుఁ బను మర్దితుఁ జేసి ధరిత్రికెల్ల న
త్యుత్సవ మే నొనర్చెదఁ బరాయుమహాలోచనకోర్కి దీర్చెదన్. 188

చ. అన విని దానవేశ్వరుఁ డహంకృతి రౌద్రరసంబు మూర్తిఁగై
కొనినవిధంబునన్ నృపతికుంజరు నేర్తెఱఁ దాఁకి వీఁకమైఁ
బెనఁగి పెనంగి లావఱినఁ బేర్చి నరేంద్రుఁడు కాళ్లుపట్టి నే
ల నడిచి మల్లవిద్య సఫలంబుగఁ బీనుఁగుఁజేసె దానవున్. 189

తే. ఇట్లు దానవు వెసఁ జంపి యిల్లు వెడలఁ, వివిచి వైచిన మేదినీధవునిఁ జూచి
హర్షమున నరమోహిని యల్ల నగుచు, నింపు రెట్టింప నతనితో నిట్టులనియె. 190

క. నరమోహిని నానామము, నరఘాతిని యని జనంబు నను నిందించున్
నరనాథ నింద మాన్చితి, చరితార్థం బయ్యె నాదుజననం బరయన్. 191

తే. ఏను మీపనిచినపని యెట్టిదైనఁ, జేసి మీదాసినై సేవ సేయుదాన
ననిన విక్రమాదిత్యుఁ డట్లైన నీవు, నాకుఁ బ్రియముగ నొకటి యొనర్పవలయు. 192

క. లోకవిలోచనకైరవ, రాకాచంద్రుం డితండు రమణీమణి నీ
వికమలాకరుఁ బ్రియుఁగాఁ, గైకొను మిది నాకుఁ బ్రియము కమలదళాక్షీ. 193

వ. అని యయ్యుర్వరపురంబు గూర్చి యజ్జననాథుం డుజ్జయినీపురంబునకుం జని దుష్టనిగ్రహశిష్టప్రతిపాలనంబులు సహజఖేలనంబులుగా ననయంబును సర్వంసహానిర్వహణదుర్వారభుజాగర్వఖర్వేతరుండై రాజ్యంబు సేయుచుండి జగంబున నత్యాశ్చర్యభరితంబు లైన చరితంబు లెఱుంగ వేడుక కర్ణావతంసీకృతకాషేయకసహాయుండై చని యొక్కరుండును దిక్కుదిక్కులం జరియించుచు నొక్కనాఁడు. 194

క. పేరడవిలోన రాఁగా, నీరజహితుఁ డస్తమించె నెఱిఁ నఖిలాశా
పూరితమై తమ మెచ్చను, భూరివదాన్యులవితీర్ణి బోల్పఁగఁ బర్వెన్. 195

క. ఆచీఁకటి నుక్కుంకును, ద్రోచి చనఁగ రామి ననతిదూరంబున వా
గ్గోచరము గానియున్నతి, నేచిన వటవిటపినీడ నెలవు వసించెన్. 196

వ. అట్లున్న సమయంబున. 197

క. ఆవిటపి సుచిత్రవచన, ప్రావీణ్యము మెఱయ నున్న పక్షులకుఁ జిరం
జీవి యనువిహగముఖ్యుఁడు, కోవిదబహుమాననీయగుణుఁ డిట్లనియెన్. 198

క. మీ రాహారార్థముగాఁ, గోరి చరింతురు సమస్తఘోరాటవులన్
దూరగ్రామంబుల ఫలి, తారామంబులను దశదిశాంతరములలోన్. 199

తే. కన్నచోద్యంబు లేవేని గల్గెనేని, నాకు నెఱిఁగింపుఁ డేను వినంగవలతు
ననిన నందులో నబ్బురికాభిధాన, మొకపతత్త్రి యిట్లనియె నేఁ డుదయవేళ. 200

క. ఏ నొకకొందఱము మహో, గ్రామవనాంతరము లెల్లఁ గడచి చని గ్రహ
స్తోమగతిప్రతిరోధన, భూమాకంప్య మగువింధ్యముసమీపమునన్. 201

క. చైత్రరథనందనంబుల, చిత్రస్ఫురణమున నుల్లసిల్లుఁ బ్రశంసా
పాత్రమయి యొక్కవిపినము, చైత్రరమాకాంతజన్మసదనం బగుచున్. 202

వ. అవ్వనంబున వన్యఫలాహరణార్థంబు సంచరించుచు నొక్కయెడం గమలకల్హారకుముదశోభితంబును గలహంసకారండవక్రౌంచచక్రవాకసారసమదసారంగసంకులారావవిరాజితంబును నగు నొక్కకమలాకరంబుతీరదేశంబున ననేకబంధులోకపరివృతుండును దీర్ఘనిశ్వాసపవనఘూర్ణితధూసరితవదనుండును గళద్బాష్పనయనకమలుండును దురంతదుఃఖపరవశుండును నై యున్న కంకాళఖండనుం డను నొక్కవిహంగపుంగవుం గని చేరంజని తన్నెఱిఁగించుకొని దుఃఖకారణం బడిగిన నతం డెట్టకేలకుఁ జిత్తంబుకలంక దీర్చుకొని యూఱడిలుంగన నాతో నిట్లనియె. 203

తే. ద్వాదశగ్రామములకు నధ్యక్షుఁ డొక్క, రాక్షసుఁడు వింధ్యనగగహ్వరమున నుండు
నతని కాయూళ్ళవార లాహార మెపుడు, బండిఁ గొనిపోయి పెట్టుదు రొండొకండ.

వ. వాఁ డన్నరమహిషసహితంబుగాఁ దదన్నంబు భక్షించుచుండు. 205

క. ఇలువరుస గాఁగ నీక్రియఁ, గలవారల నెల్లఁ బుచ్చెఁ గాలునిపురికిన్
ఖలుఁ డగు నారాక్షసుఁ డా, కులపడఁ ద్రిజగంబు నతఁడు కుపితుం డైనన్. 206

ఉ. ఏమని చెప్పుదున్ ఖగకులేశ్వర నా సఖుఁ డొక్క భూసుర
గ్రామణి చాకఁ గాఁ గలఁడు రాక్షసుచే నది మాన్పఁ ద్రోవ లే
దేమెయిఁ జూచినన్ హితులయిట్టి మొనర్పఁగ లేని నా శివం
బేమి భవంబు దీనికిని నే దగపిల్లెవ నేసి సేయుదున్. 207

వ. అనిన నేనిట్లంటి. 208

క. నరులకుఁ బతులకును నె, ప్పురుసున సమసాహస మిత్రభాషం బిది యా
చ్చెరువు వినవలతు నా కిది, పరిపాటి నెఱుంగఁ జెప్పు బంధునిధానా. 209

వ. అనినఁ గంకాళఖండనుం డిట్లనియె. 210

క. నా చుట్టంబులు నేనును, వే చని యశనార్థ మడవి విహరింపంగాఁ
జూచి మముఁ బట్టఁ దివిరెడు, నీచుఁ డొకఁడు మాచరించు నెల వెతఁగి తగన్. 211

క. మచ్చులిడి యురులు బోనులు, నచ్చట వెస నొగ్గి చనిన నది యెఱుఁగక యా
మచ్చుచ్చురులను బడి వగ, నిచ్చను దురపిల్లుచున్న యెడ నచ్చటికిన్. 212

వ. సమిత్కుశార్థంబు దైవవశంబున. 213

క. వచ్చి యొకద్విజకుమారుఁడు, చెచ్చెర మముఁ జూచి కరుణ చిగురొత్తంగాఁ
గ్రచ్చఱ నయ్యురు లూడ్చిన, నిచ్చల మామనికిపట్టు కేఁగితిమి వెసన్. 214

క. అది చనియును నేఁటికి నిరు, వదియేఁడులు గడచె నాఁటఁ బట్టియు నేనా
మది నాతనియాపదసం, పద నాయది గాఁ దలంతు బంధుత్వమునన్. 215

క. అని చెప్పిన విని వచ్చితి, నని చెప్పిన విహగవిభునియాలాపంబుల్
వినియెఁ జెవియొడ్డి భూరుహ, మున క్రింద వసించి యున్న భూమీశ్వరుఁడున్. 216

క. విని యపుడ కదలి జామె, క్కినయంతనఁ జనియె నసురకేళీసదనా
వనిభృత్కంధరభూమికిఁ, దన క్రియ పరోపకృతికిఁ దతి పొంగ్మనుచున్. 217

క. చని వధ్యశిలాస్థలి సజ్జనపతి కూర్చుండె నిర్విశంకత నంతం
గనియె గుహ వెడలి చనుదెం, చి నిశాటుఁడు వధ్యశిల వసించినవానిన్. 218

చ. కని భృకుటీమహోగ్రపరికంపితఫాలభయంకరాస్యసం
జనితనిదాఘవారికణజాలవిజృంభణరౌద్రమూర్తియై
యనిమెఁ గణంగి గోరిమనుబాధను నిచ్చలుఁ దెచ్చువంటకం
బును నులివేఁడికూరలు నపూపములున్ గొనిరా కహంకృతిన్. 219

తే. ఒక్కఁడవ వచ్చి వధశిల యెక్కి నన్ను, నపహసించుచునున్నాఁడ వనుచుఁ దీవ్ర
గమనుఁడై చనుదెంచు రాక్షసునితోడ, నృపతి నిశ్శంక నిటను నిష్ఠురుఁ డగుచు.

చ. దితిసుత నేఁడు చావనరుదెంచుమహీసురవర్యుమాఱు వ
చ్చితిఁ బరదేశి నాచనవు చేకొని మత్తనురక్తమాంసముల్
ధృతిఁ గొను మంతకంటెఁ బరితృప్తి యొనర్చు మదన్వయక్రమా
గత మగునిప్పరోపకృతికల్పనఁ బారమునొందఁ జేయుమీ. 221

ఉ. నావుడు దానవేంద్రుఁడు మనంబున నచ్చెరువంది సత్కృపా
భావనతం బరోపకృతిభంగికి మెచ్చితి నేఁడు మర్త్య నీ
కేవర మైన నిచ్చెదఁ బ్రహృష్టమనస్కుఁడ నైతి నీయెడన్
నావుడు విక్రమార్కనరనాథుఁడు నద్దనుజేంద్రుతోడుతన్. 222

ఆ. ఈవివేకబుద్ధి యీచిత్తసంశుద్ధి, యీకృపారసావసేకసిద్ధి
కలదె యొరుల కెందుఁ గారణజన్ముండ, వగుటఁ జేసి నీక యబ్బెఁ గాక. 223

తే. నాకు వరమిత్తు ననుమాట నైజమేని, మనుజవధ యొనరింపక మాను మనినఁ
దత్పరోపకారైకతత్పరత కలరి, యట్లచేసెద నని పల్కి యసుర చనియె. 224

వ. ఇవ్విధంబున. 225

గీ. భూపచంద్రముఁడు "పరోపకారార్థమిదం, శరీర" మనినధర్మమార్గ
సరణి దప్పకుండ సకలార్థిరక్షణ, వర్తనమున నిత్యకీర్తిఁ గాంచె. 226

మ. పరమబ్రాహ్మణదేవభక్తినియమప్రజ్ఞారమాలంకృతా
పరుషారాతిమహీశమంత్రిజనశుంభద్గర్వసంరంభసం
హరణప్రాభవయోన్నతా కనకదండాందోళికాఛత్రచా
మరముఖోజ్జ్వలరాజచిహ్నమయసమ్యగ్వైభవప్రాభవా. 227

క. భావపరిశుద్ధికలశా, ప్రావీణ్యామృతగిరీశపావనపదరా
జీవయుగభక్తితత్పర, సేవాహేవాకనిరతసిద్ధయపాత్రా. 228

కాంతవృత్తము.

ధారాధరవాహనధైర్యకృతీ, క్షీరాబ్ధిశబీశ్వరకీర్తిలస
ద్ధారాధరకల్పకకామగవీ, తారాధిపసన్నిభదాననిధీ.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్త్రి పెద్దయ యన్నయామాత్యపుత్త్రి
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతంబైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందుఁ
బంచమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

విక్రమార్కచరిత్రము.

షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీమేళనగుణఖేలన
సామాదికచతురుపాయచాతుర్యనిధీ
స్వామిహితకార్యఘటనా
సౌముఖ్య జగత్ప్రసిద్ధ జన్నయసిద్ధా. 1

సీ. విభవంబుపొలుపున విలువిద్యబలుపునఁ బురుహూతుఁ దత్సుతుఁ బోలు ననఁగ
సత్ప్రభ పెంపునఁ జాగంబుసొంపున మిత్త్రుఁ దత్పుత్త్రు మీఱు ననఁగ
రాజరాజవిభూతి రతివిహారఖ్యాతి ధనదుఁ దత్సూనుని నెనయు ననఁగ
గంభీరతాస్ఫూర్తి ఘనకాంతిమయమూర్తి శరధిఁ దదాత్మజుఁ దొరయు ననఁగ
నిరతసేవాగతాగణ్యనృపవరేణ్య, నుతకిరీటాగ్రకీలితనూత్నరత్న
కిరణనికరారుణారుణచరణుఁ డగుచు, విక్రమాదిత్యవసుమతీవిభుఁడు మెఱసె. 2

వ. అమ్మహీపతి యొక్కనాఁడు సకలప్రధానదండనాథసామంతమండలేశ్వరసమూహం
బును గురుభూసురపురోహితబంధుమిత్త్రపుత్త్రపౌత్త్రప్రకరంబును గవిగాయకపాఠక
వైతాళికసందోహంబును బరివేష్టింప మణిగణభూషణప్రభాపటలజటిలశోభితాంగుం
డై మౌక్తికహారంబునడిమినాయకరత్నంబునుంబోలెఁ దేజరిల్లుచు మణిమయోన్నత
భద్రసింహాసనాసీనుండై పేరోలగం బున్న సమయంబున. 3

సీ. ఆదినాథునియపరావతారము పూని మత్స్యేంద్రనాథునిమహిమఁ దనరి
సారంగనాథునిసామర్థ్యమును బొంది గోరక్షనాథునిగుణముఁ దాల్చి
సిద్ధబుద్ధునిబుద్ధి చిత్తంబునం జేర్చి ఖనిరువిద్యాధికఘనతఁ జేర్చి
మేఖనాథునిమంత్రవైఖరి వహియించి నాగార్జునునికళాశ్రీ గమించి
యావిరూపాక్షుఁ డితఁ డన నతిశయిల్లి, యర్థి నవనాథసిద్ధుల కైక్యమైన
మోహనాకృతి యితఁ డనుమూర్తిఁ దనరి, చిన్మయస్వాంతుఁ డగు నొక్కసిద్ధవరుఁడు,

ఉ. పాదములందు బంగరుపుఁ బావలు వెట్టి దుకూలకంథ మై
మోదముతోడఁ దాల్చి జనమోహనమంగళధాతువాదయం
త్రాదిసమస్తవిద్యల సమర్థు లనం దగుశిష్యపంక్తి యా
త్మాదరలీల నిర్మలయిలయందుఁ దమం గొలువ న్మహోన్నతిన్. 5

క. వచ్చి తగుచందమున సభఁ, జొచ్చి మహీకాంతుఁ జూచి సుభగాకృతికిన్
మెచ్చి తలయూఁచి కానుక, తెచ్చినరత్నంబుతోడ దీవన లిచ్చెన్. 6

ఉ. ఇచ్చిన సిద్ధవల్లభున కిమ్ముల నాసనపాద్యసత్కృతుల్
హెచ్చుము లేకొనర్చి నృపపుంగవుఁ డెయ్యది మీకుఁ జేయు తా
రిచ్చటు నేను జేయుపని యెయ్యది భాగ్యయుతుండ నైతి మీ
వచ్చుటఁ జేసి భక్తజనవత్సల యన్న దరస్మితాస్యుఁడై. 7

క. ఇందందుండుదు ననలే, కందైనఁ జరింపుదును నిజేచ్ఛ మెయి సదా
నందుఁడు నామము వచ్చితి, నిందులకును నిన్నుఁ జూడ నిష్టం బగుటన్. 8

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 9

సీ. ఏవేళ వేఁడిన నావేళ దివ్యాన్నపానాదు లొడఁగూర్చుపాత్ర గలిగి
యెచ్చోట వ్రాసిన నచ్చోట పుటభేదనములు గావించుదండంబు గలిగి
యెటఁ బోవఁ దలఁచిన నట కెత్తుకొనిపోవుసుకుమారయోగపాదుకలు గలిగి
యెపుడు విదల్చిన నపుడు వేలక్షలు కనకంబు వర్షించుకంథ గలిగి
నిర్మలజ్ఞానవిజ్ఞాననిరుపమాన, రాజయోగీశ్వరత్వవిరాజిమహిమ
తనగ మించిననీ కస్మదాదులకును, హస్తిమశకాంతరము గాదె యంతరంబు. 10

సీ. వేయిమోములవాఁడు విషముక్తుఁడైనను బ్రతి యగు నీకు భూధరణశక్తి
వేయిగన్నులవాఁడు విమలవర్తనుఁడైనఁ దర మగు వైభవస్ఫురణ నీకు
వేయిచేతులవాఁడు విగ్రహవ్యథఁ జెంద కున్నఁ దేజమున నిన్నొరయువాఁడు
వేనామములవాఁడు వేఁడనివాఁడైన నిత్యలక్ష్మీయుక్తి నిన్నుఁ బోలుఁ
గాక యేతద్గుణంబుల గణన సేయ, నన్యరాజన్యవరులు నీయంతవారె
ప్రసవశరరూప యప్రతీపప్రతాప, దీపితాటోప విక్రమాదిత్యభూప. 11

మ. అని యానందమరందకందళితవక్త్రాంభోజుఁడై యోగిరా
డ్జననాథుండు ప్రశంస సేయుటయు నాసర్వంసహాధీశ్వరుం
డనఘా నీదుకటాక్షవీక్షణము నాయం దందమై చెందెఁ గా
న నవీనప్రథమానభాగ్యమయధన్యత్వంబు నేఁ గాంచితిన్. 12

ఆ. అనుచు శిష్యసహిత మమ్మహాయోగీంద్రు, గారవించి కొలువువారి ననిచి
మనుజనాయకుండు మజ్జనభోజన, క్రియల వారికెల్లఁ బ్రియ మొనర్చె. 13

వ. వారలుం దానును సుఖాసీను లై యున్న యవసరంబున యోగీశ్వరునకు విశ్వంభరా
ధీశ్వరుం డిట్లనియె. 14

క. ఎన్నిక కెక్కిన దేశము, లన్నియుఁ జూచితిరి కరతలామలకముగా
నిన్నిటిలోపలఁ జోద్యము, కన్నది విన్నదియు నొకటి గలిగినఁ జెపుఁడా. 15

వ. అనవుడు. 16

చ. జనవర నీయెడం బ్రియము చాలఁగఁ గల్గి యపూర్వపుం బ్రయో
జన మెఱిఁగింతు నన్యులకు సాధ్యము గానిది లాటభూమిఁ గా
ననమునఁ బుట్టమీఁద నొకనాతుక కోమలబాహువల్లి య
త్యనుపమకంకణాంకితసమన్విత మై కనుపట్టు నెప్పుడున్. 17

వ. అనిన నమ్మహీకాంతుం డక్కాంతవృత్తాంతం బాద్యంతం బెఱింగింపుఁ డనిన నాసిద్ధవ
రుం డిట్లనియె. 18

చ. భుజగజగద్విభూషణము పుష్పపురం బది యేలు రాజు చి
త్రజనిభమూర్తి కీర్తివనితారమణుండు ధనంజయాఖ్యుఁ డా
సుజననుతప్రతాపుఁ డతిశోభనగానకళానిరూఢి శై
లజ నలరించి తత్కృపఁ గళావతిఁ గాంచెఁ గళావిశారదన్. 19

వ. అక్కన్యకా జననసమయంబున. 20

సీ. ఎలజవ్వనమున నియ్యిందీవరేక్షణ, భూలోకమున వనభూమిలోన
వల్మీకబిలమధ్యవాసిని యై యుండి, కరపంకజము తదగ్రమున నిల్పి
యాకేలు గేల నెయ్యమునఁ గీలించిన, పురుషునిఁ దనపుష్పపురికిఁ దెచ్చి
యతని మజ్జనభోజనాదుల నలరించి, మేలిపర్యంకంబు మీఁద నునిచి
తాను నొకశయ్య శయనించి మౌననియతి, నుండ ముమ్మాఱు పలికింప నూపెనేని
వాఁడు రమణుండు గాఁగలవాఁడు దీని, కనుచు నాకాశవాణి యిట్లానతిచ్చె. 21

చ. లలితకళావిశారద కళావతికే లది దాని నెవ్వఁడేఁ
బోలుపుగఁ బట్టె నేని తనపుష్పపురంబునకుం గరంబు మె
చ్చులుగఁ గరంబు వట్టికొనుచుం జని యాతఁడు తన్ను మూఁడుమా
టలు పలికింపఁ దక్కును దృఢంబుగఁ దక్కఁడు లేక తక్కనన్. 22

వ. అని చెప్పి యోగీశ్వరుండు ధరణీశ్వరున కిట్లనియె. 23

తే. ఆకళావతి సౌందర్య మసమశరుఁడు, ఎసఁగఁ జెప్పినఁ బొసఁగుఁ గా కితరజనులు
మించులావణ్యరస మొకయించుకైన, నెలుకకుండఁగ వర్ణింపఁ గలరె జగతి. 24

సీ. అమృతాబ్ధి జనిత మై యలరుకల్పకలత, యంగనతనులత కనుగొనంబు
పుండరీకాక్షునిపొక్కిటితమ్మికి, సతిమోము నెత్తమ్మి సంగతంబు

కాముసౌధోపరికనకకుంభములకు, రమణియురోజకుంభములు చెలులు
దివిజాధిపతిదంతితిన్ననినడపున, కంగననడపు విహారభూమి
తెఱవయధరంబు పవడంపుఁదీవెయురవు, పడఁతియలకము లళులకుఁ బ్రాణసఖము
లింతిచూపులు మగమీల నేలఁ గోరుఁ, దరుణిపలుకులు కాముమంత్రములగములు.

చ. కలువల గండుమీలఁ గొలుకారుమెఱుంగుల నిండువెన్నెలన్
వలపులరాజుతూపు లగువారిరుహంబుల నొక్కయుప్తునన్
గెలుపుగొనంగఁ జాలు మృగనేత్రయపాంగనిరీక్షణద్యుతుల్
బలుపుగ ధైర్యమూలమునఁ బాఁ దగిలింపవె యీశ్వరాదులన్. 26

సీ. ముద్దులుదొలఁకాడుముద్దియపలుకులు, వ్యాసమాప్తిమంత్రబీజాక్షరములు
క్రొమ్మెఱుంగులనీనుకోమలిచూపులు, య్యంగసంభవువాలుటంపగములు
శృంగారరసమొల్కుచెల్వయాకారంబు, కామునివలపులకత్తె కనుఁగు
ఇంపులువెదనల్లునేణాక్షిచెయ్వులు, శంబరాంతకు జయసాధనములు
కాంతమెయికాంతి కంతునిఖడ్గకాంతి, వనజముఖికురుల్ రతిపతివాగురములు
మగువమురిపంబు మరునిసామ్రాజ్యపదము, చెప్పఁ జిట్టలు ఘాఁబోఁడిమొప్పుకలిమి.

తే. సుదతినునుఁబల్కు లమృతంపుసోన గూరయుఁ, దరుణిచూపులు మెఱుఁగుమొత్తములనీను
రమణిసేఁత లనంగతంత్రముల నెఱపు, నువిదనడపులు హంసలకొఱపుఁ గఱపు. 28

వ. అదియునుంగాక యానీరజాననయెవ్వండు వరియించె నతండు సార్వభౌముండగుట సిద్ధంబు గావున నౌదార్యవీర్యభుజశౌర్యసకలకళాచాతుర్యధైర్యధుర్యుండవైననీకు నమ్మత్తకాశిని పట్టంపుదేవియైన రత్నకాంచనసాంగత్యంబునుంబోలె నత్యంతశోభితం బగు నని చెప్పిన. 29

ఉ. యోగివరేణ్య మీకృపఁ బయోరుహలోచనచెయ్యి చూడ నే
లాగున నాకుఁ జేకుఱు విలాసినిహస్తము నాకరంబు నే
లాగునఁ గీలితం బగుఁ గళావతిపుష్పపురంబులోని కే
లాగున నేను జేరుదుఁ దలంపఁగ దుష్కరభంగు లిన్నియున్. 30

వ. అదియునుంగాక యాబింబోష్ఠి మౌనవ్రతనిష్ఠాగరిష్ఠయై యుండ హృదయపుటభేదనంబుగావించి మూఁగమాటలు పలికించుట యత్యంతదుర్లభం బని తలంచెద నన్నమ్మానవేశ్వరునకు నమానుషచరిత్రుండైనయాసదానందుండు కృపానందకందళితహృదయారవిందుండై దారుశిలాలోహాదుల కైనను జైతన్యంబు గలిగించి పలికించెడినేర్పు గలుగునట్లుగా విద్యోపదేశంబుచేసి యాశ్రితానేకసిద్ధగణపరివృతుండై యంతర్ధానంబునొందె నంత విక్రమార్కుండును దక్కరలతాసందర్శనకుతూహలావేశంబునఁ జిత్తం బుత్తలపడ నిజప్రధానాగ్రగణ్యుండును నాప్తుండును నైనభట్టి మొదలుగాఁగలవారికి వి

వ్వాఁకి నెఱింగింపక నిజకరకీలితనిశితాసియ సహాయంబుగా నర్ధరాత్రంబున యోగపాదుకలు దొడిగి కదలి మనోవేగంబున ననేకశైలంబులు నరణ్యంబులు దాఁటి లాటదేశంబునకుం జని యరణ్యమధ్యంబున. 31

ఉ. శ్రీకరమూర్తి యా నృపతిసింహకిశోరము గాంచె నుక్కువ
ల్మీకము సంతతప్రకటలీనవఘూకరకంకణప్రభా
నీకము వేష్టితామలకనింబకదంబతమాలకద్రుమం
శోకము రంధ్రమార్గపరిశోభితగోచరనాగలోకమున్. 32

తే. కాంచి తిలకించి పులకించి కదియ నేఁగి, సమణికాంచనకంకణోజ్జ్వలిత మైన
హస్తకమలంబుఁ బలుమాఱుఁ బ్రస్తుతించి, సిద్ధసూత్రిఁ గాశ్చర్యచిత్తుఁ డగుచు. 33

వ. సాహసంబు చేసి సాహసాంకుం డహీనాహిభువనబహుమాననీయవరారోహవనోహరనవరత్నమణిగణఘటితకంకణముద్రికాలంకృతహస్తాంబురుహావిన్యస్తకరారవిందుండైన నానీలవేణి కళాపాకీర్ణ గావున మీఁదటం బాణిగ్రహణంబు గలుగుట కదియ కారణం బన్నకరణి నిఖిలత్రిలోకశేఖరాశోభాకరం బగుకరంబు కరం బనురాగంబున నిజకరంబునం గీలించి పుష్పపురంబునకుం జని వజ్రవైడూర్యమరకతపద్మరాగాది వివిధరత్నధగద్ధగాయమాన మాననీయం బగుకనకమయసంకేతనికేతనంబున నునిచి షడ్రసోపేతం బగుచతుర్విధాన్నపానాదులం బరితుష్టుం జేసి కర్పూరపరిమిళితం బగుతాంబూలంబు వెట్టి వినూత్నరత్నపర్యంకస్థునిం జేసి చతురపరిచారికాజనంబును వాకిటనుండ నియోగించి మణికవాటఘటనపాటవంబు నెఱపి తాను వేఱొక్కశయ్యం బసిండితగడుదెగడు మెఱుంగుగలపట్టుపయి శయనించి పట్టుపుట్టంబు ముసుంగు వెట్టుకొని పలుకకున్న సమయంబున నప్పుడమి ఱేఁడు వెఱఁగుపడి తనలో నిట్లనియె. 34

సీ. కురులు కప్పు దనర్చు నెఱసంగ్రమ్మక యున్నె, నగవు వెన్నెలమించు నిగిడెఁ గాక
చన్ను జక్కవదోయి మిన్నుప్రాఁకక యున్నె, పయ్యెదవల యడ్డపడియెఁ గాక
కనుగండుమీలు వే కడచిపోవక యున్నె, చెవులనుకొలఁకులఁ జిక్కెఁ గాక
యాననాంబుజముపై నళులు పైకొనకున్నె, మేను సంపెఁగతావిఁ బూనెఁ గాక
యొప్పు కనుఁబాటుదాఁకక యున్నె రత్న, భూషణద్యుతు లొక్కటఁ బొదివెఁ గాక
తలఁప నచ్చెరువై నయీతరళనయన, యవయవశ్రీలలీల లేమని నుతింతు. 35

చ. పసిఁడిసలాకవోలెఁ గనుపట్టుతనుం గనుఁగొంచు మన్మథ
ప్రసవశిలీముఖాలి కనిపట్ట మనోగతి నెట్టకేలకున్
వెస గుదియించి చూపులచవిం బులకింపుచు నున్నచోటఁ దా
ముసుఁగిడికొన్న దంతి నిజమూర్తిఁ గనుంగొననీనికై నడిన్. 36

వ. అని వెండియు. 37

ఉ. ఇంచుకప్రొద్దుపోకడను నెవ్వరితోఁ సుఖ సేమి చెప్పుదుం
బంచశరవ్యథం దలఁగుభావము నేగతిఁ గన్గొందు నీ
చంచలచారులోచనఁ జూపంగఁగ నేగతి మూఁడుమాటలా
డించి కవుంగిలింతు నని డెందములోఁ దలపోసి యంతటన్. 38

ఉ. దీనికిఁ జింతయేల యని తెల్వి మనంబునఁ బూని కాంతిరే
ఖానవరత్నదీపకలికం దనరాగడుదివ్యగంబమున్
దా నొకనూత్నమంత్రమున దానికి సజీవను జేసి దానితోఁ
శ్రీనెఱయంగ నొక్కకథ చెప్పఁగదే యని గారవించినన్. 39

క. అయ్య యవుఁగాక యంచును, దియ్య మెసఁగ రాజుఁ జూచి దివ్యయగంబం
బియ్యకొని యపూర్వపుఁ గథ, నెయ్యంబునఁ జెప్పఁదలచి నెఱి నిట్లనియెన్. 40

చ. నరవర సావధానముగ నా దొకవిన్నప మాలకింపుము
త్తరకురుభూములందు విశదంబుగ నాగపురం బనంగ న
త్యురుతరలక్ష్మి నొక్కపుర మొప్పు నయోధ్యకుఁ బొమ్మవెట్టి కి
న్నరపతిపట్టణంబు నగి నాకపురంబుఁ దృణీకరించుచున్. 41

మ. విను మాపట్టణ మాదిరాజవిలసద్విఖ్యాతి ధర్మధ్వజుం
డనుభూపాలకుఁ డేలుచుండును జనాధ్యక్షుండు భూమీశ భూ
జనసంస్తుత్యుఁడు నిత్యసత్యుఁ డురుసౌజన్యుండు ధన్యుండు స
త్త్వనయప్రాభవధీవిధేయుఁడు గుణాధారుండు ధీరుం డిలన్. 42

క. మనునిభుఁ డనఁ దనరినయా, మనుజపతికి సుగుణమధుపమంజరి యనఁగా
జనియించెఁ గామమంజరి, వననిధి జనియించుపద్మవాసినిఁ బోలెన్. 43

సీ. కమ్మనిపసిఁడిటంకంబునఁ గరఁగిన, లాలితనూత్నశలాకవోలె
రమణీయశృంగారరసమునఁ బసనాను, సురిపంపువలపుల నొలుకవోలెఁ
గళ లమృతంబుచేఁ గరువుగాఁ గట్టిన, ట్రించి నించినచంద్రరేఖవోలె
మీఱి తళుక్కన మెఱసి నిల్చినయట్టి, సోగక్రొమ్మెఱుంగు లేఁదీఁగ వోలె
దినదినంబునఁ బెరుఁగుచుఁ దియ్యమొదవ, దల్లిదండ్రులమనము లుత్సవము లొందఁ
గామమంజరి మంజువికాస మెసఁగఁ, బ్రజల కెల్లను గన్నులపండు వగుచు. 44

ఉ. పడఁతుక దేహవల్లికకుఁ బ్రాయపుసంపద కాపురచ్చినన్
నొడువుల రాజకీరముల నున్నవిపల్కులఁ దూలఁదోలె ను
గ్గడవగు మేనికాంతిఁ దొలుకారుమెఱుంగులమించు మించె న
న్నడుపులచేతఁ గీడ్పఱిచె నాగమరాళమయూరయానముల్. 45

క. ఎవ్వరికైనను గనుఁగవ, యువ్విళ్లూరంగ మనసునియున్మదనాస్త్రిం

దివ్యవనితయొకో నాఁగను, జవ్వనమునఁ బువ్వుఁబోఁడి సన్నుతికెక్కెన్. 46

క. లాలిత్యమునరసుగంధము, గ్రోలఁగ విరిదమ్మిమీఁదఁ గొమరారెడుమ
త్తాలికులమొక్కొ నాఁగను, బాలిక నెన్నుదుటఁ గురులు భాసురమయ్యెన్. 47

తే. ఒప్పులే యేటి మాఱులేకుండ బ్రహ్మ, యంగకంబులు చేసె నం చాత్మ మెచ్చి
యవయవశ్రీలు గనుఁగొనునట్టియిచ్చఁ, దరుణికన్నులు తలచుట్టుఁ దిరిగివచ్చు. 48

తే. బయలఁ గనుపట్టు నొంటికంబంబుమీఁదఁ, బసిఁడికుండలు నిల్పినభంగి దోఁప
నసదుఁగొఁదిఁగొఁ బొలుపారు నారుమీఁద, వలుదనునుగుబ్బలొప్పారు వనజముఖికి.

ఉ. అంతటఁ గూర్మినందనవయఃపరిపాకము చూచి తండ్రి య
త్యంతముదంబునం బొదలి యంగజలక్ష్మియుఁబోలె నున్న యీ
కాంతకు వంశశీలగుణగౌరవయౌవనరూపసత్కళా
వంతుఁడు కాంతుఁడైన గరువంపుఁదపంబు ఫలంబు నొందుఁబో. 50

వ. అని విచారించి సకలలోకవిజయధ్వజుం డగుధర్మధ్వజుండను పాదపదసహ్యారిపుకరటి సింహుం డగుసింహకేశ్వరుసమానుండు హేమాంగదుండను రూపవిజితమకరధ్వజుం డగుట మున్ను వినియునికిం జేసి లేగినవారలం బుచ్చి రప్పించి ప్రియపూర్వకంబుగా గారవించి శుభముహూర్తంబున నానృపకుంజరునకుఁ గంమమంజరని వివాహంబుచేసి మణిగణోజ్జ్వలానేకవిరాజితోపచారంబులం బూజించి యల్లునిఁ గూఁతు ననర్ఘవి రత్నఖచితకనకమయమందిరంబున నుండ నియమించిన. 51

క. రతియును గంతుఁడును శచీ, సతియును నింద్రుండుఁబోలె జలజాక్షియు భూ
పతియుఁ సుఖాంబుధిఁ దేలుచుఁ, జతురత విహరింపుచున్న సమయమునందున్. 52

క. హేమాంగదభూపతి తన, భూమికిఁ బోవంగ బుద్ధిపుట్టి విరక్తిన్
ఏమివిహారమునకుఁ జొరఁ, గేమియు ననకున్న నింతి యిట్లనుఁ దనలోన్. 53

క. ఏకాంతకాంతరూపమొ, యీకాంతునినయనవీథి కిరవైనది గా
కేకాంతంబునఁ గాంతల, కేకాంతులు నెఱపు సడల నిట్లుండుదురే. 54

వ. అని యతనితెఱం గెఱుంగం దలంచి సవినయంబుగా నిట్లనియె. 55

క. ఓనరనాయక భవదీ, యాననమునఁ దెలివి దోఁప దాత్మయుఁ జింతా
దీనం బైనది యీగతి, నానయహీనతనొ మజ్జనకుచేఁతలనో. 56

వ. అనవుడు. 57

క. నీవలన నప్రియం బొక, యావంతయు లేదు భూతలాధీశుఁడు న
న్నేవలన నుదాసీనత, గావింపఁడు వినుము నాదుగతి నలినాక్షీ. 58

సీ. ఏను బొత్తుకుగాక యెన్నఁడు నారగిం, పనియట్టిభక్తి మజ్జనకుఁ దలఁచి
చెమట నెత్తురుగాఁగఁ జిత్తమ్మునఁ దలంచి, యర్మిలిఁ బెనుచుమదంబఁ దలఁచి

నిముసంబు నను బాసి నిలువక యొడఁగూడి, చరియించు మాతోఁటి సఖులఁ దలఁచి
యెయ్యది పనిచిన నెయ్యదిఁ జేయుచు నాదు, కనుసన్న మెలఁగు భూజనులఁ దలఁచి
గంధసింధుర సైంధవోత్కరముఁ దలఁచి, సతత సేవాగత నరేంద్రవితతిఁ దలఁచి
వనట యొకవిన నింత యొప్పుల మనమున, నున్న బెందంబు గాని వేఱొండు లేదు. 59

క. అనిన విని కామమంజరి, యనఘా దీనికి విచార మందఁగ నేలా
జననాథు మొఱఁగి పోదము, వనభూమికి నతఁడు విని మాన్పఁగఁ జూచున్. 60

వ. అనిన నక్కలోదరియు నారంబునకుఁ జిత్తం బొసంగి యుక్త నియ్యకొని హృద్యానవద్యంబులైన మాణిక్యకనకాదిసమస్తవస్తువులు నాయత్తంబు చేసికొని గమనోన్ముఖుండై యుండు నంత మార్తాండమండలంబు పశ్చిమాచలప్రాసాదశిఖరంబునకు శాతకుంభకుంభం బై యుల్లసిల్లె నయ్యవసరంబున. 61

క. తక్కువలు గాక నిగిడెడి, నక్కువలు మనంబులోన నల్లడిగొనఁగా
జక్కవలకవలు విరహము, నెక్కువలు దలంచి పరితపింపఁగఁ జొచ్చెన్. 62

క. పగ లెల్లను దము నేఁచిన, పగ లెల్లఁ దలంచి యిరులుపవుఁజాలు దనపైఁ
దెగి యెత్తివచ్చు నని రవి, పగ బెగడిన క్రుంగి నపరవనధి సరంగన్. 63

క. మెఱపు పసరింపఁ జుక్కలు, తఱపై పొడముటయు గగనతల మొప్పారెన్
మెఱుఁగారు ముత్తెములచే, మెఱవడి యగు నల్లపట్టుమేల్కట్టుగతిన్. 64

శా. ఉర్వీచక్రమునం జరాచరము లై యొప్పారు రూపంబులన్
దుర్వారోన్నతి లోనుచేసికొని చేతోవృత్తి కాశ్చర్య మై
పర్వెం జీఁకటి నీలనిర్మలరుచిన్ భవ్యప్రభావంబునన్
సర్వం విష్ణుమయం జగత్తనుట నైజం బైనచందంబునన్. 65

వ. ఇట్లు క్రమంబునం దమంబు నిగిడి మిణ్గుపల్లంబు బయలోలం బని యేర్పఱుప రాకున్న సమయంబున వటమున్న సాహిణి నడిగి తెచ్చి సన్నద్ధసర్వాయుధం బై యింద్రాయుధం బను తురంగంబు నంతరంగంబున సంతసం బెసంగ సంగ్రామసహితం బారోహణంబు చేసి పౌరులెల్ల నిద్రించుచుండఁ దలవరులఁ గన్నుఁ బ్రామి పురంబు నిర్గమించి నిజపట్టణాభిముఖుండై యరుగునప్పుడు నిజాన్వయజాతుం డైన హేమాంగదమహీపాలునకు గమననివారణకారణం బైన యంధకారంబు దూరంబు సేయ నుత్సహించు చందంబున. 66

సీ. కైసేసి పూర్వదిక్కామినీమణి మోచు, పద్మరాగంపుదర్పణ మనంగ
వేయిగన్నులుగలవేల్పుతొయ్యలి చేతఁ, జూపట్టు చెంబట్టుసురటి యనఁగ
విరహులపై దండు వెడలంగఁ దమకించు, నసమాయుధుని కెంపుటరిగ యనఁగఁ
గల్పకభూజశాఖాశిఖాగ్రంబున, భాసిల్లుపరిపక్వఫల మనంగ

నభ్రమాతంగకులపతియఁ బుత్తనొప్పు, కనకఘంటికయనఁగ లోకములకెల్ల
నుదయరాగంబు రాగంబు నొదవఁజేయ, నినుఁ డుదయించె లోచనానందుఁ డగుచు.

వ. తదనంతరంబ. 68

సీ. గంగాప్రవాహంబు గాఁబోలు నని వసి, స్నానమనుష్ఠాన మాచరింప
నమృతంబు వెల్లువ యని నిలింపాదులు, మునుకొని దోసిళ్ల ముంచి క్రోల
దుగ్ధాంబునిధి యని తోయజాక్షుఁడు శేషు, పర్యంక మిడికొని పవ్వళింపఁ
బరమేశ్వరీశ్వరరూపం బని బ్రహ్మాదు, లవారి దండప్రణామములు సేయఁ
గలఁప భూనభోంతరములకొలఁది దెలిసి, జాసి యస్మదిదిక్కులఁ బారలి పారలి
పట్టముగ నంతకంతకుఁ దనరఁ దనరి, యిట్టులంబుగ వెన్నెల నిట్లవొడిసె. 69

వ. అంత. 70

సీ. పసగలవెన్నెల మిసిమిపుక్కిటఁ బట్టి, పాసఁగఁ జిల్లలనోక్కఁ బోసి పోసి
నున్ననిక్రియ్యాక్కు వెన్నెలతుంపరల్, హుమ్మని చెలులపై నమిసి యమిసి
కమ్మనివెన్నెల కడుపునిండఁగఁ గ్రోలి, తెలివెక్కి గట్టిగఁ ద్రేన్చి త్రేన్చి
కన్నిచ్చలకువచ్చువెన్నెలఁ గ్రొన్నరు, వేటివే ప్రియురాండ్రకిచ్చియిచ్చి
తఱచువెన్నెలగుంపులఁ దాటితాటి, యీఱసుగువెన్నెలలలోనఁ దూఱితూఱి
పలుచనగువెన్నెలలోనఁ బాఱిపాఱి, మెలఁగెఁ బెక్కుచకోరంపుఁబలుఁగుగములు

వ. ఇవ్విధంబున సాంద్రంబైన చంద్రాతపంబున నరేంద్రుం డతంద్రుండై హయంబు రయంబునకు మెచ్చుచు నతిదూరం బరిగి వేకువ యగుటయు నిద్రాలసుండై యొక్క పురోపవన ప్రాంతంబున వటవిటపి నశ్వంబు బంధించి యాతరుచ్ఛాయను సతియంక తలం బుపధానంబుగా శయనించి కన్ను మొగిడ్చెనంత. 72

ఉ. రాయిడికత్తెలైన పెనఁ ద్రాయిడియత్తలయింట్లఁ గోట్రముల్
సేయువిలాసినుల్ మునుకుసెందఁగ వేశ్యప్రకాండపుఁలం
బాయనికాముకుల్ వెలుకఁబాఱి కలంగఁగ మ్రోసెఁ గొక్కొరో
క్రోయని కుక్కుటస్ఫురదసంతతకంఠకఠోరనాదముల్. 73

సీ. శ్రీమదామ్నాయలతామూలకందంబు, పద్మినీమదవతీప్రాణపదము
చక్రవాకానీకసంజీవనౌషధ, మఖిలలోకాలోకనాంజనంబు
ప్రబలాంధకారనిగ్రహరత్నదీపంబు, హరిహరబ్రహ్మవిహారగృహము
కైరవకాననోత్కటకాలకూటంబు, ప్రాలేయవిఘటనాకీలకంబు
రత్నసానుసురక్షణారక్షకుండు, సతతసన్మార్గలంఘనజాంఘికుండు
దివిజకల్లోలినీసపత్నీగురుండు, భానుఁ డుదయించె దేదీప్యమానుఁ డగుచు. 74

వ. అంతనంతవృత్తాంతంబు నెఱింగి ధర్మధ్వజుండు ప్రళయకాలవృషభధ్వజుండునుంబోలె

గోపారుణితలోచనుండై నిజదండనాథుం డగునీతిధ్వజుం బిలిపించి యిట్లనియె.

చ. తగిననరేంద్రసూనుఁ డని తన్నుఁ బ్రియంబున బిల్చి తెచ్చి మ
చ్చిగ సుత నిచ్చి మత్ప్రతిముఁ జేసినసింహళరాజసూనుఁ డా
తగవు మదిం దలంపక మదంబున మత్తురగంబు నెక్కి క్రు
చ్చుగతి వధూటిఁ గొంచుఁ బ్రజఁ జొక్కడి పోయినవాఁడు చూచితే. 76

క. చనఁ దలఁచిన మన మనుపఁగఁ, జన నొప్పదె తనకు నిట్టిచలచిత్తునిపై
ననుపుము సేనాన్వితముగఁ, జని క్రమ్మఱఁ బట్టితెమ్ము సమ్ముఖమునకున్. 77

వ. అనిన విని నీతిధ్వజుండు యుద్ధసన్నద్ధాఖిలసేనాసమన్వితుండై యాప్రొద్దె కదలి హేమాంగదుండు చనినజాడ యరసి యతిత్వరితగతిం జని కూడముట్టిన నాభీలంబైన యాకలకలంబాలించి కామమంజరీకాంత వలుదిక్కులుం బరికించి పడగలయడియాలంబులు నిరీక్షించి నిజజనకు సేనాసంకులంబుగా నిశ్చయించి తనపతికి నిద్రాభంగంబు గాకుండ నతని యుత్తమాంగంబున కుపధానంబుగా నొక్కపరిధానంబు చుట్టిపెట్టి తలచీర యాయితంబు చేసికొని సంగరోత్సాహం బంతరంగంబునం బొంగ సన్నద్ధసర్వాయుధం బైనయింద్రాయుధంబు నారోహణంబుచేసి ప్రాణేశ్వరచరణస్మరణపరిణతాంతఃకరణ యగుచును రణవిహరణంబు తృణకణాయమానంబుగా గణించుచు వటవిటపి కనతిదూరంబున వచ్చుచున్న తత్ప్రబలవాహినిలోనికి నిజవాహనంబు నుఱుకతఱియం బఱపి. 78

మ. మదదంతావళదంతముల్ నఱకు సమ్మోహంతు లుద్భ్రాంతతన్
బెదరం బల్లము గుల్లముల్ నవుతునన్ వేటాడుతుండెంబులై
చెదరంగా వడి వ్రేయు వీరరథికశ్రేణిన్ బలౌఘంబులం
గదియం జేయు ఘటాలిఁ ద్రుంచు విలసద్ఘోరాసిధారాహతిన్. 79

చ. ప్రతిబలవార్ధి బాడబముభంగి దహించును రాముపోలికన్
శితశరధారపాల్పఱుచుఁ జెల్లెలికట్టయుఁబోలెఁ బాఱునీ
కతులితలీల నాఁగ మునియచ్చునఁ బొంకమణంచు మందర
క్షితిధరవృత్తిమైఁ గలఁచుఁ జిత్రముగా లలితాంగి యుక్కునన్. 80

క. సరి నాధానము సేయుట, యరిఁబోయుట తివియు వేయు టద్భుతకరమై
తరుణిశరంబులు భానుని, కరములగతి రిపులగములఁ గప్పెఁ దఱుచుగన్. 81

క. కప్పిన మదిలో నెంతయు, నుప్పొంగెడురౌద్రరసమహోగ్రత నింతిం
దప్పక కనుఁగొని కన్నుల, నిప్పులు రాలంగ వాహినీపతి పల్కెన్. 82

క. అక్కున నిడుకొని మక్కువ, పెక్కువమై నేను బెనుపఁ బెరిఁగితి నేఁడుం
జెక్కడిచిన వస రాలెదు, నిక్కము నాకోలుతలకు నిలువఁగఁ గలవే. 83

వ. అనవుడు నక్కాంతారత్నంబు. 84

క. తనయింటిదీప మనుచును, విను ముద్దడికొనఁగఁ దలఁచుమీఁదఁ గలఁడే
నను మాఁకొనఁగఁ దలంచెదు, మును రెంచినమందె మేలమున నాలమునన్. 85

క. ననుఁ గినియఁ జేసి మగఁడం, చనఁ గలవే నీవు పురికి స్వామిహితుఁడవై
చను మింక నింద్రపురమున, కనినం గోపించి యేసె నతఁ డంపగముల్. 86

క. ఏసిన నవి పొడిచేసి శ, రాసనముం దునిమి వేయ నతఁ డొండొక బా
ణాసనము నెక్కువెట్టి శ, రాసారము గురియఁ దొడఁగె నంబుదము క్రియన్. 87

వ. ఇత్తెఱంగున నొండొరులకు వెఱపడక నయ్యిరువురుం జలంబును బలంబును మెఱయ దృష్టిముష్టిలక్ష్యలక్షితశీఘ్రతరశరసంధానాకర్షణమోక్షణపాతనాద్యనేకధనుర్విద్యాకౌశలంబులు మెఱయుచుఁ బెద్దయుం బ్రొద్దు మహాయుద్ధంబు సేయుచున్న సమయంబునఁ గామమంజరి నిశితధ్వనిధారథ్యసారథుల నిలువరింప సాఫల్యంబులు నై వ్రేసి పొడిచేసి పేర్చిన నతండు విరథుండయ్యును సాలివారనిర్గలిత నిశిత విశిఖంబులు వఱపిన నత్తన్వి కుసుమదళలోచన యయ్యును గోపావేశంబున నయనాబ్జ పత్త్రినేత్రయై యతనికోదండంబు ఖండంబులు చేసి వఱియును. 88

తే. ఎత్తనెత్తంగఁ జాపంబు లెన్నియేనిఁ, దొడఁగి తొడిగిన దునుమాడి తోయజాక్షి
తోమరము వైవ నడుమన త్రుంచి వైచెఁ, గుంత మెత్తినఁ బొడిచేసెఁ గుంత మెత్తి.

వ. ఇవ్విధంబున. 90

క. ఆహవమునఁ దరుణీమణి, సాహాయ్యకోపమున సైన్యపతిఁ దూలించెన్
సాహసము సద్గుణం బని, యూహింపఁగ సతులకెందు నుచితము కాదే. 91

వ. ఇట్లు వికలసకలాయుధుం డై సేనానాయకుండు. 92

క. కనుకనిఁ బఱచిన నాతని, వెనుకొనుటయు వాఁడు శరణు వేఁడినమాత్రం
గినుక యుడిగి తొయ్యలి మదిఁ, గనికరము జనింప మగిడెఁ గాంతునికడకున్. 93

ఉ. అంతట మేలుకాంచి వికచాబ్జముఖిం దురగంబు గానమిం
జింత జనింప నున్న నృపసింహుఁడు గాంచె మహాగ్రహాన్వితుం డై
సంతసమార వచ్చినిజప్రియకామిని నుగ్రసంగర
శ్రాంతశరీరిణిన్ మహితసజ్యశరాసనబాణధారిణిన్. 94

చ. కని తురగాధిరూఢగతిఁ గార్ముకబాణకృపాణపాణి వై
చనిననిమిత్త మెయ్యది నిజం బెఱిఁగింపు మనంగ నాథుతో
వనజదళాక్షి యిట్లను నవారణ నన్నును నిన్నుఁ బట్టి మ
జ్జనకుఁడు దాడిమైఁ బనిచె సైన్యయుతంబుగ దండనాథునిన్. 95

చ. పనిచినఁ గూడముట్టిననృపాలకసైన్యముఁ గాంచి కొంచెపుం

బనికయి నీదుశూద్రకుఁడు భంగ మొనర్పఁగ నేల యంచు నేఁ
జని యనిచేసి తత్ప్రతిబలసైన్యము నెల్లను గూలఁద్రోలి వే
వెనుకొన భీతుఁడై శరణువేఁడినఁ గాచితి సైన్యనాథునిన్. 96

వ. అని విన్నవించి హయావతీర్ణుండై కృపాణబాణశరాసనతూణీరంబులం దురంగంబు పై నెప్పటియట్ల పదిలపఱిచి విజయవినమితోత్తమాంగ యైన యత్తన్విఁ జిత్తం బిగురొత్తి సమీపంబున నునిచికొని యతం డిట్లనియె. 97

క. తలఁపఁగఁ గయ్యపువెరవున, నలవున నీ కమ్ముపడుట యచ్చెరు విస్తీఁ
దలపఁగ నాఁడక యుండఁగ, బలుసేన జయించి తిట్టిభార్యయుఁ గలదే. 98

తే. అనుచుఁ బ్రియురాలిఁ జేరంగ నల్లఁ దిగిచి, ఘనకుచంబులు విపులవక్షంబుతోడఁ
గదియఁ జేర్చుచు బిగియారఁ గౌఁగిలించి, విజయ మగ్గించి చెవులకు విందొనర్చె. 99

వ. కదళీయచ్చోటికనతిగూరంబునఁ దేటనీట నొప్పారునేట సంధ్యావందనాదికృత్యంబులు నిర్వర్తించి యమ్మోటితోటియుం దానును ఘోటకంబునుం దత్కాలోచితాహారంబులం దృప్తి సలిపి కాలుకొన్నయంత నేల యరిగి యపరాహ్ణసమయంబున నొక్కపురవరోపాంతంబున నేకాంతం బై శశికాంతోపలరచితం బైన కాళికాస్థానంబున విడిసి యున్నంత నత్తలోదరి తనమగనిచేతికి నొక్కసొన్నాటంకం బిచ్చి యుప్పట్టణంబున నాహారం బడిగి తెమ్మనుటయు. 100

క. అన్నరపతి తగులాగున, నన్నగరము చొచ్చి యొల్లయంగళ్లందుఁ
సొన్నాటంకం బిచ్చెద, నన్న మిడెడువారు గలరె యని యడుగఁగ శ్రేణిన్. 101

క. విన్నజనము లవ్విభునిం, గన్నారం జూచి యాదిగర్భేశుఁ డితం
డెన్నఁడుఁ బ్రయాసమునకుం జన్న తెఱఁగు దోఁప దేల చనుదెంచెనొకో. 102

క. సొన్నాటంకము సేయఁగ, నన్నము దన కెట్టు వెట్టనగు గరగరగా
విన్నను వున నని పలుకుచు, నున్నన్ విన్నఁదన మెసఁగ నున్నకుమారున్. 103

క. కనుఁగొని విలాసవతి యనఁ, జనువారవధూటి దాసి చని తద్విధమే
లినదాని కెఱుఁగఁ జెప్పి త, దనుమతిఁ గొనివచ్చె నింటి కానృపతనయున్. 104

వ. ఇట్లు వచ్చిన హేమాంగదమహీపాలు నవ్వాలయభ్యంతరమందిరంబునకుం దోడ్కొనిపోయి సమున్నతకనకాసనంబున నునిచి తత్క్షణంబ. 105

ఉ. మజ్జనభోజనాభరణమాల్యవిలేపనవస్త్రరాజిచే
బుజ్జవమారఁ దృప్తిసనఁ బూజలొనర్చి లతాగృహంబులో
గొజ్జెఁగనీటఁ బై చిలికి క్రొవ్విరిజాజులఁ జేసినట్టిపూ
సెజ్జకుఁ దార్చి చిత్తజవిశేషసుఖంబుల నోలలార్చెనన్. 106

వ. ఇట్లు వారసీమంతినీకృతనిరంతరలతాంతశరలీలాసంతోషితస్వాంతుం డై మైమఱచి

మహీకాంతుండు నిజకాంతవలనిచింత యావంతయు లేక యుండె నంత. 107

చ. ఉదయమునం దలిర్చుదిశ నొల్లక తన్వసుహీనుఁ జేయుమిం
గదిసి ప్రతీచిఁ జెందె దిననాథుఁడు భూగమునుండు సంతతా
భ్యుదయముఁ గోరుచున్న సతి నొల్లక తన్వసుహీనుఁ జేయఁగా
మదిఁ దలపోయువారసతి మచ్చికఁ జెందినలీల నత్తఱిన్. 108

వ. ఇట్లు సూర్యాస్తమయం బగుటయు వనపతి యామికిఁ గామమంజరీకాంత సంతాప
తాంతఃకరణ యై. 109

చ. ఇరవును దల్లిదండ్రులను నెత్తిన నెంచినవారిఁ బాసితిన్
దురమునఁ దండ్రి సైన్యపతిఁ దోలితి సేనలతోడఁ గూడ నీ
పురుషునిమీఁదిభక్తి మఱి పోయి యితండును నీకు దిక్కు. నె
ప్పురుసున నోము నోఁచితినొ ప్రాక్తనజన్మమునందు నక్కటా. 110

వ. అని విలపింపుచున్న సమయంబునఁ గాళికానికేతంబునకు నొక్కవృద్ధాంగన చను
దెంచి దీపికానికరంబు సమర్పించి మనోభవరాజ్యలక్ష్మియుంబోలె నున్నయుత్తన్వి
నిరీక్షించి నీవెవ్వ రెందుండి యేమికతంబున వచ్చి యిచ్చట నొంటి నున్నదాన
వనినం దన వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగించిన. 111

క. అజ్జరఠ దోడుకొని చని, మజ్జనభోజనము లాత్మమందిరమున నా
లజ్జావతి కొనరించి సు, హృజ్జనభావంబు నడపి హృదయముఁ దేర్చెన్. 112

ఆ. మగఁడు చన్నదెసకు మనసును జనియున్నఁ, జెయ్వు వెఱఁగుపడినఁ జన్నులు సా(?)రని
వృద్ధవనితకథలు వెడవెడ నాఁకొంచు, నుండె వగల నుగిలి యుత్పలాక్షి. 113

క. వేగింపరానివేదన, వేఁగింపఁగ నంత ప్రొద్దు వేగియు సతికిన్
వేగకయుండెను దైవని, యోగంబున నంతఁ బతివియోగము కతనన్. 114

ఆ. ఎట్టకేల కట్లు హితవచనంబుల, నుపిద నూఱడింప నుల్లమునను
లేనిధృతి ఘటించి లేమ యాపూఁబోఁడి, సానిఁ బిలిచి ప్రియము సాంపఁ జెప్పె. 115

క. క్షోణీనాయకుఁ గానము, ప్రాణములును మేన వెడలఁబోఱం జొచ్చెం
బ్రాణసఖి యేవెరవునఁ, బ్రాణేశ్వరు నన్నుఁ గూర్చి బ్రతికింపఁగదే. 116

క. పతి కలుగకుండ సౌఖ్యము, సతులకు నొండొకటిగలదె చర్చింపంగాఁ
బతిలేమి సర్వశూన్యము, పతి గలిగిన సతికి నింద్రపద మది యేలా. 117

వ. అనినం బూఁటరిసాని యుత్తలంగున నైన భూవరోత్తము న్నెవకి తెత్తు నని యాఁగిన.

తే. మగనిపోకకుఁ గడలేనిదిగులు పొదువఁ, గామమంజరి యంతయుఁ గళవళించి
యరయఁ బోయినయంగన తెరువు చూచి, వనట నిట్లని తలపోయు మనములోన. 119

సీ. పూర్ణచంద్రాననుఁ బొడగాంచివచ్చినఁ, గొడిగినతోడవు లావహంతి కిత్తు

కమలాప్తతేజుని గన్నార నేఁ గన్నఁ, గాళికాదేవికిఁ గ్రాసమిత్తు
సింహాసత్త్వనిపల్కు చెవిఁ జేర్పఁ గల్గిన, దీనావలికి భూరిదాన మిత్తు
రాజశేఖరుపరిరంభణం బబ్బినఁ, గోటిగోవుల విప్రకోటి కిత్తు
ననుచుఁ జింతించుఁ దనలోన నట్టె నవ్వుఁ, జెక్కుటద్దంబు గదియంగఁ జెయ్యి సేర్చు
వెగుచు దైన్యంబు నెఱపలంగ విహ్వలించుఁ, బనవుఁ గొనగోరఁ గన్నీరు పాయ మీటు.

చ. ఎదురఁ జరించినట్లయిన నింపగుపల్కులు పల్కఁజూచుఁ దక్
గదిసిన చంద్రమైన నిఱికౌఁగిటఁ జేర్పఁ గడంగు భీతుఁడై
పదముల వ్రాలిన ట్లయినఁ బాణితలంబున నెత్తఁ గోరు సే
యదియును లేక రిత్తయిన యంబుజలోచన యార్తిఁ జేడ్పడున్. 121

ఉ. పట్టణమెల్ల దేవిగుడిభాగుని యాగసి తోడితెచ్చునో
కట్టెదురన్ నృపాలుఁ గని క్రమ్మఱి నా కెఱిఁగింప వచ్చునో
యిట్టును నట్టునుం దిరిగి యందునుగానక తానె వచ్చునో
యట్టిద యైన నాకునిక కాస్పద మెయ్యదియొక్కొ దైవమా. 122

వ. అని యిట్లు కామమంజరి పురుషవిరహరోగంబున నాతురచిత్తయై తలపోయుచున్న సమయంబున. 123

ఉ. భూరమణీశుఁ డెత్తు ననిపోయెడునప్పుడు పంతమాడి యే
నూరక యింటికిం జని తలోదరి నేమని చూతునంచు దు
ర్వారవిచారభావమున వట్టుచు మోమున దైన్య మొందఁ బూ
జారివధూటి వచ్చి జలజాతవిలోచనఁ జేరి యిట్లనున్. 124

క. పురము గలయంత మేగయు, నరసితి నిల్లిల్లు దప్ప కతిశోధన నీ
వరుఁ డెందుఁ గానఁబడఁడె, ప్పరుసున నీకరుణపడియ భాగ్యము లేమిన్. 125

చ. అనిన దురుక్తి వీనులకు నస్త్రమయంబయి తాఁకి మూర్ఛ వ
చ్చిన ధర వ్రాలి యంతయు నచేతనయై మఱి యెట్టకేలకుం
దనువునఁ బ్రాణ దెచ్చుకొని దైవకృతంబులు మానవంబు గ్రి
క్కున ననలప్రవేశమునకుం గృతనిశ్చయ యయ్యె నంతటన్. 126

వ. సర్వసన్నాహంబును మెఱయఁ గాళికానికేతనంబునకుం జని యమ్మహాశక్తికి దండప్రణామం బాచరించి వెడలి తదాలయపురోభాగంబున ఘృతప్లుతమలయజాగురురక్తచందనదేవదారుపూరితంబును ననలోపేతంబును గర్పూరాదిసుగంధబంధురంబును నైన యగ్నికుండంబునకుఁ బ్రదక్షిణప్రణామంబు లాచరించి ప్రవేశించునప్పుడు జన్మజన్మంబునందును హేమాంగదమహీపతియె నాకుం బతి గావలయు నని కుండమధ్యంబునం బడుటయు నటమున్న తదాలోకనకుతూహలాంగదం డయ్యును నయ్యబలనిరీక్షింప

వలచి విలాసవతీమధురసల్లాపాయత్తచిత్తుం డైన హేమాంగదుండు విని తలంచికొని యదరిపడి తన్నుఁ దాన నిందించుకొనుచు విలాసవతీకరకీలితం బైన కేలు తిగుచుకొని.

క. నా నేరమివలనఁ బయ్యో, జానన వైశ్వానరునకు నాహుతి యయ్యెన్
దీనికిఁ బ్రాయశ్చిత్తం, బే నని తనమేను వహ్నిఁ గాహుతిచేసెన్. 128

క. చేసిన విలాసవతి తన, చేసినదోసమునఁ గాదె శిఖిఁ బడి కీరల్
వాసవపురికిం జని రని, వాసిగఁ దనమేను నిచ్చె వహ్నికి సంత్రన్. 129

క. అవ్వారాంగన బాసిన, యువ్వరు నీల్గుటకుఁ గాంచ వారిం గనుచున్
నెవ్వగలు వగల నీనం, గ్రొవ్వాడి వెసఁ జొచ్చె నగ్నికుండము లోనన్. 130

వ. అంత నమ్మహాకాళి యెల్లవారును వినుచుండ. 131

క. కడచిరి నలువురువహ్నిని, బడి యొక్కట నేను జూడ బ్రదికింపఁ గని
ప్పుడు వీరి ననుచుఁ దానొక, పడఁతుక మేనను వసించి పల్కె నమాత్రిన్. 132

క. వెలఁదియు ధరణీవిభుఁడును, వెలయాలును దాసిఁ గూడి విమలాకృతులై
వెలువడిరి యగ్నిగుండము, జలరుహషండమునుండి చనుదెంచుగతిన్. 133

వ. తదనంతరంబ ధర్మధ్వజాత్మజయా తనప్రాణేశ్వరు నింగితం బెఱింగి యిట్లనియె. 134

ఉ. కారణ మేమి నాయుసుఱు గల్గిన సర్వము గల్గు నాక నా
వారవధూటియయ్యు ననివారణ దారుణవహ్నికుండ మీ
ధారుణి మెచ్చ మీ వెనుకఁ దానును దోడనె చొచ్చెఁ గాన ని
వారజనేత్ర మీకృప కవశ్యముఁ బాత్రము సేయుఁ గాఁ దగున్. 135

వ. అనినఁ గామమంజరీసముచితాలాపంబులకు సంతుష్టాంతరంగుం డై హేమాంగదుండు విలాసవతిం దోడ్కొని పోవుకౌతుకంబును దానితల్లిదండ్రుల కెఱింగించి వారల నుచితసత్కారంబులఁ బరితోషితులం జేసి యనంతరంబ. 136

క. రమణులు శిబికారోహణ, రమణీయత మెఱసి కొలిచి రాఁగా ధరణీ
రమణుఁడు నిజపట్టణమున, కమరేంద్రాయుధము నెక్కి యరుగం బ్రీతిన్. 137

క. అని యిట్లు దివియగంబము, జనవినుతరసప్రసంగసంగతవచనా
జనితకథామధుధారల, మనుజేంద్రుని చెవులఁ జవులు మరగించి తగన్. 138

క. వీరలలో సాహస మె, వ్వారిది యనవుడు నృపాలవర్యుఁడు నగుచున్
వారసతీమణిసాహస, మౌరా యని మెచ్చవచ్చు నని పల్కుటయున్ 139

సీ. మణిమయకర్ణభూషణమరీచులతోడ, వెలఁదిమోవులమించు వియ్యమందఁ
జెక్కుల మకరికాచిత్రరేఖలతోడఁ, జిఱునవ్వువెన్నెల చెలిమి సేయఁ
బయ్యెదకొంగుల బంగారుమెఱుఁగులఁ, జనుదోయితళుకులు చనవు మెఱయ
మంజీరకంకణమంజులధ్వనులతో, మేఖలారావంబు మేలమాడ

ముసుఁగు దొలఁగించి తనులత మోద మడరఁ, బద్మమధ్యంబునం దున్న పద్మవోలె
హంసతూలికాతల్పంబునం దునుండి, యాకళావతి మనుజనాయకునిఁ జూచి. 140

క. దీపయుగంబంబునను, జీవము గల్పించి కథలు చెప్పింపంగాఁ
బ్రావీణ్యము గల్గియు నీ, వీవిధమునఁ దప్పఁజెప్ప నిటిది నిపుణతయే. 141

క. తనపతిఁ గానక యెంతయు, మనికితపడి వచ్చి కామమంజరి చోరఁగాఁ
గనికరమున నక్కాంతుం, డనలశిఖ సోఁకఁ జొచ్చె నవ్విధమునకున్. 142

క. కడుఁజోద్య మంది లంజెకు, నడచినబుణ మెడల నగ్నికుండముఁ జొచ్చెం
గుడువక కట్టక గాసిన, పడుటయు సాహసము గాక సార్థవముఖ్యా. 143

వ. అని పల్కి కళావతీనితంబిని కాదంబినీసమాక్రాంత రైయనక్రొమ్మెఱుంగుతెఱంగునం
గృతావకుంఠ యగుట యవలోకించి. 144

ఉ. అష్టమహావిభూతికలనాహవమంత్రజనానువర్తనా
దుష్టవిరోధమంత్రిజనదుర్వహగర్వప్రమోదకర్తనా
యిష్టఫలప్రదానదివిజేశ్వరధేనుసమానకీర్తనా
శిష్టజనప్రమోదకరజీవితవైదికధర్మవర్తనా. 145

క. కురుకురు కురు చేర కేరళ, శక మరు కర్ణాట లాట సౌరాష్ట్ర మహా
పకమంత్రిజనమనీషా, నికషోపలనయకలాప నిగమాలాపా. 146

మందారదామము.

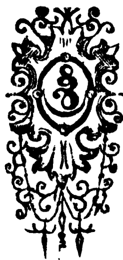
శృంగారరేఖావిశేషస్వరూపా, రంగజ్జనానీకరక్షాదిలీపా
సంగీతసాహిత్యసారస్యలోలా, యంగీకృతాంగీకృతాచారశీలా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్త్రి పెద్దయ యన్నయామాత్యపుత్త్రి
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బనుమహాకావ్యంబునందు
సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

విక్రమార్కచరిత్రము.

షష్ఠమాశ్వాసము.

క. మహిమాంచితనయనా
శ్రీమద్వాణీవిలాసజిహ్వాగ్రతలా
క్ష్మామహితదక్షిణభుజా
సీమాద్రిదిశాహారకీర్తి సిద్ధనమంత్రీ 1

వ. ప్రతిపక్షక్షితిపాలశాలభశలభగ్నధ్వంసనారంభజృం
భితనిస్త్రింశుండు విక్రమార్కుండు గుణాభిజ్ఞుండు దేవోపని
ర్జితదీప్తార్కుండు కాంతిసోముండు సుఖక్రీడాకలాపైకమం
డితుండై మూఁడవమాట యుత్తరుణి నాడింపంగ నుద్యుక్తుండై. 2

ఉ. చారుసువర్ణపూర్ణకలశంబునకుం దనమంత్రవిద్యచేఁ
గోరి సచేతనత్వమును గూర్చి యపూర్వకళామహోదర
శ్రీ రుచి మీఱ నొక్కకథ చెప్పఁగదే యని యానతిచ్చినం
గూరిమితోడ నాకనకకుంభము సంభ్రమ మొప్ప నిట్లనున్. 3

శా. శృంగారాదిరసప్రసంగములు గాఁ జెప్పంగ నేర్తుం గథల్
సాంగోపాంగము గాఁగ నొక్కకథ సువ్యక్తంబు గా నవ్వియుం
పంగాఁ జెప్పెదఁ జిత్తగింపు మని చెప్పం జొచ్చె భూపాలుతో
సంగోత్పాదకవాగ్విశేషరచనాచాతుర్య మేపారఁగన్. 4

సీ. మాణిక్యసుందరమహనీయకందరభరితజంబూరవింధ్యగిరిసమీప
మున వివేకనిధాన మనుపట్టణమునందు శుభ్రతవర్మ యనుమహాక్షోణినాయ
కునకుఁ బద్మావతి యనఁగ గుణావతి యనఁగ లీలావతి యనఁగఁ గలరు
ముగురు గూఁతులు జగన్మోహనాకార లనంగశాస్త్రవిదగ్ధ లతివినీల
కుటిలకుంతల లున్మదకుంభికుంభయుగళ, గురుకుచలు వారిఁ దగినట్టివరులఁ గోరి
వరుస మూఁడూళ్ల నిలిపె నావసుమతీశుఁ, డంత నాపురి కొకపరిహాసకుండు. 5

ఉ. హారివరాంగనాజనవిహారి విదూషకచక్రవర్తి సం
సారసుఖైకసారఘనసారపటీరవిలిప్తమోహనా
కారుఁ డనూనకాముకశిఖామణి పుష్పకరండకుండు నా
జారుఁ డొకండు వచ్చె నగరస్థితి రెండవమారుఁడో యనన్. 6

సీ. కొదమచందురునిలోఁ గొదమకై వడి మించు నటియించుసన్నపునాభి వెట్టి
ములుపడి ప్రావడ్డ వలరాజు డాగుల మీఁద గందపుఁబూఁత మేళవించి
తేఁటి తెక్కలకప్పుఁ దెగడెడుకొప్పున బాగుమీఱఁగ వన్నెపాగ చుట్టి
తనరుజవ్వాదివాసనలచేఁ జెన్నొందుచిన్నిగేదఁగి రేకు చెంపఁ జెరివి
కప్పురపుసోనపల్కులఁ గమ్మఁదావి, గుబులుకొనుచున్న విడియంబుసొబగుతోడ
రమణఁ జూపట్టు పుష్పకరండకుండు, హరునికనుదృష్టి దాఁకనిమరుఁ డనంగ. 7

ఉ. వచ్చి పురంబువాకిట రునారపుఁగోడెతనంబుతోడఁ గ
న్నిచ్చకువచ్చుచేడియల నెచ్చరికించుచు ధూర్తకోటితో
మచ్చరికించుచుం వెకలిమాటలు మాయపుఁగూచిమారపుం
బచ్చలు చూపుచుం సెలవిపాఱఁగ నవ్వుచుఁ గేఁకరించుచున్. 8

క. కన్నుండఁగఁ గనుపాపను, గొన్నవిధంబునను సతులఁ గూడకయును దాఁ
గన్నమిడి మనోధనములు, గ్రన్ననఁ గొనిపోవు గన్నకాఁడుం బోలెన్. 9

వ. ఇట్లు వివేకనిధానం బనుపట్టణంబునఁ బుష్పకరండకుండు బహుప్రకారంబు లగు నిచ్ఛావిహారంబులం జరియించుచుండ నొక్కనాఁడు కామశాస్త్రికళావేదు లైనవిట విదూషకపీఠమర్దకనాగరకులతోడ బహువిధస్వైరిణీగణప్రసంగంబులం బ్రొద్దుపుచ్చుచున్నసమయంబున మీదేశంబునఁ గ్రొత్త లగువార్త లెయ్యవి యెవ్వరెవ్వరివలన నే మేమిచోద్యంబులు గల వెఱింగింపుఁ డనిన వార లిట్లనిరి. 10

ఆ. ఇప్పురంబుచెంత నొప్పుమహాఘోష, పట్టణమున జాగపతులపాలి
భాగ్యలక్ష్మి యనఁగఁ బద్మావతీకాంత, వినుతికెక్కు మూర్తివిలసనముల. 11

చ. తొలుకరివానకాలమునఁ దోఁచుమెఱుంగు పసిండిసీటు తే
టలఁ బలుమాఱుఁ బుల్కడిగి డాఁచినమన్మథమోహనాస్త్రమో
వలపులవన్నెలం దోలఁచి వారిజసంభవుఁ డాఁచురూపుగా
నలవడఁ జేసెనో యనఁగ నాకమలానన యొప్పు నెంతయున్. 12

ఆ. కొలను చొచ్చి పుచ్చుకొని తన్ను మదనుండు, రూపుసేయ ముల్లుమూపెఁ గాక
లేకయున్న మీన మాకాంతచూపుల, వలల పటికి వఱుతఁ గలయ కున్నె. 13

ఆ. రమణరాజమండలము నట్టనడుమఁ జూ, పట్టఁ బట్టి మిన్నుముట్టెఁ గాక
గాకయున్న హరిణ మాకంజముఖిమోపుఁ, దూపు లడరి నడవిఁ దూఱకున్నె. 14

చ. సరసవినూత్నరత్నరుచిజాలముచేఁ దిలకించుచున్నయా
గురుకుచక్రొమ్మెఱుంగుఁజనుగుబ్బలతో సరిసేయవచ్చునే
తోరలి హిరణ్యకుంభములదొడ్డతనంబులు చెప్పనేటికిన్
గురుత యదేల కల్గు గుడిగుండములం బడునట్టివారికిన్. 15

చ. వరుఁడు ధనుర్ధరుండయి దివానిశముల్ వెనుకం జరింపఁగా
వెరవున మోసపుచ్చి తనవేడుకవచ్చినయట్టివారితో
సరసరతిప్రసంగములు సల్పఁగ నేర్చుఁ దదీయనైపుణ
స్ఫురణము చంద మెందును నపూర్వము చూడఁగఁ బొమ్మ గ్రక్కునన్. 16

వ. అనుటయు. 17

చ. చెలఁగి కటారిబిత్తరము చిమ్ముపకారపువవ్వ నవ్వ మీ
సలు వడివెట్టు నారక మజా యనుఁ దన్నయంబుఁ బాసఁగ
న్నులు వెసఁ ద్రిప్పు కొప్పుపయి నున్నగ దువ్వు బళాలు వెట్టు మూఁ
పులు పలుమాఱుఁ జూచుకొనుఁ బుప్పకగండడుఁ డాత్మ నుబ్బుచున్. 18

ఉ. క్రన్నన వారి వీడుకొని కన్నులఁ గ్రుక్కి వెసం దలారియు
క్రొన్ననవింటిఁ దేటిగటికోల యమర్చు మరుండు వెంట రా
మున్నుగ నెమ్మనంబు తనముందటి చక్కని ద్రోవ వెట్టఁగాఁ
గన్నియయూరి కేఁగెఁ దమకంబునఁ బుష్పకగండకుం డొగిన్. 19

వ. అరిగి మహాఘోషపురవరోపాంతంబున శశికాంతశిలాతలంబునఁ బథశ్రమం బార్చు
కొని తదవసరోచితాలంకృతుండై యన్నగరంబున కరిగి మహాపద్మసద్మ యగునప్పద్మ
గంధిమందిరంబు పౌరజనంబులవలన నెఱింగి మందమందగతిం జని తన్నికేతనంబు
ప్రవేశించి. 20

ఉ. ప్రాకటహేమరత్నమయపంజరపీఠికలన్ శుకంబు ల
వ్యాకులలీలతో రతిరహస్యవికాసకళావిలాసకో
కోకము లర్థితోఁ జదువఁ గూరిమితో వినుచున్ సురూపరే
ఖాకమనీయతామహిమఁ గాముని దీమముఁ బోలె ముందటన్. 21

సీ. రంజితమణిసాలభంజికలకుఁ దనభాసురాకృతి మేలుబంతి గాఁగ
రత్నపంజరకీరరాజికిఁ దనవాక్యసమితి గురూపదేశంబు గాఁగ
గమనీయకలహంసగతులకుఁ దనగతి యొఱపులు గఱపెడియొజ్జ గాఁగ
ఘనసారగంధవాహనునకుఁ దనయూర్పుఁదనిగాలి నెయ్యంపుదాది గాఁగ
దివిరి నడయాడుచుండుపూఁదీవె యనఁగ, నేకతము నగరం జరియించుచున్న
కంబుకంఠిఁ బద్మావతీకాంతఁ గాంచెఁ, బెన్నిధానంబు గాంచినపేద వోలె. 22

తే. కన్ను ఘనమును గనియు నక్కాంతఁ జూచి, యింతయొయ్యారి మగుసతి యెందుఁగలదె
యనుచుఁ బ్రియమును గంపంబు ననఁగి పెనఁగ, నల్లఁ జేరంగ వచ్చినయతనిఁ జూచి.
మ. సుకుమారుం డగుమారుఁడో కళలచే సొంపారుపాంచాలుఁడో
యకలంకుం డగుకూచిమారుఁడో యితం డంచుం బ్రశంసించుచుం
బ్రకటస్నేహ మెలర్ప నాతనిపయిం బద్మావతీకాంత వా
లికక్రొవ్వాఁడి మెఱుంగుఁజూపుల నివాళించెం గువాళించుచున్. 24
క. కనుఁగొనినమాత్ర నెండోరు, మనములు నొడఁబడిన వారి మతియెక్కడదనం
జనకుండ నడ్డపెట్టఁగ, మనసిజుఁ డనుకోలుకాఁడు మాటికిఁ దఱిమెన్. 25
క. మాపులవక్కాణంబున, నాపుష్పకరండకాఖ్యుఁ దరుదెంచినమా
గోపాయపుఁగార్యస్థితి, దీపించినఁ బరిణమించి తిలకించి మదిన్. 26
ఉ. ఈసుకుమారతావిభవ మీదరహాసముఖారవింద మీ
భాసురమూర్తి యీలసదపారకృపారసనేత్రకాంతి యీ
న్యాసము లెందుఁ గంటిమె ప్రియం బదుఁ డీతనియందె కాక నేఁ
జేసినభాగ్య మెవ్వరును జేయరుపో యితఁ డేఁగుదెంచుటన్. 27
తే. అనుచుఁ గొనియాడి తిలకించి యావధూటి, చిన్నిలేనవ్వు చెక్కులఁ జీరువాఱ
సిగ్గు నెగ్గించుమధురోక్తి చెవులఁ జిలికి, యెలమి మజ్జనభోజనాదులను దనిపి. 28
వ. తదనంతరంబ వసంతుం డనునిజసఖుం బిలిపించి చౌర్యగతికళావిధేయంబు లగుమా
యోపాయంబు లుపదేశించిన వాఁడును దదుక్తప్రకారంబునఁ బుష్పకరండకుం బురో
పకంఠోపవనాంతరంబునకుం దోకొని యాత్మీయపరిధానసంకేతలతానికేతనంబున నుని
చికొని సముచితసల్లాపంబు లొనరించుచున్నంత నిక్కడ. 29
క. మగఁ డింటికిఁ జనుదెంచిన, మొగమోటము వట్టి మోహమును జిత్తములో
నిగుడొత్తి మెఱుఁగుఁజూపులఁ, జిగురాకుంబోఁడి పూజచేసె న్నగుచున్. 30
ఉ. ఆయన మీఁద దెఱుంగక ప్రియంబు నిజం బని నమ్మి మోహముం
జేయుట మాచి నావలఁ జిక్కె నితం డని కౌఁగిలించి సౌ
ఖ్యాయతకంఠరావమును రాధరపాననఖాంకనక్రియో
పాయములందు మైమఱవఁ బద్మపలోచన యీలవెట్టుచున్. 31
సీ. మకరందములతీపు మగలకుఁ జవిచూపు మధుకరమదవతీమణులయొప్ప
ఫలరసంబులు గ్రోల్చి పతుల నిక్కడఁ బిల్చి కొనిపోవుకీరకామినులబెడఁగు
బిసములఁ దనియించు ప్రియులతో విహరించి యలరురాయంచతొయ్యలుల చెలువుఁ
బల్లవంబులు దెచ్చి ప్రాణేశ్వరుల కిచ్చి చెలఁగెడుకోకిలస్త్రీలమురువు
నెలమిఁ గొనియాడి యాత్మేశు నియ్యకొల్పి, యతఁడు నతినందుఁ గార్ముకహస్తులగుచు

దోడఁ జనుదేర జారనాథుఁడు వసించు నుపవనాంతర భూములకు నరిగి యనియె. 32

క. చని యాదంపతు లాత్మల, ననురాగరసంబు నిండి యలువులువారన్
వనకేళీతత్పరు లై, వినుతవిహారములఁ గగిలి విహరింపఁ దొడఁగిన్. 33

క. పదములు తొట్రుపడంగా, వదనంబున లేనిదప్పి వాతెఱ యెండం
గదియఁగ వచ్చి వసంతుఁడు, హృదయమున భయంబునొంప నిట్లనిపలికెన్. 34

చ. కథ వెరవేది నేఁ బ్రథమగర్భవతిన్ సతిఁ బుట్టినింటికిం
దోడుకొనివచ్చుచో నిచట దుస్సహ మైనప్రసూతివేదనం
బడియుడు నియ్యెడం దగినవాసట లేదటుగాన నింక నే
పడఁతుకచిత్తమాపడఁతిభాగ్యము మాటలు వేయు నేటికిన్. 35

వ. అనుటయు వానిదీనాలాపంబులకు బ్రమసి పద్మాకరతీరమునందు పద్మావతిం జూచి
యిట్లనియె. 36

క. జలజేక్షణ యవ్వారకం, గలసంసారము నుపేక్షగాఁ గొంట గా
దలసత్వ మడిగి చను మని, పలికిన నది చనియె గారవతి యున్నెడకున్. 37

క. చని సరసవచనరచనలఁ, జనవులఁ బరిరంభణాదిసంభావనలన్
మనసు కరఁగించి పులకలు, తనువునఁ గనిపించ సతులఁ దగిలించి తగన్. 38

సీ. త్రుళ్లుమింతలు వెట్టుతొడలదీప్తులతోన చనుదోయిగుంపులు సోకఁ జేయఁ
గాఁగిలించినఁ బేదలరవళితో డనె కూడ మంజులాలిముఖ్యాలవెల్లి నిగుడఁ
గటితటంబునఁ దోఁచుకదలు పెక్కువలో డఁ గర్ణభూషణములకాంతిలు మెఱయఁ
గడలేనిసుఖములఁ గరఁగగనమదితోడఁ జిత్రకస్తూరి తేఁజేరఁ గరఁగ
వదలుకొప్పున్నడి యలరులవానఁ గురియ, హారమణిదీప్తి యుయ్యాలలాడుచుండ
మగవ పుంభావలీలల మాఱుపడఁగనిఁ, గంతుసామ్రాజ్యలక్ష్మికిఁ గర్తఁ జేసి. 39

వ. ఆపుష్పకరండకుండును సంతోషితస్వాంతుం డై. 40

చ. పురిఁ బురిఁ దప్పకుండ మొలపూసలు ద్రెవ్వనాడి నుండియుం
దిరిగితిఁ బెక్కు భూములు సతీరతిసౌఖ్యరసప్రసంగస
స్ఫురణలతారతవ్యములు చూచితిఁ గాని భవత్సమాన లే
తరుణులుఁ గారు భావభవతంత్రకళాకలనా దవిష్ఠ్యలిన్. 41

వ. అనవుడుఁ బద్మావతి మదీయచాతుర్యంబునకు నాశ్చర్యం బంద నేల యని యిట్లనియె.

క. చేరువ ధర్మస్థల మను, నూర గుణావతి యనంగ నొకయుగ్మలి చె
న్నారు మనోహర మగుశ్శ్రం, గారరసం బాఁడుకూపు నైకొన్నక్రియన్. 48

సీ. చందురునెఱ వరజాఱఁజేయుట గాక నెత్తమ్మిమీఁద దండెత్తఁ జూచుఁ
బసిఁడిసలాక పైఁ బగలుచాటుట గాక తొలకరిమెఱుఁగులఁ దొడరఁ జూచుఁ

కరికుంభములమీఁదఁ గాలుద్రవ్వుట గాక జక్కవకవతోడ వక్కరించు
మృగమీలతో మగమాటలాడుట గాక పువ్వుఁదూపులమను బొమ్మవెట్టు
ననఁగ మోముఁ దనువుఁ జనుదోయి కనుదోయి, కనుఁగొనంగ నొప్పుఁ గాముప్రోది
దీమ మగుగుణావతీవధూమణికిని, సరి యనంగ మగువ జగతి గలదె. 44

క. వలపులవనిక చిలుకల, కొలికి రువారంపుఁగలికిగుబ్బల నవలా
పులుగడిగినముత్యముసిరి, పులకిండెపుఁబొమ్మ యనఁగఁ బొలఁతుక యొప్పున్. 45

చ. కలువలు గండుమీలుఁ దొలుకారు మెఱుంగులు నిడుగామికిం
జెలువుగ నేపదార్థ మెనసేయుదురో సతికన్నుదోయికిం
దలఁచి పయోజసంభవుఁడు తామరలం బ్రతిసేయఁబోలు నాఁ
బొలుపుగ నెల్లవారుఁ దమపుట్టినయిండ్లను బెద్దసేయరే. 46

క. అట్టి గుణావతి తనపతి, కట్టెదురను మాఱుమగనిఁ గవయఁగ నేర్చున్
నెట్టుకొని యాఁడువారల, దిట్టతనం బెఱుఁగ బ్రహ్మదేవునివశమే. 47

చ. అనుచుఁ దదీయనైపుణగుణాళి నిరాళిగొనంగఁ జెప్పఁ గా
పిని యిటువంటి వెన్నఁడును విన్నది కన్నది లేదు మున్ను నా
లును గణుతింప నీయొఱపులో నిజమో తెలియంగఁ జెప్పుమా
యనగఁ లతాంగి నీయడుగులాన నిజం బని నమ్మఁ బల్కినన్. 48

వ. తత్ప్రతీపదర్శనీదర్శనతత్పరుం డై తత్పురంబునకుం జని. 49

క. వన్నె మెఱయంగ నాసతి, యున్నగృహం బప్పు డరసి యుచితస్థితితో
విన్ననువునఁ జని యచ్చో, సొన్నాటంకంబువోలు సుదతిని గాంచెన్. 50

తే. మోవి పవడంబుఁ దమలోన ముడివడంగ, నడుము బయలును దమలోనఁ దడఁబడంగ
మేను మెఱుఁగును దమలోన మేళవింపఁ, దెఱవ యొయ్యారముగ వానిదిక్కు చూచె.

తే. కందు వోరయనిపున్నమచందురుండొ, శివునికనుఁబాటు దాఁకనిచిత్తభవుఁడొ
కాక నరమాత్రుఁడే వీఁడు నాకుఁ జూడ, ననుచుఁ దలయూఁచి కొనియాడె వనజగంధి.

క. వేడుకమై నవు డిరుమైఁ, గాఁడంగఁ దొణంగె నతనిఁ గామునిశరముల్
చేడియచూపులుఁ దమలో, సూడించె ననంగ నొక్కసూటిం బెలుచన్. 53

క. మనసిజుఁ డిద్దఱకును గుం, టెనకానితనంబు చేసెడిం గనుఁగొన నాఁ
జనవులు మాటలయనువులు, దనువునఁ బులకలును గలుగఁ దత్తఱపెట్టెన్. 54

క. చెన్నారువచనరచనలు, మున్నాడం గనినవలపు మొలకలతెఱఁగుల్
మున్నాడినమనసులతో, గ్రన్నన వీడ్కొనిరి సిగ్గుఁ గన్నెటికంబున్. 55

చ. పులకితచిత్రరూపములపోలిక నిద్దఱుఁ గొంతప్రొద్దు చూ
పులఁ బరిణామముల్ వెలిసి పుష్పకరండమురాక యంతయుం

దెలిసి గుణావతీలలన దిగ్గన మజ్జనభోజనాదిపూ
జలఁ బరితుష్టుఁ జేసి తనచల్లనిమాటల గారవించుచున్. 56

సీ. అరవిరివిరవాదిబిరుదుపెండెములతో సోలుకోయిలమూకటీలతోడఁ
బూఁదేనెగందాన బ్రుంగుడుపడి యున్న గండుఁదుమ్మెదదలంకగములతోడఁ
బరువంపుజాజిపకెక్కలతోఁ జెలరేఁగుచిలుకగుజ్జుపుఁజాఁజుసియులతోడ
గుబగుబ వాసన గుబులుకో ముంగల నేఁగెడి చలిగాలి వేగుతోడ
హరిహరబ్రహ్మగాఢమానాపహారి, త్రిభువనధుర్విహారపరీక్షకుండు
కమ్మవిలుకాఁడు మెఱయు శృంగారవనము, గోనిగురువెందపొదక్రింద వాని నునిచి.

ఉ. ఇంటికి వచ్చునంత వగఁ డింటికి వచ్చిన నాథ నీవు న
న్నొంటిడి రాక యింతదడ వుండఁగ గారణమేమి యింక న
న్నంటిన నీకు నీ వెఱుఁగు దంచు నెకానొకతప్పువెట్టి వె
న్వెంట నతండు రాఁ జనియె వెండియుఁ దొయ్యలి పువ్వుఁదోఁటకున్. 58

చ. చనునెడ దాని మన్మథపిశాచము సోఁకిన నెవ్వెనంచుఁ గా
యని పలుమాఱుఁ బూఁపొడిచి యల్లనఁ బుష్పపడి గట్టివెట్టి క్ర
మ్మన యధరామృతంపు బలునుం దొకయింతుక యిచ్చి మించు మోం
బోనరినమాపులం బడిసిపో నటు వైముమఁ గౌఁగిలించుమున్. 59

చ. కనదురుకాంతి కాంతశశికాంతశిలాతలకుట్టిమస్థలీ
వినుతలతావనీజసుమవేదికపై శ్రమమూర్ప దానునుం
దనముగఁడుం గళౌకుశలతావశతం దదుపాంతవిస్ఫుర
ద్ఘనవకుళావనీరుహశిఖామణినీడ సుఖానురక్తియై.

వ. కొంతదడవుండి యాపాంతంగు కుసుమవిసరశోభితం బగుచుఁ జెన్నారుచున్న సురపొన్నఁ గన్నారం గనుంగొని యిందులపువ్వులకుం గలపరిమళం బెందులపువ్వులకుఁ గలదని మునుముట్ట మాయవేషం గడకట్టుచేసికొని యప్పటి గదలి యాసురపొన్నక్రిందికిం జనుదెంచి యిట్లనియె. 61

సీ. సేమంతిచవికెలఁ జెలరేఁగి చిలుకలు మదనశాస్త్రింబులు చదువుచుండఁ
గడిమికూటములఁ బికములు లనంగనైపాళిప్రబంధంబు లాలపింప
జాజిమోవరులలోఁ జంచరీకంబులు వలగాజుగిరుదాంకములు పఠింప
సంపెంగనాటకశాలలఁ గలహంస లతనుగీతంబుల నాడుచుండ
వేడుకలతోడఁ జూడంగ వినఁగఁగంటి, మిట్టివనములు గలవె యేపట్టణముల
ననుచు మగనిమనంబును నలరఁజేయు, కరణి నుపకాంతు మాటల గారవించె. 62

తే. కురులకప్పున నెలదేఁటియిరులు బెరసి, సురులుగొలుపంగ మరుచేతియుగులు దగిలి

కన్నుగానక మాఱుమగండు నాఁడు, బలుపుఁజీఁకటి దప్పంగఁ బడి విసువఁగ. 63

సీ. తరుణి యశోకంబు తన్ను నందెలమ్రోఁతఁ గాంచివిరావంబు గడ కొదుంగ
లలితాంగి తిలకించి తిలకంబుఁ గనుఁగొనుఁ గనుదోయి మెఱుఁగు లాకసము గప్పఁ
బొలఁతి పుక్కిటికల్లు పొగడపై నుమియు లేఁజెక్కుల చిఱునవ్వు చెక్కులొత్తఁ
గలకంఠి యల్లఁ గ్రోవిఁ గౌఁగిటిలోఁ జేర్చు గంకణఝుణఝుణత్కార మలియఁ
దియ్యవిలుకానివిడిపట్టదీను నానఁగ, నలను మోహనమంత్రదేవత యనంగ
మగని ముందట విరహాగ్నిఁ బొగులు మాఱు,మగనిముందటఁ బ్రోడయై వదముకరిణి.

వ. ఇవ్విధంబునఁ బువ్వవిలుకానినవ్వఁ గ్రొవ్వు గలయాలజవ్వని మగనిముందట మూర్ఛ గూరి యుండ సరసంపువదనగవసల మానంబుకోలఁది యాసి గమనంఘనలఘుసాలఘులుగ్రిక్కి ఱిసి పునఃపునరాలింగనంబులు చేసి యాతనితో నిట్లనియె. 65

ఉ. ఈసురపొన్న యెక్కి నుతికెక్కినకమ్మనిపువ్వు లెల్ల నేఁ
గోసెదఁ జూడుమీ యనుచుఁ గోమలి యూతరు వెక్కి యొక్కపూఁ
గోసి నుతించి మూర్ఖునమఁ గుత్సితబుద్ధి నిజేశుఁ జూచి నే
నా సిటు లేను జూడఁ జెఱభామినితోఁ గమియింపఁ బాడియే. 66

తే. అనుచు వలవనివలవనికినుకతోడ, మ్రానుడిగ్గినఁ దొయ్యలి మ్రానుపడుచు
సొలయఁగా నేల యిచ్చోట నొకటి యున్న, కాంతఁ జూపుమా వలదింత కటికితనము.

క. అనుచును వెలవెలఁబాఱెను, తనపతి మది మెచ్చ నీవు తరువెక్కి ననుం
గనుఁగొను మే వేఱొకపురుషునిఁ బొందినచంద మగునె చూత మటంచున్. 68

చ. జిగి దొలఁకాడు లేనగవు చిమ్మెడుచూపులు మీఁదఁ జల్లుచున్
సగినలవంటిచన్నుఁగవజక్కవపిట్టల బైలు వెట్టుచో
నిగిడెడు పేర్మి మీఁద దెఱఁగ నేరక తా సురపొన్న యెక్కె న
మ్మగఁడిల నాఁడువారిబలుమాయలఁ గాయజుఁ డైనఁ జిక్కఁడే. 69

వ. ఇవ్విధంబునఁ బువ్వుంబోడి పిఱుతివ్వనినవ్వటాలమాటల వాని మ్రానెక్కించి యొక్క పువ్వుఁగోసి మూర్ఖునుసమయంబున నతండు మాచుచుండఁ గుసుమరస విసరలసదహంకారఘుంకారలలితశిలీముఖజ్వాటంకారసముద్దండ ప్రసవకోదండనిర్ముక్తపుష్పశిలీముఖముఖానలశిఖాసంతప్తమానసుం డగుపుష్పకరండకుం గనుసన్న నాసన్నుం జేసి తనయధరామృతంబున సేదదేర్చి పరమానందకందలితహృదయుం జేసి కందర్పక్రీడం దనిపి విస్మయానందకందళితస్వాంతుం డగునతని కిట్లనియె.

క. నను మెచ్చెద విది యచ్చెరు, వన నేఁటికి నాసుధర్మ యనునగరమునన్
జనమోహిని లీలావతి, యనుకామిని యుండు ననుజ యగు మఱి నాకున్. 71

తే. కమ్మనిపదారువన్నె బంగారుకరువు, కామవిద్యారహస్యముల్ గఱప గురువు

సరసజనములు భ్రమియుడి తిరుగు తెరువు, మెఱయు లీలావతీకాంత మేనిమురువు. 72

ఆ. ఆలతాంగి చూపు లల్లార్చి చూచిన, నతనుమహిమచేత యతులకైన
తెమలి యినుపకచ్చడము లూడిపడు నన్న, నున్నవారి నింక నెన్న నేల. 73

ఆ. అమృతరసము తేట లంగనమాటలు, మరునిచేతియురులు మగువకురులు
కప్పురంపుఁగ్రోవి కలకంఠి కెమ్మోవి, యాలతాంగిఁ బొగడ నలవి యగునె. 74

వ. ఆలీలావతి మఱియును దాను నేకశయ్య నుండి యుపనాయకునిం గుసుమసాయక
క్రీడ నలరించునని వాలలనవలని చోద్యంబులు చూడవలతేనిం జను మని వీడుకొలిపి.

క. తనవిభుని నగవుఁజూపులఁ, గనుఁగొని నామాట నిజమొ కల్లయొ చెప్పుమా
యనిన నది యట్ల తప్పద, యొనరఁగ నీమాయ తెరువుదో ప్రువ్వోదో. 76

క. అనుచు వెడనగవుతోడను, మనమునఁ గడుఁ జోద్య మంది మాప్రియ దిగి నిజాం
గనయును దానును వీటికిఁ, జనియె విలాసినుల సమ్మొఁజన దెవ్వరికిన్. 77

క. అటఁ బుష్పకరండకుఁ డా, కృటి యరిగె గుణావతీనఖలిఖితలతా
స్ఫటికకుకంధరాతల, నిటలతటవిలాసుఁ డగుచు నెయ్యం బలరన్. 78

వ. ఇట్లు చనుచుఁ దదంగనానంగసంగరసంగతనఖాసిపథాలంకృతం బగునిజాంగంబుఁ
గనుంగొనుచుఁ దనమనంబున. 79

మ. చిగురాకున్నఁ గెంపులేఁదొడవు లిచ్చెం జిత్తజాగ్ని చిచ్చెఁ బో
నగు నీలాగుబుగాంబు వీరలక యెన్నం డెచ్చె సమ్మా యనం
దగుఁబో వీరికి నాదు సంగమము హా నాపాలిభాగ్యం బనన్
ముగురం గూర్చినముఁడ దైవమునకున్ మ్రొక్కెంచు జేజేయనున్. 80

వ. అని యంతస్స్మితసంస్మితవదనుం డగుచు సుధర్మానగరంబునకుం జని లీలావతీమందిరంబు ప్రవేశించుటయు. 81

సీ. దారపారలుగాఁగఁ దాఁకినములుపచ్చికసపుసవలరావముసలతోడ
నక్కడక్కడ మేన నడ్డపాటులుగాఁగ నైచినగందంపుకలపుతోడఁ
దొలకరించి నటించుమొలకసిగ్గులచేత సుడివడి కడకొత్తుచూపుతోడ
నూరక మఁటమైన యుబ్బఁ విగహానలపుఁ శిఖి నెగయు నూరుపులతోడ
నెలమిఁ దనగారి తనదుకట్టెదుర నిలువ, బడినవిటచక్రవర్తి సౌభాగ్యమూర్తి
రసికజనముఖ్యుఁ బుష్పకరండకాఖ్యుఁ, డెఱవ కనుఱెప్పవెట్టక మఱిసి చూచె. 82

క. చూచిన వాఁడాఁ దంగోదరిఁ, జూచెం బుఱికించి చూపుఁ జూపును దమలోఁ
దోఁగి విక్రొని రాకఁ గ్రీడా, క్రీనతురత మెఱయ సాముచేసె న్నడుమన్. 83

ఉ. ఇందునికందు వేర్పఱిచి యిందునిచే సలిమోము చేసి యా
కందును గుంతలంబులుగఁ గంజభవుం డొనరించెఁ గానిచాఁ

డెందము మోమునుం గురులు నిట్టివి గంటిమె యీతలోదరిం
బొందనియట్టివానిముగ పుట్టువుఁ బుట్టువుగాఁ దలంతురే. 84

వ. అనుచు మనోహరాలోలహేలాలలితపాంచాలుం డగునప్పుష్పకరండకుండు లీలావతీ విలాసినీవిలోకనవాగురం దగిలి యల్లనల్లనఁ గదియం జనుటయు. 85

మ. వరసౌభాగ్యవిలాసమూర్తి యితఁ డెవ్వండొకో యీరూప మె
వ్వరియందుం గనుఁగొంటిమే యితనిలావణ్యంబుఁ గన్నారఁ గ
న్న రమానందనుఁడైన జిక్కువడఁడే నాపాలిభాగ్యంబు దా
నరుదేఁబోలుఁ దలంప నీతఁ డనియుఁ హర్షించె నక్కాంతయున్. 86

క. అంతట నిద్దఱుమనసులఁ, గంతునిపస గలసె వింతకసముస లోలయున్
మంతనములు పెదవుల నిసి, తింతిలువాఁబంగ నగవు లెప్పలు గోరన్. 87

వ. తదనంతరం బాపుష్పకరండకుండు. 88

క. తా వచ్చినకార్యమును గ, ళావతి ఘట్టించినట్టినైపుణమును లీ
లావతికిఁ జెప్ప నదియును, భావంబున సంతసంబు బైసుక పెట్టన్. 89

ఉ. ఆసమయంబునం దపనుఁ డస్తగిరీంద్రమునందుఁ బొందె లీ
లాసరసానుకూలగతులం దగ వానికి నాఁడురూప మె
చ్చ నెబంగారుచండ మణిహారవిభూషణరాజిచేతఁ గై
సేసిన నొప్పెఁ గృత్రిమపుఁ జేడియ గ్యునముకుందుఁడో యనన్. 90

ఉ. అప్పుడు నాథుఁ డింటికి రయంబున వచ్చిన మ్రొక్కఁబంచినం
దప్పక చూచి చీఁకటికతంబున నాఁటిదిగాఁ దలంచి యా
యొప్పులకుప్ప యెవ్వ రని యుర్విభులూరుచు వేడఁ జొచ్చినం
జెప్పఁ దొణంగెఁ దొయ్యలి వశీకృతదుశ్చరితప్రవీణయై. 91

క. ఈయంగన పద్మావతి, మాయక్క ననుం దలంచి మనసు మూఱటగా
నీయెడకు వచ్చె ననుచును, మాయోపాయంబుగాఁగ మగనికిఁ జెప్పెన్. 92

ఉ. నావుడు సంతసిల్లి వదినం దగులాగుల బుజ్జగించి లీ
లావతితోఁ దలంపనితలంపిట వచ్చిన దీనితాఁగి ప
ద్మావతి దీనికిం దగినమజ్జనభోజనవస్త్రగంధమా
ల్యావలులందుఁ బొందుగఁ బ్రియంబు దలిర్పఁగఁ జేయు మిత్తరిన్. 93

వ. అని ప్రియానులాపంబులం గలుపుకొని సరససవచనరచనలం బ్రొద్దుపుచ్చుచుం బ్రొద్దు
వోయినపిదప నమ్ముద్దియు లిద్దఱుం దానును బొత్తుగం గుడిచి పులుకడిగినపసిండిగలంతిం

* న్న రమానందనుఁడైన సిగ్గువడఁడే నాపాలిభాగ్యంబుగా
నరుదేఁబోలుఁ దలంప నీతఁ డనుచున్ హర్షించె నక్కాంతయున్

బరిమళమిళితోదకంబులం జేతులు గడిగికొని వార్చి మడుంగులం దడియొత్తులం
గరంబులు దుడిచికొని కర్పూరతాంబూలంబులు వైకొని సస్మితముఖారవిందులగుచు
దమచిత్తానురంజనసమంజసమంజులాలాపోద్వృత్తవిధక్రీడారసాయత్తప్రమత్తా
త్మచిత్తులై రతిత్రుటి లీలావతి మెత్తనిపంచలిగునొత్త నెత్తమ్మి ఱేకు లేఁటి పయిం
బఱచిన మెఱుంగుంగుసుమంబులు గిటికొనినహంసతూలికాతల్పంబు మీఁదికిం జని. 94

క. మగఁడును మాఱుమగండును, దగ నిరుదెసఁ బవ్వళింపఁ దా నడుమై యొ
ప్పుగ శయనించె ముదంబున, బిగిచన్నులనడిమిమణులపేరుం బోలెన్. 95

సీ. అంచిచాపుల నధరామృతము మాని తా హృదయేశుచిత్తంబుపద నెఱింగి
చిడిముడిపడి మేను చెమరించె నటుముట్టఁ బొమ్మరి యుపనాథు బుజ్జగించి
కర్ణాభరణహల్లకము నోవ మీఁ జెడుతెలుఁగున గొబ్బున దీప మార్చి
యెఱుఁగనియదివోలె నింక నోయనుమను చీఁకటిగాఁ దగఁ జెలఁగి చెలఁగి
లీలఁ జేసన్న బరణి బాగాలు గలికి, యిద్దఱకుఁ బెట్టి చుట్టి యా కిచ్చి యిచ్చి
మగనిదిక్కు మొగంబుగా మంతనంబు, మాటగా నిట్టు లనియె నమ్మాయలాఁటి. 96

తే. ఇంపు లొదవఁగ నేను నాయింటి కూడి, యాలిమగనాట లాడుదు మాదికాల
మిప్పు డిది మాతు గాక నీవెఱుఁగనట్లు, కన్నుమూసినవిధమునఁ గదలకుండు. 97

వ. అనుచు నాథభద్రేభగమన మున్నవెట్టి కపటనిద్రాముద్రితుం జేసి సమున్నిద్రాతిశయా
రతితంత్రస్వతంత్ర మర్మకర్మసురతవ్యాపారంబులఁ బుష్పకరండకునిఁ బుష్పకోదండక్రీడం
దేల్చిన నతండును లీలావతీవిలాసినీసాహసాచాతుర్యంబునకు వెఱఁగుపడియు
నంత నరుణోదయప్రకటకుక్కుటకంఠకంఠోక్తనిర్గళన్నిర్గళాత్యంతభయంకర రావంబు
వీతెంచిన నుదరిపడి లీలావతీకాంత నిజకాంతునికిఁ దెలిపి పద్మావతీప్రియాం
బెఱింగించి యతనిచేత ననిపించి తానును గొంకెద హ్వఁటగి పునఃపునరాలింగనంబు చేసి
మఱవకుండు మని పద్మావతీనామాభిరామసహాసవిహారుం డగు నప్పుష్పకరండకునిం
దగులాగున వీడుకొలిపి శయ్యాగ్రం జని యాశ్చర్యకరుం డైన మగనిమనసు తదవసరో
చితక్రియాలం బడసె నని పరితాపాఖ్యం డైనపుష్పకరండకునకు సువర్ణకంఠనంబు ననో
హరకథావిధానంబు పరిపూర్ణంబుగా నెఱింగించి యిట్లనియె. 98

క. ఏ విస్మయంబు చేసిన, యీ వెలఁదులలోన జాణ యన్వతె యనుచుం
దా వేడుక నడిగినఁ బ, ద్మావతి యని పలికె నతఁడు మందస్మితుఁ డై. 99

వ. పలికిన సంతోషించి. 100

సీ. చెక్కులందు నివాళిసేయు లేనగవులు తాటంకరుచి కొల్లకోటు సేయ
జిగి ధగద్ధగ యనుబిగువుఁజన్నులమీఁదఁ గొప్పిమ్ముంమసగులు తోర్పువలాడ
నంటినఁ గందునో యను మేనినునుఁగాంతి మురుగులం గుసుమంబు దాఁటఁ

దొంగలిదెప్పలఁ దూఱుదుం కెనలాడు సోలుఁజూపులు మరు మేలుకొల్పఁ
బట్టుగవు సెజ్జ దీసి సభావశవుని, పసిఁడివిల్లుకమ్మిరావో నాఁగ ముసుఁగు దిగిచి
పఱపుమీఁదను గూర్చుండఁబడి కళాక, తీఁగఁబోఁడి యారాజువిక్కుఁ జూచి. 101

క. మీమాట కాదనఁగ రా, దేమీ తప్పంగఁ జెప్ప టిది తగ వగునే
భూమిప లీలావతి యను, భామినియె విదగ్ధ గాక పద్మావతియే. 102

వ. అని పలికి నిజప్రభావవిశేషంబున నతని విక్రమాదిత్యుఁగా నెఱింగి కళావతీముగ్ధ
కళావిదగ్ధయై వికసితస్నిగ్ధాంచితనయనారవిందంబుల నవ్విభుని గనుంగొని. 103

ఉ. చాటున కెక్కినట్టి నెఱజాణతనంబున వాగ్విలాసతకే
మేటివి నీవు నిన్ను నుపమింపఁ ద్రిలోకములందు రాజు లె
వ్వాటను లేరు నామనసుపాఁ తెగలంచి వెలార్చినట్టియా
మాటలు మూఁడు నంపవగ మానవనాయక నీకుఁ దక్కితిన్. 104

చ. నను వరియింపు కీర్తిలలనాకలనాలలితప్రతాప యా
చనభజనానురూప జలజాతముఖీసరసానులాప నూ
తనవరపుష్పచాప కవితాప్రదుగానకళాకలాప శో
భనకరరూప సర్వనరపాలకులోచితవర్తనంబునన్. 105

క. అని రాజోత్తమునిఁ గృప, తనరంగా మాటలాడి తమ కిద్దఱకున్
మనసిజుఁడు పెండ్లిపెద్దగఁ, జనవున వరియించి కేళిశయ్యకుఁ దార్చెన్. 106

ఆ. తార్చి వచనరచనఁ దేర్చి చిత్తము లోన, మదనవహ్ని యార్చి ముద మొనర్చి
యసమరతుల సోలలార్చి కౌఁగిటఁ జేర్చి, మనసుకోర్కి దీర్చి మదిఁ దనర్చి. 107

క. మానిని కరపాశంబులఁ, చే నీగతిఁ గట్టువైచి జగి దోఁకెడ పూఁ
బానుపునఁ బెట్ట వలదా, మానధనం బపహరింప మగినదొంగన్. 108

క. పోరిప యగుకళావతి యిటు, కూడి మెలఁగె రాజుననుకొలఁదివె విభుఁడుం
జేడియఁ గూడి చరించెను, నీడయు రూపంబుఁబోలె నెయ్యం బలరన్. 109

వ. అంత నొక్కనాఁడు. 110

సీ. మణిపంజరాంతరమంజుకీరశ్రేణి యాత్మీయవిజయంబు లభినుతింప
సరసవిలాసినీచామరానిలమున నలినీలకుంతలంబులు నటింపఁ
బ్రతిపన్నకామినీప్రశ్నగానక్రియారచనలు కర్ణపారణ మొనర్ప
రత్నసింహాసనరత్నప్రభారాజి తనతనుద్యుతులచే నినుమడింప
నంతిపురమున మండపాభ్యంతరమున, నంగనలు గొల్వఁ గొలువుండి యానరేంద్ర
సింహుఁ డుజ్జయినీపురశ్రీలఁ దలఁచి, యింపుమీఱఁ గళావతి కిట్టులనియె. 111

సీ. కాంచనపేటికాకర్పూరవీటికాలలితకరఘాటికావిలసనంబు

నీలశైలస్థూలనిబిడమహాభీలశుండాలఘీంకారశోభితంబు
సలలితాంగతురంగజవతురంగతరంగమంగళహేషాసమంచితంబు
మన్మథసుకుమారమహితశుభాకారకలితరాజకుమారకలకలంబు
వేదశాస్త్రాదివిద్యాప్రవీణవిప్ర, జనమనోహారిచిరనిజస్థానకంబు
ఘనతరైశ్వర్యవిజితాలకాపురంబు, నిఖిలఫలసాల ముజ్జయినీపురంబు. 112

ఉ. ఆపుటభేదనంబు సముదాత్తమనఃపుటభేదనక్రియా
లాపపటుప్రతాపరణలంపటసద్భటకోటిరప్రభా
దీపశిఖాగళత్తిమిరదీప్తి దినానిశ మస్మదీయబా
హాపరిఖావృతంబు మన మక్కడ కేగుట యొప్పు నిగ్గతిన్. 113

వ. అనిన విని దరహసితవదనయై కళావతి నిజకళాకౌశలంబు మెఱయంగరంబు ప్రియంబున నతనికరంబు కరంబునం గీలించి హృద్యానవద్యమందిరోద్యానసముద్యత్కేసరకసత్కనకమరీచిసముజ్జ్వలత్సారసనాళంబుఁ బ్రవేశించి యుజ్జ్వలోజ్జయినీపురవరసరసలీలాకుతుకానుకూలకూలావనిమహాకుసుమపరాగసముల్లసత్పరాగానురాగ సుఖప్రాయణశిలీముఖపక్షవిక్షేపణోద్ధూతమందమారుతసంచరణసంచితసరోజవిరాజితరాజమార్గంబున నిర్గమించె నంత సైన్యసమేతుండైనభట్టి వనుదెంచి సర్వాంగసంగతోర్వీతలం బగుదండప్రణామం బాచరించిన సాహసాంకమహీపాలుండు పులకకలికాకంటకితసకలాంగుండును హర్షబాష్పతరంగితనయనాద్యపాంగుండును నై పునఃపునరాలింగనంబు చేసి యతనితో నిట్లనియె. 114

క. ఎట్టిదొకో సంసారము, నెట్టన నిమసంబుఁ బాయనేరనిమనలం
గట్టిఁడివిధి మాపోపక, భట్టీ యన్నాళ్లు నిన్నుఁ బాయఁగఁ జేసెన్. 115

క. నావుడు సుమతితనూజుఁడు, ప్రావీణ్యము మెఱయ మనుజపతి కిట్లనియెన్
దేవర యెందఱిగిన నా, భావంబునఁ బాయకుంటఁ బాయుట గలదే. 116

వ. అని యిట్లు సల్లాపంబు లొనరించి యనంతరంబ. 117

సీ. ప్రకటదానోన్నిద్రభద్రేభములు గొల్వ నానామణిస్యందనములు గొల్వ
జవసత్త్వసుమహత్త్వచటులాశ్వములు గొల్వ బలసముద్భటవీరభటులు గొల్వ
ధర్మవిధానప్రధానోత్తములు గొల్వ సామంతమండలేశ్వరులు గొల్వ
వరవిలసనచారువారాంగనలు గొల్వ గాయకనాయకోత్కరము గొల్వ
నాత్మతరుణీసమేతుఁడై యరద మెక్కి, శ్రీమదుజ్జయినీసతీశ్రేణి పాణి
తామరసముక్తముక్తాక్షతప్రసక్త, నవ్యమణిమస్తకుండునై నగరు చొచ్చె. 118

క. తనుఁ గొల్చి వచ్చువారల, ననురాగరసార్ద్రహృదయుఁడై గృహమునకుం
జనుఁ డని సతియును దానును, జననాయకుఁ డంతిపురికిఁ జను సమయమునన్. 119

ఉ. నైజకటాక్షరోచులఁ గనత్కరఘూలపరీచులుం గుచ
భ్రాజితకాంతివీచులును బైకొని దీపశిఖాలిఁ బ్రోవఁగా
రాజితకంకణధ్వనుల రాగ మెలర్పఁగ నేర్పుతోడ నీ
రాజన మాచరించిరి పురంధ్రులు దంపతు లిచ్చ మెచ్చఁగన్. 120

ఉ. శ్రీయువతీధరాసతులఁ జెంది విహార మొనర్చు నాదినా
రాయణురీతిఁ బ్రీతి వెలయంగ ననంగవతీకళావతీ
తోయజపత్త్రలోచనలతోడ నిరంతరసౌఖ్యవైభవుం
డై యఖిలప్రజావనపరాయణతన్ నుతికెక్కె నెంతయున్. 121

ఉ. పాడి సమస్తముం బొగడఁ బాయక యాశ్రమవర్ణధర్మముల్
జాడలు దప్పకుండ మఱి సజ్జనరక్షణదుష్టశిక్షణ
క్రీడలె భూషణంబులుగఁ గీర్తి వహించె ధరిత్రి నవ్విభుం
డేడవచక్రవర్తి పదు నేడవరాజును నై మహోన్నతిన్. 122

చ. అతులితసామవాదసుఖితాఖిలబాంధవసత్కవీశ్వరా
దృతముగ నిత్య మహామహుఁ బేర్చి చెలంగెను సిద్ధనార్యుఁ డీ
క్షితి నతిదానవైభవదశేషవిశేషకళాగమప్రభా
సితహితమంత్రిసాధ్యగణశిష్టయశోచితదండనైపుణిన్. 123

క. భూరమణామంత్రిభాండా, గారసుహృద్దుర్గశాస్త్రమనబలవిభవో
దార మదమత్సరాదివి, కార విదూరప్రకార కవితాకారా. 124

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

శ్రీమదుభయాన్వయవిశిష్టతరకీర్తి బుధశేఖరవిరాజితవివేకా
కామితఫలప్రకరకల్పితవితీర్ణిజితకల్పకసమాజసురరత్నా
స్వామిహితకార్యగతిసంఘటననైపుణవిచారనయమార్గమహనీయా
సామజహయాదిబహుసంపదభిరామగృహసన్నిహితమంగళమహాశ్రీ.

గద్యము. ఇది శ్రీమదఖిలకవిమిత్త్ర పెద్దయ యన్నయామాత్యపుత్త్ర
శారదాదయావిధేయ జక్కయనామధేయ ప్రణీతం బైన
విక్రమార్కచరిత్రం బను మహాకావ్యంబునందు
సర్వంబును నష్టమాశ్వాసము.

సంస్కృతగ్రంథములు.

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
భారతము, గచ్ఛుద్వావ్యాఖ్యానసహితము	18	0
బాలరామాయణము, సటీక	0	2
అధ్యాత్మరామాయణము ఆంధ్రటీకాతాత్పర్య సహితము	8	0
డిటో మూలము, చిన్నసైజు	0	12
సుందరకాండము, మూలము, చిన్నసైజు	0	12
డిటో ఆంధ్రతాత్పర్య సహితము	1	0
శ్రీమద్రామాయణము, మూలము, పక్కానికూర్పు	1	12
డిటో దళసరికాగితముల ప్రతి	4	0
మాఘపురాణము సాంధ్రతాత్పర్యము	1	8
పితృతర్పణము, చిన్నసైజు	0	1
యజుర్వేద సంధ్యావందనము, పురుషసూక్తము, శ్రీసూక్తము, ఆంధ్రటీకా తాత్పర్యసహితము, చిన్నసైజు మంచికాగితములు	0	4
మహాన్యాసము, చిన్నసైజు, శుద్ధప్రతి	0	5
రుద్రము, పురుషసూక్తము వగైరాలు, చిన్నసైజు	0	2
పంచోపనిషత్తులు, తైత్తిరీయము, చిన్నసైజు	0	4
ఆపస్తంబగృహ్యసూత్రములు	0	2
ఋగ్వేదసంధ్యావందనము, సటీక	0	2
వ్రతరత్నాకరము, ప్రథమభాగము-వ్రతసంకల్పము మొదలు పూజముగియువఱకు చేయవలసిన విధులు తెల్పి, ప్రాణప్రతిష్ఠ కలశపూజ గణాధిపతిపూజషోడశోపచార శ్లోకములు మొదలగు వానికి తాత్పర్యముగలదు. వినాయక, వరలక్ష్మీ, సరస్వతీ, అనంత, కేదారేశ్వర, గరుడపంచమీవ్రతములు యిందుగలవు	0	6
వ్రతరత్నాకరము, ద్వితీయభాగము-ఋషిపంచమీ, సాధనద్వాదశీ, అమావాస్యా సోమవతీ, కృష్ణాష్టమీ, శ్రీరామనవమీ, అముక్తాభరణసప్తమీ, భత్రేశ్వర, శతవర్తి, లక్షవర్తి, త్రిరాత్రి, చిత్రగుప్త, క్షీరాబ్ధిశయన, సావిత్రీగౌరీ, సంపద్గౌరీ, సత్య		

పారాయణ, రథసప్తమీ, సంకటచతుర్థీ, ఏకాదశీగురువారము నృసింహజయంతీ వ్రతములు యిందుగలవు	0	14
వ్రతచూడామణి, 360 వ్రతములు, చక్కనికూర్పు	1	4
మంత్రపుష్పము సటీక	0	1
సూర్యనమస్కారము, చిన్నసైజు	0	1
బ్రహ్మయజ్ఞము	0	1
సంధ్యావందనభాష్యము, చక్కనిప్రతి	0	6
మంత్రప్రశ్నములు, మూలము	0	3
దేవతార్చన, చిన్నసైజు	0	1
కాలామృతము, సటీక, చక్కనికూర్పు	0	12
మహూర్తదర్పణము, సటీక, చక్కనికూర్పు	0	8
జాతకచంద్రిక, గోపాలరత్నాకరము, సాంధ్రతాత్పర్యము ...	0	8
హరిమీడేస్తోత్రము, సటీక	0	3
ఆత్మబోధము ,, ...	0	4
సౌందర్యలహరి ,, ...	0	3
ఉత్తరగీతా, సటీక, చిన్నసైజు, మందికాగితములు	0	6
భగవద్గీతలు, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము, పట్టుబైండు	1	8
భగవద్గీతలు, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము, చక్కనికూర్పు	1	0
భగవద్గీతలు, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము, చిన్నసైజు	0	6
రఘువంశము 6 సర్గలు, పదచ్ఛేదము, అర్థము, ఆకాంక్షాశబ్దసమాస తాత్పర్య వ్యాఖ్యానసహితము, సాధారణప్రతి	3	8
రఘువంశము 10 సర్గలు సవ్యాఖ్యానము, శుద్ధప్రతి	0	8
మేఘసందేశము, సవ్యాఖ్యానము	0	4
పుష్పబాణవిలాసము, సవ్యాఖ్యానము	0	2
రామకర్ణామృతము, ఆంధ్రపద్యతాత్పర్య సహితము	1	4
కుమారసంభవము, సవ్యాఖ్యానము, చక్కనికూర్పు	0	10
మాఘకావ్యము, సవ్యాఖ్యానము, 6 సర్గలు	0	10
భర్తృహరిసుభాషితము. ఆంధ్రపద్య తాత్పర్యసహితము, మేలుకాగితములు, అట్టబైండు	0	12
శబ్దమంజరి, చక్కనికూర్పు, శుద్ధప్రతి	0	2

	ప్రతి 1-కి	రూ.	అ.
కృష్ణకర్ణామృతము, ఆంధ్రపద్యటీకాతాత్పర్యసహితము	...	1	4
సప్తర్షిస్తోత్రము సటీక, చిన్నసైజు	...	0	1
దేవీమానసికపూజ "	...	0	1
దేవీఖడ్గమాల "	...	0	1
ఇంద్రాక్షీశివకవచము "	...	0	1
మృత్యుంజయమానసపూజ "	...	0	1
గావుబ్రహ్మమానసపూజ "	...	0	1
నవగ్రహస్తోత్రము "	...	0	4
పరమేశ్వరస్తోత్రకదంబము, శుద్ధప్రతి, చిన్నసైజు	...	0	6
దేవీస్తోత్రకదంబము, చిన్నసైజు	...	0	4
భగవద్గీతలు, చిన్నసైజు, అనిబిసెంటుగారి ఇంగ్లీషుతర్జుమాతో	...	0	4
విష్ణుసహస్రనామము, నామావళీసహితము	...	0	6
లలితాసహస్రనామము, వగైరాలు	...	0	8
దేవీసప్తశతి	...	0	5
నీతిశాస్త్రము, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	...	0	2
ప్రాతఃస్మరణ "	...	0	2
రామసహస్రనామము, నామావళీసహి॰, చిన్నసైజు	...	0	4
లక్ష్మీ " " "	...	0	3
శివ " " "	...	0	3
ఆంజనేయ " " "	...	0	3
సుబ్రహ్మణ్య " " "	...	0	3
అన్నపూర్ణ " " "	...	0	3
అమరము, మూలము, 3 కాండలు	...	0	6
అమరము, సటీక, చక్కనికూర్పు	...	0	14
నానార్థరత్నమాల శుద్ధప్రతి	...	0	12
గురుబాలప్రబోధిక, చిన్నసైజున రామాశ్రమీయాద్యనేకగ్రంథముల సహాయముతో సరిచూచి అకారాది అనుక్రమణికతో చక్కగ ముద్రించి కాలికోబైండు చేసినాము	...	2	8

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ఉత్తరరామాయణము, కంకంటి పాపరాజప్రణీతము, చక్కానికూర్పు ...	1	0
డిటో మేలుప్రతి, కాలికోబైండు ...	1	8
భాస్కరరామాయణము, చక్కానికూర్పు ...	2	8
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద, చక్కానికూర్పు ...	2	8
మొల్లరామాయణము, చిన్నసైజున పెద్దక్షరములతో చక్కాగ ముద్రితము ...	0	8
అచ్చతెనుఁగురామాయణము, శుద్ధప్రతి ...	1	4
ఆంధ్రభాగవతము, పోతరాజామాత్యప్రణీతము, ఇదివఱకుముద్రితమైన ప్రతులకన్న అన్నివిధముల బాగ నున్నది. ...	3	0
డిటో మేలుప్రతి, చక్కానిబైండు ...	4	0
డిటో మేలుప్రతి, 2 వాల్యుములు ...	4	12
డిటో అత్యుత్తమప్రతి, 2 వాల్యుములు ...	5	8
వసుచరిత్ర, సవ్యాఖ్యానము, దళసరికాకితములు, చక్కానికూర్పు ...	2	8
మనుచరిత్ర, సటీక, చిన్నసైజు ...	1	8
ఆముక్తమాల్యద, సటీక, అట్టబైండు ...	2	8
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము ...	0	8
కళాపూర్ణోదయము, దళసరకాకితములు ...	1	8
రాఘవపాండవీయము, సటీక, చక్కానికూర్పు ...	1	8
శృంగారనైషధము ...	0	10
నరసభూపాలీయము, అట్టబైండు ...	0	8
విజయవిలాసము, క్రొత్తకూర్పు ...	0	4
రంగారాయచరిత్ర, దిట్టకవి, నారాయణకవిప్రణీతము ...	0	8
ఉత్తరహరివంశము, నాచన. సోమనాథకృతము ...	1	4
రామాభ్యుదయము, అయ్యలరాజు రామభద్రకవి ...	1	4
నీలాసుందరీపరిణయము, తిమ్మకవి ...	0	4
పారిజాతాపహరణము, చిన్నసైజు, చక్కానికూర్పు ...	0	6
రసికజనమనోభిరామము ...	0	8
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము, శంకరకవి ప్రణీతము ...	0	8
రుక్మిణీపరిణయము, కూచిమంచి తిమ్మకవి ...	0	6
విక్రమార్కచరిత్ర, జక్కనకవి ...	1	0
సారంగధరచరిత్ర, చిన్నసైజు, పెద్దచ్చు ...	0	8

ఆంధ్రగ్రంథములు.

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
అనిరుద్ధచరిత్ర, అబ్బయామాత్య ప్రణీతము	...	0	8
రాజశేఖరవిలాసము, కూచిమంచి తిమ్మకవి	...	0	8
పంచతంత్రము, నారాయణకవి	...	0	12
అప్పకవీయము, చక్కనికూర్పు, అట్టబైండు	...	1	6
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము. సాంబనిఘంటువు టీకానుక్రమణికా సహితము, కాలికోబైండు	...	0	12
సులక్షణసారము, సటీక	...	0	8
వేమనపద్యములు, చక్కనికూర్పు, 1200 పద్యములు	...	0	4
డిటో బ్రౌనుదొరగారి ఇంగ్లీషుతో	...	1	0
మాతృశతకము	...	0	[illegible]
దశమస్కంధము, సటీక, చిన్నసైజు	...	1	0
సుమతిశతకము, సటీక	...	0	2
కుచేలోపాఖ్యానము,, (భాగవతములోని)	...	0	4
డిటో ,, గట్టిప్రభుక్కాగము	...	0	6
కుమారీశతకము, సటీక	...	0	2
దాశరథిశతకము ,,	...	0	4
మానసబోధశతకము ,,	...	0	2
భాస్కరశతకము ,,	...	0	3
కలువాయిశతకము, సటీక	...	0	2
కవిచౌడప్పశతకము	...	0	2
నృసింహశతకము	...	0	2
చంద్రశేఖరశతకము	...	0	1
రామలింగేశశతకము, అడిదము సూరకవి	...	0	2
కాళహస్తీశ్వరశతకము, ధూర్జటికవి	...	0	2
భోగినీదండకము, బమ్మెర. పోతరాజ ప్రణీతము	...	0	1
కుక్కుటేశ్వరశతకము, కూచిమంచి తిమ్మకవి	...	0	2
గజేంద్రమోక్షము, సటీక, చక్కనికూర్పు, మంచికాకితములు	...	0	6
రుక్మిణీకల్యాణము, సటీక, చక్కనిప్రతి ,,	...	0	6
ఆంధ్రవచనభాగవతము, ద్వాదశస్కంధములు, శ్రీశ[illegible]సంపుటము, వేంకటరంగశాస్త్రి కృతము.	...	6	8
ఆంధ్రవచనవిష్ణుపురాణము, శ్రీతుపాకుల అనంతభూపాలకృతము (అచ్చుపడుచున్నది)			
శ్రీశంకరాచార్యచరిత్ర, ప్రతిమతో	...	0	2
రామకృష్ణపరమహంసచరిత్ర ,,	...	0	2
బాలగంగాధరతిలకుగారి చరిత్ర	...	0	2
దాదాభాయినౌరోజీచరిత్ర, ప్రతిమతో	...	0	1

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
అనిబిసెంటుచరిత్ర, ప్రతిమతో ...	0	1
శ్రీకృష్ణదేవరాయచరిత్ర ,, ...	0	2
కన్యాశుల్కము, హాస్యరసభరితమగు నాటకము ...	0	12
ఆనందమఠ, నవల ...	0	12
కపాలకుండల ,, ...	0	12
ఐవన్హో ,, ...	0	6
మాదాలస ,, ...	0	10
సుజనరంజని ,, ...	0	6
తారాబాయి, చక్కనినవల ...	0	12
టిప్పుసుల్తాన్, నూతనకవితాశైలిని శ్రీఅక్కిరాజు ఉమాకాంతముగారిచే విరచితము	1	4
సీతారామము, శ్రీతల్లాప్రగడ సూర్యనారాయణరావుగారిది ...	1	0
నీతిచంద్రిక, చిన్నయసూరిగారిది, చిన్నసైజు, పెద్దచ్చు ...	0	6
పంచతంత్రము, వచనము, సులభశైలి, పెద్దచ్చు ...	0	6
దక్కనుపూర్వకథలు, కొత్తకూర్పు ...	1	0
రామదాసచరిత్ర, చక్కనికూర్పు ...	0	8
నలచరిత్ర, సటీక, చిన్నసైజు ...	0	6
అధ్యాత్మరామాయణకీర్తనలు, చక్కనిప్రతి, చిన్నసైజు ...	0	6
బాలవ్యాకరణము ...	0	12
ఆంధ్రశబ్దచింతామణి, సటీక, శుద్ధప్రతి ...	0	6
ఆంధ్రభాషాభూషణము ...	0	2
ఆంధ్రభాషార్ణవము, చక్కనికూర్పు ...	0	12
ఆంధ్రచంద్రాలోకము, సటిప్పణము ...	0	6
శబ్దార్థచంద్రిక, శ్రీమహాకాళి. సుబ్బారాయకృత అకారాదినిఘంటువు ...	2	8
శ్రీగురుజాడ శ్రీరామమూర్తిగారి ఆంధ్రకవిజీవితములు. ఇందు పూర్వకవుల చరిత్రలేగాక నాధునికకవుల చరిత్రలుకూడ వర్ణింపఁబడినవి. దీనిలో దొరకు కవులచాటుపద్యములు చిత్రకథలు అపూర్వచరిత్రాంశములు మఱియొక చోటనెందునుగానరావు. కాలికోబైండు కట్టబడ్డపూర్తిగ్రంథము ...	2	8
విచారసాగరము, శ్రీజనార్దన చైతన్యస్వామిగారిది ...	5	0

ఇవి మొదలగు సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథములు అనేకములు మావద్దగలవు. క్యాటలాగులు చూడకోరినాము.

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

192, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి. ఈ.